

SIBRANDI LUBBERTI,

D E

ECCLESIA

LIBRI SEX.

Collati cum disputationibus

ROBERTI BELLARMINI.

CONSILIO

NUMINIS.

FRANCKERÆ,

Excudebat AEGIDIUS RADAEVS,

Ordinum FRISIÆ Typographus.

—
CIC. ID. CVII.

0/6. 6. 11. 3332

Ampliss. & Prudentiss. Viris
 CONSVLIBVS,
 ET
 SENATORIBVS
 Inclytæ Civitatis Embdanæ
 SIBKANDUS LUBBERTUS
 dedico consecroque.

MISSEBUS *hos libros de Ecclesia, Amplissimi, Prudentissimiq; Viri, existimavi me eos nemini rectius dedicare posse, quam vobis, qui nobilissima, totaq; Germaniâ celeberrimæ Ecclesiæ hospitium præbent. Equidem cum magnus ille MARTINUS LUTHERUS papales hæreses palam argueret, GEORGIUS APORTANUS facem Evangelii in vestra urbe accendit, & magno studio, magnaq; unanimitate papales idolomanias ex ea profligavit. Ab eo tempore doctrina Evangelii apud vos purè & incorruptè prædicata est.*

Ac licet multi se vestra Ecclesie opposuerint, magnoque conatu egerint, ut vel puram sanamque Evangelii doctrinam relinqueretis; vel eam humanis commentis fœdaretis: tamen Dei beneficio Eccles. Embdiana in agnita et cognita veritate perstitit, neque ulla falsa doctrina macula conspurcata est. Hanc ob causam constantia, pietasque vestra toto orbe ita predicata est, ut cum vicina remotaque provincia eos ad ignem, et ad furcam abriperent, qui idolis papalibus divinum honorem exhibere recusabant, atque omnia penè compita incendiis sanctorum hominum colluceret; pii et sancti homines, ut ista incedia vitarent, carnicumque manus effugerent, se in vestram urbem, tanquam intuitum et quietum asylum, receperunt. Hos vestri maiores alacri animo exceperunt, neque ullis minis, ullisve periculis adigi potuerunt, ut vel eicerent, quibus hospitium concesserant; vel arcerent, qui, ut istas flammam effugerent, ad vos accedebant. Hinc factum est, ut Deus memor sui verbi, Quod uni ex istis fratribus meis minimis fecistis, mihi fecistis. vestram urbem brevi tempore ita auxerit, divitiis et opibus locupletarit, ut cum præstantissimis locupletissimisque urbibus totius GERMANIAE comparari possit. Ecclesia verò sanctorum hominum

*num concursit ita crevit, ut eius fides, pietas,
 & v̄tātia in toto mundo pr̄dicetur. Memi-
 ni ipse, cū summi viri CASPARUS
 CRUCIGERUS & CHRISTOPHO-
 RUS PEZELIUS abhinc viginti qua-
 tuor annos istuc venirent, & v̄tātiā istius
 Ecclesiæ cōtemplarentur, viderentq̄, pastorum
 in regenda Ecclesia industriam, Presbytero-
 rum in corrigendis moribus solertiam, Diaco-
 norum in curandis pauperibus benignitatem,
 totiūque fraternitatis concordiam atq̄ con-
 sensum; palam confiterentur se tum demum
 vidisse genuinam, Apostolicāq̄ Ecclesiæ simi-
 limam imaginem. Hujus rei non postrema
 causā est, quod Deus semper pios, doctos, indu-
 strios, & pacis amantes viros excitavit, qui-
 bus vestram Ecclesiam pascendam commisit.
 In ceteris eminent, quem modò laudavi, GE-
 ORGIUS APORTANUS, GELLIUS
 FABER, HERMANNUS BRASSIUS,
 ALBERTUS HERDENBERGIUS,
 & MENSIO ALTING, quorum illi cur-
 sum suum feliciter consummarunt, eoq̄ con-
 summato migrarunt in gaudium sui Domini.
 Hic omnes suas curas cogitationesq̄ eò cōfert,
 ut Ecclesiam rectè pascat, in eaq̄ pascenda ita*

se gerit, ut ipsi hostes ei & zelum, & cruditi-
nem, & constantiam, & vitæ integritatem
tribuant. Nostis ipsi, cum ante aliquot an-
nos, ad vicinam Ecclesiam pascendam voca-
retur, & vos eum miro studio retinere cupe-
retis, illum, quantumvis eam tempestatem,
quæ deinde secuta est, prævideret, maluisse
apud vos manere, & vobiscum unum atque
commune periculum subire, quàm vobis in-
vitis ad quietiorem stationem discedere, &
suo abitu amicis dolendi, hostibus crimi-
nandi materiam relinquere. In eadem
vineâ cum eo laborant DANIEL BER-
NARDI, RICHARDUS LUCÆ,
RUTGERUS BIERMANNUS, atq;
hi omnes mandato munere graviter & dili-
genter funguntur. Quàm diu autem vos ci-
vitatem, atq; illi Ecclesiam concordibus ani-
mis administrabitis, benè erit utriq;. Nam
ut concordia Ecclesia & Civitas vestra ex
parvis initis creverunt, atque ad hoc fastigi-
um ascenderunt; ita secundum Deum, nullâ
aliâ re, quàm hâc eâdem concordia conserva-
buntur. quò magis laborabitis, ut inter vos
pacem, concordiamque conservetis. Ut enim
majoribus vestris æternæ laudi est, concordia

studio, atque labore Ecclesiam Urbemq₃ colle-
gisse, & stabilivisse: ita vobis perpetua igno-
minia erit, si vestro dissidio, discordiave tam
nobilis Respub. tamq₃ illustris Ecclesia dis-
siparentur. Concordibus igitur animis, &
unanimi consensu, illi Ecclesiam, vos Rem-
publicam administrate, ut Evangelii puri-
tas per vos retineatur, & ad posteritatem
propagetur; sitque & maneat E M D A labo-
rantis Veri stabilissima Nutrix. Deus Ze-
baoth regat vos suo Spiritu, ut pacem & con-
cordiam inter vos conservetis; idemque tue-
atur, & defendat Urbem & Ecclesiam ve-
stram contra omnes eos, qui Sioni malè vo-
lunt. Ita sit & fiat.

Ignatius ad Philadelphios.

Ἐμοὶ ἀρχαία ἐστὶν ἰησοῦς ὁ Χριστός. *Iesus Christus est mihi antiquitas.*

Tertullianus. Apologet. c. 47.

Hoc mihi proficit antiquitas præstrueta divina literatura, quò facile credatur thesaurum eam fuisse posteriori cuique sapientia.

Idem de præscript. c. 5.

Nobis nihil licet de arbitrio nostro inducere, sed nec eligere, quòd aliquis de arbitrio suo induxerit. Apostolos Domini habemus auctores, qui nec ipsi quicquam de suo arbitrio, quòd inducerent, elegerunt; sed acceptam à Christo fideliter disciplinam nationibus assignarunt.

Vera igitur antiquitas, quam in Ecclesia sequi debemus, est illa, quæ Apostolorum, & Prophetarum doctrinam conjunctam habet, & ad minimum ab ipsis Apostolis initium capit.

DE ECCLESIA,

CAPUT PRIMUM.

Quid nomen significet?

ΕΚΚΛΗΣΙΑ est cætus e. *Nominis definitio.*
 vocatus. Thucydides li
 ηρο, ἰ. ποιήσαντες ἐκκλησίαν οἱ
 Ἀθηναῖοι γυνώμας σφίσι τ' αὐτοῖς
 πρετίθισαν. *Athenienses*
coegerunt Ecclesiam. Su-
 mitur etiam pro loco, in
 quo concio cogitur. De-
 mosthenes pro Corona. Οἱ μὲν πρυτάνεις τὴν βάλαν
 ἐκέλευν εἰς τὸ βλαυτέριον, ἡμεῖς δ' εἰς τὴν ἐκκλησίαν ἐπορεύεσθαι
Vos verò ad Ecclesiam contenditis. Differt ἐκκλησία
 à cæteris conventibus, qui græcis ὄχλος, συνα-
 γωγή. &c. Quod illa propriè significat concionē
 legitimam; id est, eam, quæ per præconem, in
 bonum publicum, ab eo, qui convocandi jus ha-
 bet, convocatur: hi etiam eos, qui non sunt le-
 gitimi, ut, qui per seditionem, ac tumultum, &
 ab iis, qui convocandi jus non habent, congre-
 gantur. Latinis dicitur Concio, Festus, *Concio*
conventus dicta, quasi conventio. Et ut ἐκκλησία
 apud Græcos Cætum evocatum, & locum, in
 quem evocatur, significat: Ita Concio apud La-
 tinos, pro ipso conventu. et pro loco conven-

tus usurpatur. Pro Cœtu, Cicero ad Quintum fratrem lib. 1. ep. 4. *Qui etiam privatus* (loquitur de Clodio.) *eadem manu poterit Conciones concitare.* Pro loco Gellius lib. 18. c. 7. *ascendi in concionem, concursus populi factus est.* Sed Concio Latinis & legitimos & illegitimos conventus significat. Cicero de opt. gen. orat. *Eaque donatio fieret in theatro populo convocato, qui locus non est Concionis legitima.* libro 4. ad Atticum. *Concionis turbulenta Metelli, temeraria Appii, furiosissima Publii.* Quamquam autem & nomen εκκλησία quandoque in malam partem accipitur, ut Plal. 26. 5. *ἐκείνησα ἐκκλησίαν πονηρομένων.* *Ecclesiam malignantium.* Actor. 19. 32. *ἐκκλησία συγκεχυμένη.* *Ecclesia*, vel (ut Beza vertit) *concio confusa*, tamen hoc fit rariùs, & haud scio, an absolutè, hoc est sine ulla adjectione posita ita accipiatur. Qua propter Latini hanc vocem à græcis mutuati suos conventus Ecclesias nominarunt.

CAPUT II.

Quid sit Ecclesia?

PARUM est, scire Ecclesiam esse conventum, nisi scias à quo, per quem, & in quem finem convocetur? His enim tribus rebus à cæteris omnibus cœtibus distinguitur & discernitur. Ac primum quod attinet, convocatur à Deo, Mat. 9. 13. *Christus venit ut vocaret peccatores ad penitentiam.* Rom. 9. 24. *quos etiam vocavit, nimirum*

Deus convocat Ecclesiam.

rum

LIBER I. CAPUT II.

rum nos, nō solum ex Iudeis, sed etiam ex Gentibus.

25. *Vocabo populū qui meus non erat, populum meum.* 1. *Theſſ. 5. 24. fidelis est, qui vocavit vos, qui etiam id efficiet.* 2. *Tim. 1. 4. Qui servavit nos, & vocavit vocatione sancta.* Rom. 8. 29. *Quos vero predestinavit, eos etiam vocavit, & quos vocavit, eos etiam justificavit.*

Convocat autem Deus suos aliquando mediatè, aliquando immediatè.

Mediatè, ut Æthiopem per Philippum, Act. 8. 29. Immediatè, ut Saulum, Act. 9. 4. Porro quos mediatè vocat, eos quandoque per ordinarium,

quandoque per extraordinarium ministrum vocat. Per ordinarium, quicumque per Episcopos & Præsbyteros ad eam rem constitutos convocantur. Quos per extraordinarium vocat, eos

ut plurimum vocat per eos, quos ipse sua voce, sine humanarum rerum adminiculo, ministros constituit, ut quos vocat per Apostolos. 2. *Theſſ. 2. 14. vocavit vos per ministerium nostrum,* quan-

doque etiam per eos, quos neque voce sua, neque visione, de qua quidem constet, neque per internuncium Angelum, sed solo interno afflatu

ad ministerium capessendum movet. Ex horum numero est Philippus, qui cum antea diaconus creatus esset. Act. 6. 5. post primam persecutio-

nem & Stephani necem, profectus est in Samariam, atque ibi prædicavit, Act. 8. 5. Ex eodem ordine sunt illi, qui circa idem tempus ex eadem occasione, in Phænicia, Cypro, & Antiochia prædicarunt, Act. 11. 19. Horum ministerium

mediatè & immediatè

non fuit ordinarium, prædicarunt enim nesciis Apostolis, ut de Philippo ex Act. 8. 14. de cæteris, ex Act. 11. 22. colligitur: neque rursus ita extraordinarium, ut Apostolorum. Nusquam enim legimus eos Christi voce ad ministerium vocatos esse. In hoc ordine contingit quandoque ut omnia non exactè ad normam à Christo institutam congruant: exemplo est Apollo, quem, Act. 18. 25. legimus ex hoc eodem, ut judicamus, instinctu, ministerio in Ecclesia functum esse, prius quam ab Aquila & Priscilla viam bonam exquisitè didicisset Act. 18. 8. Nemo dixerit eum ordinario more constitutum esse. Non enim est credibile Apostolos eum nondum rectè institutum ordinare voluisse. Ad hunc ordinem fortassè non ineptè quis retulerit Regem Iberum, quem Rufinus l. 1. c. 10. narrat *nondum initiatum sacris factum esse sue gentis Apostolum*. Finis ad quem Ecclesia convocatur, est Christi communio, 1. Cor. 1. 9. *Fidelis est Deus, per quem vocati estis in communionem filii ipsius Domini nostri Iesu Christi*. 1. Thesl. 1. 7. *Deus nos vocavit ad sanctificationem*; Gal. 1. 6. *Qui vocat vos in gratiam Christi*. 1. Thesl. 2. 12. *qui vocavit vos in suum regnum & gloriam*. 1. Pet. 2. 9. *Qui vos vocavit è tenebris in admirabilem suam lucem*. 1. Pet. 5. 10. *Deus omnis gratie auctor vocavit nos in eternam suam gloriam in Christo Iesu*. 2. Pet. 1. 3. *Qui vocavit nos in gloriam ac virtutem*.

Ad Christicom-
munionem.

CAPUT III.

De Ecclesia particulari.

Hanc Ecclesiam, nec uno loco, nec uno tē-
pore convocat Christus. Non uno loco,
Ephesi enim, Smirnæ, & aliis multis locis in A-
sia: Hipponē, Carthagine, & aliis plurimis lo-
cis in Africa: Corinthi, Athenis, & aliis diversis
locis in Europa, plurimas Ecclesias congregatas
legimus. Nec uno tempore, alii enim cœtus in
Palestina, antequam Christus incarnaretur; alii
in aliis locis, cū Apostoli Euangelium per u-
niversum terrarum orbem disseminarēt; alii post
Apostolorum statem congregati fuerunt. Hinc *Distribui-*
factum est, ut Ecclesiastici scriptores Ecclesiam, *tur in par-*
in particularem, & universalem partiti sint. Par- *ticularem*
ticularem dixerunt quęvis singularem cœtum, *& unives-*
qui uno aliquo loco congregatur. Sive iste est *salem,*
totius alicuius urbis, ut. 1. Cor. 1. 2. Ἡ ἐκκλησία αὐτῆς
θεοῦ Ἰησοῦ ἐν Κορίνθῳ. *Ecclesie Dei quę est Corinthi:*
sive singularis cuiusdam familię, ut Rom. 16. v.
5. Καὶ ἰανὼ καὶ οἰκὸν αὐτῶν ἐκκλησίαν. *Ecclesiam item*
quę in domo eorum est. Quandoque etiam magis
particulariter sumitur pro conventu eorum, qui
Ecclesię præsunt. Matth. 18. 17. εἰπὶ τῆς ἐκκλησίας
dic *Ecclesie.* εἰαν δὲ ἴης ἐκκλησίας παρακῆση. *quod si*
Ecclesiam non audierit. In hac tamen disputatio-
ne, Ecclesiam particularem accipimus, pro quo-
libet cœtu, qui uno aliquo loco, à Deo per legi-
timos ministros, eosque vel ordinarios, vel ex-

*Ecclesia
particularis
est.*

traordinarios, ad Christi communionem convocatur.

CAPUT IIII.

De Ecclesia universalis.

Ecclesia est ratione loci, & ratione temporis universalis. Universalis ratione loci.

Ecclesia duplici ratione dicitur universalis: ratione scilicet loci, & ratione temporis: Ratione loci; Omnes illi, qui uno tempore, diversis locis, per universum terrarum orbem, per Ecclesiae ministros, ad Christi communionem convocantur, dicuntur universalis Ecclesia. Augustin. lib. 2. contra litteras Petiliani cap. 103. *Ecclesia Dei vivi est columna & firmamentum veritatis, toto orbe terrarum diffusa; propter Evangelium, quod praedicatur, sicuti dicit Apostolus, In omni creatura, quae sub caelo est. Sermone 99. de tempore. Sancta Ecclesia nos sumus, sed non sic dico, nos, quasi ecce qui hic sumus, qui me modo auditis, sed quotquot sumus Christiani fideles in hac Ecclesia. i. in hac Civitate, quotquot sunt in ista regione, quotquot sunt trans mare, quotquot sunt in universo terrarum orbe. Quoniam a solis ortu usque ad occasum laudatur nomen Domini. Sic se habet Ecclesia Catholica mater nostra. Sermone de omnibus Sanctis. Catholica mater Ecclesia per totum orbem longe lateque diffusa, in ipso capite Iesu edocta. Ratione temporis, omnes illi, qui diversis temporibus à principio orbis, usque ad ejus finem, per universum terrarum orbem, ante no-*

Ratione temporis universalis.

stram

Istram etatem ad Christi communionem convocati sunt, & adhuc convocantur, & post nos convocabuntur, dicuntur Ecclesia universalis. Augustin. in Psalm. 92. *Corpus huius capituli Ecclesie est, non quæ hoc loco est, sed quæ hoc loco & per totum orbem terrarum; nec illa quæ hoc tempore, sed quæ ab ipso Abel, usque ad eos qui nascituri sunt, usque ad finem & credituri sunt in Christum, totus populus sanctorum ad unam civitatem pertinentium, quæ Civitas Corpus est Christi, cuius caput est Christus.* Et in Psalm. 56. *Corpus autem eius est Ecclesia, non autem ista, aut illa, sed toto orbe diffusa. Nec ea quæ nunc est in hominibus, qui presentem vitam agunt, sed ad eam pertinentibus, etiam us, qui fuerunt ante nos usque in finem seculi.* Et in Psalm. 62. *Non solum autem fideles qui modo sunt, sed & qui fuerunt ante nos, & qui post nos futuri sunt, usque in finem seculi, omnes ad Corpus eius pertinent cuius corporis ipse est Caput, qui in Cælum ascendit.*

Vocatio, per quam & particularis, & universalis Ecclesia convocatur, est duplex, una externa, altera interna. Externa fit per sensibilem vocem præconis Evangelii. Interna per occultam operationem Spiritus Sancti. Hæ duæ quandoque concurrunt, quandoque verò una ab altera separata est. Non enim necessariò per occultam Spiritus Sancti operationem vocatur, quicumque per sensibilem præconis vocem vocatur, ut, Simon Magus, Iudas, & alii; & vice versa, non necessariò per sensibilem præconis vocem vocatur,

*Vocatio
qua Ecclesia
convocatur, Ex-
terna &
interna.*

Actor.
16. 1. 4.

quicumque per occultam Spiritus Sancti operationem vocatur, ut infantes in infantia sanctificati & mortui. Vnde manifestum est unam quâdoque ab altera separari. Interdum tamen conjunguntur, ut, in Lydia. Porrò adulti aut mediâtè vocantur, aut immediâtè. Qui immediâtè vocantur, illi per occultam Spiritus Sancti operationem vocantur, ut Paulus, Iohannes & alii. In horum vocatione sensibilis præconis vox, cû occulta Spiritus Sãcti operatione nō concurrat. Qui verò mediâtè vocantur, illi aut efficaciter, aut voce tenus vocantur, in his occulta Spiritus Sancti operatio, cum sensibili præconis voce nō conjungitur, qui verò efficaciter vocantur, illi & per sensibilem præconis vocem & per occultam Spiritus Sancti operationem simul vocantur. Vnde apparet duplicem esse Ecclesiæ, tam particularis, quàm uiversalis considerationem. Aut enim Ecclesia æstimatur sensibili externa vocatione; aut spiritali occulta; sive ea sit sola, ut in iis, qui immediâtè vocantur; sive cum sensibili conjuncta, ut in iis, qui mediâtè efficaciter vocantur. Quam ob causam illi homines, qui à Deo per sensibilem præconis vocem ad communionem sui filii vocantur; illi etiam, qui à Deo per operationem sui Spiritus, vel mediâtè, vel immediâtè, ad communionem sui filii vocantur, dicuntur Ecclesia. Si quis hæc ad particularem, & universalem Ecclesiam applicabit, videbit istum cœtum, qui uno loco per sensibilem

lem

lem præconis vocem ad Communionem Christi vocatur, posse externam particularem Ecclesiam dici. Idem videbit omnes cœtus, in universo orbe, per sensibilem ministrorum vocem, ad communionem Christi vocatos, & operatione mentis in unum congregatos, posse externam universalem Ecclesiam dici. Hos cœtus, quia ante universale Iudicium non possunt re ipsa in unum cogi, dixi operatione mentis, hoc est, sola cogitatione, in unum congregari. Vtraq; hæc est sensibilis, sed non eodẽ modo. Illa enim in se sensibilis est; hæc non in se, nunquam enim in unũ re ipsa cogitur, sed in suis particularibus. In utraque hac sensibili, tam particulari, quàm universali, sunt boni & mali. In particulari, Matth. 26. 47. *Eo adhuc loquente, venit Iudas unus ex duodecim.* Acto. 5. cap. Ananias & Sapphira propter mendacium in Spiritum Sanctum à Petro occiduntur. Acto. 8. 13. *Simon credidit, & baptizatus permanebat apud Philippum.* 1. Timot. 4. 9. *Nonnulli naufragium fidei fecerunt, ex quibus sunt, Alexander, & Hymeneus, quos tradidi Satanae.* 2. Tim. 4. 14. *Alexander multa mala exhibuit nobis, reddat ei dominus secundum facta ipsius.* 2. Tim. 2. 17. *Hymeneus & Philetus circa veritatem aberrarunt à scopo, dicentes, resurrectionem esse factam.* Hoc ita esse significatur per sagemam qua boni & mali pisces capiebantur; per aream, in qua est triticum & palee, per agrum, in quo est triticum & zizania. Idem indicavit antiquitas.

August.

August. tract. 45. in Iohan. *Multi lupi intus.* De Catholica, quæ in terra peregrinatur, est idem iudicium. Nā si in singulis particularibus Ecclesiis, quæ hic in terra sunt, boni & mali mixti sūt, tum & in Catholica Ecclesia quæ in terra peregrinatur, & ex illis particularibus constat, etiam boni & mali mixti sunt. Nam quod est in parte, hoc etiam in toto esse negari non potest. Antiquitas id confitetur; August. tract. 6. in Iohan. *Nos factemur in Catholica Ecclesia & bonos & malos esse, sed tanquam grana & paleas.* Fulgent. de fide, ad Pet. c. 4. *Crede aream Dei esse Catholicam Ecclesiam, & intra eam usque ad finem seculi frumento mixtas paleas contineri. i. bonis malos sacramentorum communionem misceri.* Eodem modo, qui in uno aliquo loco, per occultam Spiritus sancti operationem, sive eam solam, sive cum sensibili præconis vocatione conjunctam, ad Christi cōmunionem vocantur, interna particularis Ecclesia dici possunt. Hæc non est sensibilis, etsi enim electi, qua homines, videri possunt; tamen qua electi, humanis oculis videri & cōspici nequeunt, Vel quod idem est, quatenus externa voce convocantur, videri possunt: quatenus verò interna Spiritus gratia convocantur, non possunt videri. Horum respectu quælibet Ecclesia particularis dicitur sancta Ecclesia. Qui verò per universum orbem, per eandem occultam Spiritus Sancti operationem, sive eam solam, sive cum sensibili vocatione conjunctam vocantur, illi universalis Eccle-

Eccle-

Ecclesia dici possunt, idque diverso modo. Aut enim qui uno tempore per universum orbem ita vocantur; dicuntur universalis Ecclesia; Aut qui omnibus temporibus, omnibusque locis ita vocantur, dicuntur universalis Ecclesia. Hæc posterior, est illa Ecclesia, de qua in symbolo dicimus. *Credo unam sanctam Catholicam Ecclesiam.* Hæc tantum una est, & est electorum tantum, in ea sunt omnes electi, & extra eam sunt omnes reprobis. Dico igitur Ecclesiam Catholicam, de qua symbolum loquitur, esse cœtum eorum, *Ecclesia universalis.* quos Deus ab initio mundi, usque ad ejus finem, vel per internam Spiritus sui operationem tantum, vel per externum Ecclesiæ ministerium & internam Spiritus Sancti operationem simul, ad filii sui Cōmunionem efficaciter vocat. De hac verum est, quod dicitur, *extra Ecclesiam non est salus, Et, qui non habet matrem Ecclesiam, ille non habet Patrem Deum.* Nam ut in diluvio, quicumque erat extra Arcam Noæ, peribat; ita quicumque extra hanc Ecclesiam est, servari nequit. Hęc Ecclesia non est multiplex, sed una & eadem, perpetuò manet. Unica columba, una sponsa, unum Corpus. Hæc est tota justificata, tota sancta, in hac vita inchoatione; in futura consummatione. In hac non sunt membra mortua, non hypocrite, non schismatici, non interit, nec interire potest, à Christo enim & ejus Spiritu nunquã deseritur, ad hanc quicquid est elogiorum in scriptura, pertinet, & referri debet. Ep. 1.23. *Ecclesia est*

est corpus & complementum eius. Ap. 21. 10. ostendit mihi sanctam illam Ierusalem descendentem de caelo, à Deo. 1. Tim. 3. 15 Ecclesia est columna, et stabilimentum veritatis. Eph. . . 21. In quo totum ædificium congruenter coagmentatum crescit, ut sit templum sanctum Domino. Gal. 3. 26. Omnes filii Dei estis per fidem in Christo Iesu. Ioh. 14. 16. Rogabo Patrem, & alium paraclætum dabit vobis, ut maneat vobiscum in aeternum. & v. 26. Consolator docebit vos omnia. Matth. 28. 20. Ecce sum vobiscum usque ad consummationem seculi. Vno verbo, in hac sunt soli & omnes electi. Augustinus de Catechizandis rudibus c. 20. Cælestis Ierusalem Civis sunt omnes sanctificati homines, qui fuerunt, & qui sunt, & qui futuri sunt. Hieronymus in Iob. c. 26. Ipsa Ecclesia est sanctorum omnium congregatio. Bernard. in cant. ser. 36. Electi Dei sũt. Ecclesia Dei. Clemens 7. Stromat. Ecclesia est cætus electorum, in quem colliguntur fideles & iusti, quos Deus ante conditum orbem prædestinavit. Gregori. in Iob. lib. 28. c. 5. Omnes electi intra mensuras eius continentur, extra stant omnes reprobi. Bernard. in Cantic. sermone 78. Ecclesia est Cætus omnium electorum ante secula prædestinatus. Beda in 6. cap. Canticorum. Sicut unus Dominus, una fides; unum Baptisma, unus Deus, & Pater omnium: ita est una Ecclesia Electorum omnium multitudo, per omnia & mundi loca, & tempora seculi, eidem uni Deo & Patri subiecta. Nicolaus de consecrat. c. Ecclesia. Ecclesia est Catholicorum

congregatio. Innocentius de summa Trinitate & fide Catholica. c. firmiter. *Ecclesia est fidelium congregatio.* distinc. 93. c. legimus. *Ecclesia Catholica est multitudo fidelium fide & charitate unica.* Concil. lateran. c. 1. *una est fidelium Ecclesia, extra quam non est salus.* Canus. *Ecclesia comprehendit omnes fideles, ab Abel usque ad mundi consummationem.* Augustin. de Baptismo contra Donatist. lib. 5. c. 27. *Hortus conclusus, fons obsignatus, Lilium, Soror, sponsa Iesu Christi, de solis intelliguntur sanctis & iustis, qui sunt Iudaei in occulto, circumcissione cordis, in quibus est numerus certus sanctorum predestinatus ante mundi constitutionem.* Hæc non cadit sub sensus nostros; homines enim qua electi, soli Deo conspicui sunt, nec ullo humano sensu percipi possunt. 2. Tim. 2. 19. *Fundamentum Dei stat, habens sigillum hoc; Novit Dominus qui sint sui.* Deinde ante universale Iudicium non cogitur in unum. Ob hanc causam dicimur eam credere, non videre. Neque tamen cum hæc docemus, multiplicem Ecclesiam statuimus, sed unam & eandem Ecclesiam, diverso respectu & ratione, aliter, atque aliter confiderandam esse contendimus.

CAPUT V.

Definitio adversarii examinatur.

ADversarii definiunt *Ecclesiam esse cœtum hominum, e, usdem Christianæ fidei professione,*

ne, & eorundem sacramentorum communione colligatum, sub regimine legitimorum pastorum, ac precipuè unius Christi in terris Vicari Romanæ Pontificis. His addunt, tantum esse unam Ecclesiam, non duas. In hac definitione sunt tres partes. Professio Christianæ fidei, eorundem sacramentorum communio, & subiectio ad Papam Romanum. Per Christianam fidem intelligit (opinor) doctrinam fidei à Christo Apostolis traditam, & per Apòstolos litteris consignatam. Hujus doctrinæ præconio fatemur veram Ecclesiam convocari; addimus ejus professionem esse quidem valdè necessariam; sed tamen non ita necessariam, ut de Ecclesia non sit, quicumque eam doctrinam non profiteatur. Nam cum nulli infantes Christi doctrinam profiteantur, aut profiteri possint, sequitur ex omnibus iis neminem ad Ecclesiam pertinere, si professio fidei est de Catholicæ Ecclesiæ essentia. Sed hoc falsum esse ipse Adversarius non negaverit. Et si maximè neget, verum tamen non est, Deus enim ipse cōtrarium docet. Gen. 17. 7. *Sum Deus tuus, & Deus seminis tui.* Matth. 19. 12. *sinite pueros venire ad me, talium enim est regnum cælorum.* Act. 2. 39. *Vobis & liberis vestris facta est promissio.* In hac igitur parte opus est mitigatione, videlicet ut soli adulti fidem profiteantur, & infantes sine propria professione, per occultam Spiritus Sancti operationem eidem corpori, quod est Ecclesia, inferantur. Porro ex hac parte
quis

quis non malè collegerit papisticum cœtum nō esse veram Ecclesiam . Nam si ille tantum cœtus, qui Christi doctrinam profitetur, est vera Ecclesia, tum Papisticus cœtus non est vera Ecclesia, ille enim non profitetur doctrinam Christi. Christus enim docet, se esse *unicum Mediatorem Dei & hominum* 1. Timoth. 2. 5. & non esse in alio quoquam salutem. Act. 4. 11. Sed papisticus cœtus & alios mediatores inter Deum & homines colit. Mariali Bernardini, in fine, & part. 9. ser. 3, a simul. 4. *Mediatrix* (loquitur de diva virgine) *Dei & hominum* & parte 3. ser. 1. *Maria est mediatrix salvationis, justificationis, recōciliationis, & intercessionis nostræ apud Deum.* Ut verò eam Christo primùm adjunxerunt, ita eam deinde excluso Christo pro sola & unica Mediatrix coluerunt. Antidotario. O Clementissima. *Desperantium spes unica.* Et, *salus & spes in te sperantium.* Et, *sis spes, ne desperatione succumbam mortis in agone, tunc, cum* NULLA SPES EST ALTERA, *nisi tu virgo puerpera, patris parens, & filia, cui me reconcilia.* Milla pro prægnantib., sequentis; O ancilla. *Ad quam confugient desolata prægnantes, NISI ad te cunctarum consolatrix cum lachrymis gementes.* Antidotario Memento. *Ad te O VNICA spes peccatorum confugio plenus fiducia, tibi me ipsum & omnes necessitates meas recommitto, & te matrem & patronam PRÆ OMNIBUS eligo & præopto.* Et Antidotario, Sancta Maria. *Ignoro ad quem fugiam*

giam, NISI ad te dominam meam dulcissimam virginem Mariam. Verùm qui Mariam dicunt esse mediatricem inter Deum & nos, ac docent eam esse unicam spem & salutem nostram, neq; esse præter eam spem alteram, neque posse nos nisi ad eam confugere, cùm sumus in periculis mortis & vitæ, illi Christum prorsus excludunt, & ob eam causam non docent doctrinã Christi.

Altera pars est, *eorundem sacramentorum cõmunio*, sed non quicumque cõetus eadem Sacramenta habet, est vera Ecclesia. Nam & cõetus Judaicus habet eadem Sacramenta, & Cõetus Turcicus habet eadem Sacramenta. Et tamen neuter horum est vera Ecclesia. Causa hujus rei est, quòd non Sacramentorũ identitas, sed Sacramentorũ à Christo institutorũ veritas devincit Ecclesiam. Ob eam causam, non quicumque cõetus habet eadem Sacramenta; sed qui habet Sacramenta à Christo instituta, eaque integra, incorrupta, & in vero usu, est vera Ecclesia. Credi-derim Adversarium aliu quodam ita scripsisse, non enim ignorat papistis à protestantibus ob- jici, quòd habeant quinque Sacramenta huma- nitus inventa. Confirmationem, Vnctionem, Ordinem, Pœnitentiam, & Matrimonium. Ni- hil enim de iis tanquam Sacramentis legimus in scriptura N. T. Nam quod ad scripturam atti- net, tantùm reperimus duo à Christo instituta esse, Baptismũ & Cœnam. Hoc confirmat pri- mitivæ Ecclesiæ testimonium. Augustinus de

Doctri-

doctrina christiana, libr. 2. cap. 4. *Quædam pauca pro multis, eademque factu facillima, intellectu augustissima, observatione castissima, ipse Dominus, & Apostolica tradidit disciplina, sicuti est Baptismi Sacramentum, & celebratio corporis & sanguinis Domini.* idem docet epistola 118. De Cataclysmo Cap. 4. *Vnus ex militibus latus ejus aperuit, & continuo exiit sanguis & aqua, quæ sunt matris Ecclesie gemina sacramenta.* idem docet Cyrill. lib. 22. c. 3, 4. in Iohan. Chrysostr. hom. 84. in Iohan. Hugo Cardinalis in 14. cap. Iohan. August. de Civit. Dei l. 15. cap. 26. *Inde sacramenta manarunt, quibus credentes initiantur.* tractatu 9. in Ioh. *Mortuo Christo latus percutitur, ut profluant sacramenta, quibus formetur Ecclesia.* & in Psalm. 40. *De latere Christi vera Ecclesie sacramenta fluxerunt.* Pascalius de cœna Domini idem docet. *sunt, inquit, sacramenta Christi in Ecclesia Catholica, Baptismus, Corpus quoque & sanguis Domini.* Hæc igitur quinque non sunt vera Ecclesie sacramenta. Ipsi Adversarii hoc non diffitentur, Alexander de Ales. parte 4. q. 8. art. 2. docet à Christo tantum duo sacramentum instituta esse, *Baptismum & Eucharistiam.* Petrus à foto, *Omnia quæ ad integritatem eorum scilicet quinque sacramentorum certa fide necessaria tenemus. Cum in scriptura non sint, necesse est Apostolicæ esse traditionis.* Huc accedit antiquissimos patres, videlicet Iustinum in Apologia secunda. Cyrillum in catechesibus. Ambrosium.

de iis, qui initiantur mysteriis, & in libris de sacramentis, ubi ex professo describunt, & explicant doctrinam & ritus sacramentorum, tantum facere mentionem Baptismi & S. Cœnæ; quod non fecissent, si judicassent plura sacramenta à Christo Ecclesiæ mandata esse.

Deindè ea quæ Christus instituit, mutilarunt & corruerunt. Christus enim instituit, ut omnes fideles in sacra Cœna panem & calicè domini participarent ad commemorationem mortis suæ. A diversarii verò calicem fidelibus abstulerunt, idque repugnante Christi institutione. Concilio Constantiensi sessione 13, *Licet Christus post Cœnam instituerit, & suis discipulis ministraverit sub utraque specie panis & vini hoc venerabile sacramentum: tamen hoc non obstante sacrorum Canonum auctoritas, &c. & mox, Licet in primitiva Ecclesia reciperetur hujusmodi sacramentum sub utraque specie: postea à conficientibus sub utraque, & à Laicis tantummodo sub specie panis suscipiatur.* Corruerunt eadem sacramenta, præter ea enim, quæ Christus instituit, adhibent in Baptismo Chrisma, salem, salivam, & nescio quas nugas, de quibus ne verè quidem in institutione Christi, prout illa in scriptura novi Testamenti à Christo per Apostolos descripta est. Ac tandem sacramentum Cœnæ Domini in sacrificium & quidem idololatricum transmutarunt; petunt enim in Missa ut *Corpus & sanguis Christi Deo à Missifico in sacrificium oblata acceptentur, utque Deus hac se-*

reno suo vultu aspicere dignetur, petunt item, ut Deus Pater Corpus & sanguinem Christi sibi à Milsifico in sacrificium oblata accepta habere dignetur, quemadmodum Abelis, Abraham, & Meichisedech sacrificia accepta habere dignatus est. Canone Missæ, *supra quæ propitio & sereno vultu respicere digneris: & accepta habere, sicuti accepta habere dignatus es munera pueri tui Abel, & sacrificium Patriarche nostri Abrahæ, & quod obtulit tibi summus sacerdos tuus, Melchisedech.* Et, *præstet sancta Trinitas, ut sacrificium quod oculis tue Majestatis obtuli, sit tibi acceptabile*: sed hæc omnia sunt blasphemia; quid enim? num illi sunt intercessores Christi, & eum cum Patre reconciliant? an Christus ullo tempore Patri non acceptabilis fuit? & estne eadem ratio sacrificii Christi, quæ est Abelis & aliorum? Usurparunt item sacramenta ad profanos usus. Gregorius enim septimus, teste Schafnaburgensi, sacramentum Cœnæ Dominicæ usurpat *ad innocentiam suam contra Henricum probandam*, & suadet Henrico Imperatori, ut idem faciat. Idem teste Bennone Cardinali, sacramentum Corporis Domini assistentibus & contradicentibus Cardinalibus in igne coniecit, ut eventum belli contra Imperatorē suscepti præcognosceret. In ipso Missali Romano legitur *missa, ad prægnantes sublevandas, ad pestem tollendā, ad pestem brutorum Animalium mitigandā, ad Captivum liberandum, & ad pluviam eliciendam, &c.*

Tertia pars est subjectio ad Papam Romanū

Hæc est ista Helena, ob quam certant. Est autem desumpta, ex de Majoritate. C. unam sanctam. Vbi Papa Iohannes XXI. declarat, dicit, definit & pronunciat, *omnino esse de necessitate salutis, omnem humanam creaturam subesse papæ Romano.* Verùm hæc sententia non tantum absurda, sed etiam ridicula est. V. enim Testamenti Ecclesia nunquam fuit subiecta Pontifici Romano. Deinde Ecclesia quæ jam in Cælo triumphat, non subest Papæ Romano. Prætereà Ecclesia Novi Testamenti, quæ fuit, cùm Christus in terra peregrinaretur, non fuit subiecta papæ Romano, sed nec illa, quæ fuit tempore Apostolorum, subiecta fuit papæ Romano. Toto enim isto tempore nullus fuit papa Romanus. Num dices Ecclesiam Veteris Testamenti, & illam quæ in Cælo triumphat, item illam quæ fuit tempore Christi, & Apostolorum, non esse veram Ecclesiam? Appage cum istis nugis. Quin audi maiorẽ absurditatem; dicit *omnem humanam creaturam subesse Papæ Romano, idque de necessitate salutis.* Num Christum, quatenus homo est, cœlesti felicitate spoliabit, nisi se Papæ Romano subiectum esse fateatur? Sed ad rem, Ecclesia Asiatica testatur se non subesse Papæ Romano. Diversum enim sentit atque Papa Romanus, neque patitur sibi aliud à Papa persuaderi, & tamen Papa cum ea pacem coluit. Euf. lib. 5. c. 23. *Neque enim Anicetus Polycarpo persuadere potuit, ne servaret, quæ cum Iohanne discipulo*

discipulo

discipulo Domini nostri ac reliquis Apostolis quibuscum fuerat conversatus semper servaverat nec Polycarpus Aniceto suasisit, ut servaret, qui sibi presbyterorum, quibus successerat consuetudinem servandam esse dicebat. Et, cum ista sic haberent, communionem inter se habuerunt. Unde apparet Asiaticam Ecclesiam, in qua tum erat Polycarpus, non judicasse de salutis necessitate esse, ut subesset Papæ Romano, alioquin statim ivisset in Papæ sententiam. Seculis quidem posterioribus, Victor Romanus Asiaticos propter eandem dissensionem excommunicavit: sed cæteri Europæi Episcopi, inter quos fuit Irenæus, eum propterea graviter reprehenderunt, ac monuerunt, ut ea sentiret, quæ sunt pacis, unitatis, & dilectionis, & non oblitante illa victoriana excommunicatione, cum Asiaticis pacem & communionem coluerunt, Eusebius ibidem. ex quo apparet, ne Europæas quidem Ecclesias omneseo tempore subjectas fuisse Papæ Romano. Plura de hac re diximus, cum de Papa Romano disputarem, & hæc sufficiunt ad hujus definitionis vanitatem ostendendam.

CAPUT VI.

Nostre sententia de particulari et universali Ecclesia probatur in ipso Adversario.

ADVERSARIUS docet ex Augustini breviculo. Collat. 2. Ecclesiam esse corpus vivam, in

quis sit anima & corpus, addit. *Animam significare interna dona Spiritus Sancti, fidem, spem, charitatem. Corpus verò externam professionem fidei, & sacramentorum communionem.* Atque hinc infert quosdam anima & corpore, hoc est, interna fide & externa sacramentorum communionem simul, quosdam sola anima, hoc est, interna fide, non externa sacramentorum communionem ad Ecclesiam pertinere, & rursus esse, qui solo corpore, id est, sola sacramentorum communionem, non interna fide, ad eam pertineant. Sed hoc est idem, quod nos capite quarto docuimus, vocationem scilicet, quâ ad Christi communionem convocamur, esse aliam internam, aliam externam; atque has quandoque conjungi, quandoque etiam unam ab altera separari. Conjungi, in iis, qui utraque vocatione ad Christi communionem vocantur, ut in Lydia, separari verò, primum in iis, qui immediatè, per solam internam operationem Spiritus Sancti vocantur, ut in Petro & Paulo. Deinde in iis, qui per solam externam vocationem vocantur, ut in Iuda, & Simone mago. Vnde necessariò sequitur, aliter considerari Ecclesiam, cum ad eam pertinere dicuntur omnes illi; qui vel interna & externa vocatione simul, vel sola interna ad Christi communionem vocantur, & aliter considerari eam, cum illi, qui sola externa vocatione ad Christi communionem convocantur, in ea esse dicuntur. Hec adversarius agnoscit. Dicit enim, *definitio nostra*
compre-

comprehendit hunc ultimum modum existendi in Ecclesia. Ultimus autem modus, est *solo corpore*, hoc est, sola externa fidei professione, & sacramentorum communione ad Ecclesiam pertinere. Sed si hoc verum est, tum non loquitur de Ecclesia Catholica. Sancti enim in cœlo triumphantes nec sacramentorum communione, nec externa fidei confessione cum Christo, aut cum Ecclesia militante conjunguntur. Infantes item non conjunguntur cum Christo, aut cum Ecclesia externa fidei confessione; sed nec Latro in cruce ulla sacramentorum communione cum Christo conjungebatur, quin electi omnes, qui nunc vivunt, & nondum conversi sunt, & illi qui nondum nati sunt, nec externa fidei confessione, nec Sacramentorum communione cum Christo cōjunguntur. Ergo hi omnes non pertinent ad hanc Ecclesiam, quam definit Adversarius. Sed hi omnes pertinent ad Ecclesiam Catholicam. Canus, *Ecclesia comprehendit omnes fideles ab Abel usque ad mundi consummationem.* Et contrà, omnes reprobi, qui sacramenta participant, externa fidei confessione, & sacramentorum communione conjunguntur cum Ecclesia, & tamen non pertinent ad Ecclesiam Catholicam, Gregor. in Job. l. 28. c. 9. *Omnes electi intra mensuras ejus continentur, extra stant omnes reprobi.* Non igitur definit Ecclesiam Catholicam. Non enim Catholica propriè sic dicta, sed solæ particulares Ecclesiæ externa fidei confessione & sa-

cramentorum communione copulantur, quis enim umquam fando audivit, Ecclesiam Catholicam, quæ partim in Cælo triumphat, partim in terra militat, partim nondum nata est, sacramentorum communione copulari. Quid ergò? definit Ecclesiam particularem, sed de hac non est controversia. Exorbitat igitur adversarius in rei, de qua agitur, definitione. Cùm adversarii disputationem penitus intueor, video illum Ecclesiam proprie sic dictam definire non voluisse. Hæc enim prorsus sine sanctis & verè regeneratis esse non potest: in illa verò, quâ definit adversarius, non sunt boni, sed mali tantùm. Ita enim loquitur, *Aliqui sunt de corpore, & non de anima, ut qui nullam habent internam virtutem, & tamen spe aut timore aliquo temporali profitentur fidem, & in sacramentis communicant sub regimine pastorum, & tales sunt, sicut capilli, aut ungues, aut mali humores in corpore humano. Definitio igitur nostra comprehendit solum hunc ultimum modum existendi in Ecclesia.* Ecce, dicit disertè eos, qui hoc solo existendi modo ad Ecclesiam pertinent, *nullam habere internam virtutem, & esse in ea non aliter, atque sunt mali humores in corpore humano.* Addit definitione sua comprehendendi hunc *solum modum* existendi in Ecclesia. Vnde necessariò sequitur, ad Ecclesiam quam definit, nullum electum, nullum verè regeneratum pertinere, quin ex iis, quæ dicit, necessariò sequitur, Ecclesiam, quam definit, sine electis

electis esse posse. Hi enim multas internas virtutes habent, & longè aliter in Ecclesia, atque mali humores in corpore humano esse judicantur. Porrò Ecclesia quam definit, & de qua tam operosam, & anxiam disputationem instituit, est Catholica Romana. Catholica igitur Romana secundum sententiam Bellarmini non est congregatio fidelium aut prædestinatorum; nulli enim, ut jam dictum est, verè regenerati in ea: sed est colluvies hominum improborum. Atque hoc modo in ipso limine se dare debuit, qui hanc sententiam, *Ecclesia est Sanctorum sive prædestinatorum congregatio*, hæreseos condemnat. Est fortasè, qui cavilletur ex nostra doctrina idem sequi, proptereà, quòd externam vocationem ab interna, & hanc ab illa separari posse diximus. Sed magna differentia est inter adversarii sententiam, & nostram. Ille enim totam Ecclesiam hoc *solo externo existendi modo* definiri posse contendit: nos verò Ecclesiam militantem utraq; vocatione constare, & sine interna profus esse non posse asserimus. Addimus vocationes istas non quòd ad totam Ecclesiam, sed quòd ad singulares homines, qui sunt in ea, separari. Ut manifestum sit nostra sententia esse bonos & malos simul in Ecclesia externa sensibili, adversarii verò, malos tantùm. Ne quis autem dicat & Bellarminum voluisse homines verè regeneratos, qui sunt viva Christi membra, etiam ad hanc, quam definit, Ecclesiam, pertinere; Ob-

servandum est eum tribus modis illos prorsus excludere. Primum per particulam exclusivam *solum*. *Definitio*, inquit, *comprehendit solum hunc ultimum modum existendi in Ecclesia*. Ex quo sequitur eum alios existendi modos à definitione sua planè separare. Deinde dicit eos, qui ad hanc definitionem pertinent, *nullam habere internam virtutē*, & addit eos *non aliter esse in Ecclesia, atque sunt mali humores in corpore humano*, quod arguit eum sibi non constare, aut verè regeneratis in sua Ecclesia nullum locum relinquere. Habent enim hi, ut jam dictum est, multas internas virtutes, & sunt viva corporis Christi membra, quod de malis humoribus dici nullo modo potest. Ad hæc, definitio, (disputo ex hypothesi) continet quidditatem Ecclesiæ, pertinet igitur ad eam cuicumque hæc definitio congruit. Ac proindè quicumque Christianam fidem proficitur, eademq; sacramenta usurpat, & papæ subiectus est, is est vera pars Ecclesiæ Christianæ. Sed ipse papæ fidem Christianam (loquor rursus ex hypothesi) confitetur, eademq; sacramenta usurpat, & tamen se anima & corpore devovit Satanæ. Platina in Sylvestro secundo, *Pontificatum adiuvante Diabolo consecutus est, hac tamen lege ut post mortem totus illius esset, cuius fraudib. tantam dignitatem adeptus erat*. Potest igitur Ecclesiæ, & per consequens verum Christi membrum esse, qui est juratus Christi hostis, & est verum membrum Diaboli. Adde

cæteros

cæteros papæ asseclas eodem modo ad Ecclesiam à Bellarmino definitam pertinere posse, imò debere. Omnes enim qui ad eam pertinent, sunt membra papæ, neque possunt aliter, quàm ipse papa, qui illorum caput est, in Ecclesia esse. Nullam igitur facimus Bellarmino injuriam, cū dicimus eum non Christi, sed malignantium Ecclesiam definire voluisse.

LIBER SECVNDVS

CAPUT PRIMUM.

De non baptizatis.

QUAM variè Ecclesia accipiatur, & quid nomen significet, docuimus libro superiore, sequitur ut inquiramus, quinam ad unam hanc sanctam & Catholicam Ecclesiam pertineant, explicabimus autem adversariis sententiam priusquam explicemus nostram.

Is primo loco disputat de non baptizatis, & dicit, *eos omnes foris*, hoc est, *extra Ecclesiam esse*. Scilicet extra eam Ecclesiam, quam ipse definiuit, & quam paulò antè diximus non Christi sed malignantium Ecclesiam dici posse. Si verò quis ad Catholicam Christi Ecclesiam, quã in Symbolo credimus, respexerit, distinguendi erunt non baptizati in eos, qui neque baptizati sunt,

sunt, neque baptizari cupiunt, & in eos qui quædam baptizati non sunt, habent tamen vel habituri sunt serium & sincerum desiderium baptismi. Illos respondemus ad Ecclesiam non pertinere. Hos verò ad eam pertinere affirmamus. Nam cum hoc desiderium actu habent, sunt actu in Ecclesia electorum, & cum illud potentiâ habent, sunt potentiâ in eadem Ecclesia, actu etiam in illa futuri, simulatq; illud desiderium sunt actu habituri. De Catechumenis dicit majorem difficultatem esse. Quæritur autem, an Catechumeni sint in Ecclesia? Adversarius videtur negare, & nos assentimur, si Ecclesia tertio Bellarminiano modo accipitur; Catechumeni n. eorundem Sacramentorum communione cum cæteris non colliguntur. Quamdiu enim Catechumeni sunt, ad Sacramenta non admittuntur. Loquor de Catechumenis ante Baptismum, qui scilicet adoleverunt, priusquam ad Ecclesiam adjunguntur, non autem de iis, qui in Ecclesia nascuntur, & in infantia baptizantur. Si verò ad eam Ecclesiam respicis, quam in Symbolo credimus, non simpliciter negamus, aut affirmamus eos ad Ecclesiam pertinere. Ille probat suam sententiam aliquot argutiis, quas ordine expendemus.

Prima Actor. 2. 41. Qui ergò acceperunt verbum, baptizati sunt, & additæ sunt Ecclesiæ illo die quasi ter mille animæ, q. d.

Hi ter mille homines per Baptismum additi sunt

sunt externæ, visibili & particulari Ecclesiæ Hierosolymitanæ. Ergò quicumque non est baptizatus, ille nec actu, nec propriè est in Catholica Ecclesia.

Hoc argumentum nihil facit ad rem. Ecclesia enim Hierosolymitana, cujus viva membra erant Petrus, Apostoli, & alii facti homines, non est Ecclesia tertio Bellarminiano modo sic dicta. Non enim Petrus, & Apostoli solo ultimo existendi modo, quæadmodum mali humores sunt in corpore humano, fuerunt in ista Ecclesia; sed primo & secundo modo, anima scilicet & corpore, hoc est, Spiritus vinculo, & doctrinæ sacramentorumque communionem in illa fuerunt. Hanc igitur Ecclesiam tertio Bellarminiano modo sic dictam relinquentes dicimus eos Catechumenos neque simpliciter esse, vel non esse in ea Ecclesia, quam in symbolo profiteremur, & credimus. Non enim si illi & baptizati, & Ecclesiæ adjuncti sunt, actu & propriè extra Ecclesiam sunt, quicumque baptizati non sunt. Fieri enim potest, ut aliquis uno & eodem tempore, & verbum recipiat, & simul baptizetur; potest etiam fieri, ut aliquis & verbum Dei recipiat, & aliquantulum post baptizetur. Prioris generis sunt hi, de quibus loquitur Lucas; una enim Petri Concione moti & verbum receperunt, & se ad Baptismum obtulerunt. Posterioris generis sunt illi, qui postquam verbo crediderunt, propter aliquam causam baptismum differunt, ut Ambrosius,

fius, ut Valentinianus, ut Catechumeni omnes.
 Inter hos autem hæc differentia est, quòd illi si-
 mulatque in Ecclesiam ingrediuntur, baptizan-
 tur. Hi verò non eodem tempore baptizantur,
 quo in eam ingrediuntur. Audiunt enim ver-
 bum Dei, recipiunt id ipsum, credunt Euangelio;
 Ecclesiæ præfectis obedientiam promittunt &
 præstant, & non tantùm in Christum credunt,
 sed eum etiam cùm necesse est, ore confitentur,
 & confessionem istam suo sanguine obsignant.
 Deinde verò sæpe longo tempore post confi-
 gnantur baptismo. Vnius Ambrosii hiltoria hoc
 luculenter docebit. Hic enim etsi in via Domini
 ad miraculum usq; instructus esset, Baptismum
 tamen distulit, & nondum baptizatus à populo
 Mediolanensi ad Episcopatum vocatus est; So-
 crates, l. 4. c. 25. Idem accidit Nectario seni, Solo-
 menus lib. 7. c. 8. Quis verò rectè dixerit, eum
 actu & propriè extra Ecclesiam esse, qui ad Ec-
 clesiasticos conventus accedit, verbum Dei sin-
 cera fide recipit, ei que credit, & vitam suam jux-
 ta ejus normam instituit, qui publicas preces
 participat, præfectis Ecclesiæ obedit ac obtem-
 perat, & ut uno verbo dicam, qui in Ecclesia ita
 se gerit, ut ab ipsa Ecclesia omnium consensu ad
 Episcopatum vocetur? Quid ego de Martyri-
 bus dicam? qui maluerunt Christum confiten-
 do hanc vitam finire, quàm eum negando ad e-
 jus baptismum pervenire, cùm nollent abne-
 gare Christum, antequam baptizarentur, occisi
 sunt,

sunt, quibus ipsa passio pro baptismo deputata est? Num affirmabis hos actu & propriè extra Ecclesiam esse? At inquires per baptismum tamen nos ingredi in Ecclesiam. Respondeo, Baptismum non esse ipsum ingressum in Ecclesiam, sed ejus sacramentum, sive oblationem. Potest autem fieri, ut aliquis in Ecclesiam ingrediatur, & ut simul ingressus ipsi oblationetur: potest etiam fieri, ut ejus oblatio ad aliquod tempus differatur. Baptismus igitur non est ipse ingressus, sed per metonymiam ita dicitur, nam signo tribuitur, quod est signati. Hoc sic esse docet ipse Adversarius capite quarto lib. 3. de Ecclesia; *neque Baptismus unit nos cum capite, sed est istius unionis signum*, ut autem nos unit cum capite, ita etiam nos unit cum Ecclesia.

Secunda ratio. Quia Concilium Florentinum in instructione Armeniorum, docet homines fieri membra Christi, ac de Corpore Ecclesie, cum baptizantur. quasi dicat.

ùm homines baptizantur tum fiunt membra Christi, & de corpore Ecclesie. Ergo qui baptizatus non est, ille neq; membrum Christi, neque de corpore Ecclesie est.

Hæc consequentia vel secum pugnat, vel non facit ad rem. Nam esse membrum Christi, & esse de corpore Ecclesie, vel sumuntur pro eodem, vel pro diverso. Si pro eodem, tum Ecclesia sumitur pro ista universali, in qua sunt omnes electi, & extra quam sunt omnes reprobis,

reprobi, at tum ad rem non facit. Adversarius enim recepit se disputaturum de Ecclesia tertio modo accepta, & de hoc solo existendi modo in illa; si pro diverso, tum inter se pugnant. Potest enim quis esse membrum Christi, & non esse hoc ultimo existendi modo de corpore Ecclesiæ, ut, Paulus postquam esset conversus, & nondum ab Anania baptizatus. & contrà, potest quis esse hoc ultimo existendi modo de corpore Ecclesiæ, & tamen non esse membrum Christi, ut Simon Magus. Quin si quis verbis Adversarii inhærebit, dicet eum, qui hoc solo ultimo existendi modo est in Ecclesia, & qui nullam habet internam virtutem, neque aliter est in Ecclesia, quàm malus humor in corpore humano, nullo modo esse aut esse posse membrum Christi, quàm diu talis est, eo què solo existendi modo in Ecclesia est. Malus enim humor nunquam est, neque esse potest membrum humani corporis. Deinde est falsa. Non enim omnes homines fiunt re ipsa membra Christi, cùm baptizantur. Simon enim Magus fuit baptizatus, & tamen numquàm fuit re ipsa membrum Christi. Et contrà, Cornelius re ipsa erat membrum Christi priusquam baptizaretur. ante quàm enim à Petro baptizaretur, accipiebat Spiritum Sanctum. Argumèto etiam præcedente ostèdimus, quosdam non baptizatos, de corpore Ecclesiæ esse posse, & simul explicuimus, quomodo intelligi debeat, quòd per baptismum Ecclesiam ingredi dicamur.

Tertia.

Tertia. Nazianzenus oratione in sanctum lavacrum dicit, *Catechumenum esse in vestibulo pietatis, nec adhuc posse vocari fidelem, nisi intus ingrediatur per baptismum.* Sed hoc dictum pugnat cum Sacra Scriptura, & cum ipso Adversario. Cū scriptura; Cornelius enim vocatur pius ac timens Deum, cū nondum esset baptizatus, Actor. 10. vers. 2. Sed qui est pius & Deum timet, ille ultra vestibulum pietatis progressus est. Cum Adversario; Hoc enim eodem capite dicit *Catechumenos esse fideles, & salvari, si moriantur in eo statu.* Capite præcedente docuit *Catechumenos si fidem & charitatem habent, esse de anima Ecclesia.* Sed qui fidelis est, qui que fidem habet atque charitatem, & qui salvari potest, ille utique fidelis vocari potest, & jam intra Ecclesiam ingressus est. Extra Ecclesiam enim non est salus.

Quarta. Chrysostomus hom. 24. in Iohan. dicit *Catechumenum alienum esse à fidei, & nihil habere cōmune cum eo, non civitatem, non mensā.* Hæc sententia Chrysostomi duriuscula est. Iam antè enim docui, eum & fidelem esse, & salvari posse, & multa cum cæteris fidelib. cōmuniā habere. Quòd autem ad mensam domini attinet, fateor Catechumenis non licuisse ad eam accedere. Sed hinc nō sequitur eos ad Ecclesiæ societatem prorsus non pertinere, quin si salvari possunt, habent illud, quod nobis sacra cœna obsignatur, sine eius enim communione nemo sal-

vari potest. Hæreticis, quos Tertullianus arguit, quòd inter Catechumenos & fideles non distinguerent, nos non patrocinaur, libenter enim concedimus inter eos aliquam differentiam esse, etsi utrosque ad Catholicæ Ecclesiæ societatem pertinere asseveremus.

Cyrillum lib. 12. cap. 50. in Iohannem, dicentem hoc apud nos esse Catechumenos, quod apud Iudeos erant incircumcisi non improbamus; sed quemadmodum quidam incircumcisi, ut proselyti, non edebant agnum pascalem, & tamen secundum quid ad Ecclesiam pertinebant; ita quidam Catechumeni, etsi ad mensam Domini non admittuntur; tamen ex Ecclesia Catholica prorsus excludi non possunt. Quin & Augustinum tractatu 4. in Iohannem *inter Catechumenos & fideles distinguentem* libenter amplectimur. Etsi enim magna inter eos differentia est, tamen in Ecclesia Catholica simul includi possunt.

Postremò dicit Catechumenos neque ad ulla sacramenta, neque ad alia, quæ sunt universæ Ecclesiæ communia, ullum jus habere.

Respondeo hoc intelligi debere, vel de bonis externis, vel de bonis internis: si de internis, tum est falsum, quidam enim Catechumeni habent fidem & charitatem, & salvi fiunt, ut ipse Adversarius confitetur. Si de bonis externis, tum etiam est falsum: Licet enim Catechumenis audire verbum Dei, interesse sacris concionibus & precibus, habent jus percipiendi baptismum,

tifinum, & cum aqua baptizari prohibentur, sæpè proprio suo sanguine baptizati sunt, ut manifestum sit multa interna, multa etiam externa bona, quæ universæ Ecclesiæ communia sunt, ad eos pertinere.

CAPUT II.

Quosdam non baptizatos pertinere ad Ecclesiam.

SVperiore capite refutavimus argumēta, quib. voluit ostēdere non baptizatos neq; actu neque propriè pertinere ad Ecclesiā, sequitur ut ostendamus, quænam sit orthodoxorū de hac re sententia. Fatemur omnes homines posse distribui in baptizatos & non baptizatos. De baptizatis agemus deinde, nunc de non baptizatis. Hi sunt vel infātes vel adulti: Infātes, qui non baptizati moriūtur, vel nascūtur in Ecclesia, vel extra eam. Qui extra Ecclesiā nascūtur, neq; in fœdere Dei comprehēsi sunt, neq; promissionē habent. Infantes qui sunt extra Ecclesiam, nō sunt in fœdere. Qui verò in Ecclesia nati sunt, de illis benè speramus. De iis enim dicit Christus, *Talium est regnū cœlorum.* Matth. 19. 13. De iisdem dicit Petrus act. 2. 39. *Vobis & liberis vestris facta est promissio.* Infantes in Ecclesia sunt in fœdere. De iisdem dicit Deus, *ego ero Deus tuus, & Deus seminis tui,* Gen. 17. Adulti non baptizati, vel sunt isti, qui neque baptizati sunt, neque umquam baptismum expetent; vel qui nunc quidem non sunt baptizati, paulo post tamen baptizandi, vel non sunt. Adulti nō baptizati sunt baptizandi, vel non sunt.

Hi nō pertinēt ad Ecclesiam. ptismū expetitur sunt. Illos pronunciamus ad Ecclesiam non pertinere. Hi verò vel suum desiderium legitimis Ecclesiæ ministris patefaciunt, & vivunt aliquamdiu in Ecclesiæ societate; vel tempore exclusi non possunt legitimis Ecclesiæ pastoribus suum desiderium patefacere. Superioris generis exēpla sunt; Valentinianus, Ambrosius, multi martyres catechumeni; Hi verbum Dei frequenter audiunt, precibus Ecclesiasticis interfunt, pastoribus Ecclesiæ obedientiam præstant, credunt in Christum, suam fidem vera resipiscentia confirmant, tenent integram fidem & Ecclesiæ unitatem. Hos actu & propriè, ad internam, & ad externam Ecclesiam pertinere asserimus, & ita iudicavit antiquitas. Cyprian. epist. 73. ad Iubajanum. *Sciunt Catechumenos illos primò integram fidem & ECCLESIAE VNITATEM tenere, & ad debellandum Diabolum de divinis castris cum plena & sincera Dei Patris & Spiritus Sancti cognitione procedere, deinde nec privari baptismatis sacramento, utpote qui baptizentur gloriosissimo, & maximo sanguinis sacramento, sanguine autem baptizatos, et passione sanctificatos consummari, & divine pollicitationis gratiam consequi in Evangelio declarat Dominus.* Aug. contra Donatist. l. 4. c. 21. *Non dubito Catechumenum Catholicum divina charitate flagrantē heretico baptizato antepondere; sed etiam IN IPSA INTUS CATHOLICA, bonum Catechumenum malo baptizato anteponimus. Et,*

Nec

Nec sacramento baptismatis facimus injuriam, cum aliquem Catechumenum aliquo baptizato fidelio rem melioremque cognoscimus. De civitate Dei, l. 13. c. 7. Quicumque etiam non percepto regenerationis Lavacro, pro Christi confessione moriuntur; tantum eis valet ad demittenda peccata, quantum si abluerentur sacro fonte baptismatis. Augustin. tract. 4. in Ioh. fit aliquando ut videas Catechumenum abstinentem ab omni concubitu, valescientem seculo, renunciantem omnibus quae possidebat, distribuentem pauperibus, & Catechumenus est, instructus est etiam doctrina salutaris supra multos fideles, lib. 4. contra Donat. c. 21. Melior est Cornelius Centurio nondum baptizatus Simone Mago baptizato, iste enim & ante baptismum repletus fuit Spiritu Sancto, ille & post baptismum immundo Spiritu inflatus. Ambrosius oratione de obitu Valentiniani, ferè idem docet. Quin & aliqua pars disciplinae Ecclesiasticae in Catechumenis consumebatur, ut ex concilio Aruncientiensi & aliis patet. Canus, Catechumeni sunt

DE ECCLESIA, quae comprehendit omnes fideles, ab Abel usque ad mundi consummationem. Bellarminus dicit Catechumenos, esse fideles, & salvari posse, si moriantur in eo statu, & extra Ecclesiam neminem salvari. De Eccles. militan. lib. 3. c. 13. Cum igitur aliqui Catechumeni integram fidem & Ecclesiae unitatem teneant, & Catechumenus interdum in ipsa intus Catholica sit baptizato anteferedus, deinde cum saepe in-

An actu
pertineant
ad Ecclesi-
am.

structus sit salutari doctrina supra multos fideles, & accipiat Spiritum Sanctum, et sit de ista Ecclesia, quæ est ab Abel usque ad Mundi consummationem, denique cum & ipse fidelis sit, & disciplinæ Ecclesiasticæ obediat, postremò cum salvus fiat, & extra Ecclesiam nulla salus sit, manifestum est, eum & ad externam, & ad internam Ecclesiam pertinere; quòd autem Adversarius dicit, eum potentia non actu esse in Ecclesia ridiculum est. Confessio enim Christi, fides & salus non est nisi in Ecclesia, neque quisquam veram fidem habet, aut Christum rectè confiteatur, aut salvus fieri potest, nisi qui actu & re ipsa in Ecclesia est. Alii qui tempore exclusi non possunt Pastoribus Ecclesiæ suum desiderium patefacere, etsi non pertinent ad aliquam externam visibilem Ecclesiam, tamen pertinent ad illam internam & invisibilem, quæ est omnium fidelium ab Abel usque ad mundi consummationem. August. lib. 4. contra Donatistas cap. 22. *Invenio non tantum passionem pro nomine Christi, id quod ex baptismo decrat, posse supplere, sed etiam fidem conversionemque cordis, si forte ad celebrandum mysterium baptismi in angustiis temporum succurri non potest. Et. Quantum valeat etiam sine visibili sacramento baptismi, quod ait Apostolus, corde creditur ad iustitiam, ore autem fit Confessio ad salutem, in illo latrone declaratum est; sed tum impletur invisibiliter, cum mysterium baptismi non contemptus religionis, sed articulus necessitatis*

statis excludit. Quid multis moror? Christus ipse dicit Latroni, qui tamen propter temporis iniquitatem baptizari non potuit. Luc. 23. 43. *Hodie mecum eris in Paradiso.* Lucas dicit de Cornelio, act. 10. quòd fuerit *pius ac timens Deum*, & quòd acceperit *Spiritum Sanctum*, cum nondum esset baptizatus, unde apparet eum fuisse re ipsa & actu membrum Christi, nemo enim fit cœlestis regni particeps, neque Spiritum Sanctum accipit, nisi qui revera & actu Christi membrum est. Non dubium igitur quòd hi nondum baptizati, fuerint actu & propriè in Ecclesia. Nemo enim potest esse cum Christo in Cœlo, nisi fuerit cum eo in Ecclesia, neque usquam datur Spiritus Christi, quàm in Ecclesia.

CAPUT III.

De Hæreticis.

QUÆRITUR an Hæretici sint de Ecclesia? Adversarius simpliciter negat eos de Ecclesia esse, quod quis fortè miretur. Potest enim hæreticus doctrinam Christi externa saltem professione profiteri, eadem sacramenta usurpare, & Papæ Romano subiectus esse. Quis igitur possit profus ex Ecclesia à Bellarmino definita excludi, ipse viderit. Nos dicimus utramque vocem esse homonymam, ac propterea ad eam simpliciter responderi non posse. Ecclesia enim significat universalem electorum congregationem,

An Hæretici sint de Ecclesia.

Ecclesia vox æquiva-

*Hæreticus
vox æqui-
voca.*

& quemlibet particularem cœtum ad Christi communionem convocatum. Hæreticus item significat hominem universa fundamenta fidei pervertentem, & significat eum, qui quædam in fide pervertit. Ex iis quidam adhuc in visibilibus cœtibus versantur, quidam ab iis secessionem fecerunt, quidam etiam ex iis legitimo iudicio ejecti sunt. Et rursus quidam sive illi in Ecclesia adhuc versentur, sive extra eam agant, convicti sunt erroris, quidam nondum convicti sunt; ex illis quidam pertinaciter in demonstrato errore perseverant; quidam profitentur se meliora secuturos esse, si possint ullius erroris convinci; quidam etiam revera auxilio Spiritus Sancti ad Deum convertuntur, ut manifestum sit, quosdam Hæreticos esse adhuc in Ecclesia visibili; quosdam etiam esse in Ecclesia electorum, & vice versa, aliquos non esse in Ecclesia visibili, aliquos etiam non esse in Ecclesia electorū. Si hæc Adversarius expendisset, fortasse non tam temerè de hac quæstione pronunciasset. His præmissis facilè fuerit ad Adversarii argumēta respondere.

*Argumēta, quibus
probat Hæreticos non
esse in Ec-
clesia.*

1. Argum.

Primum ex 1. Timoth. 1. 19. Nonnulli fidei naufragium fecerunt.

Secundum.

Secundum ex Luc. 5. 6. dirumpebatur rete eorū.

Respondeo, omnes hæreticos esse extra Ecclesiam, ex adductis locis probari non posse. Loquitur enim Apostolus non de omnibus, sed de iis, qui conscientiam repulerunt, & qui fidei naufragium fecerunt, sed hæc de iis, qui neque convicti

victi sunt, neque salutis fundamenta evertunt, neque pertinaciæ signa ostenderunt, & converti possunt, intelligi nequeunt. Nonnulli enim errant quidem, sed ea fundamenta fidei, quæ salutem continent, non evertunt; alii habent quidem conscientiam errantem, sed eam tamen nondum repulerunt; alii nondum convicti sunt, & sunt parati meliora sequi, si convicantur, quandoque etiam hæresibus abjectis meliora sequuntur. Hæc eadem ad secundum locum responderi possunt, quibus addo totum locum esse allegoriam, quam nihil probare demonstravimus, cum de principiis Christianorum dogmatum disputarem.

Tertium ex ad Titum. 3. 10. *Hereticum hominem post unam et alteram admonitionem rejice: sciens quod everfus est, qui ejusmodi est, & peccet, ut qui suo pte iudicio sit condemnatus.* *Tertium.*

Respondeo, hoc de quolibet Hæretico intelligi non posse. Tantum enim dicit Apostolus eum Hæreticum vitandum esse, qui everfus est, & quem nos sciamus eversum esse. Sed non omnis Hæreticus everfus est, neque nos certo scimus omnes everfos esse, imò non semper certo scimus, quisnam everfus sit. Nonnulli enim errant, sed non in iis, quæ concernunt fundamentum salutis: quidam etiam parati sunt meliora sequi si edocentur, quidam etiam revera convertuntur, & abjectis erroribus sequuntur veritatem.

Quartum 1. Ioh. 2. 19. *Ex nobis egressi sunt,* *Quartum.*

sed non erant ex nobis.

Sed neque hoc de omnibus Hæreticis accipi potest. Non enim semper omnes Hæretici egressi sunt. Eutyches enim & Arrius non egressi diebantur, sed manebant in Ecclesia, donec eicerentur, quidam etiam egressi sunt, sed cum meliora docerentur, revertuntur, ut Augustinus. Et multi alii, quos nemo rectè dixerit non fuisse ex nobis. illud n. *ex nobis*, non tantum de cōiunctione, quæ actu est; sed etiam de illa, quæ divina electione fit, accipi potest.

*A Concilio
liorum an-
horitate.*

Secundò probatur hoc idem ex cap. octavo & decimo nono concilii Niceni, ubi Hæretici dicuntur posse *recipi in Ecclesiam, si redire velint, cum certis tamen conditionibus.*

Sed hoc intelligendum est de iis, qui seipso separarunt, vel publico legitimoque iudicio eiectioni sunt. Cæteris verò, qui nondum detecti sunt, & adhuc in Ecclesia tolerantur, accommodari nequit.

Item ex concilio Lateranensi, C. firmiter, de summa Trinitate, & fide Catholica, ubi Ecclesia dicitur *fidelium congregatio*. Constat enim Hæreticos nullo modo esse fideles.

Hæc assertio est nimis generalis, quidam enim Hæretici, fundamentum non evertunt, & suo tempore ad fidei unitatem convertuntur, exemplo est Augustinus, & alii, hos saltem secundum æternam electionem fuisse fideles, ipse, opinor, Adversarius non negaverit.

Tertiè

Tertiò ex Patribus, Irenæus lib. 3. c. 2. Dicit Polycarpum *multos Hæreticos ad Ecclesiam convertisse*, ex quo sequitur eos antè fuisse de Ecclesia egressos. *A patrum auctoritate.*

Dicitur & ille ad Deum converti, qui primùm ad Ecclesiam adjungitur, aliud enim est converti, aliud reverti, ut non sit necesse eos antè ex Ecclesia egressos fuisse.

Tertullianus lib. 2. De præscriptione dicit, Marcionem, cùm ad Ecclesiam redire vellet, conditionem accepisse ut cæteros, quos perverterat, Ecclesiæ restitueret.

Marcionem fuisse ex Ecclesia egressum non negamus, sed hoc de omnibus Hæreticis dici non potest, quidam enim neque in fundamento errant, neque ex Ecclesia egressi sunt, quidam etiam ab Ecclesia separati, ad eam per gratiam Dei revertuntur.

Cyprianus epistola ad Iubajanum, dicit Hæreticos cùm sint extra Ecclesiam, tamen vindicare sibi Ecclesiæ auctoritatem, more simiarum, quæ cùm homines non sint, tamen homines videri volunt.

Vt Cyprianus non dicit omnes Hæreticos esse extra Ecclesiam: ita nos non negamus quosdam esse extra Ecclesiam, & sibi falsò arrogare, nomen Ecclesiæ, sed quid hoc ad rem?

Hieronymus dialogo contra Luciferianos *sicubi audieris*, inquit, *eos, qui dicuntur Christi, non à Domino Iesu Christo, sed à quoquam alio nuncupari,*

pari, utpotè Marcionistas, Valentimanos, Montenses, sive Campenses: scito non Ecclesiam Christi, sed Antichristi, synagogam esse.

Marcionitæ, Valentiniani & similes, se ab Ecclesia separaverant, & legitimo Ecclesiæ iudicio ejecti erant, subvertebant enim fundamenta salutis. Quidam tamen eorum, ad Ecclesiam reversi, & in eadem mortui sunt, ut Metrodorus, & alii. Hos secundum æternam electionem eo tempore, cum à visibili Ecclesia separati erant, in universali electorum Ecclesia fuisse, ipse, opinor, Adversarius non negaverit. Illustre exemplum habemus in Paulo, nam cum esset hæresi Pharisæus, & non tantum ab Ecclesia separatus, sed etiam persecutor ejus, dicit de eo Dominus, Act. 4. 15. *Instrumentum electum est mihi, ut præferat nomen meum coram gentibus.*

Iis, quos Hieronymus tam graviter notat, non ineptè quis addiderit eos, qui præterito Iesu Christo, dicunt ad Franciscum: *Francisce Iesu typice, dux & norma minorum. Da nobis perpetua gaudia regni Cælorum;* qui, dico abjecta doctrina Christi, jurant in regulam Francisci, & propterea ab eo vocantur Franciscani.

Augustinus lib. 4. c. 10. Contra Donatistas, dicit, interdum accidere, *ut Hereticus foris existens non agat contra Ecclesiam, & Catholicus intra existens, contra Ecclesiam agat.* &c. Et lib. de unitate Eccles. cap. 4. *Qui non credunt, inquit, Christum in Carne venisse, de virgine Maria, ex*

semine

semine David, aut in Corpore ipso resurrexisse, in quo crucifixus & sepultus est, non utique sunt in Ecclesia.

Atqui nos non negamus cum Augustino aliquem Hæreticum foris existere, sed addimus multos occultos Hæreticos in Ecclesia esse, & in eadem latere posse donec ejiciantur, quod & ipse Bellarminus asserit lib. 4. c. 10. de Ecclesia. Addimus eos, qui negant Christū in carne venisse, si in tali errore perseverant, non esse in universali Ecclesia electorum, & tamen ad tempus posse esse in visibili particulari.

Postremò *Ecclesia est multitudo unita, & ista A variis, unio præcipuè in professione unius fidei, & earundem legum, ac rituum observatione consistit,* nulla igitur ratio permittit, ut eos de Ecclesiæ corpore esse dicamus, qui cum ea nullam omninò conjunctionem habent.

Atqui occulti Hæretici, quamdiu in Ecclesia latent, sæpè effugiunt necessitatem confitendi, quandoque etiam profitentur, sed simulatè, & tenent externam rituum, legumque Ecclesiasticarum observationem, ac propterea ab aliis non nunquam distingui nequeunt. Sed hoc vinculum est externum. Aliud vinculum est internum, nempe communio Spiritus Sancti, hanc, Hæretici in fundamento errantes, si in errore perseverant, neq; habent, neque habere possunt. Tales igitur possunt esse in externa particulari Ecclesia, in interna universali esse non possunt;
sunt

sunt item alii in eodem fundamento errantes, & ab Ecclesia vel occulto motu, vel legitimo iudicio eiectionis, horum aliqui agunt pœnitentiam, ad Ecclesiam revertuntur, & in vera fide tandem moriuntur, hi quæ externam societatem, non sunt in Ecclesia, quæ verò æternam Dei electionem, sunt in Ecclesia electorum.

Argumenta, quibus probatur hæreticos non simpliciter esse extra Ecclesiam.
1. & 2.

Dicit deinde quosdam ex parabola de Zizaniis, quæ est Matth. 13. & ex illa, quæ est de vasis aureis, argenteis, & ligneis in magna domo, in 2. ad Tim. 2. probare velle Hæreticos esse in Ecclesia, quæ argumenta nos non omninò rejicimus, sed ajimus esse alia fortiora. Per Zizania enim & vasa lignea intelliguntur reprobi omnes, inter quos aliquos esse Hæreticos, ipse Adversarius non negaverit. Sed non volo de iis duobus argumentis admodum contendere.

Tertium Argumentum. Hæreticos Ecclesia judicare & punire potest. Ergò sunt intus. Nam *quid mihi est*, inquit Paulus 1. Cor. 5. *de iis, qui foris sunt, judicare?*

Ecclesia non judicat extraneis

Adversarius excipit, Hæreticos, licet non sint de Ecclesia, tamen esse debere. Sed hoc non solvit nodum, Apostolus enim non dicit eos vel esse, vel esse debere in Ecclesia, quos Ecclesia judicat. sed simpliciter dicit, Ecclesiæ non esse judicare de iis, qui foris sunt. Vnde necessariò sequitur, ejus esse judicare tantùm de iis, qui intus sunt, quin utrumq; dicit Apostolus. vers. 12. *quid mea interest etiam de extraneo judicare, nonne de*

ne de iis, qui intus sunt, vos judicatis? Deinde omnes mortales debebant de Ecclesia esse; Num propterea Ecclesia de omnibus mortalibus judicat? Exemplum de Pastore & ove aberrante nihil probat. Docet enim Paulus Titum cap. 3. v. 10. ut *Hæreticum hominem post unam atque alteram admonitionem rejiciat*. Sed nusquam docet ut Pastor ovem aberrantem rejiciat. Equidem quamdiu à Tito Hæreticus admonetur, pertinet ad Ecclesiam, & cum rejicitur, tum primum extra Ecclesiam esse censetur. Alterum exemplum de milite transfuga est magis dissimile. Imperator enim in militem transfugam (si in ejus potestatem redierit) habet vitæ & necis potestatem. Hanc Episcopus in hominem Hæreticum non habet. Causa hujus rei est, quòd miles se sacramento obligavit Imperatori; Christiãus verò se sacramento nõ obligavit Episcopo. Non enim Episcopus, sed Christus ejus Imperator est. Hanc ob causam Paulus extraneorum (inter quos Hæreticus rejectus est) judicium Deo tribuit. I. Cor. 5. 13. *De extraneis Deus judicat*. Adde militem transfugam sæpè non redire in Imperatoris potestatem, ac proinde Imperatorem non posse nisi jocularium judicium de eo instituire, multò minus posse, eum vi ad sua castra cogere, aut suspendere. Et si maxime posset, tamen inde non sequeretur Episcopũ posse eum, quem jurène an injuria pro Hæretico habet, suspendere. Hic enim illi, quemadmodum miles

*Simile.
de milite
transfuga*

miles Imperatori, ut antè ostensum est, sacramento obligatus non est. Legat nobis Bellarminus ex toto novo testamento, vel Christum, vel Apostolus quenquam ob hæresim suspendisse. Legat item ex veteri testamento, vel, Mosen vel Prophetas, quenquam (blasphemos, & eos qui Iudæos ad alienos Deos pelliciebant excipio) ob hæresim occidisse. Equidem quos vos pro Hæreticis habetis, & cum quibus contenditis, nullius blasphemix argui possunt, neque ducunt quemquam ad Deum alienum, sed eundem Deum Patrem, Filium, & Spiritum Sanctum, prout eum Prophetæ & Apostoli tradiderunt, cum primitiva Ecclesia adorant; veteres Hæreses ab Ecclesia rectè damnatas execrantur, sentiunt & loquuntur cum sacris litteris, recipiunt symbolum Apostolicum, Nicenum, Athanasianum & Chalcedonense, recipiunt item determinationes Ephesenas, videritis igitur, quid sitis Iesu Christo in futuro Iudicio responsuri, quòd eos sæpè non auditos, nedum convictos, ad restim, ad gladios, ad furcam, ad ignem abripitis, & totum orbem terrarum, humano sanguine foedatis.

*protestantes
non sunt
Hæretici,*

Suspicio de Impressione characteris, non scio an à quoquam nostrum sit usurpata, certè nihil valet, nisi fortè ex hypothesi. Ipse enim Caietanus part. 3. q. 36. & 1. in summam Thomæ, ingenuè confitetur, doctrinam de *Characteris impressione esse humana & recentis traditionis.*

His igitur missis, inquit Paulus, *Oportet inter*

*vos hæreses esse. i. Cor. I I. 14. inter vos. hoc est, inter eos, qui sunt in Ecclesia. Verùm si inter eos sunt hæreses, tum inter eosdem hæreticos esse necesse est. Atq; hi tam diu manent in Ecclesia, dum vel seipso proprio iudicio separant, vel per legitimũ Ecclesiæ iudiciũ eijciuntur. Arrius non prius Antiochenæ Ecclesiæ præbyter esse desiit, quàm Dei iudicio occideretur. Eutyches egit monachum dum publico ecclesiæ iudicio damnaretur, Vigilus, Felix, Honorius non prius desierunt esse papæ, quàm Ecclesiæ iudicio deponerentur. Quin quandoque accidit, ut quis hæresin celet, ne publicè argui, nedum damnari possit. Quam ob causam ipse Bellarminus lib. 3. de Ecclesia. c. 10. dicit *occultos hæreticos non tantum in Ecclesia latere; sed etiam habere jurisdictionem.* Adde iudicia Ecclesiastica ritè excerceri contra hæreticos, quod satis arguit eos Ecclesiasticæ censuræ subesse, ac poinde in Ecclesia esse.*

Arrius.

Eutyches.

Vigilius,

Felix,

Honorius

Bellarmi:

nus contra

dicit sibi.

CAPUT IIII.

An & quatenus schismatici sint in Ecclesia?

DE schismaticis est paulò difficilior quæstio. Adversarius pronuntiat omnes schismaticos esse extra Ecclesiam, & definit eos esse schismaticos, *qui non volūt subesse Papæ Romano.* Vtrūque nobis excutiendum est, Quod igitur ad primum attinet, dicimus inter particulares personas & integros cætus: deinde inter integros

D

cætus & eorum ductores distinguendum esse. Aliter enim se res habet, cum singularis homo, se ab Ecclesiæ societate separat, & item aliter, cum integer cætus adhærens suo Episcopo, ab aliis cætibus, qui item suis Episcopis adhærent, avellitur. Superioris generis est Marcion, qui, ut est apud Epiphaniū, hæres. 42. *ἐγὰρ σχίσαι* (inquit) *τὴν ἐκκλησίαν υμῶν, καὶ βαλεῖν σχίσμα εἰς αὐτὴν εἰς τὸν αἰῶνα* scindam inquit Ecclesiam vestram, & mittam schisma in eam, in æternum. Hic revera fuit schismaticus. Dicit enim Epiphanius, quod seipsum sciderit non Ecclesiam. *ὅτι τὴν ἐκκλησίαν σχίσας ἄλλα ἐποίησεν, λέγει ταύτην, καὶ τὰς ἀλλοτρίων ἐκκλησιῶν.* Quando verò integri cætus adhærentes suis pastoribus à se mutuò avelluntur, non ausim pronuntiare, eos protinus schismaticos esse. Exemplum hujus rei habemus in Ecclesia Romana & Asiatica. Victor Romanus Episcopus, ut est apud Eusebium lib. 5. cap. 23. *Totius Asiæ paræcias unâ cum vicinis Ecclesiis tanquam aliena sentientes à communionis unitate ἀποτίμωτον πείρασόν, ἀσcindere conatur, ac cunctos illic fratres prorsus excommunicatos denuntiat.* Et si igitur quorundam iudicio, vel Romana vel Asiatica Ecclesia tū fuerit schismatica, Non ausim tamen ego judicare, hanc vel illam schismaticā fuisse. Cæteri enim Europæi Episcopi, ut Irenæus, & alii, & cum Victore communionem colebant, & ab Asiaticorum communionem non abstinebant, quod sanè non fecissent, si hanc vel illam schismaticam esse judicassent.

Marcion,

*Victor
Romanus.*

castent.

cassent. Deinde opinor inter ipsos cætus, & eorum ductores distingui debere. Sæpè enim accidit, ut Præsides Ecclesiarum se mutuis odiis prosequantur, ac se mutuò à communione arceant, & populus, aut multi in populo de istis rebus nihil intelligant. Ex antecedente exemplo hoc manifestum est. Etsi enim Victor obfirmato odio persequebatur Asiaticos, eosque habebat pro schismaticis, neq; cum illis ullam societatem colere volebat, tamen cæteri difertè dicebant, *se nihilominus cum iis pacem colere velle*, ut est apud Euseb. lib. 5. c. 23. Adhæc nō protinus schismatici dici debēt, qui vel ob alicujus ritus differentiam, vel ob alicujus dogmatis, quod salutem non attingit, dissonantiam, inter se dissident, etsi in utraque parte semper reperiantur, qui nihil nisi bella & arma sonent, atque ab omni mutua communione societateque abstinere contendant. Nam cùm Antipapæ alter Romæ, alter Avinionæ ageret, & se mutuò à corporis unitate abscinderēt & execraretur, neq; ullis mediis adduci possent, ut in gratiam redirent, tum quidem omnes Europæ Ecclesiæ, hæ Romanam, illæ Avenionensem sequebantur, neque ulla particularis Ecclesia reperiebatur, quæ non hujus vel illius partes sectaretur. Neque tamen, opinor rectè dixeris, omnes Christianos eo tempore fuisse schismaticos. Eadem ratione non protinus schismaticus dici potest, qui vel aliqua ritus, vel dogmatis absurditate, vel pastorum injuria of-

Schisma Ecclesie Romanae & Avinionensis.

fensus, abstinere à publicis cætibus, qui iis locis, in quibus agit, celebrantur. Olim enim multi vel metu periculorum, vel odio hominum, vel privatorum studiorum causa, se in solitudinem abdebant, seq; non tantum ab Ecclesiarum frequentatione; sed ab omni hominum societate se jungebant. Quos tamen propterea nemo unquam schismatis accusavit, Quid ergo? illum ego schismaticum esse dixerim, qui destinata opera se ab Ecclesia, Christi q; societate avertit, ut Ecclesiam scindat, quemadmodum antè de Marcione docui. Qui verò propter aliam causam ab alicujus cætus societate abstinere, & tamen cum aliis cætibus veram doctrinam profitentibus, cumq; Christo societatem colere satagit, huc ego schismaticum esse, dicere perhorresco.

Schismatici definitio examinatur

Eugenius.

Quod alterum attinet, non tantum falsa, sed etiam inepta schismatici definitio est, quam adversarius affert. An enim ille tibi schismaticus est, qui Papæ Romano subesse recusat? Ejus falsitatem docuimus cum de Papa Romano disputarem. Vanitas inde apparet, quod illud quod nos improbamus & negamus, pro fundamento & definitione adducit. Quin Papa ipse schismaticus est. Eugenius enim à quo hic originem suam trahit, ab Oecumenico concilio schismatis condemnatus est. Deinde à Christo ejusque doctrina secessionem fecit. Sylvester enim secundus se anima & corpore devovit sathanæ. Auctor Platina in ejus vita & alii omnes historici;

atque

atque ab hoc hic noster originem habet, à doctrina item ejus secessionem fecit. Christus enim docet presbyterum sive episcopum debere esse *unius Uxoris virum*, & scortatores & adulteros Deum judicaturum esse. Papa verò docet distinctione 34. cap. Qui, in rubrica, *eum presbyterum, qui non habet uxorem, concubinam habere debere.*

CAPUT V.

De Excommunicatis.

Nunc videbimus an excommunicati sint extra Ecclesiam. Adversarius pronuntiat excommunicatos esse extra Ecclesiam. Si intelligit Ecclesiam à se antè definitam, fatendum est, excommunicatos à papalibus Episcopis esse extra Ecclesiam. Nos verò quoniam istam definitionem improbamus, & Ecclesiam longè aliter definimus; neque simpliciter negamus, aut affirmamus ejus sententiam. Distinguimus enim, excommunicatos in verè, & non verè excommunicatos, quidam enim jure, quidam verò non excommunicantur jure; distinguimus item inter Ecclesiam universalem, & particularem, illam dicimus esse numerum vel collectionem omnium salvadorum, hanc verò dicimus quemlibet visibilem particularem cætum in Christi nomine congregatum. His distinctionibus observatis, dicimus omnes rectè excommunicatos quandoque ejici ex Ecclesia particulari &

An Excommunicati sint de Ecclesia.

Excommunicati quod duplices.

universali simul, quandoque ex particulari tantum. Eos verò qui non rectè excommunicantur, ex universali numquam, interdum etiam ne quidem ex particulari visibili ejici affirmamus, utrumque, ut spero in progressu disputationis planum fiet. Hac distinctione observata non difficile fuerit ad subjectam quæstionem respondere. Sed quia adversario libet suam sententiam aliquot argutijs probare, eas refellemus, & deinde doctrinam veram explicabimus. Eius primum argumentum sumitur ex Matth. 18. *Si Ecclesiam non audierit, sit tibi velut ethnicus et publicanus*. Ergò, inquit Adversarius, qui quovis modo excommunicatus est, ille non est in Ecclesia. Sed hoc loco Christus loquitur de iis, qui jure excommunicantur, arguit hoc illa vox, *Si audire noluerit*. i. Si pertinaciter in suo delicto perseveraverit, & admonitionem omnem spreverit. Loqui hic eundem de Ecclesia particulari, arguunt hæc duo. Vnum. *si Ecclesiam non audierit*. In hoc mûdo enim non audimus, nisi particulares cætus, vel, ut apertè dicam, non audimus nisi Pastores in particularibus cætibus docentes. Alterum, *tibi*. Non enim potest mihi esse tamquam publicanus, nisi hic in terra adhuc in particulari cætu versanti, ut manifestum sit, hoc argumentum nihil facere ad rem. Nos enim disputamus de iis, qui sunt vel non sunt in Ecclesia universali. Adversarius verò disputat excommunicatos ejici ex Ecclesia particulari, de qua

*Argumēta
pro Negativa.*

1.

de qua nos hoc loco non disputamus; deinde & alius error in hoc argumento latet. Christus enim docet eos, qui jure excommunicantur, debere nobis tanquam publicanos esse. Hinc adversarius infert omnes excommunicatos, juréne an injuria excommunicati sint, debere nobis esse tanquam ethnicos & publicanos. Quanto rectius Hieronymus in 16. cap. Matthæi? *Hunc locum Episcopi & presbyteri non intelligentes, aliquid sibi de pharisaorum assumunt supercilio, ut damnent innocentes, vel solvere se noxios arbitrentur, cum apud Deum non sententia sacerdotum, sed reorum vita queratur.*

Item ex 1. Cor. 5. *Cur non magis luctū habuistis, ut tollatur de medio vestri, qui hoc opus fecit? Et infra. Nescitis quia modicum fermentū totam massam corrūpit? Item, Auferte malum ex vobismet ipsis.* Quibus omnibus verbis describit Apostolus, quid sit excōmunicari. Iubet enim excōmunicari eum, qui uxorē patris sui habuerat.

Quasi in controversiam veniat, quid sit excōmunicari? vel an homo incestuosus excommunicari debeat? Ac non potius in controversiam veniat, an ille qui quovis modo excōmunicatus est, ab universali Ecclesia separetur? fatemur hunc hominem jure fuisse excōmunicatum, addimus eum per excōmunicationem fuisse à Corinthiaca Ecclesia ejectum, sed negamus eum per hanc excōmunicationem ex universali salvandorum Ecclesia umquam separatam fuisse. Mansisse

enim eum in universalī Ecclesia, probat ejus, que statim subsecuta est, resipiscentia.

Ex jure canonico.

Secundo probatur ex jure canonico, II. q. 3. c. canonica. *Canonica instituta, & sanctorum patrum exempla sequentes, Ecclesiarum Dei violatores, auctoritate Dei, & judicio sancti spiritus, à gremio sanctæ matris Ecclesiæ, & à consortio totius fraternitatis eliminamus.*

Non negamus Ecclesiarum violatores posse excommunicari, & per excommunicationem ab Ecclesia particulari separari. Verùm si quis Ecclesiarum turbator infinitas Ecclesias à Christi communiōne abscindere conatur, nullam aliam ob causam, quàm ut tyrannidem in eas vel exerceat, vel stabiliat. An istæ Ecclesiæ propterea excommunicantur? Vel cùm homo superbus & luciferi spiritu inflatus hominem infantem, vel invidia, vel alia de causa excommunicet, an propterea extra Ecclesiam esse judicatur? Hoc verò pernegamus.

A patrum auctoritate.

Tertiò ex patribus. Euseb. l. 5. histor. Eccles. c. 24. narrans quemadmodum Victor papa excommunicaverat omnes Asiaticos, *Litteras, inquit, mittit, quibus omnes simul absque discretionē ab ecclesiastico fœdere segregaret.* Et intra, Irenæus, inquit, *Victorem arguit, quòd non rectè fecerit abscindere à corporis unitate tot ac tãtas Ecclesias Dei.*

Quos p. a. excom-

Hoc exemplum adversarius potuisset omittere. omnibus enim temporibus valebit ad Romanam

manam

manam Tyranidem & in alias Ecclesias dominandi libidinem demonstrandam. Deinde sufficit ad nostram sententiam probandam, Papa enim eas Ecclesias excommunicabat, neque tamen vel ab Europæis Episcopis pro excommunicatis habebantur. Irenæus enim non obstante hac excommunicatione Victoriana, cum Asiaticis communicabat, faciebant idem cæteri Europæi Episcopi, quod illis facere non licuisset, si hanc excommunicationem legitimam, & Asiaticos verè excōmunicatos esse judicassēt. Quem enim una Ecclesia excommunicabat, ille ab aliis Ecclesiis secundum antiquos Canones pro excommunicato habebatur, neque cuiquam licebat excommunicatum ad communionem recipere, nisi consentiente illo Episcopo, à quo excommunicatus erat. Can. Apostolico quinto, *τὲς ὑφ' ἑτέρων ἀποβληθείσας, ὑφ' ἑτέρων μὴ προσίεσθαι. qui ab alijs excommunicantur, ab alijs ad communionem non recipiantur.* Ipse Episcopus Romanus cōfitemetur se non posse Marcionē ad communionem recipere, sine consensu patris ipsius, à quo excommunicatus erat, testis Epiphanius contra Marcion. Deinde Irenæus graviter reprehendit hanc Victoris perversitatem, eoque vel consentiente vel invito cum Asiaticis communicat, neque quisquam legitur Irenæum propterea reprehendisse. Unde necessariò sequitur Asiaticos per hanc excommunicationem, ne quidem ab Europæis visibilibus cætibus relectos, neque

*munica-
vis, non
habiti sunt
pro excom-
municatis.*

Papæ tùm tantam, i atque nunc est, potestatem fuisse. Ad cætera patrum dicta, respondeo nos non negare, quadam excommunicatione homines indicari à visibili externa, & universali interna Ecclesia separatos esse, neque hoc inter nos controversum est. Tantùm dicimus ineptè fieri, si quis ex positione unius speciei, de toto genere universaliter sumpto affirmare velit.

A ratione.

Probatur ultimò ratione. Primò, Per excommunicationem privantur homines omni commercio spiritali, quod habent omnes homines Ecclesiæ inter se, ut docet Tertul. Apol. c. 34. igitur non sunt amplius in cætu Ecclesiæ.

Quod inter nos controversum est, hoc sumit pro principio suæ sententiæ. Quæritur enim an omnis excommunicatio nos separet à Deo ejusque communionem, ille hoc dicit, nos negamus, ille probat suam sententiam, quòd omnis excommunicatio nos separat à commercio spiritali, sed hoc est idem quod illud prius. Probatur igitur idem per idem, vel petitur illud quod est in principio, inter eam non negamus aliqua excommunicatione privari hominem omni commercio spiritali, omni verò excommunicatione id fieri pernegamus.

Quid enim, inquit, est civem aliquem privari civitate, nisi privari omni commercio, quod est inter homines illius civitatis?

*Exemplū
civis relegati
dissimile.*

Sed exemplum est dissimile. Potest enim Princeps aliquem finaliter ex sua civitate ejicere,

cere, Episcopus verò non potest. Causa hu-
 jus rei est, quòd Episcopus non est Princeps,
 sed servus Ecclesiæ. Ejus verò princeps est
 Deus. Finalis igitur hæc ejectione ad solum Deū
 pertinet. Deinde sunt certi gradus exaucto-
 randi aliquem civem. Aliqui enim ad tempus re-
 legantur, & hoc tēpore exacto, habent jus rever-
 tendi in urbem. Hos non perdere omne com-
 mercium quod cives inter se habent, manife-
 stum est. Aliqui relegantur quidem sine spe re-
 stitutionis, & tamen jus civitatis retinent. Ex-
 emplo est Ovidius, qui subinde dicit in exilio,
 Se adhuc esse civem Romanum, neque Cæsa-
 rem voluisse, ut civis nomen amitteret. Ali-
 qui deportantur in insulam, & planè eximun-
 tur numero civium. Hos perdere omne com-
 mercium, quod cives inter se habent, non ne-
 gamus: sed negamus omnem excommunicationem
 esse huic ultimæ (quam deportationem
 vocant) similem. Quidam n. ad tempus à Cæna
 & sacris mysteriis arcentur. Hos non prorsus pri-
 vari omni spiritali commercio, quod cives Ec-
 clesiæ inter se habent extra dubium ponimus.
 Alii excommunicantur quidem & per censu-
 ram ab Ecclesiæ corpore externo separantur, ut
 incestuosus Corinthiacus; sed quia resipiscūt, &
 ab Ecclesia, ex qua ejecti erant, recipiuntur, non
 rectè dicuntur omni spiritali commercio pri-
 vari. Quidam etiam injustè excommunican-
 tur, quod Irenæus testatur Asiaticis accidisse,
 equidem

*Episcopus
 an possit fi-
 naliter ex
 Ecclesia
 ejicere.*

*Gradus
 censura
 Ecclesiæ.*

equidem hos posteriores dicit ipse Bellarminus *salvos fieri posse, & anima desiderioque in Ecclesia esse*. Verùm qui salutis participes fiunt, quiq; anima & desiderio in Ecclesia sunt, illos non perdere omne spirituale commercium extra controversiam ponimus. Alii denique finaliter excommunicantur, quos & corporali externo & spirituali interno commercio, quod Cives Ecclesiæ inter se habent, privari, non gravatè concedimus. Sed quid hoc ad rem?

*Excommu-
nicatio non
est similis
capitali
supplicio.*

Secundò, *Excommunicatio eum locum in Ecclesia habet, quem pœna mortis habebat in veteri Testamento, et quem habet in temporalibus Rebus publicis. At per mortem separantur homines planè à tota Republica.* Augustin. q. 34. in Deuteronom. *Hoc, inquit, nunc agit in Ecclesia excommunicatio, quod agebat tum interfectio.* Vbi confert, quod dicebatur, Deuteronom. 24. *Auferes malum de medio tui, cum eo, quod dicit Apostolus I. Cor. 5. auferte malum ex vobis ipsis.*

Sed hoc non est omninò verum. Mors enim semper est ultimum supplicium, excommunicatio verò non semper est ultimum supplicium. Deinde à mortali supplicio non datur restitutio vitæ, ab Excommunicatione verò datur reditus in Ecclesiam.

Prætereà si excommunicatio est loco mortis. Quare Papa ultra excommunicationem procedit, & in corpora miserorum hominum sævit? Equidem ultra mortem nemo sævire potest in
faci-

facinorosum . Verùm res ita se non habet, appetit enim bona, & opes, & facultates miserorum mortalium . Nam cùm Reginam Angliæ excommunicasset, incitabat Hispanum, ut hujus ope auxilioq; illius regnum occuparet. Iuxta vanum & mendax infelicis poetæ vaticinium :

*Papa ultra
excommunicationē
arma infert.*

*Tu qui Romanas voluisti spernere leges,
Hispano disces subdere colla iugo.*

Si rectè fecit Papa, cùm eam excommunicaret, & excōmunicatio est ultimum Ecclesiæ supplicium, impiè & tyrannicè fecit, cùm eam ultra Excommunicationem armis persequeretur & ejus regnū peteret. Postremò possunt quidē illa dicta Deut. 24. & I. Cor. 5. inter se comparari; tamen non significant idē . Vnum enim notat inflictionem mortis, alterum ejectionem ex Ecclesiastica societate, sine ulla mortis suspitione.

Tertiò nulla est pœna gravior, quā Ecclesia infligere possit, excōmunicatione, ut beatus Augustinus docet. lib. de corrept. & gratia, 15. Ergò per excōmunicationem ejicitur homo de Ecclesia. Nam gravius est projici de Ecclesia, quā quælibet pœna quæ de manētib. in Ecclesia sumitur.

*An excom-
municatio
gravissimum sup-
plicium.*

Sed ut omnis excommunicatio non eiicit hominem ex Ecclesia; ita illam excommunicationem, quæ hominem ex Ecclesia eiicit, & omni spirituali communionem privat, esse gravissimam pœnam non negamus. Fatemur item excommunicationem tantùm ferri in contumaces, & incorrigibiles. Cùm scilicet ritè stringitur, atq;

tum

tum separare hominem ab externa communione. Cui excommunicatus, cum absolvitur, restituitur. Quod verò ad internam cōmunionem attinet, eam nullus homo cuiquam adimere, aut reddere potest. Solius Dei hoc munus est.

*Quidam
excommu-
nicati sunt
in Ecclesia.*

His argumentis voluit adversarius ostendere omnes excommunicatos esse extra Ecclesiam. Nunc nobis non difficile fuerit ostendere quosdam excommunicatos esse in Ecclesia. Primò enim potest homo excommunicatus retinere baptismum, fidei professionem, & subjectionem Prælatis legitimis debitam, atque adeo esse amicus Dei, si nimirum sit injustè excommunicatus. Potest etiam justè excommunicatus pœnitentiam agere, & habere illa tria antequam absolvatur, igitur in Ecclesia erit, etiam manens excommunicatus.

Respondet talem esse in Ecclesia animo, sive desiderio, atque hoc sufficere illi ac salutem, non tamen esse corpore, sive externa' communionem, que propriè facit hominem de ecclesia ista visibili, que est in terris. Aug. de vera relig. c. 6. saepe etiam divina providentia sinit expelli de congregatione Christiana etiam bonos viros. Quam contumeliam, vel injuriam cum patientissimè pro Ecclesie pace tulerunt, neque ulla novitates, vel schilmatibus, vel hæresis moliti fuerint. docebunt homines quã vero affectu, & quanta sinceritate caritatis Deo serviendum sit. Hos coronat in occulto pater in occulto videns. Hic Bellarminus vi argumenti fractus

fractus, deserit Romanas, quas antè defendit, nugas, & transit in nostra castra. Fatetur enim ejusmodi excommunicatū, retinere baptismum, fidei professionem; & subjectionem legitimis prælatis debitam. Addit eum anima & desiderio esse in Ecclesia, atque hoc sufficere ei ad salutem. Sed anima est, *interna dona Spiritus Sancti*; videlicet *Fides, Spes, Charitas*, ut docet Bellarminus lib. 3. de Ecclesia. c. 2. si igitur quidam excommunicati sunt anima in Ecclesia, tum quidam excommunicati retinēt fidem, spem & charitatem, quod si verū est, sequitur eos non spoliari omni spirituali commercio. Denique si salutem consequuntur, aut sunt verè & actu in Ecclesia, aut potest aliquis salvari, qui verè & actu in Ecclesia non est, quod omnium iudicio absurdum est. Extra Ecclesiam enim non est salus, & qui non habet matrem Ecclesiam, ille non habet Christum Patrem. Quòd autem negat eum corpore five externa communione esse de Ecclesia, neque simpliciter verum est. Nam cum Asiaticis à Victore excommunicatis communicabat Irenæus, & cæteri Europæi Episcopi, quod & Ægyptiaci, & Palæstini & Africani faciebant, ut ex Eusebio manifestum est, neque nostram sententiam lædit. Ipse enim Bellarminus docet corpore esse in Ecclesia eos, qui nullam habent internam virtutem, & qui similes sunt unguibus, capillis, & malis humoribus in corpore humano, lib. 3. de Eccles.

Eccles. c. 2. libenter autem fatemur verè fideles si injustè excommunicantur, aut si excommunicati resipiscunt, non esse in Ecclesia tanquam malos humores in corpore humano. Contendimus enim ejusmodi homines esse de anima Ecclesiæ, & habere internam spiritus communionem, ac proinde esse viva Christi membra. Addit *externam communicationem, propriè facere hominem esse de Ecclesia illa visibili, quæ est in terris.* Duplex igitur est communicatio, una externa, altera interna, ac proinde duplex modus existendi in Ecclesia. Unus secundum internam Communionem, alter secundum externam. Atque hoc ipse adversarius agnoscit. Hunc enim posteriorem dicit facere hominem esse de illa visibili Ecclesia, quæ est in terris. Undè necessariò sequitur illum facere hominè esse de illa invisibili Ecclesia, quæ est in cœlis. Quæ omnia si vera sint, quorsum tantopere exagitat distinctionem Ecclesiæ in visibilem & invisibilem? An cùm hoc Bellarminus dicit, Catholicum est, Cùm idem nos dicimus, hæreticum esse judicatur? Dictum Augustini confirmat nostram sententiam. Quos n. Deus in occulto coronat, hi sunt in Ecclesia. Extra Ecclesiam enim non datur corona. Quidam igitur excommunicati sunt in Ecclesia.

Secundo, quia Augustinus contra Donatistas post collationem. c. 20. dicit: *Neque enim a populo Dei separamus, quos vel degradando; vel excommunicando, ad humiliorem poenitendo locum redi-*

Duplex ex
sistendi mo-
dus in Ec-
clesia.

redigimus, Respondet se suspicari hunc locum esse corruptum, & legendum esse, *Neque enim à populo Dei non separamus*. sed hanc suspicionem esse inanem probo. primùm quòd ipsi adversarii coguntur fateri, non à populo Dei separari, quicumque degradantur: Deinde ad humiliorem pœnitendo locum redigere, non est idem quod à populo Dei separare. Locus Augustini quem adversarius ascribit, suspicionem non juvat, & aptissimè cum recepta lectione congruit. Adversarius hoc videns dicit, quòd si locus hic corruptus non est, responderi potest, per populum Dei hoc loco non intelligi solam Ecclesiam militantem, sed absolutè numerum omnium salvandorum. Ita rursus à Jesuitismo transit in Orthodoxorum castra. Atqui si excommunicatio, non separat à numero salvandorum; tum utique non separat ab universali Catholica Ecclesia, hæc enim nihil aliud est, quàm multitudo sive numerus salvandorum.

Tertiò, Excommunicatio est medicina quædam spiritualis instituta in utilitatem eorum, qui excommunicantur. unde Apostolus 2. Thessal. ult. *Quòd si quis non obedit verbo nostro per epistolam, hunc notate, & ne commisceamini cum illo, ut confundatur, & nolite quasi inimicum existimare, sed corripite ut fratrem.* Ad hoc respōdet: *Excommunicatio etiamsi abscindit hominē de Ecclesia, tamen non aufert potentiā, ut non possit iterū inseri in Ecclesiam is qui præcisus est, si pœnitentiā agere velit.*

*Excommu-
nicatio est
medicina.*

Sed hæc responsio sumit illud quod est in quæstione, dicit enim omnem excommunicationem *abscindere hominem ab Ecclesia*. At ipse textus contrarium evincit. Docet enim, ut excommunicatū non *existimemus quasi inimicum*, sed ut *eum corripiamus tanquam fratrem*. Equidem si excommunicatus est frater, tum non à tota fraternitate præcilius est. Deinde excommunicatus vel est verè & re ipsa Christi membrū, vel non est: si non est, tum fuit externa tantū communicatione, non interna spiritus gratia cum Ecclesia sociatus, ac proinde numquam fuit in numero salvandorum, hoc est in vera catholica Ecclesia, & per Excommunicationem declaratur, qualis sit, & semper fuerit: si verò est verum Christi membrum, tum non potest realiter separari, sive rescari à Christo. Vt enim membrum vivum, quod à corpore præciditur, arescit, non finatur; ita quicumque re ipsa à Christo separantur, fructum ferre non possunt, & necessariò ad ruinam tendunt. Interea non negamus per justam & legitimam excommunicationem separari hominem semper à visibili externa Ecclesia. Tantū addimus eum non semper separari per excommunicationem ab Ecclesia invisibili salvandorum, ut jam ostensum est, addimus excommunicationem aliquando injustè & sine causa infligi, in tali autem casu eam non separare aliquem ab Ecclesia salvandorum. Docet Lombardus lib. 4. dist. 10. cap. 4. §. Secundum.

Excōmunicatus nō semper separatur ab Ecclesia.

Aliquando

Aliquando ostendunt solutos & ligatos, qui ita non sunt apud Deum; & pœna satisfactionis vel excommunicationis interdum indignos ligant vel solvunt, & indignos sacramentis admittunt, & dignos admitti arcent. Et, Quos secundum merita sententia Ecclesiæ percellit, ledit, & illi foris sunt apud Deum. Qui autem non meruit, sententia Ecclesiæ non leditur. unde Origines. Exit quis à veritate, à fide, à charitate, per hoc exit de castris Ecclesiæ, etiamsi Episcopi voce non abjiciatur. Sicut e contra aliquis non recto iudicio foras mittitur, sed si non egit, ut mereatur exire, non leditur. Interdum enim qui foras mittitur, intus est, & qui foras (lege foris) est, intus videtur retineri.

CAPUT VI.

De Prædestinatis.

AN & quatenus excōmunicati sint in Ecclesiā, excussimus capite præcedente; sequitur ut de prædestinatis & reprobis disputemus. Quærit adversarius, an soli prædestinati, an verò prædestinati & reprobi simul ad Ecclesiam pertineant? & dicit se contra *Wiclefum, Hussum & Calvinum* sustinere, non solos prædestinatos; sed etiam reprobos ad Ecclesiam pertinere. Memineris autem Lector, Ecclesiam definitore adversario esse *cetum hominum unius fidei professione, & sacramentorum communione sub regimine Pape Romani colligatum.* Et si enim hæc definitio tantum ad eam Ecclesiæ par-

An prædestinati sunt in Ecclesia.

tem, quæ in terra militat, non ad universam, quæ partim in terra versatur, partim in cœlo triumphat, partim nondum nata est, accommodari possit, ac proinde tota adversarii disputatio nihil ad rem faciat, Non enim de parte, sed de tota, & universali Ecclesia disputamus; tamen ejus thesis ad positam definitionem applicata falsa est. Nam definitio hæc ita intelligenda est, ut vel omnes prædestinati & reprobis in ea includantur, vel aliqui tantum, si posteriorem sententiam tuetur adversarius, ineptire meritò judicatur, quò enim referentur cæteri prædestinati & reprobis, qui sub hac definitione non comprehenduntur? si priorem, falsa est ejus thesis. Multi enim prædestinati sunt, qui tamen in ista Ecclesia, quam definit adversarius non reperiuntur. Equidem illi qui in cœlo triumphant, neq; fidei professione, neque sacramentorum communione nobiscum conglutinantur, neque Papæ Romani regimine constringuntur. Num eos ex Ecclesia Catholica profligabit adversarius? Quin Africanæ Ecclesiæ tempore Augustini Hypponenfis, & Anglicanæ ante adventum Augustini Monachi in Britanniam, etiam Asiaticæ tempore Victoris sub regimine Papæ Romani non comprehendebantur. Secundum Canonem Nicenum, Episcopi Romani regimen ultra *suburbicas Ecclesias* non extendebatur. Ruffin. l. 1. cap. 5. Can. Nicen. 6. Num adversarius tam multas Ecclesias

Aliqui prædestinati non sunt in Ecclesia Belarminiana.

fias, Asiaticas, Africanas, & Europæas, à corporis unitate rescindet? falsum igitur est omnes prædestinatos pertinere ad eam Ecclesiã, quam definit adversarius. Quin ad Ecclesiam à Bellarmino definitam ne unus quidem prædestinatus pertinet. Omnes n. qui prædestinati sunt, aut sunt ante hunc diem mortui; aut jam vivunt; aut nondum nati sunt, primi & ultimi non pertinent ad Ecclesiam Bellarminianam, non enim vel externa fidei professione, vel sacramentorũ communionem, vel imperio Papæ copulantur. Relinquuntur soli viventes. Sed hi vel sunt conversi, & actu ad Ecclesiam accesserunt; vel nondum sunt conversi, neq; actu ad eam accesserunt. Hi ad Ecclesiam Bellarminianam non pertinent. Nam neque fidem profitentur, neq; sacramenta usurpant, neque papæ imperium agnoscunt. Illi etiam ad eam non pertinent. Non enim solo ultimo existendi modo ad Ecclesiam pertinent, neque sunt in ea, quemadmodum mali humores in corpore humano: sed sunt in ea ut viva membra, & non corpore tantum, qui est ultimus in Ecclesia existendi modus, de quo solo loquitur Bellarminus: sed anima & corpore simul ad Ecclesiam pertinent. Ac proinde aut definitio Bellarmini rejicienda est, aut agnoscendũ, nullum prædestinatũ ad Ecclesiam pertinere. Huc meritò rediguntur, qui veteri & antiqua doctrina explosa novam & recentem amplectuntur. Est enim hæc definitio à Bellarmino tradita, do-

ſtrina planè recens & nova. Non enim ſacra Scriptura, neque quiſquam ex tota antiquitate docuit de Eccleſiæ eſſentia eſſe papæ Romani imperio ſubjectū eſſe. Niſi fateatur adverſarius, producat ex ſacra Scriptura vel unum locū, vel ex omnibus patribus græcis & latinis unum, unum inquam producat, qui doceat hanc ſubjectionem eſſe de Eccleſiæ eſſentia, & in ejus definitione poni debere. pergit adverſarius contra VVicleſum, Huſſum, & Calvinum in hunc modum diſputare.

Argu-
menta cõ-
tra VVi-
chlef. Huſ-
& Calv.

Eccleſia comparatur Areæ Mat. 3. *permundabit, inquam aream ſuam, & congregabit triticum in horreum ſuum, paleas autem comburet igni inextinguibili.* Certè nomine areæ non poteſt intelligi niſi Eccleſia, in qua tamen inveniuntur paleæ, quæ ſi comburantur igni inextinguibili, certè non ſignificant Electos. Reſp. ſignificare Eccleſiam, ſed Eccleſiam particularem in terra peregrinantem, idç; ex ipſo contextu intelligi poteſt. Area enim purgabitur in futuro judicio, eſt igitur res diem Iudicii præcedens, & quia in ea ſunt mali cum bonis permixti, eſt mundana, in Cœlum enim malis accessus non patet. ſed Eccleſia mundana ante judicii diem exiſtens peregrinatur in terra. Nos verò non de particulari in terra militante, ſed de univerſali partim hic militante, partim ibi triumphante loquimur, cùm dicimus, *Credo ſanctam Catholicam Eccleſiam.* Cæteræ parabolæ, ut Matt. 13. de ſagena miſſa in

in mare, & congregante omne genus piscium, quorum aliqui in ignem mittentur, &c. Matt. 22. de cōvivio nuptiali, ad quod intraverāt mali, qui cū non haberēt vestem nuptialem, ad exteriores tenebras abjiciuntur. item Matt. 25. de decem virginibus, quarum quinque sunt fatuæ, & cū sub adventum Sponsi non habeant oleum, excluduntur. Denique Matt. 21. de ovili, in quo sunt oves & hædi, tantū loquuntur de Ecclesiis particularibus in terra militantibus. Piscatio enim illa fit in hoc mundo. Ibidem fit vocatio ad conviviū, in eodem mundo fatuæ virgines expectant sponsi adventum, neque alibi hædi ovibus admixti sint. Exemplum de incestuoso nihil facit ad rem. Tantū docet Electum ex visibili particulari Ecclesia ejici posse. Quod Paulus docet 2. Tim. 2. *in magna domo esse vasa aurea & vasa lignea, quedam ad gloriam comparata, quedam ad contumeliam*, nihil probat. Domus enim hæc significat particularem Ecclesiam in terra peregrinantem, in qua bonos malis permixtos esse confitemur. Sed particulares Ecclesiæ in terra peregrinantes neque singulæ, neque congregatæ, sunt illa vna sancta Catholica, quam in symbolo credimus. Ad hanc enim pertinent sancti in Cælo triumphantes, ad eandem pertinent electi nondum nati, quorum neutri sub peregrinante, sive particulariter sive universaliter sumpta, comprehendi possunt.

Iterat ex Cypriano l. 3. Ep. 3. & lib. 4. Ep. 2. *in*

eadem Ecclesia esse triticum & Zizania, vasa aurea & lignea. Sed hanc Ecclesiam, in qua sunt zizania, & vasa lignea, esse particularem in terra militantem jam antè diximus. Ad eandem Ecclesiam pertinet quod Augullin. dicit tract. 45. in Iohan. *secundum præscientiam & prædeterminationem, quam multa oves foris, quàm multi lupi intus?*

Dices si in Ecclesia particulari sunt lupi ovibus mixti, sequitur & eosdem esse in Ecclesia universali. Nam quod est in parte, idem est in toto. Ad quod jam antè respondimus, & ostendimus universalem Ecclesiam accipi duobus modis, videlicet pro universali in terra peregrinante, quæ revera tantum una Ecclesiæ universalis pars est, & ob eam causam contra triumphantem distinguitur; & pro universali simpliciter sic dicta. Prima significatione concedi potest, in universali Ecclesia esse lupos ovibus permixtos, in altera non item, causa hujus rei est, quòd Ecclesia est evocatio quædam, sive Cætus evocatus, & quia evocatio illa duplex est, una interna, altera externa, sequitur eos, qui externa tantum vocatione evocantur, etiam ad hunc cætum aliquo modo pertinere, quamquam non re ipsa, sed externa tantum specie ad eam pertineant.

Ecclesia à meliori parte denominatur. Ecclesia verò non ab his, qui specie tenus in ea sunt; sed à meliori parte, hoc est, ab illis, qui re ipsa & efficaciter ad Christi Communionem vocantur, nomen habet, ut si quis rem hanc exactè rimari velit, fateatur eos, ne quidem

ad

ad essentiam particularis Ecclesiæ pertinere, qui enim non reipsa, sed specie tenus tantum sunt in particulari Ecclesia, non rectè dicuntur ad ejus essentiam pertinere. Augustinus dicit eos *forinsecus tantum adiacere*. de baptis. lib. 5. c. 27. *esse vita moribûsque spiritualiter separatos à bonis, & tantum corporaliter videri bonis in Ecclesia permixtos esse*. l. 2. cont. Crescon. 34. *eosdem licet intus esse videantur, esse Pseudochristianos, & antichristos, & esse ab illa invisibili Ecclesia compage separatos*, de baptis. l. 3. c. 14. Hæc causa est, quòd nullo modo ad universalem Ecclesiam propriè sic dictam pertineant. Universaliter enim propriè sic dicta, ex iis tantum, qui verè & reipsa ad Christi communionem vocati sunt, constat. Hoc est quod Augustinus dicit contra Crescon l. 2. c. 21. *in corpore Christi, quod est Ecclesia, non sunt membra damnata, & in istius unice columbe membris non possunt monstra computari*.

Exempla Pauli & Iudæ hanc doctrinam confirmant, neque ab ea vel latum unguem dissensit Iohannes Hus. Paulus enim secundum ineffabilem præscientiam, vel quod idè est secundum æternam Dei prædestinationem, semper fuit in illa universali Ecclesia, actu verò ad eandem aggregatus est, cum efficaciter ad Christi communionem vocaretur. Iudas forinsecus adhæsit particulari Ecclesiæ, vel quod idem est, corporaliter fuit bonis in particulari Ecclesia permixtus, à quibus semper spiritualiter vita & moribus

Paulus.

Iudas.

fuit separatus. Velut aptius dicam, licet intus esse videretur, fuit tamen semper ab ista invisibili Ecclesia compage separatus. Quid mirum igitur, si Paulus persecutus est eam Ecclesiam, in qua nondum actu, sed tantum secundum æternam Dei prædestinationem erat? fiebat enim hoc ab eo priusquam, ad illam actu aggregaretur. Hanc distinctionem, qui intelligit, ille videt neque Lucam esse mentitum, cum diceret Paulum persecutum esse Ecclesiam, neque Hulfium à vero aberrasse. cum diceret, Paulum semper fuisse de Ecclesia. Neque hoc novum dictu est. Dixit ante eum Augustin. Tractat. 45. in Ioh. *Quam multi luxuriantur casti futuri? & multi blasphemant Christum in Christum credituri?* Et l. 5. cōtr. Donat. c. 27. *In illa ineffabili præsciētia Dei, multi, qui foris videntur, intus sunt, & multi qui intus videntur, foris sunt.* Ecce dicit eos esse oves, & intus esse, qui adhuc foris sunt. Quomodo verò hoc ipsum? Augustinus hunc nodum solvit dicens, *de prædestinatis loquitur*: Hulfus verò dicit Ecclesiam esse cætum prædestinatorum, sive electorum. Hos Bellarminus secutus, dicit eos, *qui nondum erant in Ecclesia, oves & filios Dei dici, secundum prædestinationem, & in potentia; non autem actu & simpliciter*, lib. 3. de Eccl. Cap. 7. ut nemo dubitare debeat, Augustinum & Bellarminum, si Constantiæ fuissent, non potuisse eas flammæ effugere, quibus Hulfus non auditus, nedum convictus, contra datam fidem

Bellarminus cōcedit in sententiam Hulfus.

fidem combustus est.

Ex his quæ jam dicta sunt, facilè quis concilia-
 verit dicta patrum, quibus Paulum licet præ-
 destinatum dicunt fuisse lupum, non ovem, vas
 fictile, idque conversum in aureum. Et Iudam
 fuisse vas aureum, idque conversum in fictile;
 eundem licet reprobum, de vera Ecclesia fuisse;
 fuisse item Episcopum in eadem Ecclesia, in
 qua fuerunt ceteri Apostoli, & fuisse filium Dei.
 Paulus enim actu erat lupus, cum persequeretur
 Ecclesiam, & nondum efficaciter vocatus esset
 ad Christi communionem, idem externa specie
 videbatur vas fictile; secundum prædestinatio-
 nem verò fuit semper ovis, & vas aureum, ac talis
 re ipsa & actu fiebat, cum in itinere Damasceno
 prostratus efficaciter ad Christi communionem
 vocaretur. Iudas itè non veritate, sed externa spe-
 cie videbatur vas aureum, idem externa societate
 erat invisibili Ecclesia, eaq; vera, non Episcopus,
 sed Apostolus, simulataq; & ficta professione in-
 ter Christi discipulos & filios se esse præ se fere-
 bat. Interna verò & spiritali conjunctiōe, neq;
 cum Apostolis, neq; cum vera universali Eccle-
 sia umquam conjunctus fuit. Docet idem Au-
 gustin. tract. 61. in Iohan. *Vnus ex vobis nume-
 ro, non merito; specie, non virtute; conjunctiōe cor-
 porali, non vinculo spiritali; carnis conjunctiōe,
 non cordis solius unitate.* Et paulò post. *Vtrum-
 q; verum est, & ex nobis, & non ex nobis, secun-
 dum aliud ex nobis, secundum aliud non ex nobis.*

secundum

*Concilia-
tio doctorū
patrum,
de Eccle-
sia.*

secundum communionem sacramentorum, ex nobis; secundum suorum proprietatem criminum, non ex nobis. Paulò antè docui ex Augustino de Baptismo libro tertio, capite decimo nono, ejusmodi homines, licet intus esse videantur, tamen esse ab ista univèrsali Ecclesia compage separatos.

Sola prædestinatio non facit hominem de Ecclesia.

Exiisdem cognosci potest, quàm vana sint illa, & nullius momenti, quæ adversarius annectit. Nusquam enim docemus *solam prædestinationem facere, hominem esse de Ecclesia*, sed dicimus fieri non posse, ut ii, qui prædestinati sunt, moriâtur, priusquam efficaciter ad Christi communionem vocentur. Vel quod idem est, docemus, eos, qui ab æterno electi sunt in Christo; in tempore efficaciter vocari, & Christo inseri, atque ita fieri viva mēbra corpōris Christi quod est Ecclesia. Neque dicimus homines impios, si prædestinati sunt, esse de Ecclesia, & viva Christi membra, priusquam convertuntur & cum Ecclesia cōjunguntur: sed asserimus homines impios, qui prædestinati sunt, definito tempore, efficaciter vocari ad Christi communionem, justificari per eundem Christū, regenerari; & tandem fieri viva Christi membra. Non igitur fuit necesse, ut probaret impios non esse viva Christi membra, fatemur enim eos, qui spiritum Christi non habent, non esse ejus, hoc est, non esse ejus viva membra. Fatemur item impios non habere spiritum Christi, quamquā ille,

ille, qui modò impius est, secundum æternam Dei prædestinationem ejus esse, & reipsa, sive actu ejus spiritum accipere, & ejusdem vivum membrum fieri potest. Quod autem dicit *quoslibet sanctos & pios baptizatos, si non sunt prædestinati, esse de Ecclesia, & de corpore Christi*; bis admittit fallaciam æquivocationis. sanctos enim eos vocat, & pios, non qui revera pii sunt & sancti, sed externa specie & professione tantùm. Eisdem dicit esse in Ecclesia, non in illa invisibili universali à qua *compagne separati* sunt; sed in externa & visibili. Eisdem dicit esse de Ecclesia & corpore Christi, non de illa invisibili & universali, in qua omnes electi, & extra quam sunt omnes reprobi, de qua in symbolo dicimus, *credo sanctam Catholicam Ecclesiam*: sed de particulari visibili, adhuc in terra peregrinante, in qua boni & mali permixti vivunt. Quamquam subdubito, an non velit omnes baptizatos esse pios & sanctos. Quod sanè tolerari minimè potest, nisi per sanctos intelligat tam eos, qui externa specie tantùm tales sunt, quàm eos qui revera sancti sunt & pii. Post hæc probat *omnes pios baptizatos esse membra Christi*, quod non fuisset necesse. Nam ut jam dictum est, nostri doctores docent eos, qui revera pii sunt & sancti, esse viva membra Christi, & eos qui specie tenus tantùm sancti sunt, esse etiam specie tenus tantùm membra Christi.

Nusquam docet Paulus aliquem qui non sit prædestinatus, donari fide viva, aut reipsa & efficaciter generatur.

Omnis
revera sã-
ctus &
pius est
prædesti-
natus.

Omnis
prædesti-
natus re-
generatur.

efficaciter sanctificari, aut inseri Christo per spiritum & fidem. In priori enim ad Corinthios cap. 12. v. 13. non dicit simpliciter omnes Corinthios in unum corpus baptizari, sed docet eos, qui per unum spiritum baptizantur, in unum corpus baptizari. Reprobi verò spiritum Christi non habent, neque unquam accipiunt, & ob eam causam per eum non baptizantur.

Particula omnes non sumitur universaliter

Particula *omnes*, debet ad subjectam materiam restringi, ut sit hæc sententia, nos omnes qui per spiritum Christi baptizamur, baptizamur in unum corpus. Eodem modò non dicit simpliciter omnes Galatas esse Christo per fidem insertos, & induisse Christum, sed docet eos, qui in Christo baptizantur, fieri filios Dei per fidem, & Christum induere. Reprobi verò in Christo non baptizantur, & ob eam causam non fiunt filii Dei per fidem, neque Christum induunt, hoc est, veræ & salutaris cum Christo Communionis nunquam fiunt participes. Particula item, *omnes*, debet ad subjectum restringi in hunc modum, Omnes in Christo baptizati efficaciter & re ipsa sunt filii Dei per fidem, & induerunt Christum, sed reprobis nomine tenus tantum, non efficaciter, neque re ipsa, baptizantur in Christo, atque ita non re ipsa, sed nomine tenus fiunt filii Dei, quod si quis diligenter expendat, videbit non esse necesse, ut credamus Paulum docuisse omnes Corinthios & Galatas fuisse prædestinatos.

Reprobi nõ regenerantur.

Dicta Augustini nostram sententiam confirmant.

mant. In epistola ad Dardanum dicit: *In compagem Christi tanquam in vivā structuram templi Dei, quæ est Ecclesia, nati homines non ex operibus justitiæ, quæ fecerūt, sed renascendo per gratiam referuntur, tanquam de massa ruina ad edificiū firmiter mamentū. Nam reprobi nunquam renascuntur, & ob eam causam in vivam structuram templi Dei nunquam referuntur. Renascuntur tantum nomine tenus & in specie, non re ipsa, neque verè, atque ita in Ecclesia Dei esse censentur. Idem dicit libr. 2. contra Cresconium cap. 21. Absit ut intrare possint limites horti conclusi, cujus ille custos est, qui non potest falli, qui tamen si confitentur & corriguntur, tunc intrant, tunc mundantur, tunc in arboribus horti conclusi, tunc in membris unice columbae numerantur. At, qui non intrant in limites horti conclusi, illi non sunt in catholica Ecclesia; Hortus enim hic conclusus est Ecclesia Catholica, ut paulò post ostendemus. Reprobi igitur, ut non sunt viva membra Christi, ita non sunt in Ecclesia Catholica, nisi nomine tenus, non verè, neque re ipsa, esse enim vivum membrum Christi & esse vivum membrum Ecclesiæ, est idem, proinde ut quis est membrum Christi, ita est membrum Ecclesiæ, & vice versa. Scitè Augustin. l. 2. contra Cresconium, cap. 34. *Malè cum sint à bonis ita moribusque spiritualiter separati, Corporaliter tamen cum eis in Ecclesia videtur esse permixti; & tractatu 61. in Ioh. Judas erat unus ex Apostolis commixtione corporali, non vinculo**

*Ecclesia
bonus cō-
clusus.*

*Reprobi
non sunt
membra
Christi.*

spiritu

spirituali. Et de correptione & gratia cap. 9. *sunt non verè discipuli Christi erant, ita nec verè filii Dei fuerunt, etiam quando esse videbantur, & ita vocabantur.* Et lib. 3. de baptismo cōtra Donatistas, cap. 19. *Eos, qui sunt fraternæ Charitatis inimici, sive apertè foris sunt, sive intus esse videntur, pseudo Christianos esse & Antichristos & invētis occasionibus foras exire, et ab illa invisibili Charitatis compage separari, & non alienos fuisse, quòd exirent; sed exiisse, quòd essent alieni.* Hujusmodi loca plurima occurrunt. Videntur igitur esse in ecclesia, sed non sunt, vidētur esse spirituali compage conjuncti, sed non sunt, uno verbo, videntur esse Ecclesiæ membra, sed non sunt.

Quòd autem putat omnia esse incerta, neminem cognoscere fratrem suum, Pastorem non cognoscere oves suas, neq; oves cognoscere Pastores suos, neque quemquam scire quæ sint veræ scripturæ, neque quæ sint vera sacramenta, neque quæ sit vera fides, si Ecclesia constat ex solis prædestinatis, non est magni momenti, & si ille hoc, loco triariorum in ultima acie posuerit. Nos enim dicimus universalem Ecclesiam non particularē constare ex solis prædestinatis. In particularibus verò fratres se mutuò ex confessione Christi, & fructibus fidei cognoscunt, in iisdem pastores suas oves, & hæc suos pastores ex iisdem signis agnoscunt, neque est quòd in hoc judicio aliquando errant. satis est ut benè speremus de iis, qui eundem Christum nobiscum

*An homo
perfectè
sciat quis-
nam ad
Ecclesiam
pertineat:*

cum

cum confitentur, & præclaros fidei fructus edunt. Iudicium verò infallibile de unoquoque credente pertinet ad solum Christum. 2. Timoth. 2. 19. *fundamentum Dei stat, novit Dominus qui sunt sui*, neque hac in re deterior est nostra conditio, quàm fuit Patrum nostrorum. Augustin. lib. 4. contra Donatistas cap. 10. *Multa esse fragmenta foris, & multa zizania intus*. Et tractatu 45. in Iohannem. *Quid est quod dixi, quàm multe oves foris? Quàm multi modò luxuriantur casti futuri? quàm multi se inebriat futuri sobrii, quàm multi blasphemari in Christum mox credituri?* & paulò ante ex eodem Augustino docui. *multos videri esse in Ecclesia, & tamen non esse in Ecclesia*, ut manifestum sit, nihil obesse, si Christianus in fratre suo, pastor in ove, ovis in pastore discernendo errat. Quamquam ut iam antè dixi, ad nos non pertinet, ut judicemus, an quisquam sit Catholicæ Ecclesiæ membrum. Siquidem hoc iudicium ad eum solum pertinet, qui potest lupos ab ovibus segregare: sufficiat scire quinam ad particularem eam visibilem Ecclesiam nobiscum pertineant. Quamquam ne sic quidem omnia incerta erunt, si quisquam neque omnes fratres suos, neque pastor omnes oves suas cognoscatur. quí etiam id ipsum in magnis cœtibus fieri poterit? Vltimum est planè ridiculum. Putat enim Scripturam pendere ab Ecclesia, quod tamen non ignorat à nobis negari, & recipimus nos declaraturos hoc falsum esse, cùm de Eccle-

fiæ notis differemus.

Vt omnia in pauca contraham, Adversarius docturus Ecclesiam universalem, non constare ex solis prædestinatis, probat particularem non ex solis prædestinatis, sed ex prædestinatis & reprobis simul constare. Egregium verò specimen Iesuitici acuminis.

Catholica Ecclesia cõstat ex solis prædestinatis. Istis argumentis refutatis necessarium est, ut ostendamus universalem Ecclesiam, quam in symbolo credimus, constare ex solis prædestinatis. Ac primùm inquit Salamon. cantico. cap. 4. ver. 12. *Hortus conclusus, soror mea, sponsa, fons*

Hortus conclusus

clausus, fons obsignatus. Hunc locum Augustinus de solis prædestinatis explicat. lib. 5. de baptismo contra Donatistas cap. 27. *Numerus iustorum qui secundum Dei propositum vocati sunt, de quibus dictum est: Novit Dominus qui sunt ejus, ipse est hortus conclusus, fons signatus, puteus aqua viva. Et ex illis ergo omnibus, qui, ut ita dicam, intrinsecus & in occulto intus sunt, constat ille hortus conclusus, fons signatus, puteus aqua viva, paradisus cum fructu pomorum, hoc intelligere non audio, nisi in sanctis & iustis, non in avaris & raptoribus, & feneratoribus, & ebriis & invidis, soli igitur electi pertinent ad Ecclesiam Catholicam.*

Adversarius hic primùm synecdochen commin scitur, & dicit de parte intelligi debere, quod de toto dicitur, sed hoc esse infirmum vel inde constat, quòd Augustinus hoc de illis omnibus, qui in occulto intus sunt, intelligendum esse

esse affirmat. Si de illis omnibus, tum non de parte, sed de toto dictum hoc accipi debet. Argumentum quo adversarius utitur est etiam infirmum. Non enim si scriptura aliis locis synecdochicè toti tribuit, quod est partis, etiam hoc loco ita facit. Deinde non desunt ex patribus, qui locum Matthæi 27. aliter explicant. Equidem Hieronymus annotat, dici posse, quòd primum uterque blasphemaverit, deinde sole fugiente, terra commota, saxisque diruptis, & ingruentibus tenebris, unus crediderit in Christum, & priorem negationem sequente confessione emendaverit, in eadem sententia est Theophylactus. Vox *omnis* ad Philip. cap. 2. non sumitur universaliter, quemadmodum sæpè in scriptura pro subjecti ratione explicanda est. Sed hoc nihil facit ad locum præsentem. Hic enim ista vox non usurpatur. Hanc infirmitatem & dissimilitudinem vidit ipse adversarius, itaque affert aliud argumentum, & dicit, quæ in cantico dicuntur, non necessariò de Ecclesia accipièda esse. Rationem hanc addit, quod quidam ea de Ecclesia, accipiunt, quidam de beata Virgine, quidam de qualibet anima perfecta, atque hoc putat esse probabilius. Quid audio? quidam patres hoc explicant de Ecclesia, quidam de beata Virgine, quidam de qualibet anima perfecta? Et propterea liceat Bellarmino Augustini interpretationem rejicere? quare nobis eandem libertatem non concedit? Si illi licet Augustinũ,

Iesuiticus disputandi modus ab auctoritate Patrum.

cum ipsi ita videtur, contemnere. Vidit opinor disputandi rationem, qua totis hisce controversiarum libris utitur, esse non tantum infirmam, sed insulsam. Solet enim plerumque thesin proponere, & ad ejus probationem affert aliquem Scripturæ locum, neque considerat, an locus ad thesin congruat: sed addit aliquam interpretationem à quodam patre, qui scilicet illum locum ita explicuit, neque considerat, bene ne an malè explicuerit. In refutandis argumentis utitur eadem methodo. Cùm se scripturæ autoritate teneri videt, affert aliquam nescio cujus patris explanationem, qui scilicet locum à nobis allegatum, ita explicuit, ut adversarius responderet, neque considerat, quàm commoda sit istius patris interpretatio, quam affert, sed hoc tantum attendit, an aliquis ex vetustate sit qui eum ad mentem adversarii explicuerit. Hoc verò est Jesuiticum illud acumè, quo omnes pœnè mortales terrentur. Nunc cùm se Augustini auctoritate teneri videt, neque habet quod in specie respondeat ad Augustinum, dicit *alios aliter explicare*. Quod si valet, cur tantopere urget patrum interpretationem esse scripturæ regulam, & verum sensum scripturarum esse eum quem patres probant. Si vel confitente Adversario hicaliter, ille aliter, iste item aliter scripturam explicat, quis sensus tenendus est? sequárne Augustinum, an Gregorium, an utrumque? utrumque sequi non possum, dissident enim: illum se-

quī non est necesse, hic enim aliter explicat, sed neque hunc sequi necesse est, nam & ille aliter explicat.

Atque hæc est illa Iesuitica Theologia, quanto autem rectius faciunt, qui scripturam secundum analogiam fidei explicandam esse, & patrū interpretationes, quatenus cū eadem analogia fidei congruunt, recipiendas esse respondent. Illa enim Iesuitica interpretandi ratio mera phlyaria est, & quotlibet non explicandæ, sed vexandæ & exagitandæ scripturæ libido. Quanquam vanum puto esse, quod affert, si non essent Patres in promptu, qui hunc locum ita interpretantur, sine dubio attulisset eos; sed neminē affert. Magna igitur suspicio est, eum vano prætextu patres crepare, ne nihil dicere videatur. Ut autem studiosus Lector intelligat, quæ sit patrum in hujus loci explicatione sententia, sciat Augustinum, præter ea, quæ jam allata sunt, dicere lib. 5. cap. 27. de Baptismo contra Donatistas. *Numerus ergo ille Iustorum, qui secundum propositum vocati sunt, de quibus dictū est: Novit Dominus qui sunt ejus, ipse est hortus conclusus, fons signatus, puteus aquæ vivæ, paradysus cum fructu pomorum.* Huic succinit Cyprianus epist. 76. *si hortus conclusus est sponsa Christi quæ est Ecclesia, patere res clausa alienis & profanis non potest.* Et Gregorius in 4. cap. Cantici. *Hortus sancta Ecclesia existit, quia dum populos multos in fide gignit, quasi flores pulchros bona terra emittit.*

*Scriptura
secundum
analogiam
fidei expli-
canda est.*

Qui hortus conclusus benè esse dicitur, quia Caritatis valle circumquaque munitur, ne intra numerum Electorum reprobis aliquis ingrediatur. Eodem modo Augustinus contra Cresconium Grammatic. lib. 2. cap. 21. Absit ut impii intrare possint limites horti conclusi, cuius ille custos est, qui non potest falli: Neque quòd Iciam, ex tota antiquitate quisquam est, qui hunc locum aliter explicet. Certè adversarius non potuit ex tota antiquitate vel unum producere, qui eum aliter explicaret. Idem iudico de altera interpretatione. Præter inertes enim monachos non puto quemquam esse, qui eum de beata virgine interpretetur.

Tertiam interpretationem, ne nihil respondere videatur, probat duabus rationibus, una petita ex cap. 6. vers. 7. ubi Salomon ait, *sexaginta sunt Reginae, & octoginta Concubinae, & adolescentularum non est numerus, Una est columba mea, perfecta mea, una est matri suae, electa genitrici suae.* Ad quem locum quærit, si per unicam illam sponsam intelligas Ecclesiam, quid intelliges per reginas, concubinas & adolescentulas, quas omnes fovet sponsus & diligit? Igitur per matrem intelligitur Ecclesia, per Reginas, Concubinas & Adolescentulas intelliguntur animæ imperfectiores, fideles tamen & bonæ. Ac per unicam perfectam, sponsam & Columbam intelligitur anima perfecta. Sic etiam in eo quod dicitur, cap. 2. vers. 2. *sicut lilium inter spinas; sic*

amica

amica mea inter filias. Si per amicam intelligis Ecclesiam, quid intelliges per cæteras filias? num Congregationem infidelium? absit. Loquitur igitur de anima perfecta, quæ inter multas peccatrices in eodem horto Ecclesiæ commoratur.

In primo loco est fallacia figuræ dictionis, per concessionem enim inquit Rex. *Vt sexaginta sint Reginae, & octoginta concubinae, puelleq; innumerae: tamen una est columba mea;* ut rectè vertit Tremellius. Alterum locum explicat Augustinus epistola 48. in hunc modum. *Dicuntur spinæ propter malignitatem morum, dicuntur filia propter communionem sacramentorum.* Ut igitur sunt filia non re ipsa, sed externa specie, ita etiam à sponsa illa unica sunt non minus segregatæ, quàm sunt spinæ à lilio. Adde illam interpretationem de anima perfecta esse insulsam. Quia enim tantum est unica columba, tantum erit una anima perfecta, si hæc columba est anima perfecta. Iam verò hæc anima perfecta pertinebit ne ad Ecclesiam militantem? an verò ad triumphantem? si ad hanc, incidet in illud absurdum, ut dicas in cælo tantum esse unam animam perfectam; si ad illam, incidet in equè grande absurdum, statuendus enim erit homo qui semper vivat in militante Ecclesia, aut dicendum erit, hanc animam perfectam more pythagoræo migrare ex uno corpore in aliud. Aut dicendum erit, omnes animas perfectas esse unam animam, ut taceam in hac vita nullam animam perfectam.

esse. Quandiu enim homines nondum liberati sunt à corpore hujus mortis, ad istam quã speramus, perfectionem non tantũ non pervenerunt, sed adeò sunt imperfecti, ut faciãt malum, quod improbant, & omittant bonum, quod approbãt, & ob eam causam gemant & contristentur mole peccatorum, quemadmodum paulò ante ostensum est. Vt vel adversario sit nova interpretatio excogitanda, vel volens nolens cogatur hunc locum de Ecclesia interpretari.

Arca Noë.

Argumentum secundum. Arca Noë figura fuit Ecclesiã, ut Augustinus docet lib. 5. de Baptismo cap. ult. At in Arca non fuerunt, nisi qui salvandi erant ex aquis; Ergo in Ecclesia non sunt nisi prædestinati.

Respondet similitudinem non in omnibus convenire, alioqui omnem baptizatum etiam esse prædestinatum, quia 1. Pet. 3. baptismus comparatur cum Arca Noë. Et, non solum boni, sed etiam mali salvarentur, quia in arca salvata sunt animalia munda & immunda. In eo ergo convenit similitudo, quòd sicut extra arcam nemo salvari potuit, ita neque extra Ecclesiam.

Similitudines non in omnib. convenire, concedimus, verũ quod veretur ex hac similitudine alioqui colligi posse, omnem baptizatum esse prædestinatum, propterea quòd 1. Pet. 3. baptismus cum Arca Noë comparatur, inanis sollicitudo est. Consequentia enim est falsa, idque propterea, quòd antecedens tertio capite primæ

epi-

epistolæ Petri nusquam reperitur, si adversarius textum inspiciet, agnoscet errorem. Decepit eum vetus interpres, sed græcus textus istum errorem statim patefacit. In eo enim est ὃ καὶ ἡμᾶς ἀλίτιον σῶζει βάπτισμα. prononem ὃ non refertur ad τὴν κιβλὴν, est enim generis fœminini, sed ad totum præcedēs, & maximè ad internum baptismum. Hoc ita esse ex iis, quæ proximè sequuntur colligi potest. subjungitur enim, *Non quo carnis sordes abjiciuntur, sed quo fit, ut bona consciëntia Deum interroget*, quod palam arguit eum non de externo, sed de interno baptismo agere. Externus en. abjicit carnis sordes, internus facit, ut bona consciëntia Deum interroget. Altera cōsequentiā est æquè firma, idq; propterea, quòd mali solo externo, non interno baptismo abluuntur, & ob eam causam salutis, quæ per baptismū obfignatur, non fiunt participes.

Verùm quod dicit similitudinem in eo consistere, quòd quemadmodum extra arcam nemo servatus est, ita etiam extra Ecclesiam neminem servari, neque aliam similitudinem quærendam esse; rursus arguit eum, cùm hæc scriberet, non inspexisse textum Petri. Vt enim extra Ecclesiam non particularem sed universalem nemo servatur; ita omnes illos, qui sunt in universali Ecclesia, servari, ex hoc loco colligi potest. Dicit enim vers. 20. *In qua pauca, id est octo anima servate sunt.* Vt igitur omnes illi, qui in arca fuerunt, servati sunt; ita omnes illi, qui sunt

in Ecclesia servantur. Neque obest, quòd animalia immunda in Noë arca fuerint, & in eadem fuerit Cham. Loquitur enim de corporali salute facta per arcam, & dicit hanc adumbrasse spiritualem salutem, quæ nobis per Christum contigit, & per baptismum obsignatur; quasi dicat, quemadmodum corporaliter servati sunt, qui arcæ beneficio diluvium effugerunt, ita spiritualiter servantur qui per internum baptismum Christo incorporati mortis diluvium evitabunt. Petrus enim disertè meminit servationis factæ per arcam, non interitus, & servatione, non interitu arcam cum baptismo confert, eoque non externo, quo corporis sordes abluuntur, sed interno, quo fit, ut bona conscientia Deum interroget. Porrò ut damnàdi hoc interno baptismo non tinguntur; ita etiam universalem Ecclesiam nunquam ingrediuntur, & ut soli & omnes salvandi hoc baptismo abluuntur: ita omnes & soli salvandi intra limites hujus Ecclesiæ recipiuntur. Docet hoc Augustinus, de baptismo lib. 3. cap. 28. contra Donatistas. *Qui verbis tantum, non factis renunciarunt seculo, in quibus non est conscientie bonæ interrogatio, non pertinet ad arcæ hujus mysterium.* Er. *Omnes qui corde sunt intus, in arcæ unitate, per eandem salvantur; per aquam omnes, qui corde sunt foris sive etiam corpore sint foris, sive non sint, tanquam unitatis adversarii moriuntur.* Vides illos non pertinere ad Arcæ mysterium, qui interno baptismo non bapti-

baptizantur? Vel, ut apertius dicam, Vides eos tantum servari, qui corde intus sunt in arcæ unitate, & contrà, illos, sive corpore foris sint, sive corpore intus sint, perire, qui corde foris sunt.

Argumentum tertium, Christus non est caput, nisi ejus Ecclesiæ, quam salvabit, & quam exhibebit sibi in die judicii gloriosam, non habentem maculam aut rugam, ut dicitur Eph. 5. 27. at soli prædestinati erunt salvi & gloriosi; igitur soli prædestinati ad Ecclesiam Christi pertinent. Respondet vocem, *ejus*, vel significare partem Ecclesiæ, vel totam Ecclesiam. Si partem tum propositionem esse falsam. Christum enim esse totius corporis sui caput, etsi quædam membra pereant: si totam; consequentiam esse falsam, etsi enim quædam membra pereant, Christus tamen servavit Ecclesiam suam, cujus est caput. Sed Exclusiva, *non est nisi*, in argumento posita, non admittit hanc distinctionem. Est enim perinde ac si dicas, Christus est salvandorum caput tantum. Ergo salvandi tantum pertinent ad Ecclesiã. Syllogismus integer formabitur in hunc modum:

Quorum Caput est Christus, illi pertinent ad Ecclesiam, Sed soli & omnes salvandi sunt illi quorum caput est Christus: Ergo soli & omnes salvandi pertinent ad Ecclesiam.

In hoc syllogismo videtur negare minorem, quòd quidam qui pereunt, dicantur membra Christi, sed dicuntur, non sunt; aut si sunt, sunt specie

Christus est caput salvandorum.

An dam- nandi sint membra Christi.

specie tales, non re ipsa; sunt externa corporis societate, non spiritus unitate; sunt Sacramentorum communione, non fidei justificantis conjunctione: sunt corpore intus, corde foris: ut præcedentibus argumentis ex Augustino ostensum est. Vno verbo, prout unusquisque est

Membrum Christi. membrum Christi, ita etiam est membrum Ecclesiæ, vel quod idem est, prout Christus cuiusque caput est, ita Ecclesia ejusdem mater est. Qui ergo nomine tenus sunt membra Christi, illi etiam sunt nomine tenus membra Ecclesiæ, & vice versa, qui nomine tenus sunt membra Ecclesiæ, illi etiam sunt nomine tenus membra Christi, & qui revera sunt membra Christi, illi etiam revera sunt membra Ecclesiæ. Hæc inanis species & externa professio tantum habet locum in visibilibus & particularibus Ecclesiis, in universali Ecclesia propriè sic dicta locum non habet. Nam ut antè ostensum est, custos horti conclusi falli nequit, & ob eam causam nullus damnandus intra ejus limites irrumpere potest. Scitè Augustinus libro 2. contra Crescon. cap. 21. *Propter malam pollutamque conscientiam damnati à Christo, jam in corpore ejus non sunt, quod est Ecclesia, quoniam non potest Christus habere membra damnata.* Apollolus idem asseverat, pronunciat enim Christum esse caput eorum, quibus salutem dabit, vers. 23. & quos sistet gloriosos, vers. 27. sed soli & omnes salvandi, sunt illi, quibus salutem dabit, & quos gloriosos sistet.

sistet: Perinde igitur est, ac si adversarius de aliis interrogatus responderet de cæpis. Nos concludimus, nullos damnandos esse membra universalis, propriè sic dictæ Ecclesiæ. Ille ut hoc refuter, asseverat in visibilibus particularibus cœtibus esse quosdam damnandos. Hoc verò est acu rem tangere.

Argumentum quartum. Corpus mysticum simile est corpori vero. Sed totum corpus Christi verum cum omnibus suis partibus salvum & gloriosum est. Igitur etiam corpus mysticum in omnibus suis mēbris & partibus salvari debet. *Corpus mysticum*

Respondet mysticum Christi corpus salvum fore, quâ omnes partes formales, sed non quâ omnes partes materiales.

Planè eadem respondendi ratio, qua in superioribus usus est. Consideratur autem Corpus Christi duobus modis, videlicet universaliter, & particulariter. Ecclesia enim particularis, & Ecclesia universalis est corpus mysticum, & hæc rursus dupliciter, videlicet *materialiter*, & simpliciter universalis, ut in superioribus ostensum est. Hac distinctione observata, & intellecta, planè aliena est ejus responsio. Nam ut in Ecclesia particulari, ita & in corpore mystico particulari, non omnia membra materialia sunt etiam formalia. Hoc est, non omnes externa vocatione vocati sunt etiam interna vocatione vocati, sed non eodem modo se res habet in Ecclesia sive corpore mystico simpliciter & universaliter sumpto, ut

nos illud in symbolo accipimus. In hac enim si-
 ve Ecclesia, siue Corpore mystico, omnia mem-
 bra materialia sunt etiam formalia. Nam ut nos
 antè ex Gregorio docuimus, *hic hortus tam ar-
 ètè circumquaque munitus est valle Charitatis, ut
 intra eum reprobis ingredi nequeat.* Dicere igitur
 aliquod membrum Corporis mystici particu-
 lariter sumpti perire, atque inde inferre ali-
 quod membrum Corporis mystici simpliciter,
 & universaliter sumpti perire; nihil aliud est, q̄
 Iesuitari. Ratio differentiæ est, quòd in illo tum
 reprobis & electi sunt, in hoc electi tantùm. Sci-
 tè Augustinus de doctrina Christiana lib. 3. c. 32.
*Non est revera Corpus Domini, quodcum illo non
 manet in æternum.* Contra Cretcon. lib. 2. c. 21.
*Damnati a Christo non sunt in corpore Christi,
 quod est Ecclesia.*

Ovile. Argumentum quintum. Ecclesia est unum
 ovile, Ioh. 10. At oves non sunt nisi prædestina-
 ti, ut inquit Augustinus tract. 45. in Iohan. Igi-
 tur soli prædestinati sunt de Ecclesia.

Oves. Respondet oves quandoque significare præ-
 destinatos tantùm, quandoque bonos & malos
 simul, illa significatione argumentum procede-
 re, hac non item. & subjungit secūdum priorem
 significationem, in ovili non esse solas oves; sed
 etiam hœdos, ut patet Matth. 25. ubi separan-
 tur oves ab hœdis, cùm antè simul fuissent in eo-
 dem ovili. Ovile autem dicitur, etsi non solas
 oves contineat, à meliori parte.

*Ovile à
 meliori
 parte sic
 dicitur.*

Ridi-

Ridicula est hæc responsio, ut priores. Ovilis enim distinguitur in Particulare & Universale, ut ipsa Ecclesia. In particulari sunt boni & mali simul, in universali simpliciter sic dicto, boni tantum. Docet hoc ipse Christus, Iohan. 9. 9. *Ego sum ostium, per me si quis intraverit, servabitur.* Quod congruit cum illo Iohan. 14. 6. *Ego sum via, veritas & vita, nemo venit ad Patrem, nisi per me.* Soli vero electi per Christum ingrediuntur, & servantur, ut manifestum fit solos electos pertinere ad hoc ovile; Quod Christus Matth. 25. Oves ab hædis separat, probat in isto uno ovili, quod tum visibilibus congregatur, malos locum non habere, separantur enim hædi, qui in particularibus ovilibus cum ovibus mixti fuerunt, ab ovibus, & solæ oves inter limites istius unius ovilis recipiuntur (loquor de visibili receptione) & concluduntur.

Sextum argumentum, Ioh. 10. *Alias oves habeo, quæ non sunt in hoc ovili.* & Iohan. 11. 51. *Iesus moriturus erat pro ea gente, & non solum pro ea gente, sed etiam ut filius Dei, qui erant dispersi, congregaret in unum.* In quibus locis prædestinati dicuntur oves, & filii Dei, etiam cum in erroribus gentilitatis versantur. Quare prædestinati semper sunt in Ecclesia. Item 2. Timoth. 2. *Firmum Dei fundamentum stat, habens signaculum hoc, novit Dominus qui sunt eius.* & 1. Ioh. 2. *Ex nobis exierunt, sed non erant ex nobis: nam si fuissent ex nobis, mansissent utique nobiscum.* Igitur etiam antequam
 cxi-

exirent, non erant ex nobis, sed videbantur esse. Et confirmatur ex Augustino, lib. de Corrept. & gratia, cap. 9. ubi tractans loca citata sic ait: *Quidam filij Dei propter susceptam vel temporariter gratiam dicuntur a nobis, nec sunt tamen Dei.* Et infrà, *Ex nobis exierunt, sed non erant ex nobis; hoc est, & quando videbantur ex nobis, non erant ex nobis.* Item, *Non erant filij, etiam quando videbatur in professione & nomine filiorum.* Et intrà: *Quia ergo non habuerunt perseverantiam, sicut non vere discipuli Christi, ita nec verè filij Dei fuerunt, etiam quando esse videbantur, & ita vocabantur.* Præterea lib. 3. de doctrina Christiana, cap. 32. arguens Tyconium, qui vocaverat Corpus Domini mysticū, id est, Ecclesiam corpus bipartitum, *Non ita, inquit, debuit appellari, non enim revera Domini Corpus est, quod cum illo non erit in æternum.*

Respondet aliquem posse duobus modis Christi membrum dici, videlicet secundum prædestinationem, aut secundum præsentem justitiam: Illos dicit potentia esse oves, non actu; hos actu & simpliciter. Deinde dicit aliquem esse verè Christi membrum, vel ratione essentiæ, & formæ: vel ratione finis & perseverantiæ. His distinctionibus nimium confidens, pronunciat unum & eundem hominem posse esse Christi membrum, & non esse; esse secundum prædestinationem; non esse, quia Spiritum Christi non habet; esse potentia, non esse actu; esse ratione essentiæ

essentiæ & formæ, non esse ratione finis & permanentiæ.

Mirum quomodo homo iste jesuiticetur. Non enim dicimus eos omnes actu esse de Ecclesia, qui sunt prædestinati, sed tum demum esse eos actu de Ecclesia, quando vocantur & sanctificantur; addimus neminem nisi prædestinatum efficaciter vocari & sanctificari. Vox igitur illa, *semper*, cum dicit *quare prædestinati semper sunt de Ecclesia*, irrepat in Conclusionem, cum non fuerit in argumento, & revera abesse debet, si simpliciter accipitur, neque à nostris doctoribus in istum sensum adjungitur. His præmissis, dico utramque distinctionem esse ineptam. Nam esse membrum Christi secundum prædestinationem, Et, esse membrum Christi secundum præsentem justitiam, sunt (si justitiam de vera justitia accipis) subalterna, non oppositiæ species, quicumque enim actu & verè Christi membrum est, ille simul & secundum prædestinationem, & secundum præsentem justitiam est Christi membrum. Exempli gratia. Paulus post conversionem suam, & secundum prædestinationem, & secundum præsentem justitiam Christi membrum erat. Quanto rectius Augustinus dicit, aliquem esse membrum secundum prædestinationem, alium secundum nudam apparentiam, de correctione. & grat. c. 9. *Quando videbantur in nobis, non erant ex nobis.* Et de bono perseverantiæ c. 3. *Non*

Omnis prædestinatus non est actu in Ecclesia.

erant ex iis, quia non erant secundum propositum vocati. Hoc ipsum sanctus pater aliis verbis explicat de Correp. & grat. c. 9. sunt filii Dei, qui nondum sunt nobis, & sunt jam Deo. Et rursus, quidam qui filii Dei propter susceptam vel temporaliter gratiam dicuntur à nobis, nec sunt tamen

Filij Dei.

Deo. Hoc est, alii sunt filii Dei, quòd nobis tales videntur, apparenter tantùm. Alii sunt filii Dei, quòd Deo tales videntur, i, secundum æternam prædestinationem. Hæc distinctio habet locum in particulari, non in universali Ecclesia. Cùm igitur ex Dei verbo concludimus, in universali Ecclesia esse omnes & solos prædestinatos, non solvitur argumentum, cùm dicitur in particulari Ecclesia esse non solum prædestinatos, sed etiam reprobos. Secunda distinctio est æquè Iesuitica. Primùm enim dicit, verè filios Dei esse, aut ratione formæ, aut ratione finis, & infert eos, qui sunt ratione formæ, non esse verè filios Dei. Esse autem aliquem verè & re ipsa Dei filium, et non esse eùdem verè & re ipsa Dei filium, idque simul & eodem tempore, tum erit verum, cùm duo contradictoria simul vera esse possunt. Vno verbo, dicit eos qui sunt ratione formæ, & eos, qui sunt ratione perseverantiæ filii Dei, esse verè Dei filios, & paulò post dicit, eos qui sunt ratione formæ Dei filii, non esse verè Dei filios. Deinde, neque in hac distinctione sunt oppositæ species, sed utroque membro unum & idem comprehenditur, atque

expri,

exprimitur. Quicumque enim ratione essentiæ five formæ Dei filius est, ille etiam ratione finis five perseverantiæ Dei filius est. Et vice versa, qui ratione finis five perseverantiæ Dei filius est, ille etiam ratione essentiæ, five formæ Dei filius est. Quia enim essentiam cum forma conjungit, ejus dictū non de externa, sed de interna forma tantū accipi potest. Christus nostram sententiam cōfirmat Iohan. 10. 28. *Ego vitam aeternam do eis, nec peribunt in aeternum, nec quisquam rapiet eos è manu patris mei.* quamquam istam vocem *ratione essentiæ*, candidè accipio, propriè enim loquendo, solus Iesus Christus ratione essentiæ five essentialiter Dei filius est, nos omnes per adoptionem. Crediderim adversarium hoc intelligere, de formalitate adoptionis, ut sit perinde, ac si dicas, eum ratione essentiæ & formæ filium esse, qui est ab illo revera in filium adoptatus. Hæc cum ita sint, inepta est omnino responsio adversarii ad dicta Augustini. Cum dicit, *non prædestinatos non esse verè filios, nec membra, loquitur n. de veritate finis, non de veritate essentiæ.* nam qui non est prædestinatus, is neq; ratione essentiæ, neque ratione finis Dei filius est, quanto satius fuisset, si eos secundum Augustinum divisisset, in filios secundum veritatem, & apparèntiam. Sæpe enim contingit, ut quis ratione apparentiæ videatur Dei filius, & non sit ratione veritatis, vel videatur nobis talis, & non sit Deo talis. Hoc ita esse Augustini dicto ab Adversario

allegato probari potest lib. 3. de doctrina Christiana c. 32. ubi docet non vere pertinere ad corpus Christi eos, qui cum eo non sunt permansuri in æternum. Verùm si illi non verè pertinent ad corpus Christi, qui cum eo in æternum non sunt permansuri, tum utique nulli reprobi verè pertinent ad corpus Christi. Ex omnibus enim reprobis, nemo cum eo permanebit in æternum, & quia soli prædestinati cum eo in æternum permanebunt, sequitur solos prædestinatos verè pertinere ad corpus Christi. Intereà non inficior, eos qui cum eo in æternum non permanebunt, in particularibus Ecclesiis cum prædestinatis misceri, & sacramentorum societate uniri; atque ita secundum apparentiam esse filios Dei, tantùm dico eos ad illam universalem propriè sic dictam non pertinere. utrumque ex Augustini dicto conjici potest. l. 3. de doctrin. Christ. c. 32. *Nunc inquit in uno sunt, non tamen semper in uno erunt, ipse est quippe servus commemoratus in Evangelio, cujus dominus cum venerit, dividet eum, & partem ejus cum hypocritis ponet.* Vide, nunc sunt non prædestinati cum prædestinatis in uno, sed semper non erunt in uno, hoc est, in particularibus Ecclesiis sunt quasi in uno, sed semper non erunt in uno, nam universalem Ecclesiam nunquam ingredientur, Hortus enim ille ut antè docui, est caritatis vallo circumquaque conclusus, & dominus ejus falli non potest, falleretur autem, si hypocritæ in eum ingrederentur,

rentur, nec rectè conclusus esse diceretur, si cui-
libet in eum introrumpere liceret.

Concludimus igitur non prædestinatos, ne-
que verè Christi discipulos, neque verè Dei fi-
lios fuisse, ne tum quidem, cùm tales videren-
tur, & vocarentur, ut rectè docet Augustinus
de Corrept. & gratia. c. 9.

CAPUT VII.

De perfectis.

ECclesiam jam antè distinximus in trium-
phantem & militantem, qui sunt in Ecclesia
triumphante, devictis hostibus & corona glorię
accepta, sunt perfecti. Qui verò sunt in Ec- *perfecti.*
clesia militante, adhuc adversus carnem & pec-
catum pugnant. Et ut Apostolus in persona
omnium regeneratorum docet, mente serviunt
legi Dei, carne verò serviunt legi peccati, vel
ut idem inquit, delectantur lege Dei secundum
interiorem hominem, sed vident aliam legem in
membris suis rebellantem legi mentis suę, & ul-
que adeò captivos reddentem ipsos legi pecca-
ti, ut quod bonum est, & quod approbant, non
faciant, & e contra, quod malum est, & quod im-
probant, perpetrent, atq; ita gementes sub onere
suę infirmitatis dicant, *Miser ego homo, quis me
liberabit de corpore huius mortis?* Hoc certamen
in sanctissimis quibusque durat, donec à corpo-
re huius mortis liberentur, ut manifestum sit

omnes eos, qui hoc certamine nondum defuncti sunt, esse imperfectos. Huic imperfectioni & Beata virgo obnoxia fuit, quamdiu in hac terra militavit. Valet enim illa generalis regula, *quis dabit mundum de immundo?* Iob 14. 4. De solo Christo dicit scriptura, *quod non noverit peccatum*, 2. Cor. 5. 21. Et quod non sit dolus in ore ejus inventus. Eiaï. 53. 9. Causam hujus rei dicit Euangelista, esse, quod sit conceptus à spiritu sancto.

Omnis homo imperfectus.

Hanc omnium hominum imperfectionem passim docet scriptura Psal. 32. 6. *omnis sanctus orat pro remissione peccatorum*. 1. Reg. 8. 46. *non est homo qui non peccet*. Prov. 24. 16. *justus cadit septies*. Ecclel. 7. 21. *non est justus qui faciat bonum, & non peccet*. Matt. 6. 12. *omnes sancti jubentur dicere, dimitte nobis debita nostra*. 1. Ioh. 1. 8. Apostolus dicit, *eum esse mendacem, qui se peccatum habere negat*. Iacob, 3. 2. *in multis offendimus omnes*. Patrum dicta quæ Adversarius allegat, idem probant, Cyprian. serm. de Eleëmolyna: *Quisquis se inculpatum dixerit, aut superbus, aut stultus est*. Nazianzenus, orat. 2. de Iulia. *Omni prorsus peccato vacare, supra humane nature modum Deus constituit*. Ambros. serm. 16. in psal. 119. *Non potest hoc justus negare, quia nemo sine peccato est*. Hieronymus. libr. 2. contra Pelagianos. *Iustos esse concedo, sine omnium autem peccato esse non assentior*. Hæc aded manifesta sunt, ut ipse adversarius coactus sit dicere, *neminem*

minem in hac vita absolutè perfectum esse. Si hæc diligenter expendent Monachi, fortasse pudebit eos suæ supererogationis, & omnis nundinationis monasticæ.

Quod subjungit de venialibus peccatis, & *Peccatum veniale.* asserit ea non tollere justitiam, neque reddere homines Deo inimicos, gravissimè impingit. Nul- lum enim peccatum per se veniale est. Nam ut inquit Apostolus ex Mose, *maledictus est, qui non manet in omnibus, quæ sunt scripta in libro legis.* Gal. 3. 10. Remittuntur quidem sanctis peccata, sed hoc fit ob meritum Christi. Deinde propheta dicit, *peccata separare Deum à nobis* Esa. 59. 2. quòd autem Deus non fiat sanctis, cùm peccant, inimicus, eidem Christi merito tribu- endum est. Scitè Iohan. epistola prima, capite secundo v. 1. *Filioli mei nolite peccare, si verò pec- caveritis, advocatum habetis apud Deum Iesum Christum illum justum, & ille est propitiatio pro peccatis nostris, & non tantùm pro peccatis nostris, sed pro peccatis totius mundi.* Hæc eadem causa est, quare sancti non perdant justitiam, cùm in peccata labuntur. Iustitia enim illorum est Christus, cui qui semel per veram fidem insitus est, excidere non potest.

Adversario obrepfit somnus, cùm scriberet: Augustinum excipere beatam Virginem. epist. e- nim 89. & 85. item libro de perfectione justitiæ, & libro 1. contra duas epistolas Pelag. cap. 14. Augustinus hoc non docet, sed rejicit hanc dis-

*Diva
Virgo.*

putationem, & planè recusat de ea re disputare, fortasse ne ordinem & seriem disputationis rum, pat, nec à vero scopo argumenti ad aliam materiam quæ ad rem non facit abripiatur.

CAPUT VIII.

De magnis peccatoribus.

Magni peccatores.

VT Ecclesia omnium consensu distinguitur in triumphantem & in militantem: ita magni peccatores distinguuntur in eos, qui magnis peccatis onusti resipiscunt; & in eos, qui iis onusti in peccatis perseverant & moriuntur. His duabus distinctionibus observatis, respondeamus illos esse in Ecclesia Vniuersali, propriè sic dicta: hos in militante externa. Primum exemplis probari potest. Petrus enim Christum ter abjuravit, Iohannes bis Angelum adoravit, Salomon coluit idola, David alterius thorum violavit, & hominem innocentem nefariè interemit, Aaron polluit se idololatria. Loth admisit incestum, omnia hæc peccata fuerunt nefaria & execranda; & tamen hi omnes fuerunt Ecclesiæ uniuersalis, propriè sic dictæ, vera membra. Licet enim graviter lapsi sint, tamen neque totaliter lapsi sunt, neque in peccatis suis perseverarunt, sed resipuerunt, & salvi facti sunt. Econtrà Simon magus per Baptismum ad externam militantis Ecclesiæ societatem adjunctus, Iudas etiam in Apostolorum collegium cooptatus est,

ambo

ambo tamē intra septa universalis Ecclesiæ propriè sic dictæ nunquam recepti fuerunt, de similibus est idem iudicium. Hi sæpè tollerantur in Ecclesia ad tempus, & tādē per disciplinam Ecclesiasticam ejiciuntur, aliquando verò, vel quia Pastores ignavi sunt & improbi, vel quia disciplina collapsa est, vel deinde quia major est peccantiū potentia, quàm ut sine magnis turbis coërceri possint, ne notantur quidē ab Ecclesia particulari, in qua vivunt. Exempla sunt passim obvia. Quos adversarius Confessionistas vocet, & quo jure dicat eos negare manifestos peccatores esse in Ecclesia, atque ita simpliciter illis attribuat, quod illi non nisi sub hac distinctione docent, ipse viderit.

Parabolæ de area, *roti*, convivio nuptiali, decem virginibus, & ovili, nostram sententiam probant. Omnia enim hæc notant Ecclesiam militantem, eamque particularem, in qua externa societate esse magnos & manifestos peccatores, etiam non resipiscentes, jam antè exemplo Simonis Magi, & Iudæ ostendimus. Disciplina ecclesiastica, quam stabilit Christus Matth. 18. Mali item Præpositi, quos debemus audire, non imitari, de quibus est apud Matthæum cap. 23. & nequam ille, qui percutit conservos suos, de quo est apud Matth. c. 24. & incestus, de quo agit Apostolus, 1. Cor. 5. Contentiones item, quas Paulus, 1. Cor. 1. dicit esse inter eos, fuerūt in Ecclesia militante particulari, eodem modo

vitia quæ reprehendit Euangelista in Revelatione c. 2. & 3. & peccata, quæ taxarunt Prophetæ, fuerunt in Ecclesia militante particulari. Ad parabolas ab Augustino contra Donatistas allegatas jam antè respondimus eas designare Ecclesiam militantem particularem, & ut uno verbo omnia; Nos dicimus manifestos peccatores, eosque in peccatis perseverantes & morientes non esse in Ecclesia universali propriè sic dicta. ut hoc refutet Bellarminus, docet eos esse in Ecclesia militante particulari, atque hoc est illud stupendum Iesuitarum acumen.

Ecclesia licet sit una, tamen distingui potest.

Quod dicit Augustinũ cum idem responderet Donatistis, quod nos Papistis, non facere duas Ecclesias, sed distinguere eam secundum tempora & partes, accipimus, sed quare Adversarius nostram sententiam, quæ planè eadem est; non eodem candore interpretatur? Equidem quos ille Confessionistas & Calvinistas vocat, illi non faciunt duas aut plures universales Ecclesias, sed credunt Vnam Sanctam Catholicam Ecclesiam, extra hanc asserunt, neminem servari posse. Hanc verò unicam universalem Ecclesiam secundum tempora distinguunt, in militantem & triumphantem, & illam in universalem impropriè sic dictam, & particularem, atq; utramque rursus secundum vocationem in internam, & externam, sive visibilem & invisibilem; neque propterea plures re ipsa Ecclesias faciunt, quàm si Bellarminus secundum ætatem distinguant, in

Varia Ecclesia distinguitur.

Bel-

Bellarminum puerum & Bellarminum senem, vel secundum statum, in Bellarminum Monachum & Bellarminum Cardinalem, vel secundum monasticam professionem, in Bellarminum vovētem paupertatem, & Bellarminum affluentem regiis opibus, propterea plures reipla Bellarminos faciant. Disce monache, non protinus rem in diversas partes actu secari, si secundum diversam rationem aliter atque aliter accipitur atque distinguitur, sed ita necesse fuit eum nugari, ut quos argumentis refutare nequit, eorum sententiam falsa & inepta recitatione apud suos invisam redderet, ne nihil scripsisse videretur.

Quin & zizania de quibus Cyprianus loquitur, lib. 3. epist. 3. & Episcopi, qui varia hominum genera regunt, de quibus est apud Nazianzenum oratione prima apologetica, item illi, qui dissolutam vitam amplectuntur, & se dedunt voluptatibus, de quibus est apud Chrysost. in Psalm. 39. & peccatores, de quibus est apud Hieronymum, dialogo contra Luciferianos, & mali, de quibus est apud Augustinum tractatu 6. in Iohannem, sunt in Ecclesia militante particulari, in qua nos non negamus esse manifestos peccatores, eosque in peccatis suis perseverantes. Neque juvat Adversarium, quod Augustinus dicit peccatores esse in Ecclesia Catholica. Nam & particularis Ecclesia, quæ Catholicam fidem amplectitur, Catholica dicitur, quamquā non inficior malos etiam esse in Ecclesia

clesia Catholica impropiè sic dicta, & secundum externam vocationem considerata. AEquè dilutum est, quod de pœnitentiæ sacramento affert. Est enim in controversia positum, an pœnitentia, sit sacramentum, deinde vera & salutaris pœnitentia non est nisi in militante particulari Ecclesia, & per hoc in Catholica impropiè sic dicta; Nos verò non de militante particulari, nec de Catholica impropiè sic dicta; sed de universali propriè sic dicta disputamus, in eaque peccatores eos, qui in peccatis suis perseverant, & moriuntur, esse pernegamus.

Impurus in impuritate perseverans non est in Ecclesia catholica propriè sic dicta.

Esaias enim cap. 52. vers. 11. *Recedite inquit, recedite, exite inde, nolite pollutum tangere, exite de medio eius.* & Paulus 2. Cor. 6. 17. hunc locum Ecclesia explicat, dicens, *Exite è medio eorum & separamini, dicit Dominus, & impurum ne attingite, tum ego excipiam vos. Et ero vobis pro patre, & vos eritis mihi pro filiis & filiabus.* Ex quorum locorum collatione colligitur impurum (qui scilicet in impuritate perseverat) non excipi à Deo, neq; ejus filium esse, ac proinde non pertinere ad Ecclesiam universalem propriè sic dictam. Qui enim ad eam pertinent, illi & soli, & omnes excipiuntur à Deo, & sunt ei pro filiis, atque ipse est illis pro patre.

Adversarius cum argumentum refutare non possit, affert more suo duas diversas explicaciones patrum, unam Augustini, alteram Cyrilli, utriusque propositis putat se argumento satisfacisse.

sed

sed hac responsione seipsum jugulat. Augustinus enim libro post collationem contra Donatistas, cap. 18. & 20. & in breviculo collationis tertiæ diei, dicit hoc dictum intelligi *de separatione, que fit animo & moribus, non autem de corporali discessione a templo & sacramentis*. quam responsionem nos accipimus, & dicimus impios propterea cum Ecclesia Catholica propriè sic dicta non copulari, quòd neque cum Christo, qui est Caput Ecclesiæ, neque cum ejus membris spirituali vinculo copulentur. Nam cum duplex fit conjunctio, una corporalis, altera animi, sive spiritualis, non negamus impios cum piis in particularibus Ecclesiis externa, id est, corporali societate conjungi, sed quia spirituali vinculo neque cum Christo, neque cum ejus membris copulantur, cum Ecclesia universali propriè sic dicta, non majorem neq; arctiorem communionem aut societatem habent, quàm habeat lux cum tenebris, Christus cum Belial, fidelis cum infideli, aut templum Dei cum simulachris. Hoc Adversarii judicio verum esse inde constat, quòd ad hæc omnia ne unum quidem verbum respondet. Cyrilli sententia adversarium non juvat. Etsi enim dicat hoc propriè ad Babylonios, mysticè ad Christianos pertinente, eosque juberi à cœtibus, templis, sacrificiis & conjugiiis infidelium abstinere, tamen non negat illos, quos Paulus hic à Deo excipi dicit, esse Dei filios, & Deum esse eorum patrem. cum verò

*Duplex
conjunctio
cum Ecclesia*

verò neque peccatores (qui scilicet in peccatis perseverant) sint Dei filii, neque Deus illorum pater sit; sequitur necessariò eos à Deo ad Ecclesiæ Catholicæ propriè sic dictæ societatem non excipi,

*Vnus pa.
nis.*

Deinde I. Cor. 10. v. 17. *unus* (inquit Apostolus) *panis, unum Corpus multisumus.* ut aut panis non conficitur ex frumento & palea, sed ex frumeto solo mundatoq;: ita Ecclesia, quæ pani assimilatur, non ex piis & impiis simul, sed ex solis fidelibus iisq; mundatis conficitur. Confirmat nostram sententiã quod adversarius ex Cypriano l. 1. epist. 6. ad Magnum, & Irenæus lib. 3. c. 19. dicit, Ex multis hominibus per aquam baptismi, *vel* per spiritum sanctum, qui Ezech. 36. & alibi, aqua dicitur, fieri unum populum Dei, quemadmodum ex multis granis per aquam fit unus panis. Per particulam enim disjunctivam; *vel*, innuit duplicem esse rationem populi Dei, unam externam, quæ fit per aquam baptismi, alteram internam quæ fit per spiritum sanctum. Nos autem disputamus de hoc posteriori modo, & dicimus peccatores, qui in peccatis suis perseverant, ad populum Dei hoc modo acceptum non pertinere, non enim habent spiritum sanctum. Hoc videns adversarius dicit *panem vel ignavia, vel malitia pistoris, quandoque ex frumento & palea confici*, quod quidem nos non negamus; sed respondemus spiritum sanctum neque malitiosum, neq; ignavum esse, & ob eam causam
non

non permittere, ut peccatores in peccatis perseverantes, in Communionem sui & populi Dei recipiantur. Ecclesia enim ut antè ex Augustino docuimus, *est hortus conclusus, cuius custos neque fallere, neque falli potest*, quod si verum est, quomodo peccator in peccatis perseverans, à quo abhorret, quem odit, quem execratur Custos Israëlis, in ejus societatem vel irrepet vel irrumpet? Et huic responsioni diffidens affert tertiam, & dicit scriptum esse, *unus panis, unum Corpus sumus, qui de uno pane participamus*, participant autem de uno boni & mali, alioqui non arguerentur à Paulo I. cor II. *qui indignè communicant*. sed scire debuit Bellarminus, duplicem esse panem, unum, qui ex frumento & aqua conficitur; alterum, qui è Cælo descendit; illum participant etiam illi, qui in peccatis perseverant; hunc soli credentes, qui resipiscunt, & seriam pœnitentiam agunt. De hoc loquitur Chrysostomus, *quid est, inquit, panis? Corpus Christi; quid fiunt sumentes? Corpus Christi*. Ad illum accommodari potest, quod inquit Augustinus, l. 2. contra litteras Petilian. c. 108. *Nec ideo putandi sunt esse in Christi Corpore, quod est Ecclesia, quia sacramentorum ejus spiritualiter participes fiunt*. & paulò post propter hanc causam rectè pronunciat eod. cap. *Ipsi (indignè sumētes) non sunt in Ecclesia Christi compage, quæ in membris Christi per cōnexum & contractum, crescit in incrementū Dei*. Et paulò post, *Illæ Ecclesia in petra est, sicut di-*

cit Dominus, super petram adificabo Ecclesiam meam, Illi autem in arena edificant; sicut dicit Dominus, qui audit verba mea & non facit ea, assimilabo eum viro stulto, qui edificat domum suam super arenam.

Ad hæc Paulus ad Rom. 8. vers. 9. *Qui non habet (inquit) spiritum Christi, hic non est ejus.* & 1. Cor. 12. vers. 13. *Uno spiritu omnes nos in unum Corpus baptizati sumus.* Ex quo sequitur eos qui non habent spiritum Christi, ut sunt omnes peccatores, non esse membra Christi.

*Mortuum
membrum*

In responsione ad hoc argumentum adversarius nimium Iesuiticatur, dicit enim peccatores in peccatis perseverantes esse mortua membra, & tamen vera membra Christi, ac si dicat hominem mortuum esse verum hominem, quo nihil absurdius dici potest. Cæteri Papistæ, ut Iohannes de turri Cremata libr. 1. c. 57. Alexander de Ales, Hugo, Thomas, Petrus Alostus, Melchior Canus, & alii, concedunt malos non esse membra vera, nec simpliciter Corporis Ecclesiæ, sed tantum secundum quid, & æquivocè, ab his dissentiens Bellarminus, docet eos esse & mortua & vera membra Christi, ex quo intelligi potest, quàm sint constantes in dogmatis suis defendendis.

Aut enim novi Loiolistæ, aut veteres Papistæ errant. Esse enim eos verè, & simpliciter membra Christi, & esse eosdem secundum quid & æquivocè membra Christi, tum erit verum, cum adversarius

adversarius probabit se & verè & simpliciter esse, & non esse monachum. Iam verò peccatores in peccatis perseverantes, verè & simpliciter sunt membra diaboli, ut docet scriptura. Num adversarius vult eum, qui verè & simpliciter est membrum Diaboli, esse etiam verè & simpliciter membrum Christi? Nimis Iesuitica est hæc Iesuiticatio, sed audi tertiam Iesuiticationem; dicit papam considerari ut membrum, quà membrum, & ut instrumentum operationis, illa consideratione Papam malum non esse verum membrum; hac verò esse verum membrum, quia est instrumentum, per quod Deus est efficax. Quid audio? unus & idem homo, ut Papa malus, est verum Christi membrum, & non est? Redi ad te Bellarmine, & concede illum vel esse, vel non esse verum membrum. Nam eum simul simpliciter esse, & non esse, tum credemus, cum nobis persuaseris duas contradicentes esse simul veras. Adde eum non simpliciter, sed secundum quid tantum & æquivocè membrum esse, si quà est instrumentum operationis, & non quà membrum, membrum esse dicitur. Deinde ut concedimus quædam membra esse instrumenta; ita nequaquã damus omnia instrumenta esse membra, particularis enim affirmativa non potest in universalem affirmativam converti; deinde stylus, atramentum, papyrus, & libri sunt instrumenta Bellarmini, membra ejus non sunt, ut taceam hanc distinctionem non complecti om-

*Non omnia
instrumenta
sunt esse
membra.*

nes eos, qui externa societate ad Ecclesiam militantem pertinent. Laici enim, mulieres, & infantes, non sunt instrumenta, quibus Deus in colligenda Ecclesia sua utitur. Hi igitur etsi ad externam Ecclesiæ societatem pertinent; tamen ratione operationis non sunt instrumenta, ac proinde nec membra, quàm membra. Quid is igitur faciet Bellarminus? num eos æquivocè, an simpliciter, an verò utroque modo mēbra esse statuet? Quamquã crediderim eum de Laicis peccatoribus non admodum sollicitum esse. satis enim & abundè argumento satisfecerit, si malum Papam verum Ecclesiæ membrum esse probaverit, ne si verum membrum non est, verum Ecclesiæ caput esse nequeat, atque ita ruat universa Romanensis Hierarchia. Papa igitur peccator & in peccatis perseverans & moriens (cujusmodi multos esse & fuisse docent Platina, Stella, Barnus, Balæus, & alii, qui illorum vitas & res gestas descripserunt) verè & simpliciter Christi membrum est? atqui scriptura pronunciat ejusmodi homines esse verè & simpliciter membra Diaboli. Num tu Christo vindicabis, quos scriptura Diabolo mancipat? At inquires, etsi quàm membra, non sunt vera membra: tamen qua instrumenta operationis, vera ejus membra sunt. Quid audio? Ipse Diabolus est Dei Instrumentum, usus est enim Deus ejus opera in affligendo Iobo, in decipiendo Achabo, ut de aliis taceam. Num dices Diabolum quàm instrumentum operationis,

Qui simpliciter & per se est membrum Diaboli, ille nec simpliciter nec per se est membrum Christi.

rationis,

rationis, esse verum Dei membrum? Appage has Iesuiticationes, & audi Apostolum pronunciantem, nullam esse concordiam Christo cum Belial. Et ob eam causam neque Belial, neque filios Belial vera Christi membra esse posse.

Huc accedit membra mortua non magis esse *Membra mortua non sunt vera membra.* vera membra, quàm membra picta corporis vivi, neque hoc tantum locum habet in corpore naturali, ut concedit adversarius, & docet Arist. lib. 2. de anima, lib. 1. & lib. 4. Meteor. c. 12. sed etiam in Corpore mystico. Corpus enim mysticum, quod est Ecclesia, est congruenter coagmentatũ & compactum, per omnes supeditatas commissuras, atque vi intus agente promensura uniuscujusque membri, incrementũ capit corpori conveniens, ad sui ipsius extructionem per caritatem. Sed membra mortua & æquivocè sic dicta, neque congruenter coagmentata sunt, neque ex vi intus agente incrementum capiunt, neque per caritatem extruuntur. Hoc argumentum esse invictum, docent ista, quæ Bellarminus ad ejus solutionem affert, & pudorem injicit adversariis, quoties recordantur se sanctum Dei martyrem Iohannem Hussium, propter hujus doctrinæ assertionem, tam sceleratè, & tam perfidè interemisse.

Iam verò Ecclesia in Symbolo apostolico dicitur *sancta*. ad quod Adversarius respōdet, eam dici sanctam, quòd Baprismus, quo baptizati sunt, & professio fidei, quam profitentur, exter-

na etiam unio, qua Ecclesiæ adhærent, sit sancta. sed hæc omnia nostram sententiam confirmant. Baptismus en. extra verum usum administratus, qualis est Baptismus impiorum, non est simpliciter sanctus, sed sancti Baptismi profanatio. Professio quæ non proficiscitur ex vera fide, non est simpliciter sancta, sed sanctæ professionis vana jactantia; externa item unio cum Ecclesia, si ab interna unione remota est, non est simpliciter sancta, sed sanctæ unionis vanum & inane simulachrum, ex quibus sequitur, pertinaces peccatores, qui sola externa sacramentorum societate cum Ecclesia juncti sunt, non esse simpliciter sanctos, sed sanctorum hominum umbras & imagines. AEquè dilutū est, quod dicit Ecclesiam à meliori parte denominari sanctam. Nam hoc tantum convenit Ecclesiæ militanti externæ: Nos verò disputamus de Ecclesia catholica propriè sic dicta, *quæ est tota pulchra, & macula nulla existit in ea.* Cant. 4. 6. 7. Quæ addit, nostram sententiã adhuc magis probant, si enim sanctum esse, est Ecclesiæ proprium, & quidem quarto modo, (ut opinor adversarium velle) tum tota Ecclesia, & omnes verè & actu ad eam pertinentes, & soli & semper sancti sunt. Deinde si tota Ecclesia est Deo cõsecrata, ejusque caput Christus est, tum impii qui in peccatis suis perseverant, ejus vera mēbra non sunt. Nam hi neq; Deo consecrati sunt, neque Christus horū caput est.

Huc accedit eum non habere Deum patrem,
(ut

*Ecclesia à
meliori
parte san-
cta dicitur*

(ut inquit Cyprianus de unitate Ecclesiæ) qui non habet Ecclesiam matrem; nec habere Ecclesiam matrem, qui non habet Deum patrem; improbos autem non habere Deum patrem. Nam ut inquit Paulus Rō. 8. 14; *Qui spiritu Dei aguntur, illi sunt filij Dei.* & Iohan. 8. 44. de improbis dicitur, *Vos ex patre diabolo estis.* & I. Iohan. 3. 10. *Per hoc manifesti sunt filij Dei, & filij diaboli, omnis qui non est iustus, non est ex Deo.* Soli igitur illi, qui resipiscunt, sunt filii Dei, qui verò in peccatis perseverant, sunt filii diaboli, ob eandemq; causam illi sunt vera Ecclesiæ membra; hi non sunt. Quod ut adversarius solvat, dicit, aliquem tribus modis filium Dei esse: videlicet, *productione, imitatione & doctrina.* Addit malos, eosque in peccatis perseverantes, non imitatione, neque regeneratione, sed doctrina filios Dei & membra Ecclesiæ esse. Sed hoc est falsum, non enim qui quovis modo docetur, est filius Dei; sed qui à Deo docetur, is demum est filius Dei: impii verò à Deo non docentur. Nam qui à Deo docentur, *veniunt ad ipsum.* Iohan. 6. 45. *cognoscunt Deum,* Ierem. 3. 13 4. *habent unctionem, & manent in illo.* I. Iohan. 2. 27. sed impii neque unctionem habent, neque in illo manent, neque Deum cognoscunt, neque ad eum veniunt, non igitur docentur à Deo, & per consequens non sunt doctrinam filii Dei. Quanto satius fuisset dicere, *quosdam verè & reipsa esse filios Dei, quosdam nomine tenent, nisi regeneratione, & imitatione & doctrina sunt filii*

Quot modis quis sit filius Dei.

Dei. Nam regeneratur, atq; docentur à Deo, & regenerati edoctiq; imitatur Deum. Hi verò neq; regeneratione, neq; doctrina, neque imitatione, sed solo nomine filii sunt, non enim regenerantur, neque edocentur à Deo. soli enim regenerati à Deo edocentur; ut enim mens hominis illuminetur salutari Dei cognitione, & cor erudiat ad ipsius obsequium, necesse est, ut prius regeneretur. Homo enim non regeneratus non magis intelligit res istas, quàm dura silex aut Marpelia Cautes; qui verò in hunc modum à Deo docetur, illius mens cognitione Dei illustratur, et cor ad ipsius obsequium flectitur, hoc est, ille venit ad Deum, ut Iohannes loquitur, vel imitatur Deum, ut Bellarminus loquitur, ex quo intelligitur, quàm absurdum sit, quod dicit, eos esse doctrina, non imitatione filios; cum omnes et soli à Deo edocti eum imitentur. Atque ut regeneratio præcedit institutionem, ita institutio præcedit imitationem. Nam ut non potes ab eo discere, priusquam per regenerationem existas, ita non potes eundem imitari, priusquam eum per institutionem cognoscas; sed peccatores in peccatis perseverantes, non regenerantur à Deo, et quia non regenerantur, non edocentur à Deo, et quia non edocentur à Deo, non possunt Deum imitari. Ex quibus apparet eos nec regeneratione, nec institutione, nec doctrina filios Dei esse. At inquires habent externam cognitionem articulorum fidei. Hoc nos non negamus, sed dicimus

cius non esse in controversia positum, an impij habeant externam articulorū fidei cognitionem; sed disputari, *an doceantur à Deo, & fiant doctrina filii Dei?* hoc verò nos pernegamus. Quia absurdum dictu hoc ipsum est; ut enim extra Ecclesiam nemo doceri potest, priusquam per generationem incipiat esse: ita etiam in Ecclesia, nemo à Deo docetur, priusquam ipsi per regenerationem auferatur cor lapideum, et detur cor carnum, ut doctrinam recipere possit. Ex quo intelligitur, eum non esse doctrina filium Dei, qui regeneratione ejusdem filius non est.

Quartum, quintum, sextum, septimum, argumentum sciens prætereo, quòd non meminerim me ea apud nostros doctores legere. Notabile autem est, quod inquit Augustinus lib. 2. contra Cresc. cap. 21. *Ac per hoc etiam nesciente Ecclesia, propter malam pollutamque conscientiam, dānati a Christo, jam in corpore Christi non sunt, quod est Ecclesia, quoniam non potest Christus habere membra damnata.* lib. 4. contra Donatistas. *Christi.* cap. 3. *Quia nec isti Ecclesia devoti sunt, qui videntur esse intus, & contra Christum vivunt, id est, contra Christi mādāta faciunt: nec omnino ad Ecclesiam pertinere judicādi sunt, quam sic ipse mundat lavacro aque in verbo, ut exhibeat sibi gloriosam Ecclesiam non habētem maculam aut rugam: Et, quod si in ista Ecclesia non sunt, ad cujus membra non pertinent, non sunt in Ecclesia, de qua dicitur: Una est columba mea; aut asserat qui po-*

test, huius columba membra esse, qui seculo verbis, non factis renūciant. Et, si eos in suis membris nec illa columba cognoscit: & talibus, si in eadem perversitate permanserint, diciturus est Deus, Non novi vos, discedite à me, qui operamini iniquitatem, videntur esse in Ecclesia, sed non sunt. Et lib. 6. contra Donatistas c. 3. *Illa columba unica, pudica, & casta, sponsa sine macula, & ruga, hortus cōclusus, fons signatus, paradysus cum fructu pomorum, & cetera quæ de illa simpliciter dicta sunt, non intelligitur. (lege intelligūtur) nisi in bonis & sanctis & iustis.* Et lib. 7. cap. 51. contra Donatistas. *Hæc (domus) in bonis fidelibus est, & sanctis Dei servis ubique dispersis, et spiritali unitate devinctis eadem communione sacramentorum, si ve se facie noverint, si ve non noverint. Alios autem ita dici constat esse in domo, ut non pertineant ad compagem domus, nec ad societatem fructiferæ, pacificæque iustitiæ, sed sicut esse palea dicitur in frumentis. Ex hoc numero innumerabili, non solū turba intus premens cor paucorum in tantæ multitudinis comparatione sanctorum, sed etiam disruptis retibus hæreses et schismata existunt in iis qui jam magis ex domo, quàm in domo dicendi sunt, de quibus dicitur: Ex nobis exierunt sed non erant ex nobis, separationes enim sunt, jam etiam corporaliter separati, quàm illi qui in terris carnaliter et corporaliter vivunt, et spiritaliter separati sunt. De unitate Ecclesiæ cap. 20. *Multi tales sunt in sa-**

ramentorum communione cum Ecclesia, & ta-
 men jam non sunt in Ecclesia. Et, Quid si fictus
 accedat, atq; adversus veritatem & Ecclesiam cor
 inimicissimum gerat, quamvis peragitur in eo illa
 solennitas, nunquid reconciliatur, nunquid inseri-
 tur? Absit, sicut ergo jam denuò communicans
 nondū insertus est: sic & aequam visibiliter excom-
 municatur, quisquis contra veritatem, qua cōvin-
 citur, & arguitur, inimicum gestat animum, jam
 præcisus est. Et contra Donatistas, lib. 3. cap. 18.
 Pax hujus unitatis in solis bonis est, vel jam spi-
 ritualis, vel ad spiritualia concedi obediētia (men-
 dum esse puto) proficiētis. In malis aut non est, siue
 foris tumultuentur, siue intus cum gemitu toleren-
 tur, & baptizent, & baptizentur. Et, Quamvis qui
 intus cum gemitu tolerātur, ad columba unitatem,
 & illam gloriosam Ecclesiam, non habentem ma-
 culam & rugam non pertineant; tamen si corrigantur;
 incipiunt ad columbam pertinere. Et lib. 1. c.
 17. Ita; siue intus versari videātur, siue aperte fo-
 ris sint, quod caro est, caro est; siue in arca sua sterili-
 tate perseveret, siue occasione tētationis tanquā vëto
 extrā tollatur, quod palea est, palea est, & semper ab
 illius Ecclesie, quae sine macula & ruga est, unitate
 divisus est, etiā qui cōgregatione sanctorū in carnali
 obduratione miscetur. Horum perspicuitate per-
 cussus dicit Brentium, Calvinum, & alios Ca-
 tholicos finxisse duas Ecclesias. Pro suis Catho-
 licis non habeo respondere. Calvino & Brentio
 falsam opinionem affingit, ut argumentū, quod

solvere non potest, transfiliat. Non magis enim Calvinus & Brentius duas Ecclesias constituunt quàm Augustinus: sed unam sanctam Catholicam Ecclesiam cum sacra Scriptura & orthodoxa antiquitate credunt & confitentur. Atque

Calvinus & Brent. tantum credunt unam Ecclesiam.

ut sancti Patres, quemadmodum ipse Bellarminus refert, dicunt se non facere duas Ecclesias, sed ejus partes & tempora distinguere, partes, quia aliter boni, aliter mali ad eam pertinent; tempora, quia aliter se nunc habet, atque aliter post resurrectionem futura est. Planè eodem modo

Eam distinguunt, non multiplicant.

Calvinus & Brentius, non faciunt duas Ecclesias, sed ejus diversos respectus & qualitates (ut hanc doctrinam illustriorem redderent) annotarunt; unam n. & eandem Ecclesiam alio respectu militantem, alio triumphantem, eandemque diverso respectu visibilem, & invisibilem, internam & externam dici posse docuerunt. Non protinus aut rem multiplicat, qui ejus diversos respectus diligenter explicat. Et si n. Christus (quod & Bellarmin. ex patribus affert) olim ut mortalis, nunc ut immortalis consideratur; tamen est unus & idem Christus. Quid igitur obstat, quo minus Ecclesia, licet in una parte militet, in altera triumphet, & secundum internam vocationem invisibilis, secundum externam visibilis esse dicatur, sit una & eadem Ecclesia? si ad versarius eodem cado legeret

Mali non sunt in Ecclesia ut mēbra, sed ut corrupti humores.

scripta Calvini & Brētii, quo Augustini, puderet eum hujus accusationis. Cū ad argumētū accedit, hæret ei aqua, ut est in proverb. dicit n. ex

Augusti-

Augustino, malos non esse in Ecclesia ut membra, sed ut corruptos humores, qui revera sunt in corpore, & tamen sunt etiam vere separati à membris Corporis. Hoc enim quomodo cum superioribus conciliare possit, non video. Istic enim asseruit, malos esse membra Ecclesiæ simpliciter, nunc dicit eos ne membra quidem, sed malos humores esse, eosque à membris separatos, Quæ duotum simul vera erunt, cum duæ contradicentes simul veræ esse poterunt. Quantas nobis turbas ciëret Bellarminus, si vel Calvinum vel Brentium in hunc modum constrictum teneret. Et si autem hoc exemplum de corruptis humoribus, non per omnia congruat, placet id tamen, & dicimus corruptos humores non esse de substantia corporis; neque esse vera membra corporis; & ob eam causam malos non esse de substantia Ecclesiæ, neque ejus vera mēbra. Esse autem malos & bonos aliter atque aliter in Ecclesia, sed in externa militante nos nunquam negamus. sed quid hoc ad rem? non enim de hac, sed de universali propriè sic dicta contendimus. Porro malam gratiam meretur Bellarminus de Papa Romano, paulò enim antè, fortè ut illi blandiretur, asseruit, Papam malum esse Catholicæ Ecclesiæ verum membrum, idque simpliciter sic dictum. Nunc occultè in Calvinii & Brentii castra transfugiens dicit, malos in malitia perseverantes non esse membra, sed malos humores à membris separatos. Quid si Papa fuerit malus, erit

Corrupti humores non sunt de substantia corporis humani.

Malus papa an sit verum Ecclesiæ membrum

eritne & ille non membrum Ecclesiæ, sed' malus humor à membris separatus? Num Iesuitæ eum, quine membrū quidem, sed malus humor est, isque à membris separatus, Ecclesiæ caput nobis esse persuadebunt? Equidem malus humor non est de substantia corporis, sed est ejus corruptela, idque planè corrumpit, nisi efficacibus remediis ejiciatur, mali igitur papæ, quales esse omnes, docent illi, qui eorum vitas scriptis literis prodiderunt, non sunt de substantia Ecclesiæ, sed sunt Ecclesiæ corruptela, & corrumpent totum corpus, nisi verbo Dei convellantur, & tandem spiritu oris ejus profus conficiantur.

Magdeburgensium argumentum de duabus Ecclesiis, una bonorum, altera malorum, non puto adversarium candidè proponere, docēt enim cēturiatores cum cæteris sociis Augustanæ cōfessionis, esse tantū unam sanctam catholicam Ecclesiam, fortasse dicunt de Ecclesia malorum, quemadmodum scriptura loquitur de Ecclesia malignantiū, psalm. 25. 5. sed quid hoc ad rem? non possum autē hoc argumentū ulterius persequi, nam cūm hæc scriberem, non habebam centurias ad manum, ut locum expendere possem.

Adhæc Christus operatur in membris suis, non autem operatur in impiis. Hoc concessio negat illud quod prius positū est, sed refellitur ab Apostolo, ad Ephesios 4, cap. vers. 16. qui dicit *Corpus hoc id est, Ecclesiā ex capite*, hoc est, ex Christo

*Christus
operatur
in mem-
bris suis.*

Christo congruenter coagmētari, & compingi per omnes suppeditas cōmissuras, & capere incrementum corpori conveniēs ex vi intus agente. Equidē si Ecclesia coagmētatur & cōpingitur ex Christo, tum utique Christus illam coagmentat & compingit, & si Ecclesia incrementum capit à capite, ex vi intus agēte, tum utiq; Christus singulis membris per vim intus agētem incrementum instillat, & suppeditat. Quæ omnia si vera sunt, ut sunt verissima, tum summæ impudentiæ fuerit negare Christum operari in omnib. membris suis. Plura de operationibus Christi in omnibus membris, in toto isto capite, & passim in scriptura. Repetit veterem coccysum, & dicit quædā mēbra Christi esse arida & mortua, in iis autem non operari Christum, sed hoc jam antè refutatum, & ab ipso Bellarmino, ut qui malos non mēbra, sed malos humores à membris separatos esse asseruit, rejectum est. Ipse Aristoteles docet arida sive mortua membra non magis esse mēbra vivæ animalis quàm membra picta, ut antè ostensum est. Huc accedit malos neque membra Christi, neque cives Ecclesiæ esse posse, sunt enim membra diaboli, & cives regni satanæ, sed qui sunt satanæ mancipati, & sunt mēbra diaboli, illos simpliciter & verè esse Christi membra est impossibile. Neque nodū solvit quòd dicit eos externa professione ad regnum Christi, & morum improbitate ad regnum diaboli pertinere, non enim de externa militante

Eccle-

Mortua membra non sunt simpliciter membra corporis viventis.

Mali sunt membra Satanae.

Ecclesia, sed de universali eaq; propriè sic dicta disputamus. Ut taceam militantem Ecclesiam, propter internam, quæ universalis propriè sic dicta pars est, regnum Dei appellari.

CAPUT IX.

De occultis infidelibus.

An occultis infideles pertinent ad Ecclesiam?

Occultis infideles sunt diversi.

Ostensus occultos infideles esse in Ecclesia, toto capite ludit eadem æqui vocatione, qua antè. Prout enim Ecclesia consideratur, sunt in Ecclesia, & non sunt in Ecclesia. Si Ecclesiam accipis pro cætu eorû, qui efficaciter vocantur ad Christi communionem, tum non sunt in Ecclesia, si verò eam intelligis cætum eorum, qui externo præconio ad Christi communionem vocantur, tum concedimus eos esse in Ecclesia. Hæc distinctio sufficeret ad totius hujus capitis tam prælixæ explicationem. Quia tamen Adversario libuit hanc quæstionem tam prolixè tractare, & nobis propositum est nihil eorum, quæ adversarius contra veritatem disputat, intàctum relinquere; et hoc nobis caput pervolutandum est. Ut autem Ecclesia, ita & occulti Infideles diversimode considerantur, alii qui externa tantùm professione cum Ecclesia juncti sunt, sed suo tempore resipiscunt, & ad Deum convertuntur, alii, qui in infidelitate sua perseverant & moriuntur. Hi aliter, atque aliter pertinent ad Ecclesiam: illi quandiu infideles

les sunt, & sacramentorum societate fruuntur, pertinent ad particularem externam; ad illam verò universalem propriè sic dictam non actu, sed prædestinatione tantùm pertinent, cùm autem resipiscunt, incipiunt etiam actu esse in universali illa Ecclesia. Hi nullo modo pertinent ad universalem Ecclesiam propriè sic dictam, sed tantùm cum externa particulari societatem habent, vel quod eodem redit, hi non interna, sed externa unione cum Ecclesia particulari juncti sunt. Hoc cùm Calvinus rectè doceret, et assumeretur à Ioanne de Turre cremata, lib. 4. de Eccles. part. 2. l. 20. ut docet adversarius: tamen voluit adversarius alium loquendi modum sequi, & asserere occultos infideles (intellige eos qui in infidelitate perseverant) qui sola externa professione cum fidelibus juncti sunt, esse veras partes, atque adeò etiam membra licet arida & mortua corporis Ecclesiæ, quo ostendit se non de re, sed de modo loquendi cum Calvino contendere, & meram logomachiam sine causa suscipere. Nam si sola externa professione cum fidelibus juncti sunt, tum utique sunt tantùm in particulari Ecclesia, & quidem externa tantùm unione, quid igitur controvertitur adversarius? Quod autem dicit eos esse veras partes, & quidem membra Ecclesiæ, explicatione eget. Si putat eos esse vera membra, vel esse simpliciter membra Ecclesiæ, quod antè de magnis peccatoribus affirmavit, errat. Nam si sunt vera membra

membra, tum non sunt membra mortua, membra enim mortua, non magis esse membra, quàm membra picta, ante ex Aristotele docuimus, & si sola professione externa in Ecclesia sunt, tum neque simpliciter membra, neque simpliciter in Ecclesia sunt; quí enim id simpliciter in Ecclesia esse dices, quod quodam respectu tantùm, nempe externa professione in ea esse cõcedis? Quod dicit Calvinistas & Confessionistas asserere occultos infideles nullo modo pertinere ad veram Ecclesiam, non per omnia verum est. Docent enim occultos infideles, scilicet eos, qui in peccatis suis perseverant, & moriuntur, nullo modo pertinere ad Ecclesiam Catholicam propriè sic dictam: non docent tamen eos nullo modo pertinere ad veram Ecclesiam. Concedunt enim, imò antequam Bellarminus nasceretur, docebant occultos infideles, & Hypocritas esse in particulari Ecclesia, docuerunt item particularè Ecclesiã esse verã Ecclesiã, tota n. particularis multitudo, utpote, Romana, Corinthiaca, Ephesina, Philippësis, &c. per præconiũ verbi ad Christi cõmunionem convocata, est vera Ecclesia, à meliori scilicet parte sic dicta. In hac Ecclesia docet Apostolus etiã suo tempore fuisse occultos infideles, qua fronte igitur dicit Calvinum negare occultos infideles pertinere ad veram Ecclesiam? Num illi verum est idem, quod universale, aut iudicat Calvinũ esse tam bardũ; ut inter verũ & universale distinguere nequeat?

Legimus

*Calvinus
& Confessionista
negant occultos
infideles in
Ecclesia
esse.*

Legimus I. Iohan. 2. *Et nunc Antichristi multi facti sunt, ex nobis exierunt, sed non erant ex nobis; nam si fuissent ex nobis, mansissent utique nobiscum.* & concedimus Antichristos, quamdiu adhuc latent, & virus suū nondum evomuerūt, esse occultos infideles, eosdemque cū vel iudicio Ecclesiæ ejiciuntur, vel sponte erumpunt, exire quidem ex nobis, sed non fuisse ex nobis. Verū quid hoc ad rem? Num hinc aliud sequitur, quā occultos infideles externa professione tantū pertinere ad particularem visibilem Ecclesiam?

Exierūt
ex nobis, et
non erant
ex nobis.

Non urgemus, quōd Augustinus per hos quodam loco intelligit non prædestinatos. Nam & occulti infideles, hoc est, Antichristi & hæretici in malitia perseverantes, sunt non prædestinati. Tantum dicimus cum Augustino tractatu 3. in epist. Iohan. *eos esse in Ecclesia, tanquam malos humores in corpore humano*, ac quemadmodū mali humores non sunt membra, nedū verè & simpliciter mēbra corporis humani: ita illi non sunt verè & simpliciter membra Ecclesiæ. Equidem cū homo humores istos, vel per vomitum, vel per secessum ejicit, non dicitur membra sua ejicere, neque ulla parte debilitari. Ergo cū isti nebulones vel per Ecclesiæ iudicium exterminantur, vel proprio iudicio discedunt, non truncatur Ecclesia suis membris, neque ulla parte debilitatur. Hinc est, quod Augustinus dicit *eos etiam, tum cū sacramentis utuntur, non esse in*

Ecclesia, sibi mutuò servire debent. Denique ut omnia membra (quemadmodum idem Apostolus eodem capite docet) faciunt unum corpus; ita omnes illi qui ad Ecclesiam pertinent, faciunt unam Ecclesiam. Postremò, ut omnia membra, quẽadmodum docetur Ephel. 4. vers. 16. ex capite per spiritum vitale incrementum capiunt, ita omnes illi, qui ad Ecclesiam pertinent, à Christo per spiritum sanctum incrementum capiunt, & crescunt, dum evadant omnes in virum perfectum, ad mensuram staturæ adulti Christi. Si quis hanc similitudinem ulterius urgebit, aberrabit. Ex his autem quantò rectiùs collegerit Christũ vivificare omnia membra sua, & alere atque sustentare ea per vim intus agentem; quemadmodũ omnia membra à capite vivificantur, & ab eodem per vim intus agentem foventur, aluntur & sustentantur. Iam verò falsum est, ullum membrũ esse in corpore humano, quod sit vitæ expers. Nam ut antè ex Aristotele docui, membrum mortuum, sive aridum non est magis membrum, quàm membrum pictum. Credibile est Adversarium hoc vidisse, non enim utitur voce (*membrũ*) sed (*pars*) verùm mali humores in corpore humano, quib. alsimilatur occulti infideles, ne partes quidem corporis sũt, quemadmodũ antè ostẽdimus: & hoc adversariũ vidisse crediderim, dicit enim *non partes, sed partium genera*. Verùm si partium genera, illi sunt partes, negamus ullam partem humani corporis,

& sensu & vita carere, & omnia illa, quæ sunt in corpore humano, sensu, vitaq; carentia, non esse veras partes. Ex quo sequitur, & eos homines, qui fide & caritate destituuntur, esse quidem in visibili externa Ecclesia, sed Ecclesiæ propriè sic dictæ neq; vera membra neq; veras partes esse.

Lutherani & Calvinistæ non simpliciter negant, eos qui fide interna carent, esse in Ecclesia, quin dicunt eos esse in visibili particulari Ecclesia, tantùm negant esse in universalis propriè & absolutè sic dictæ, & hoc est, quod Augustinus dicit *eos esse, & non esse in Ecclesia*; eos *videri esse intus sed non esse, eos esse corporali & externa communione cum Ecclesia junctos, spirituali & invisibili compage separatos*. Et ob eam causam stultum dictum est, Calvinistas & Lutheranos tantùm invisibilem Ecclesiam statuere. statuunt quidem invisibilem Ecclesiam, sed non simpliciter neque tantùm. Quæ autem est illa dialectica? Lutherani *καὶ τὸ*, & quodam respectu, faciunt Ecclesiam invisibilem: Ergo faciunt eam *ἀπλῶς* invisibilem. Audi igitur cum tuis eruditissimis viris, qui hoc Calvinistas & Lutheranis objicis, à secūdum quid ad simpliciter non valere consequentiam.

Deinde esse illos eruditissimos viros calumniatores ostendit ipse Bellarminus, cùm dicit Lutheranos & Calvinistas statuere quædam signa visibilia Ecclesiæ & externa, nimirum prædicationem verbi Dei, & sacramentorum admi-

*Occulti in
fideles secū
dum quid
tantū sunt
in Ecclesia.*

dunt, & vel proprio motu separātur, vel Ecclesiæ
iudicio ejiciūtur, in confesso est, Eosdē interna,
non externa separatione separatos esse, conce-
dit ipse adversarius, atq; ita apertè transfit in ca-
stra Calvini. Verūm si occulti isti nebulones tan-
tū externa, non interna societate cum Ecclesia
juncti sunt: tum utique, secundum quid tan-
tū, & non simpliciter in Ecclesia sunt. Malè
igitur facit Bellarminus, dum sollicitè probat
occultos hæreticos esse tantū externa societate
cum Ecclesia junctos, (quod nostræ Ecclesiæ
semper, etiam antequam Bellarminus nascere-
tur, docuerunt) & concludit eos esse simplici-
ter in Ecclesia. Porro si tantū externa, & non
interna societate cum Ecclesia juncti sunt; tum
tantū in visibili particulari Ecclesia sunt. Ex-
terna enim societas eaq; ab interna conjunctio-
ne separata, tantū locum habet in externa par-
ticulari visibili Ecclesia. Istam autem internam
invisibilem universalē Ecclesiam, quam in sym-
bolo Apostolorum confitemur, & quæ absolu-
tè & propriè sic dicta est, non attingit. Atque
hoc est, quod Augustinus dicit, *eos non esse in
Ecclesia, & videri in ea esse. Et, esse in Ecclesia, &
non esse. Et, esse Christianos, & incipere Christia-
nos fieri, si convertantur. Et, esse intus, &, esse fo-
ris.* Quæ nullo modo conciliari possunt, si Ec-
clesiam, & cæteros terminos, hoc est, subiectum
& prædicatum eodem modo accipias. Exempla
gratia.

Heretici

Hæretici occulti sunt in Ecclesia.

Hæretici occulti non sunt in Ecclesia.

Etiam si omnes omnium sophistarum arcus excusseris: tamen non probaveris nobis, hæc ambo simpliciter vera & falsa esse. In tales laqueos necesse est, ut incidant, qui veritate convicti de verbis non necessariam lagomachiam ad Ecclesiam turbendam contra viros doctos suscipiunt.

Rationes quas Adversarius allegat, sunt ineptæ. Dicit *Ecclesiam assimilari corpori humano*, Rom. 12. & 1. Cor. 12. *In corpore autem humano esse varia partium genera, quædam vivere & sentire, quædam vivere & non sentire, quædam neque vivere neque sentire.* Hinc infert quædam membra Ecclesiæ habere fidem & caritatem, hoc est vivere & sentire, quædam habere fidem, sed non habere caritatem, hoc est vivere & non sentire, quædam neque fidem neque caritatem habere, hoc est neque vivere neque sentire.

Ipse adversarius in hac eadem disputatione docet similitudines non in omnibus convenire. Consistit autem similitudo corporis & Ecclesiæ in eo, ut Apostolus Rom. 12. 6. explicat, quod sicut membra corporis varias habent functiones, ita qui sunt in Ecclesia non sunt omnes ejusdem muneris, sed habent diversas functiones. Deinde ut membra (quemadmodum docet Apostolus, 1. Corinth. 12. vers. 21. & deinceps) sibi mutuò serviunt: ita & illi qui sunt in

Ecclesia, de unitate Eccles. c. 20. eoque precisos esse antequam excommunicantur, ibidem, & tolerari quidem eos cum gemitu intus, sed ad illam gloriosam Ecclesiam non pertinere. 110. 3. contra Donatistas c. 18. & esse eos in Ecclesia ut palea est in tritico. contra Dona ill. lib. 7. c. 51. Vno verbo sunt in Ecclesia, & non sunt in Ecclesia; sunt in Ecclesia, scilicet illa, quæ adhuc per verbi prædicationem & sacramentorum administrationem colligitur, non sunt in Ecclesia, scilicet illa, quæ est gloriosa, neque habet maculam aut rugam, hoc est, ut nos loquimur, sunt in visibili particulari, non sunt in universali propriè sive absolutè sic dicta.

Occulti in- **Æ**què dilutum est, quod contendit occultos
fideles ha- infideles habere quandoque jurisdictionem in
bent ali- Ecclesia. Concedimus enim ministros Ecclesie
quando ju- quandoque esse hypocritas & occultos hostes
risdictionē Christi, sed hi ministerio suo non funguntur
in Ecclesia. nisi in Ecclesia particulari visibili, eisque non
 sunt vera membra, nedum vera capita, sed sunt
 in ea tanquam mali humores in corpore huma-
 no, ut antè in genere de omnibus occultis infi-
 delibus ex Augustino docui. Nihilominus ta-
 men Deus sæpe per illorum ministerium est ef-
 ficax. Hujus enim efficacia non pendet à qua-
 litate ministrantium, sed à benigna voluntate e-
 jus, qui ministerium instituit. Totum autem
 hoc argumētum intelligimus de ministerio Ec-
 clesiastico, non de jurisdictione civili, hanc e-
 enim

enim ad Episcopos non pertinere ostendimus, cum de Papa Romano disputaremus.

Patres, quos adversarius pro se allegat, nostram sententiam probant. Nam quod Origenhom. 21. in Iosue dicit, *In Ierusalem esse quosdam Iebuseos*, de externa terrettri *Ierusalem*, non de interna cælesti intelligi potest. Cælestem enim Ierusalem nunquam attigerunt Iebusæi, quin ne in externa terrettri cives unquam fuerunt. Eodem modo, Hæretici sunt in Ecclesia externa terrettri, hoc est, visibili particulari, non in interna Cælesti, hoc est, universali illa propriè sic dicta. Hanc enim nunquam attingunt, & in illa non sunt nisi externa professione, intus & spiritualiter revera à fidelium compage separati, ut loquitur Augustinus.

*Iebuseos
sunt in Ie-
rusalem.*

Eodem modo Augustinus libr. 3. de baptismo, cap. 18. legitur autem capite 19. *Huius fraternæ caritatis inimici, sive aperte foris sint, sive intus esse videantur, pseudochristiani sunt, & Antichristi, inventis enim occasionibus foras exeunt, sed etiamsi occasiones desint, cum intus videntur, ab illa invisibili caritatis compage separati sunt.* Huiusmodi multa occurrunt apud Augustinū, & à nobis superiori capite quædam relata, & ab adversario hic allegata sunt. docere igitur Augustinum Hæreticos esse externa, non interna conjunctione cum Ecclesia junctos, eosdem esse invisibili caritatis compage separatos, priusquam exeunt, hoc est, etiam antequam se pro-

nistrationem, & constanter docere, ubicunque hæc signa conspiciuntur, ibi esse veram Ecclesiam Christi, quia tamen solos justos & pios ad Ecclesiam veram pertinere volunt, & nemo potest certò scire, qui sunt verè justi & pii inter tam multos, qui justitiam & pietatem exterius præ se ferunt, cùm certum sit multos esse ubiq; hypocritas, & falsos fratres, idcirco nostri rectè concludunt eos facere Ecclesiam invisibilem. Nam

*An Lutherani statu-
ant Eccle-
siam invisibilem.*

si dicunt ibi esse Ecclesiam, ubi ista signa conspiciuntur, tum utique statuunt Ecclesiam modo quodam esse visibilem. Deinde non dicunt solos bonos pertinere ad Ecclesiam; sed disertis verbis scribunt bonos & malos simul esse in Ecclesia. Multo minus dicunt solos bonos pertinere ad veram Ecclesiam, docent enim non solùm universalem, sed etiam particularem esse veram Ecclesiam, illam simpliciter, hanc $\mathfrak{E}n$. Et ob eam causam faciunt quidam Ecclesiam invisibilem, sed $\mathfrak{E}n$ tantùm, non simpliciter. Dicere igitur, Lutherani quodam respectu, & $\mathfrak{E}n$ tantùm, faciunt Ecclesiam invisibilem, Ergo faciunt eam prorsus invisibilem, viderit ipse Adversarius cum suis eruditissimis viris quàm sit logicè dictum. Deinde expendat quot passibus ipse ab hac sentètia absit. Capite enim secundo docuit, esse tres modos existendi in Ecclesia, nèpe interna fide, & externa professione simul; interna fide tantùm; & externa professione tantùm, & judicet an non ex hac doctrina idem inferri

inferri possit; quia enim nemo certò scire potest, quis habeat internam fidem, rectè docent, qui dicunt Iesuitas statuere Ecclesiam invisibilem: inde autem inferre Iesuitas docere Ecclesiam esse simpliciter invisibilem, illis fortasse aut stomachum aut cachinum moveret. Tantundem igitur & nos ejus argumento cōmoveremur. Frustrà metuit ut cum Calvinistis & Lutheranis sentire judicetur, si omnes illos ab Ecclesia excludat, qui veram fidem in corde non habent, propterea quòd Lutherani & Calvinistæ dicunt justitiam in sola fide consistere. Non enim simpliciter ab Ecclesia excludunt omnes eos, qui veram fidem non habent, neque quia dicunt nos sola fide justificari, omnem justitiam in sola fide sitam esse statuūt, sed de his in sequentibus, plura.

Post hæc dicit Scripturæ traditiones & omnia planè dogmata ex Ecclesie testimonio pendere, atque inde infert infallibili veritate constare debere, quæ sit vera Ecclesia, aliter fore omnia incerta. Sed scripturæ traditionis esse & dogmata omnia Christianæ religionis esse vera, quatenus ex veris principiis, hoc est, ex Scripturæ traditibus, extracta sūt, probavimus, cū de verbo Dei disputarem. Nihilominus tamē concedimus infallibili veritate constare debere, quæ sit vera Ecclesia, ut scilicet sciamus ad quæ cætum nos adjungere debeamus. Quòd autem inde infert, non fidem, aut aliquid invisibile & occultū requiri, ut quis aliquo modo ad Eccle-

Ex Adversariorum doctrina colligitur Ecclesiam κατὰ τὴν εἶδησεῖν invisibilem.

Traditiones Scripturæ.

*Externa
Ecclesia
forma.*

possumus certò scire, hunc vel illum cætum esse veram Ecclesiam. Externa autem forma est externa convocatio, facta secundum Dei verbum per ministrum ad eam rem constitutum. Quicumq; igitur cætus per præconium Dei verbi ad Christi cõmunionem convocatur, sine omni cõtroversia est Ecclesia Dei. Ex adversarii doctrina idem colligitur, Nam cùm ille faciat tres modos existendi in Ecclesia, unum corpore; alterum anima; tertium corpore & anima simul; ut antè ostendimus, potest tantum videre, quinam primo, non qui secundo, vel tertio modo existant in Ecclesia, & si hoc sufficit ad salvandam Ecclesiæ visibilitatem, quare non sufficeret ad eandem visibilitatem salvandam modus existendi in Ecclesia per externam convocacionem? Hac enim sola visibilis Ecclesia convocatur, & est id quod est, est enim specifica differentia, qua à cæteris cætibus, qui non sunt veræ Ecclesiæ, distinguitur.

*An &
quatenus
occuli infi-
deles ad
Ecclesiam
pertineâr.*

Sequitur, ut ostendam, an & quatenus occulti infideles ad Ecclesiam pertineant. Antè distinximus eos in perseverâtes, & non perseverâtes in infidelitate sua. Hi secundum æternam Dei prædeltinationem semper pertinent ad Ecclesiam, actu etiam quando ad Deum convertuntur. Illi ad universalem hanc propriè sic dictam profus non pertinent, ad particularem autem externam visibilem pertinent, quando externa vocatione ad ejus societatem convocantur

tur; & in ea esse censentur, quamdiu neque publica censura ejiuntur, neque se proprio motu ab ea separant. Hæc omnia credo Adversarium probare, excepto eo, quòd illos ad universalem Ecclesiam propriè sic dictam prorsus non pertinere asserimus. Hoc igitur nobis probandù est. Constat autem id ex iis, quæ jam diximus. Deinde omnes & singuli qui ad hanc Ecclesiã pertinent, efficaciter vocantur, & ædificantur supra Christum 1. Cor. 3. Eph. 2. Neque nodum solvit, quòd adversarius dicit formam Ecclesiæ non esse fidem internam, sed externam Dei confessionem. Dicit enim Apostolus, Ephes. 5. vers. 14. *fideles esse domesticos Dei, concives Sanctorum, & superstructos supra fundamentum Prophetarum & Apostolorum existente uno angulari lapide ipso Iesu Christo.* Iam verò nullo alio vinculo quàm fide & spiritu super hoc fundamentum exstruuntur. Quod n. dicit de externa confessione, frivolum est. neque n. hypocritæ, qui confessionem externam edunt, super hoc fundamentum exstruuntur, & cõtrà infantes, etsi eam edere non possunt, tamen super hoc fundamentum exstruuntur; ut autem per Spiritum & fidem super Christum exstruuntur, ita & per Spiritum sanctum cum Christo capite, & cum ejus corpore Ecclesia junguntur. Apostolus illud docet, cùm asserit: *Ecclesiam esse corpus & complementum Christi,* Eph. 1. 22. Impii verò & occulti peccatores in peccatis suis perseverantes,

dicit, nunquam totam Ecclesiam in unum locum, sed sparsim in varia loca convenire. Omnis enim cætus quocunque loco, in Christi nomine congregatus habet hanc promissionem, *Ubi duo vel tres in meo nomine congregati sunt, istic sum in medio eorum.* itaque si in una urbe sint plures Parochiæ, & in singulis Parochiis populus convocatur, quilibet conventus ad audiendum Dei verbum, & sacramenta participanda congregatus, est vera Ecclesia. Exemplum hujus rei habemus in epist. ad Rō. c. 16. Nā cū omnes Christiani qui erant Corinthi, facerent unam Corinthiacam Ecclesiam, legimus ad Rom. c. 16. v. 5. familiam Aquilæ & Priscillæ, qui eo tempore Corinthi domicilium habebāt, ab Apostolo Ecclesiam dici, & nos totum conventum parochialem, in quo multæ fidelium familiæ congregatæ sunt, Ecclesiæ nomine spoliabimus? Quod de Concilio subjungit, dilutius est, concilium enim æquivocè sic dictum, ut Hierosolymitanum, in quo Christus blasphemix damnatus est, Constantiense, in quo symbolum Apostolorum, *Ecclesia est electorum congregatio.* hæreseos damnatum est, & Tridentinū, in quo Romanorum rituales fabulæ Dei verbo exæquatæ sunt, posse extra Ecclesiam congregari, non negamus; sed verum concilium propriè sic dictum, extra Ecclesiam congregari non potest. Quilibet enim cætus in Christinomine congregatus, est Ecclesia, ut antè ostensum est.

Omnis
particularis
cætus
in Christi
nomine
congregatus
est Ecclesia.

Concilium
an sit
Ecclesia?

Ex quo sequitur, & concilium in Christi nomine congregatum, esse Ecclesiam, & ob eam causam concilium extra Ecclesiam esse non posse. Interea concilium sive improprie, sive proprie sic dictum sit, errare posse, neque synodica decreta esse infallibilis veritatis, ostendimus, cum de Concilio disputaremus, neque tamen propterea omnia revocantur in dubium, omnia enim dogmata sive in synodis, sive alibi approbata, eatenus vera sunt, quatenus cum Dei verbo congruunt, ut ostendimus cum de principiis Christianorum dogmatum disputaremus. Non movet nos quod dicit *nisi sciamus, qui sint qui Ecclesiam constituunt, nos scire non posse, quæ sit, sed tantum ubi sit. Vel potius ubi lateat vera Ecclesia, & hoc ipsum non sufficere ad visibilitatem Ecclesie salvandam.* Ex notis enim & signis, quæ Deus Ecclesie apposuit, possumus judicare, quemlibet catum vel esse, vel non esse Ecclesiam, possumus item judicare, singulos homines ad hanc vel ad illam particularem Ecclesiam pertinere. An verò iidem etiam Catholicæ Ecclesie absolutè sic dictæ vera membra sint, ut judicemus, non est necesse. Hoc enim iudicium sibi Deus reservavit 2. Tim. 2. 19. *Fundamentum Dei stat, novit Dominus qui sint sui.* Vel ut apertius dicam, possumus infallibili certitudine scire, quinam homines externa forma pertineant ad Ecclesiam externam particularem, vel quod idem est, ex externa Ecclesie forma possu-

*Concilia
possunt er-
rare.*

fiam pertineat, etiam Adversarii doctrina antè tradita, falsum est. Nam cùm sint tres modi existendi in Ecclesia, ut ipse lib. 3. cap. 2. de Ecclesia docuit, & unus modus sit per internam fidem, illa autem sit occulta, sequitur Adversarium sibi non constare, & aut istic errasse, cùm doceret aliquem per internam fidem pertinere ad Ecclesiam, aut hoc loco errare, cùm dicit, *nihil occultum requiri, ut quis aliquo modo ad Ecclesiam pertineat.* Nam utrumque simul verum esse non potest. Deinde duplex est compages, sive conjunctio Ecclesiæ, una interna, altera externa; una spiritualis, altera corporalis. Hæc est per verbi prædicationem, & Sacramentorum administrationem, illa per fidem & Spiritum sanctum, qui est quasi anima Ecclesiæ. Hæc facit formam externam, sensibilem, & in oculos incurrentem; illa facit formam internam, quæ ex solis effectis cognoscitur, utroque igitur modo possumus certi fieri de Ecclesia. Nam si conspexerimus verbum Dei in aliquo cœtu purè prædicari, & Sacramenta ritè administrari, sine errore possumus judicare, illum cœtum esse veram Ecclesiam; si item in aliquo cœtu præter ea quæ diximus, conspexerimus vera effecta, sive fructus fidei & spiritus sancti, eum item cœtum possumus sine errore dicere esse veram Ecclesiam. Quod dicit cognitionem ex effectis non esse certam, sed conjecturalem, incitiam arguit, forma enim interna & essentialis, ex nulla re, quàm

Adversarius sibi contradicit.

Possumus sine errore judicare, quinam cœtus sit Ecclesia.

exactione, sive effectis suis cognosci potest. Huc pertinet illud, quod Christus inquit *unaquæq; arbor ex fructu suo cognoscitur* Luc. 6. vers. 44. Matth. 7. 16. *ex fructibus eorum cognoscetis eos.* Nec refert, quod dicit, effectus fidei esse voluntarios. Loquimur enim non de actionibus futuris, quæ sunt contingentes; sed de actionibus iis, quæ jam actu existant. Philosophus tales propositiones, vocat inexistentes, easque quæ existunt, necessarias esse docet. Magis ridiculum est, quod dicit nobis non constare certitudine infallibili, cum hominem videmus, ipsum, quem videmus esse hominem, propterea quod sancti aliquando Angelos viderint, cum se homines videre arbitrarentur. Rara enim & extra ordinem facta miracula non tollunt iudicii sensuum certitudinem, nisi fatearis, transformabis omnia in Academicam *πρωταληψια*. Nec facit ad rem, quod dicit hypocritas ita posse crescere, ut verè credentes numero vincant. Cætus enim hic, aut ille, non à majori, sed à meliori parte Ecclesia dicitur. Nec refert, quod non possumus dicere, hic aut ille, in hoc cætu, ad Ecclesiam interna societate pertinet: satis est scire, in hoc cætu esse aliquos Deo placentes, & verè fideles, qui vera Ecclesiæ membra sunt, atque hoc inde colligere possumus, quod ipsa veritas dicit I. Cor. 15. 57. *Fratres mei stabiles estote, immoti, eminentes, in opere domini, ut qui sciatis, laborem vestrum non esse inanem in Domino.* Minus firmum est, quod dicit

*Iudicium
sensuum
est certum.*

tes, neque ipsum complementum, neque ejus complementi pars sunt. Deinde Corpus Christi propriè sic dictum est *congruenter coagmentatum & compactum per omnes suppeditas commissuras*, Eph. 4. 16. sed peccatores qui in peccatis suis perleverant & moriuntur, neq; in hunc modum coagmentati, neq; compacti sunt. Huc accedit totum corpus per *vim intus agentem capere incrementum corpori conveniens pro mensura unicuiusq; membri*, idq; ad sui ipsius exstructionem per charitatem, sed impii qui in peccatis suis moriuntur, neque unquam ad Deum convertuntur, neque habent vim illam intus agentem, neque incrementum capiunt, neque exstruuntur per caritatem. Deniq; omnes illi, qui ad hoc corpus verè pertinent, compinguntur cum sanctis, ædificantur in Christo, perveniunt in unitatem fidei, & cognitionis filii Dei, Eph. 4. 13. iidem obtinent caput & auferunt incrementum Dei, sunt inter se, & cum capite per commissuras & compages compacti & coagmentati, Col. 2. 19. Hi omnes diliguntur à Christo, sanctificantur ab eodem, & tandem gloriosi sistuntur, non habentes maculas & rugas, Eph. 5. 28. vivificantur spiritu Christi, nutriuntur & foventur à Christo, Ephes. 5. 29. Num horum quidquam de occultis peccatoribus, qui in peccatis suis pereunt et moriuntur, rectè dici potest? Nihil est igitur certius, quàm eos ad Ecclesiam universalem, propriè sic dictam, non pertinere.

Argumenta quæ adversarius posuit, non prosequar; quia non memini ea à doctoribus nostris, ad hanc rem probandam allegari.

LIBER TERTIVS.

CAPUT PRIMVM.

An Ecclesia sit visibilis?

FFERT primo loco quosdam rapsodias ex nostris doctoribus, quibus probet eos fluctuare in doctrina de Ecclesia, & nunc dicere eam esse vi-

An Ecclesia sit visibilis?

sibilem, nunc invisibilem. Sed nostri eam neque simpliciter visibilem, neque simpliciter invisibile esse dicunt; sed utrumque & utriusque de ea dici posse contendunt. Una enim & eadem Ecclesia, eaque vera, si externa vocatione censetur, externa visibilis; si interna vocatione censetur, interna & invisibilis dicitur. Neque tamen propterea duplex Ecclesia statuitur, non magis, quam si unum & eundem Christum, pro diversa temporis ratione, morturum, & immortalem esse dicas. Deinde distribuimus eam in particularem, & universalem, eamque in universalem propriè, & impropiè sic dictam, ut libro primo ostensum est; universalem propriè sic dictam dicimus esse invisibilem, particulares verò omnes fatemur visibiles esse, posse tamen ad eas angustias adigi, ut Tyrannorum

CAPUT II.

Ecclesiam particularem esse visibilem.

*An Eccles.
sit visibi-
lis?*

Disputaturus ad Ecclesia ut visibile, dat se plusquam pueriliter. Nam cum dicamus Ecclesiam quadam ratione esse visibilem, quadam invisibilem, & adversarius ipse asserat tres esse modos existendi in Ecclesia, videlicet, Corpore tantum; & anima tantum; & utroque simul; atque ille modus existendi in Ecclesia, qui fit anima tantum, etiam ipso adversario teste videri nequeat. Cumque alii dicant Ecclesiam quadam ratione externam, & internam dici, & internam tantum mentis oculis conspici posse: debuisset Adversarius nomen distinguere, ut intelligere possemus, quomodo vocem acciperet, priusquam probare conaretur Ecclesiam esse visibilem. Quod autem dicit veram Ecclesiam esse visibilem, eum non juvat: verum enim & invisibile, non sunt opposita. Deinde vera & unica Ecclesia est, quam diversa ratione visibilem, & invisibilem esse pronunciamus. Non igitur simpliciter quaeritur, an Ecclesia sit visibile, neque quaestio est, an vera Christi Ecclesia sit visibile? Nam & particularis & universalis Ecclesia est vera Christi Ecclesia. Si igitur quaeris, an particularis Ecclesia sit visibile? Respondemus quod sic: si vero quaeris, an universalis Ecclesia sit visibile?

sibilis? respondemus quòd non.

Argumenta, quæ adversarius allegat, tantùm *Ecclesia* probant particularem esse visibilem. Moses enim *parvascularis est visibilis.* Numer. vicesimo capite, v. 4. particularem Ecclesiam eduxerat in solitudinem. Eidem benedicebat Salomon, 1. Reg. 8. 14. Adam enim, Abel, Enoch, Noach, Abraham, Isaïc, Iacob, & alii sancti viri, qui jam migraverant in gaudium sui domini, pertinebant ad universalem Ecclesiam; & tamen à Mose in desertum non ducebantur, neque iis Rex Salomon benedicebat. Deinde erant inter eos multi Hypocrite, quos Deus *non approbat*, ut docet Paulus, 1. ad Corinth. 10, 5. sed omnes illos, qui efficaciter ad Christi communionem vocantur, quiq̃ue vera & viva corporis Christi membra sunt, approbat Dominus.

Quod Christus dicit Math. 16. v. 18. *Super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam*, adversarii sententiam destruit, ex eo enim loco firmiter colligitur, fundamentum Ecclesiæ non videri humanis oculis. Christus enim est Ecclesiæ fundamentum, & illa petra, super quam Ecclesia ædificatur; sed Christus antequam in carnem veniret, non humanis oculis sed fide tantùm videbatur, Iohan. 8. 56. *Abraham vidit diem meum & gavisus est.* Intellexerunt hoc Iudæi dicentes, *nondum quinquaginta annos habes, & Abraham vidisti?* Postq̃ vero carnem assumpsit, quâ homo, & quâ redemptor sive fundamentum Ecclesiæ

considerabatur. Qua homo, humanis oculis videri poterat, quâ verò redemptor sive fundamentum Ecclesiæ, non poterat ullo humano sensu percipi. Docet hoc ipse Christus ad Petrum loquens, Matth. 16. 17. *Caro & sanguis hoc tibi non retexit, sed pater meus, qui in cælo est.* Ex quo sequitur, & Ecclesiam, quatenus super hoc fundamentum ædificatur, humanis oculis comprehendendi non posse. Si confessionem Petri pro fundamento accipis, res eodem redit. Confessio enim Petri per Metonymiam accipitur pro ipsa re, quam confessus est, quæ est Christus. Quod verò ille subjungit de Papa Romano, risum movet, scit enim illum non esse Ecclesiæ fundamentum, & nos hoc refutavimus, cum de Papa Romano disputaremus.

Apud Matthæum cap. decimo octavo, versu decimo septimo, Christus nos ad pastores sive præbiteros, qui particularibus Ecclesiis præsunt, ablegat, eodem modo Paulus hortatur præbiteros Asiæ, Actor. 20. v. 26. ut particularibus Ecclesiis, quibus præpositi erant, attendant. Ita & Paulus persecutus est particulares Ecclesias, Gal. 1. 13. & Phil. 3. 6. Nam eos qui in cælo triumphabant, attingere non poterat. Quamquã hoc nihil ad rem faciat, possumus enim eos persequi, quos non videmus, quin & domus Dei, in & qua versabatur Timotheus 1. Tim. 3. 15. erat particularis Ecclesia, quæ erat Ephesi, Eadem dicitur columna & firmamentum veritatis, quia veritas

ritas in singulis particularibus Ecclesiis custoditur, quamquam in hac custodienda multi gradus sint, aliæ enim particulares Ecclesiæ exactius custodiunt hanc veritatem, quàm aliæ, simpliciter verò & perfectè eam custodit & sequitur universalis Ecclesia propriè sic dicta.

Locus Psal. 19, v. 5. est allegoricus, atque hæc allegoria nata est ex mala versione. In Hebræo est, *Soli posuit tabernaculum in eis.* Elaiæ secundo capite & Micheæ quarto capite describitur splendor Ecclesiæ novi Testamenti. Danielis quarto capite legimus Ecclesiam duraturam esse in æternum; sed quid hæc ad rem? An, quia Ecclesia novi Testamenti admodum splendebit, & Christi regnum semper durabit, Ecclesia universalis erit visibilis?

Locus Mat. 5. v. 14. est de ministris particularium Ecclesiarum intelligendus, eadem particularis Ecclesia assimilatur areæ, ovili, convivio, & reti. Eiusdem nota erat circumcisio. Quidam enim non circumcisi pertinebant ad universalem Ecclesiam, & multi circumcisi non pertinebant ad eam. Hinc Paulus ad Rom. c. 2. distinguit Iudæos in eos qui *in propatulo* erant judæi, & in eos qui *intus circumcisi, & in occulto judæi erant*; quod non fecisset, si iudicaret omnes & solos circumcisos ad Ecclesiam Catholicam pertinere.

Graviter impingit Bellarminus, cum dicit Ecclesiam esse societatem, non Angelorum, ne-

*An ad Ecclesiam
pertineant
sanctorum
anima.*

que animarum, sed hominum. Quid enim? an animas sub altari quiescentes, & petentes vindictam sanguinis sui ex Ecclesia profligabit? An inquam maximam Ecclesiæ partem, quæ nûc in cælo triumphat ab Ecclesia separabit? Equidem ipse Bellarminus si hoc argumentum bene expendet, videbit particularem tantùm Ecclesiam esse hominum, non angelorum neque animarum societatem.

Zacharias, Simeon, Anna, Maria, non quâ universalis, sed quâ particularis Ecclesiæ membra videri poterant. Iidem & anima & corpore erant in Ecclesia, & ob eam causam etiam ad universalem Ecclesiam pertinebant. Pharisæi verò & sacerdotes etsi ad particularem Ecclesiam pertinebant; tamen cum universali Ecclesia nullam veram communionem habebant, persequebantur enim, damnabant & occidebant Christum; quod non fecissent, si ad universalem Ecclesiam pertinuisent. Quod autem dicit nos debere

*An debeamus ad-
herere
Papæ?*

adhærere Papæ Romano, quemadmodum illi adhærebant summo sacerdoti, ridiculum est. Hujus enira rei mandatû habebant, ut verò nos adhæreamus Papæ Romano, nusquam in Dei verbo præceptum est. Deinde sancti in veteri testamento communicabant cum summo sacerdote, in iis quæ Dei erant, in cæteris se puros conservabant, eodem modo. & nos in iis, quæ Christi sunt, libenter communicemus cum Papistis, si in cæteris, per illorum tyrannidem

nos

nos puros conservare possemus.

Porro non est simpliciter ad salutem necessarium, ut nosmet particulari Ecclesiæ adjungamus. Nam si vivimus iis locis, ubi hoc facere non possumus, & tantum habemus verum desiderium accedendi ad Ecclesiam, censemur esse in Ecclesia, & ob eam causam de necessitate salutis est, esse membrum universalis Ecclesiæ, ut autem simus membrum alicujus particularis Ecclesiæ, non simpliciter ad salutem necessarium est. Iam verò sacramenta tantum administrantur in particularibus Ecclesiis, ut taceam illam Adversarii definitionem Ecclesiæ esse ridiculam, ut nos libro primo ostendimus, externam enim compaginem docet tantum, non internam, ac proinde veram & essentialem Ecclesiæ formam ne attingit quidem. Quin si hæc est vera et essentialis Ecclesiæ definitio, possunt omnes, qui sunt de Ecclesia, tantum corpore esse in Ecclesia, hoc est, possunt omnes in Ecclesia existentes, et ad eam pertinentes, esse impii, quo quid potest absurdus excogitari? qua enim de causa, vel quo jure diceretur sancta, si hoc verum esset?

Patres, quos adversarius allegat, parum faciunt ad rem. Origenes enim hom. 28. in Matth. loquitur de fulgore veritatis, quo Ecclesiam plenam esse docet. Cyprianus de simplicitate prælatorum, loquitur de interno lumine quo Ecclesia perfusa est, Chrysostomus hom. 4. in Esaiam cum dicit Ecclesiam non posse obscurari.

*An necessarium per-
at, qui se
particulari
Ecclesia su-
gere neq?*

ri, vel eam omninò excindi non posse. Tyranni enim qui Ecclesiam oppugnarunt, perierunt, illa verò periit minimè. Augustinus lib. 3. c. 5. contra epistolam Parmenia. & tract. 1. et. 2. in epistolam Ioannis, loquitur de Ecclesia sui seculi, cùm dicit eam esse *apertam & abscondi non posse*. Est enim, cùm illæ admodum splendent, sed est etiam, cùm instar Lunæ obscurantur. Verùm hoc ad sequentem, non ad præsentem quæstionem pertinet.

CAPUT III.

Ecclesiam universalem non esse visibilem.

Ecclesia universalis non est visibilis.

VT Adversarius Ecclesiam particularem visibilem esse probat, et nos concedimus, ita Ecclesiam universalem invisibilem esse, neque ullo externo sensu percipi posse contēdimus. Sive enim accipiatur pro omnibus cætibus hoc tempore in mundo militantibus; sive pro omnibus iis, qui ab initio mundi usque ad ejus finem, efficaciter ad Christi communionem vocantur, per se in hoc mūdo videri nequit. Quod attinet ad priorem, illa, quæ est humana indigentia, nec uno loco congregari, nec humanis oculis simul et uno tempore objici potest. Quis autem visu assequatur, quod à conspectu remotum, et quæ totus orbis patet, dispersum est? Quin si omnes particulares Ecclesiæ in unum congregatæ essent, vel quod idem est, si omni-
um

um Ecclesiarum congregatio jam facta esset, et externo sensu videri posset, non amplius essent particulares Ecclesiæ. Totum enim ex omnibus partibus congregatum non est amplius pars. Adde particulares Ecclesias non nisi mētis actione, hoc est, sola cogitatione in unum congregari. Num sensibus percipi posse contendis, quod non sensus, sed solius mentis actioni subiectum est? Huc accedit universalem Ecclesiam non per se, sed tantum in suis particularibus subsistere. Nullum enim universale secundum esse completum existit extra sua singularia, neque à singularibus suis separari potest; & ob eam causam non potest etiam nisi in suis particularibus videri. Ad hæc cōgregatio Ecclesiæ catholicæ non est visibilis. τὰ καὶ ὄλβ n. non sensu sed sola mente cōprehenduntur. Licet n. omnes singulares Ecclesiæ possint sensibus comprehendi; tamen solo mentis discursu in unum congregantur; ipsum igitur universale ex omnibus particularibus sola cogitatione congregatum, sola mentis cogitatione cōprehendi potest. Ad posteriorem quod attinet, ejus maxima pars migravit in gaudiū sui Domini, & ab omni humana miseria in cælum translata triumphat. Pars nondum nata est, sed post hoc ævum nascentur, & ad Deum convertentur, nam illi qui in cælo triumphum agunt, aut hi, qui hanc lucem nondum aspexerūt, à nobis humanis oculis cōspici possunt? Ad eandem pertinent omnes & soli electi, sed illi quā tales,

à cæteris hominib. sensuū iudicio discerni non possunt, solus enim Deus novit quinam sint sui. Apostolus Hebræor. undecimo capite, versu vicesimo tertio vocat eam *Ecclesiam primogenitorum, qui in cælis conscripti sunt*. Concludimus igitur Ecclesiam catholicam propriè sic dictam, humanis oculis conspici non posse. Hinc est quod in symbolo dicimus, *Credo sanctam Ecclesiam*: sed quod credimus, illud fide, non aspectu assequimur. Quæ enim cadunt sub fidem, ea non cadunt sub aspectum. Heb. II. 1. *fides est Elenchus earum rerum qua non videntur*. Deinde fides & aspectus sunt opposita, 2. Cor. 5, 7. *Per fidem enim incedimus, non per aspectum*. Hæc igitur universalis Ecclesia, quæ est omnium electorum mater, si humanis oculis videri posset; non rectè diceremus, *Credo*, sed dicendum esset, *video, sanctam catholicam Ecclesiam*. Quoniam verò cum toto Christianismo dicimus, *Credo sanctam Ecclesiam*, pronunciamus eam humanis oculis in hoc mundo videri non posse.

CAPVT IIII.

Ecclesiam visibilem non posse deficere.

An Ecclesia particularis non possit ad eas angustias redigi ut lateat?

Ecclesiam particularè, non Catholicam, esse visibilem, ostensum est. sequitur ut inquiremus, an Ecclesia particularis ita sit semper visibilis, ut etiam, iis, qui extra eam sunt, semper conspicua & illustris appareat? An verò ad eas angustias

angustias redigi possit, ut licet in sese semper sit visibilis, tamen mundum & persecutores lateat? Nos hoc affirmamus, adversarius negat: dicit enim particularem Ecclesiam, usque adeò semper visibilem esse, ut non tantùm suis membris, sed mundo etiam semper cõspicua & illustris appareat. Hanc opinionem probat aliquot argumentis.

Primùm Matth. 16. 18. *super hanc petram* *Petra.*
edificabo Ecclesiam meam, & portæ inferni non præ-
valebunt adversus eam. Cui similis est ille. 1.
 Timoth. 3. *Ut scias quomodo te oporteat conver-*
sari in domo Dei, quæ est Ecclesia Dei vivi, columna
& firmamentum veritatis. In utroq; loco agitur
 de Ecclesia visibili, ut ostēdimus, & tamen audi-
 mus ipsam veritatem asserentem, portas Infero-
 rum non prævalituras contra eam Ecclesiam.

Respondeo de universali Ecclesia propriè sic dicta simpliciter dici posse, quòd sit supra petram ædificata, & q̄ sit colūna & firmamentum veritatis; de visibili particulari utrumq; tantùm secundum quid dicitur, nempe respectu eorum, qui ei visibiliter adhærent, & simul ad istam universalem propriè sic dictam pertinet, ex quo apparet esse synecdochicam locutionem, cùm dicimus Ecclesiam particularem visibilem esse fundatam super petram, & esse columnam & firmamentum veritatis. Contra hanc sive universalem propriè sic dictam, sive particularem visibilem non prævalebunt portæ inferorum, contra illam simpliciter

simpliciter, contra hanc secundū quid. Univerſalis enim propriè sic dicta, constat ex omnibus & ſolis electis, contra hos verò nihil poſſūt portæ inferorū. Hæc constat ex bonis & malis ſimul. Hos poſſunt inferorum portæ ſuperare, illos non item. Nam quatenus eſt ſuper petram ædificata, & eſt veritatis columna, eſt tuta ab inferorum portis, quatenus verò neque ſuper petram ædificata eſt, neque veritatis columna eſt, facilè à Diabolo evertitur. ſed quid hoc ad rem? Num ab inferorū portis ſuperari, idem eſt quod mundum perſecutorésque latere? Appage has ineptias. Potèſt Eccleſia in deſertum pelli, et ibi latere ad tempus, ſed à Dracone ſuperari non potèſt, ut docet Iohannes in revelatione, capite 12. verùm quamdiu in deſerto latet, fugit mundi perſequentis conſpectum, et tamen manet incolumis. Quin propterea perſecutores latet, ut incolumis eſſe poſſit.

Secundò ex aliis locis, ubi aperta eſt promiſſio ſine nomine Eccleſiæ, Matth. 28. *Ecce ego vobiscum ſum uſque ad conſummationem ſeculi.*

*Chriſtus
ſemper ad
eſt Eccle-
ſia.*

Reſpondeo Chriſtum tum maximè ad eſſe ſuę Eccleſiæ, cùm eam fugientem & latitantem contra Draconem defendit, & propugnat. Nam cùm fugeret in deſertum, ut ibi lateret, atque draco eam perſequeretur, ſtetit Michaël pro Eccleſia, & dracone proſtigato eam laudabiliter tuebatur, omnémque injuriam & contumeliam ab ea propulſabat.

Præterea

Præterea Eph. 4. *Et ipse dedit quosdam quidem Apostolos, alios Prophetas, alios Evangelistas, alios pastores & doctores ad consummationem sanctorum in opus ministerii, in ædificationem corporis Christi donec occurramus omnes in unitatem fidei, & agnitionis filii Dei in virum perfectum, & mensuram ætatis plenitudinis Christi.*

Respondeo Ecclesiam etiam eo tempore, quo Tyrannorum sævitiam fugit, & persecutores latet, habere ministeria Pastorum & doctorum; adde pastores eodem tempore cognoscere suas oves, & oves cognoscere suos pastores. Tantum negamus persecutores eam & ministerium pastorum in ea cognoscere. Iam verò fieri potest, & sæpe factum est, ut Ecclesia latitans cognoverit suos pastores, & sit cognita ab iis, & tamen latuerit suos persecutores.

Tradunt Patres domi Neronis fuisse Ecclesiam, illa fuit Neroni incognita, sed sibi ipsi incognita non fuit.

Præterea psalm. 47. *Deus fundavit eam in æternum.*

Non nunc dicam hunc locum de alia re loqui, sed sanctè confiteor Deum conservaturum esse non solum Ecclesiam universalem propriè sic dictam, sed etiam visibilem particularem. Sed quid hoc ad rem? Num non conservatur à Deo cum in deserto latitans Michaëlis ope auxilioq; à dracone defenditur? aliud est Ecclesiam latentem conservari à Deo, & item aliud eam prorsus

sus extirpari. Quia propterea latitat, ut jam dictum est, idque ita divina volente & gubernante providentia, ne extirpetur.

Parabolæ de area, reti, agrò, convivio & ovili, nihil probant, quod ad rem præsentem faciat. Fatemur enim aliquam Ecclesiam visibilem ad consummationem usque seculi duraturam esse, sed dicimus eam quandoque ita illustrem fore, ut aliquandò habeat reges filios, & non metuat hostes suos, sed palam se etiam hostibus suis conspicuam exhibeat, quandoque verò ita premi ab hostibus suis, ut se occultare cogatur. Neque hæc inter se pugnant, accidit enim discipulis ut clausis januis essent propter metum Iudæorum, & se occultare cogentur, ne ab hostibus suis occiderentur. Accidit iisdem ut palàm in eadem urbe nomen Iesu confiterentur. Neque tamen Ecclesia visibilis propterea desinebat esse visibilis, etsi enim Pharisæos, sacerdotes aliósq; Christi hostes latebant, tamen se mutuò cognoscebant, & agnoscebant. Eodem modo cùm sæculis sequentibus Ecclesia ad eas angustias adigeretur, ut se in solitudine occultare cogeretur, non desinebat visibilis esse, sibi enim ipsi visibilis, hostibus, quos latebat invisibilis erat. Atque eo tempore Pastores cognoscebant suas oves, & oves cognoscebant suos pastores: Sed persecutores non cognoscebant eos. Accidit quandoque ut hunc vel illum ex pastoribus, ovibusque cognoscerent, & occiderent, sed totum cætum cognoscerent

cognoscerent minimè.

Porro Ecclesiam Christi esse regnum non negamus, tantùm dicimus non esse regnum de hoc mundo, neque esse regno mundano simile; & ob eam causam ab hoc ad illam non valere consequentiam, quin hac ipsa re est mundanis regnis dissimilis. Omnia enim mundana regna peribunt; Ecclesia verò durabit in æternum; neque propterea non potest ad eas angustias adigi, ut se occultare cogatur. Quin propterea occultatur, ut effugiat manus persecutorum, & incolumis maneat. Si Adversarius contradicit, sciat effugere gladium persecutis, non esse idem quòd perire, sed esse idem quòd periculum evitare. Ridiculum est quod dicit Ecclesiam esse aliquos homines occultos, dissipatos, & separatos à se invicem, qui se non noverunt. Sunt enim Ecclesiæ illorum, quos ille Lutheranos vocat, tam illustres & conspicue, ut totam Germaniam, Galliam, Angliam, Scotiam, Daniam, Norvvegiam, Suetiam, Poloniam, Bohemiam suo fulgore illustrent, & in cæteris Europæis regnis Evangelii lumen accendant, & sunt conjunctiores quàm illi volunt. Nisi enim fraterna & Christiana charitate fuissent conjunctæ, & se mutuo juvissent, quí quæso potuissent Papæ, Imperatoris Caroli, Philippi, Caroli, Henrici, Francisci, Mariæ, Albani, Parmensis, Guisiorum, & aliorum regū armamentasque phalangas, quæ in eos tam sæpè, & tam frequenter,

*Ecclesia est
regnum nõ
mundanum*

*Ecclesia
Lutherano-
rum (ut vo-
cant) sunt
illustres.*

*Ecclesia
Protestan-
tium con-
juncta.*

frequenter, tantisque viribus moverunt, sustinere? Fateor esse in eis quosdam turbulentos, qui vel præpostero zelo, vel alia de causa vinculum charitatis libenter rumperet, sed horum conatus Deus impedit, & excitat semper viros sanctos & pacis amantes, qui vulnera ab iis inflicta, obligent & curent, neque hoc novum est, contigit idem tempore Apostolorum, & seculis subsequentibus. Ut autem Ecclesiæ hæc nunc florent, ita non nego eas ad eas angustias adigi posse, ut se propter metum persecutium occultare cogantur, sed propterea non magis interibunt, atque perit Ecclesia, cum Elias quereretur se solum remansisse, quærique animam suam ad necem. 1. Reg. 19. 10. vel cum Iezabel exterminaret Prophetas Iehovæ; & Obadiahu ferret centum Prophetas, & occultaret eos quinquagenos in spelunca, pasceretque eos pane et aqua, 1. Reg. 18. 14. vel

Ecclesia occultata & latetis exempla.

*Cum Cajus, qui præfulerat Romanus in altis
Delituit cryptis. vel*

*Cum plerique patres sancti, cum tale viderent
Exitium, fugere urbes, & more ferarum
Per deserta vagi cæcis latere cavernis.*

ut Mantuanus canit, vel denique cum Ecclesia Apostolorum, propter metum Iudæorum se januis clausis occultare cogeretur, Iohan. 20. 19.

CAPUT V.

*Argumenta ex Patribus ad eandem rem
probandam adducta refutantur.*

Ar-

Argumenta ex sacra scriptura petita, quibus *Argumenta e sacris petita.*
 voluit probare Ecclesiã Christi semp̄ ei se
 mũdo cõspicuã, expelicavimus capite superiori:
 sequitur ut argumenta, quæ ex patribus ad eandem
 rem probandam adduxit, explicemus. Primũ in;
 Quia Augustinus in Psalm. 101. Conc. 2. *sed illa* *Augu-^{stini}*
 (inquit) *Ecclesia qua fuit omnium gentium, iam*
non est, perit, Hoc dicunt qui in illa non sunt. O
 impudentem vocem! *Illam non est, quia tu in illa*
non es? Vide ne tu ideo non sis: nam illa erit, etsi
tu non sis.

Respondeo multa esse, quæ non perierunt, &
 tamen non sunt mundo conspicua. Adde Au-
 gustinum non loqui de visibili particulari, sed
 de invisibili universalis. Loquitur enim de ea Ec-
 clesia, quæ fuit omnium gentium, sed quia illa
 in hoc mundo numquam in uno loco congregatur,
 etiam in hoc mundo corporeis oculis, vi-
 deri nequit. Prætereà loquitur de Ecclesia toto
 orbe diffusa. Concione eadem *Non se extollunt*
Heretici, quasi exigui dies fuerint Ecclesia toto orbe
diffusa: Nam & usq; in finem cum sint exigui sunt
 sed Ecclesia toto orbe defusa non est visibilis.
 Ratio quæ Adversarium movet, est aliena. Do-
 natistæ enim non disputant an vera Ecclesia sit
 visibilis; sed an solius Africæ finibus compre-
 hendatur; dicebant enim suos cætus esse veram
 Ecclesiam, cæteros cætus, qui extra Africam cõ-
 gregabantur, non esse veram Ecclesiam. Augu-
 stinus de Vnitate Ecclesiæ, cap. 13. *Non permit-*
 I.

tuntur isti suspicari, aut discere, quod dicunt omnes bonos defecisse de mundo, ut in sola parte Donati remanerent. Et, pauci sunt, qui ingrediuntur per illam (angustam portam). Istos paucos Donatista se putant esse et ideo dicunt perisse orbem terrarum, se autem in hac paucitate, quam laudavit Dominus, permansisse. Et, sicut nos manifestissimis testimoniis asserimus Ecclesiam, toto orbe diffusam, sic & ipsi manifestum quid proferant, unde ostendat esse predictum ceteris Gentibus a fide Christi pereuntibus, solam Africam remansuram, & quocumque Episcopi ex Africa mitterentur. Et, Cap. 20. Vos autem innitentes tot evidentissimis testimoniis, Legis, Prophetarum, Psalmorum, ipsius Domini, & Apostolorum de sancta Ecclesia toto terrarum orbe diffusa, exigit ab istis, & ostendant ex Africa quod atinet ad partem Donati, aliqua manifesta de Canonicis libris testimonia. Hinc apparet non fuisse controversiam de visibili, & invisibili Ecclesia, ut Adversarius putat; sed verum controversiæ statum fuisse, an Ecclesia per totum orbem diffusa, an verò Ecclesia Donatistarum, quæ in sola Africa erat, fuerit vera Ecclesia?

Augustinus.

Secundum. Quia Augustinus eodem loco *Quamdiu*, inquit, *ero in isto seculo? annuncia mihi propter illos, qui dicunt, fuit & jam non est, apostata vit & perit Ecclesia, de omnibus Gentibus, & annunciat nec vacua fuit vox ista, Quis annunciat mihi, nisi ipsa vita? Quando annunciat? Ecce ego sum vobiscum usque ad consummationem seculi.*

Sed

Sed qui cum Christo est, ille non est semper mundo & hostibus Christi conspicuus. Deinde Augustinus loquitur de Ecclesia ex omnibus Gentibus colligenda, concione eadem. *Vsq; in finem seculi Ecclesia in omnibus Gentibus.* Sed hæc in hoc mundo videri nequit. Ecclesia enim ex omnibus Gentibus colligenda in hoc mundo nunquam simul in uno loco, ut jam dictum est, congregabitur. Ergo etiam nūquam erit in hoc mundo visibilis. Nemo enim potest istos cœtus simul videre, qui diversis locis, & temporib. per universum terrarum orbem congregantur. Nam ut ista Ecclesia nunc congregatur: ita etiam videtur; sed congregatur sola operatione mentis, Ergo etiam sola operatione mentis videtur. Nos verò non de universali invisibili, sed particulari visibili disputamus.

Tertium, quia Bernardus 79. in Cantica, *Ita est, inquit, & tunc & deinceps, non deficit genus Christianum, nec fides de terra, nec charitas de Ecclesia: venerunt fulmina, flaverunt venti, & impigerunt in eam, & non occidit, eò quòd fundata esset super petra, Petra aut erat Christus. Itaq; nec verborum Philosophorū, nec cavillationibus hereticorū, nec gladius persecutorū, poterit ista, aut poterit aliquando separari à charitate Dei.* Sed quod non potest à charitate Christi separari, hoc neq; mundo, neq; hostibus Christi semper conspicuū est.

Deinde illa Ecclesia, quæ non potest à charitate Dei separari, est electorum tantum. Nam

qui non sunt electi, illi possunt à charitate Dei separari. Sed electorum Ecclesia non est in hoc mundo visibilis. Solus enim Deus novit quos elegerit, isque eos quos elegit, ab eis, quos non elegit, distinguere potest. Quod autem adversarius dicit, Tyrannorum gladios, Philosophorum verbositatem, & hæreticorum cavillationes, non posse Ecclesiam invisibilem persequi, verum est de ea Ecclesia, quæ prorsus invisibilis est, sed de ea, quæ in suis membris visibilis est, verum non est. At omnes particulares Ecclesiæ sunt istius universalis membra, & ab Tyrannis, Philosophis, & hæreticis oppugnari possunt. Augustin. de unitate Ecclesiæ cap. 20. *In aliis gentibus sepe nonnulla membra Ecclesiæ prævalentibus hæresium & schismatum seditioibus pressa, atque obumbrata sunt, & quia inerant, paulo post nullo dubitante clarnervunt.* Sed qui istas particulares, vel omnes, vel aliquas ex iis persequitur, ille universalem Ecclesiam persequi rectè dicitur. Atque hæc sunt illa testimonia ex patribus petita, quibus voluit ostendere Ecclesiam esse mundo semper conspicuam, quæ sanè fuerunt ejusmodi, ut nisi firmiora afferre possit, sequatur hanc opinionem æquè incertam esse, atque antè erat.

CAPUT VI.

Argumenta à ratione petita refutantur.

*Argumenta
sum à ra-
tione.*

EXplicuimus capite superiori testimonia patrum, quibus voluit ostendere Ecclesiam esse

esse mundo semper conspicuam; sequitur ut rationes ad eandem rem adductas diluamus.

Prima. *Si aliquando sola maneret in mundo invisibilis Ecclesia; aliquando etiam esset impossibilis salus iis, qui sunt extra Ecclesiam.* Hæc verba sunt captiosè posita, ex ultimo adversarium hoc velle. Si Ecclesia non est mundo semper conspicua, tum illi, qui eo tempore, quo Ecclesia est mundo inconspicua, extra visibilem Ecclesiam sunt, salvari nequeunt. Sed hoc est falsum. Tempore enim Elię, ista septem millia non erant mundo conspicua, & tamen salvabantur. Potuerunt enim in exiguos cœtus distribui, atque in ipsi cœtus, etsi fuerunt mundo incogniti, fuerunt tamen iis, qui intererant visibiles. Exemplo sunt isti centum Prophetæ à Michæa in duabus speluncis absconditi. Hi duo cœtus Prophetarum potuerunt duæ Ecclesiæ dici, qui fuerunt in istis cœtibus, iis isti cœtus fuerunt conspicui, mundo tamen fuerunt inconspicui. Hinc apparet non esse idem, Ecclesiam esse visibilem, & Ecclesiam esse mundo visibilem, potest enim esse visibilis, ut tamen mundo non sit visibilis. Nos autem non negamus Ecclesiam in hoc mundo peregrinantiem semper visibilem esse, sed tantum negamus eam mundo semper visibilem esse. Iis enim qui intersunt, etsi sunt paucissimi, visibilis est, reliquis verò, quorum gratia occultatur, non est semper visibilis. Cum Domitianus & Diocletianus gloriarentur se nomē Chri-

thianum prorsus extirpasse, & omnem Christianorum superstitionem delevit, Ecclesia non erat mundo conspicua; nihilominus tamen Deus etiam tum sibi suos conservavit. Interea non negamus miserrimam omnino Ecclesie conditionem esse, cum ad istas angustias redigitur. Hinc isti gemitus. *Signa nostra non videmus, non est ultra propheta, nec est nobiscum, qui cognoscat usquequo. Usquequo Deus probris afficiet te adversarius, spernet inimicus nomen tuum?* Plal. 74. 9.

Secunda. De ratione unius verae Ecclesie est, ut sit visibilis, hoc intelligo de ratione essentiali, quasi dicat, esse Ecclesie essentiali, esse visibilem, sed hoc est falsum. Ecclesia enim quandiu in hoc mundo peregrinatur, nec in omni parte, nec in toto est visibilis; illa enim pars, quae nunc in caelo triumphat, humanis oculis videri nequit. In toto non est visibilis, quandiu enim in hoc mundo peregrinatur, nunquam tota & simul congregatur, imò ne quidem in hoc mundo tota existit, quomodo autem in hoc mundo videri possit, quod in mundo non est, nondum ab adversario explicatum est. Deinde illa pars Ecclesie, quae in caelo triumphat, aut est una Ecclesia cum ea parte, quae in terris militat, aut non est. Si est una Ecclesia, cum ea parte, quae in terris militat, tum non est de ratione unius Ecclesie, ut sit huic mundo semper conspicua: & si visibile esse, ita est de ratione Ecclesie, ut
non

non sit una, nisi sit visibilis, tum illa pars, quæ in cælo triumphat, non est una Ecclesia cum ea parte, quæ in terra militat, illa enim in hoc mundo nunc nullo modo visibilis est. Eligat adversarius, quod volet. Deinde de ratione veræ Ecclesiæ non est, esse, visibile. Nam hoc etiam aliis rebus, quæ non sunt de Ecclesia commune est: sed Christo efficaciter unitum esse, est de ratione veræ Ecclesiæ. Hoc enim uni & soli Ecclesiæ & semper convenit.

Tertia. Illi occulti homines qui Ecclesiam invisibilem constituunt, vel palam profitentur fidem suam, & abstinent ab idolorum cultu, vel non. Si profitentur fidem suam, tum non sunt Ecclesia invisibilis, sed maximè visibilis: si non profitentur, tum non sunt Ecclesia.

In hoc dilemmate deest alterum membrum, videlicet vel occultè servant fidem suam, & abstinent ab idololatria. Tempore enim persecutionis, alii palam confitentur fidem suam, ut Martyres, & confessores, alii non quidem palam profitentur fidem suam, servant tamen eam illibatam, & abstinent ab illicitis cultibus, ut illi prophete, qui se in spelunca accultarant, ut effugerent manus Iezabelis 1. Regum. 18. 13. Atque hoc non videtur adversarius ignorasse, in subsumptione enim istam particulam *palam*, omittit. Sed aliud est confiteri fidem suam, aliud est palam confiteri fidem suam. Fidem confiteri tenemur semper; palam confiteri non tenemur

semper, sed tum tantum, cum necessitas hoc exigit. Argumentum igitur corrigendum in hunc modum. Illi vel occultè fidem suam illibatam conservant, vel eam palam confitentur, vel denique eam abnegant, unde apparet posse eos de vera Ecclesia esse, licet fidem nec abnegent, nec palam confiteantur. At verò cum eam palam coram hoc mundo confitentur, tum sunt mundo conspicui; cum verò eam occultè servant, & simul omnibus illicitis cultibus abstinent, tum non semper sunt mundo conspicui. Atque hæc sunt rationes, quibus Adversarius probare voluit, Ecclesiam esse mundo semper conspicuam, quæ sanè fuerunt hujusmodi, ut nisi fortiores afferre possit, manifestum sit hanc rem æquè incertam esse atque ante erat.

CAPUT VII.

Ecclesia quamdiu in hoc mundo perigrinatur non semper est mundo visibilis.

Rationibus, quibus adversarius probare voluit Ecclesiam visibilem deficere non posse, explicatis, sequitur ut ostendamus Ecclesiam non semper esse mundo visibilem. Priusquam verò argumenta producamus, explicandus erit status controversiæ. Non enim dicimus omnem visibilem Ecclesiam posse prorsus deficere; sed dicimus Ecclesiam non semper esse mundo visibilem. Non autem sunt idem, omnis visibilis

Ecclesia non est sã. per mundo visibilis. Status controversia.

Eccle-

Ecclesia prorsus deficit, & omnis visibilis Ecclesia desinit mundo visibilis esse. Potest enim Ecclesia in se esse visibilis, & tamen mūdum latere, hoc est, potest in se esse visibilis, & tamen mundo esse incognita. Nam cūm Ecclesia se propter metum persecutionis occultat; tum quidem in se est visibilis, conspicitur enim ab iis, quicunq; congregationi quantumvis exiguæ & occultæ intersunt: à mundo tamen non conspicitur. Ab ejus n. conspectu se occultat, & ob eam causam rectè dicitur mundo invisibilis esse. Deinde loquimur de Ecclesia militante. Triumphantem enim, non esse huic mundo visibilem extra cōtroversiam ponimus. Nostra igitur sententia est. Ecclesiam militantem non semper esse mundo visibilem. Hoc ita esse docet Historia

Elias.
 Eliæ 1. Reg. 19. 10. *filii Israel dereliquerūt pactum tuum, altaria tua destruxerunt, & prophetas tuos occiderunt gladio. & remansi ego solus, queruntque animam meam, ut auferant eam. 18. Et dixit Iehova, Reservabo autem in Israele septem millia, quorum genua se non curvaverunt Baali.* Hæc septem millia fuerunt mundo incognita, erant enim ipsi Eliæ incognita. Sed quod potest ita abscondi, ut sanctissimis Prophetis sit incognitum; hoc etiam potest à mundo occultari. Hinc ita infero, quod accidit Ecclesiæ Israël, hoc etiam Ecclesiæ Iudæ, imò omnibus Ecclesiis in mundo militantibus accidere potest, sed Ecclesiæ Israël accidit, ut redacta fuerit ad

Antiochus

istas angustias; ut se à conspectu mundi occultare coacta sit, Ergo & Ecclesia Iudæ, ad eandem angustias redigi potuit, imò Antiochi tempore ad eandem angustias redacta est. Antiochus enim mandabat, ut omnes Iudæi sua instituta juraque relinquerent. 1. Mach. 1. 43. Multi etiam ex Israelitis illius religionē amplexi sunt. 1. Mach. 1. 45. cæteri in loca abdita, & latebras compulsi sunt. 1. Mach. 1. 56. Qui verò fortes perstitērunt, illis mors illata est. 1. Mach. 1. 66. Adversarius primūm respondet ad consequentiam, deinde ad antecedens. Ad consequentiam dicit, non esse eandem rationem Ecclesiæ Iudæorum, & Ecclesiæ Christianorum. Illam enim non esse universalem Ecclesiam, hanc esse universalem. Quod non fuerit universalis, probat, quia extra eam fuit Melchizedech, Iobus & alii, quod miror viro docto excidisse. Iudæorum enim Ecclesia fuit tempore veteris Testamenti universalis Ecclesia in terra militans, & ad hanc illi (quos nominat) pertinebant. Nisi hoc fateatur, sequitur eos omnino fuisse extra Ecclesiam præter Iudæorum enim Ecclesiam tum nulla fuit. Quod igitur hinc infert. Si universa Iudæorum synagoga, (synagogam Ecclesiam intelligit) defecisset, non cōtinuò omnis in terra ecclesia defecisset, per se corrui. Nulla enim tum erat Ecclesia, quàm Iudæorum, ut jam dixi, Omnis igitur tum Ecclesia periisset, si Iudæorum Ecclesia tum prorsus periisset. Ad antecedens

*Tempore
V T Iudæica Ec-
clia fuit un-
versalis.*

dens dicit, Ecclesiam Iudæorum nunquam omnino periisse. Sed hoc nihil aliud est, quàm tacere nolle, & respondere non posse. Antecedens enim non est Ecclesiam Iudæorum prorsus periisse. Sed Ecclesiam, quæ fuit in Israël, fuisse à mundi conspectu occultatam. Quod cum ex Dei verbo destruere non posset, declinat à re proposita, & negat Ecclesiam Iudæorum nunquam omninò periisse. Sed Ecclesiam omnino perire, & Ecclesiam à mundi conspectu occultari, non sunt idem. Quod autem nobis istam opinionem affingit, existimo contra conscientiam factum esse. libro enim III. cap. XIII. de Ecclesia militante dicit, *Notandum autem est, multos ex nostris tempus terere, dum probant, absolute Ecclesiam non posse deficere. Nam Calvinus & ceteri heretici id concedunt.* At si concedimus Ecclesiam non posse unquam deficere; & hoc adversarius non ignorat, tum contra conscientiam facit, dum nobis hanc opinionem affingit. Deinde lib. III. de Ecclesia militante cap. XVI. dicit, *Melancthonem in locis, & Calvinum in præf. Instit. asserere tempore Eliæ Ecclesiam fuisse in Eliâ, Heliseo, & paucis sacerdotibus.* At si Ecclesia tum fuit in Eliâ, Helisæo, & paucis sacerdotibus, tum non periit omnino. Neque erravit Calvinus & Melancthon, cum hoc assererent, locuti enim sunt de Ecclesia, quæ fuit in Israël, sed adversarius ostendit contendendi libidinem, dum quod illi ex Dei verbo asseruerunt, negare non erubescit.

Protestantes docent Ecclesiam nunquam posse deficere.

Post

Post Christi ætatem. Diocletianus & Maximianus, Ecclesiam Christianam vehementi, & diuturna persecutione, ad tantas angustias ad- egerunt, ut nusquã Christiani apparerent. Gloriatum enim sunt, nomen Christianorum à se funditus extirpatum, & Christi superstitionem ubiq; deletam esse, ut (quemadmodum refert Fulco) marmora quædam Salmantica in collo sancti Bartholomæi hodie testantur. sed quod Tyranni, totius orbis Domini, ita affixerunt, & preserunt, ut crudelissimi sævissimiq; satellites, id nusquam apprehendere, vel invenire potuerint; quòd denique tyranni isti palam gloriatum sunt, se prorsus extirpasse, hoc vel prorsus extirpatum fuit, vel à Tyrannorum ejusq; satellitum conspectu occultatum fuit. At non fuit prorsus extirpatum; simulatq; n. persecutio cessavit, ex cavernis & latetibus Christiani magno numero prodierunt. Ergo fuit Ecclesia tum à mundi cõspectu occultata.

Idem prædicit Iohannes in Apocalypsi, cap.

12. vers. 6. *Mulier quæ fugit in solitudinem, ubi habet locum paratum a Deo, ut illic pascat eam, diebus mille ducentis & sexaginta.* & vers. 14. *Datæ sunt mulieri ale duæ aquilæ magnæ, ut volet à conspectu serpentis in desertum in locum suum, ubi alitur per tempus & tempora & dimidium temporis.*

Priusquam argumentum formem, explicandus est textus. Mulier significat Ecclesiam. Aretas, ἡτὴ γυναῖκός φυγὴ εἰς τὴν ἔρημον, τὴν τῶν ἐκκλησιῶν φυγὴν σημαίνει, ὡς ἐπὶ παρουσίας τοῦ ἀντιχρίστου ὑπὸ τῆς διαβόλου

Tyranni
gloriatum
sunt se Chris-
ti nomen
funditus
extirpassent

Mulier
fugiens in
desertum.

οὐρανῶν, φερόμενοι οἱ κοροφαίοι τῆς κάλπικας, ἃ τῶν
 πολιτικῶν θυροβῶν, &c. Prosper de prædelt. l. i. c. i.
*Hæc est illa mulier, quæ custoditur per tēpus ad tem-
 para, & dimidiat tempore, a conspectu serpentis, ut
 in Apocalypsi de Ecclesia dicitur.* Primalius in
 Apocal. c. i. difertè de Ecclesia explicat. *Per
 desertum intelligo loca abdita, in quibus se Ecclesia
 propter metum persecutionis abscondit.* Stapletonus
 libro xii. doctrinalium principiorum c. ii. *Pelle
 sanè poterit in desertum Ecclesia regnante Antichri-
 sto, & illo momento temporis in deserto, id est, in
 locis abditis, in speluncis, in latibulis, quo sancti se
 recipient, non incommodè quæretur Ecclesia.* Cæte-
 rum illa deserta non erunt hic & illic, sed erunt
 ubiq; per omnes gentes, per quas Christi nomen
 propagatum est, & in quibus Christi nomē pro-
 fligabit, quantum poterit Antichristus. Sed quod
 quandoq; in desertum fugit, ut illic se à conspe-
 ctu malorum occultet, hoc potest quandoq; in-
 conspicuum esse mundo. De tempore, quod in
 Apocalypsi exprimitur, diximus, cū de Papa
 Romano disputarem. Nunc sufficit ostēdere,
 eam in locis abditis se aliquando occultare. Tan-
 tū addimus hanc fugam frequentem fore. Spi-
 ritus enim sanctus in eodem capite, eam bis fu-
 gisse narrat. Idem docet Orthodoxa antiquitas.
 Hieronym. in i. c. in Sophoniam. *De Ecclesia
 autem videtur prima fronte blasphemum, quod
 ea futura sit in via et deserta, et bestie habitet in ea,
 & postea ei cum insultatione dicitur; Hæc est civi-
 tas*

tas malis dedita, quae habitat in spe, quae dicebat in corde suo; Ego sum, & non est praeter me amplius, quomodo facta est in solitudinem pascha bestiarum? sed qui consideraverit illud apostolicum, in quo dicitur, in novissimis temporibus instabunt tempora pessima, & erunt homines sui amantes, avari, arrogant, superbi, blasphemae, parentibus non obedientes, ingrati, scelesti, sine affectione, sine pace, accusatores, intemperantes, crudeles, odio habentes bonum, proditores; temerarii, inflati, voluptatum amatores magis quam Dei, habentes formam pietatis, virtutem autem eius denegantes, Nec non & hoc, quod in Evangelio scriptum est, quod multiplicata iniquitate refrigescat charitas multorum, in tantum, ut in illo tempore compleatur. Veruntamen veniens filius hominis, putas inveniet fidem super terram? non mirabitur de externa Ecclesia vastitate, quod regnante Antichristo redigenda sit in solitudinem, & tradenda bestis, & passim, quaecunque nunc propheta describit. Hesychius ep. 78. Quando inquit sol obscurabitur, & luna non dabit lumen suum, & Ecclesia non apparebit. Augustinus de consensu Evangelistarum lib. 1. c. 31. Per multos annos Ecclesia, quae futura erat in omnibus gentibus, in filius suis, id est in sanctis suis non apparuit. Deinde Ecclesia passim à Patribus confertur cum luna. Luna autem quandoque est obscura & occultatur, ergo & Ecclesia obicurari atq; occultari potest. Docet hoc Augustinus in Psalm. x, Chrysostom. hom. 49. opere

pere imperfecto in Matthæum, docet *interdum nullum esse visibile signum: quo vera Ecclesia cognoscatur, & ideo tunc solum ad scripturas esse recurrendum.* Ad hunc locum respondet auctorem hujus operis hom. 48. Homousianos vocare hæreticos, atque hæc putat sufficere ad hunc locum profligandum, quasi qui quædam hæretica admiscet, ejus auctoritas non sit idonea ad fidei dogma probandum.

Hoc quidem argumentum est invictum, & à nobis libenter conceditur, & ob eam causam dicimus ex omnibus patribus neminem esse, cujus autoritas sit idonea ad fidei dogmata probanda. Ex omnibus enim patribus nemo est, quin in suis scriptis aliquando scædè erraverit, & hallucinatus sit. Ac proinde malè faciunt adversarii, dum ea scripta quæ erroribus scatent, pro principiis fidei, quæ certa & immutabiliter vera esse debent, obtrudunt. Pejus autem faciunt dum principia quibus ipsi utuntur, rejiciunt.

CAPUT VIII.

Refutantur rationes, quibus vult probare Ecclesiam in terra militantem non posse errare.

ECclesiam in terra militantem posse ad eas angustias redigi, ut cogatur se à mundi cōspectu occultare, docuimus capite superiore; sequitur ut inquiramus, an Ecclesia militans, in iis quæ ad fidem & mores pertinent, errare possit?

Adversa-

An Ecclesia possit errare.

Adversarius dicit, eam iis quæ ad fidem & mores pertinent, non posse errare. Nos verò dicimus eam in illis errare posse. Ille probat suam sententiam aliquot argumētis, quæ ordine expediemus. Primum in 1. Tim. 3. 15. *Quod si tardius venero, ut noris, quomodo oporteat in domo Dei versari quæ est Ecclesia Dei vivæ, columna & stabilimentum veritatis.* sed quædam columna & stabilimentum veritatis potest in doctrina fidei & morum errare: Omnes enim singulares Ecclesiæ sunt columnæ & stabilimenta veritatis. Basil. ep. 70. *οἱ σῦλοι καὶ τὸ ἰδρυαίωμα τῆς ἀληθείας ἐν διασπορᾷ, columna & fundamentum veritatis dispersa sunt.* Cum tamen totæ orientales, non autem occidentales Ecclesiæ eo tempore dispersæ essent. Deinde Paulus instituit Timothy, quomodo debeat in ista Ecclesia versari, cui præfectus erat. Ille verò non universæ, sed singulari cuidam Ecclesiæ tum præerat. Unde manifestum est, eum loqui de singulari Ecclesia: Sed Ecclesiam singularem posse errare, etiam ipsi adversarii concedunt. Necessè igitur est, ut concedant aliquam columnam & stabilimentum veritatis errare posse. Porro stabilire veritatem duobus modis accipi potest, videlicet pro gignere veritatem, eique omnem auctoritatem conferre, & pro confiteri, testarique veritatem, vel quod idem est, pro veritati testimonium perhibere. Quemadmodum sanctificare in scripturis significat sanctum facere, & sanctitatis laudem alicui tribuere. In hac posteriore significatione rectè

*Ecclesia
est colum-
na verita-
tis.*

rectè dicitur, *Ecclesia fulcire veritatem, testatur enim veritatem & probat eam.* Hieronymus explicat in hunc modum. *In qua* (loquitur, de Ecclesia) *nunc sola veritas stat.* Ex quo apparet Ecclesiam fulcire veritatem, esse idem quod veritatem stare in Ecclesia. Chrysostomus hom. xi. in 1. ad Timotheum. *Hoc enim est quod fidem continet, ac predicationem, quippe veritas Ecclesie & columna & firmamentum est.* Ecclesia igitur veritatem sustentat, dum in veritate sustentata fidem continet; vel quod idem est, dum à veritate sustentata veritatem probat, eique testimonium reddit. Quod autem dicit Ecclesiam esse veritate priorem, & ob eam causam non posse veritatis custodem esse, falsum est. Veritas enim, id est, Dei verbum, est Ecclesie semen. Sed omne semen est eo, quod ex semine nascitur prius. Ridiculum est quod dicit, Apostolum debuisse dicere Ecclesiam esse arcam Veritatis. Non enim de mortuo & bruto, sed de vivo & rationali custode loquitur. Sed Ecclesia non mortuus nec brutus, sed vivus & spiritualis Ecclesie custos est. Postremò quod putat Ecclesiam propterea esse columnam veritatis, quòd quicquid Ecclesia statuit, verum est, & ridiculum, & falsum est. Ridiculum, petit enim illud quod est in principio. Falsum. Deus enim disertè præcepit, ut Ecclesie ejusque præfides facerent, non quod ipsis videretur, sed quod à Deo præceptum mandatumq; erat, nec quicquam adderent iis, aut detraherent

de iis. Mandatum item est Ecclesie, ut non quicquid Episcopi proponunt, sed quicquid ex Dei verbo proponunt, reciperet. Vnde apparet Ecclesiam propriè loquendo non esse columnam veritatis, sed veritatem esse columnam Ecclesie. Rectè Chrysolomus, *Veritas est columna & firmamentum Ecclesie.*

Secundum, Eph. 1. 22. Eumq; constituit caput supra omnia ipsi Ecclesie.

Eph. 4. 15. Prorsus adolescamus in eum, qui est caput, nempe Christus.

Eph. 5. 22. Vir est caput uxoris, ut & Christus est caput Ecclesie.

Illud cuius caput Christus est, non potest errare. Sed Ecclesia est illud, cuius caput Christus est, ergò non potest errare.

Christus est Ecclesia caput. Sed non cuiuscunque caput Christus est, errare nequit. Nam non tantùm universalis Ecclesie, sed omnium singularium Ecclesiarum, imò omnium fidelium caput est Christus. Singulares tamen Ecclesie, quandiu in hoc mundo peregrinantur, etiam ipsis adversariis confitentibus, possunt in doctrina fidei errare. In eadem & fideles singulos labi posse errores Origenis, Apollinarii, Lactantii, Tertulliani, Cypriani, Augustini, Hieronymi & aliorum. Non igitur erroris expers est cuiuscunque caput est Christus. Causa istius rei est, quòd fideles, quamdiu à Domino peregrinantur, non evadunt in viros perfectos. Quod autem adversarius dicit, Christum debere

debere omnem errorem, ex quo magnum malum oritur, ab Ecclesia remove, & talem esse errorem circa fidem; infirmum est, & ratio, qua hoc probat, nihil ad rem facit. Non enim est eadem ratio Christi & Ecclesie, quæ mariti & uxoris. Maritus enim tenetur omnem errorem, ex quo magnum malum oritur, ab uxore remove, est enim uxori obligatus. Deus verò est nemini obligatus. Rom. 11. 35. *Quis prior dedit eis, & reddetur ei.* Deinde Christus potest errores, in quos suos quandoque labi finit, in eorum salutem convertere, per horrendum enim Petri errorem, docuit Petrum, ut se posthac non efferret. Hoc verò Maritus facere non potest. Quod autem dicit Christo imputandum esse, si Ecclesia in doctrina fidei & morum erraret, insulsum est, Christus enim non impellit Ecclesiam in errorem, neque est causa erroris. Deinde Christus non est Ecclesia nec quicquid Ecclesia facit, Christus facit.

Tertium, Eph. 4. vers. 4. Vnum corpus unus spiritus. *Qui Spiritum sanctum habes errare potest.*

Sed non rectè dixeris eum errare non posse, quicumque Spiritum sanctum habet. Omnes enim fideles habent Spiritum sanctum, & tamen possunt in doctrina fidei errare. Quod autem dicit spiritui tribui debere, si Ecclesia erraret, æquè verum est, ut illud prius, Spiritus enim sanctus non est Ecclesia, neque facit quicquid Ecclesia facit.

*Spiritus
introducet
vos in o-
mnem ve-
ritatem.*

Quartum, Ioh. 16. 13. *Spiritus ille veritatis in-
troducet vos in omnem veritatem.*

Hæc promissio non Ecclesiæ, sed Apostolis facta est. Ob eam causam Apostoli non potuerunt in doctrina errare. Reliqui verò qui Apostolis succedunt, possunt in ea errare, & erraverunt sæpe.

*Quilibet
debet Ec-
clesiam
audire.*

Quintum, Mat. 18. 17. *Quod si Ecclesiam non
audierit, sit tibi velut Ethnicus & Publicanus.*

Verum & ille errare potest, qui a fratre peccante audiri debet. Nã nõ tantum universalis, sed quælibet particularis Ecclesia, in o quilibet Episcopus a peccante fratre audiri debet, & tamen singulas particulares Ecclesias, singulos item Episcopos errare posse, notus est, quam ut probari debeat. Deinde hic locus prolixus ad rem non facit. Loquitur enim de correctione peccatorum.

Quæstio verò non de peccatorum correctione, sed de doctrine errore agitur. Ut taceam eos ipsos etiam in ligandis, & solvendis peccatoribus errare posse. Hieronymus in 16. cap.

Matth. *Istum locum Episcopi & Presbyteri non intelligentes, aliquid sibi de Pharisæorum sumunt superciliis; ut vel damnent innocentes, vel solvere se noxios arbitrentur: Cum apud Deum, non sententia sacerdotum, sed eorum vita quæretur.*

Lombard. sept. lib. 4. distinc. 18. lib. 3. *Aperte ostenditur, quod non semper sequitur Deus Ecclesie iudicium, Ecclesia enim per surreptionem, & ignorantiam interdum iudicat, Deus autem semper iudicat*

judicat secundum veritatem; & cap. 4. Aliquando ostendunt solutos vel ligatos, qui ita non sunt apud Deum. Et poena satisfactionis vel excommunicationis interdum indignos ligant vel solvunt. & indignos sacramentis admittunt. & dignos admitti arcent. Et. Qui non meruit, sententia Ecclesie non leditur. Origenes ad Leviticum. Si non egit, ut mereretur exire, non leditur. Interdum enim qui foras mittitur, intus est, & qui foris est, intus videtur retineri. A. Egidius Romanus. Cum sacerdos in iudicanda errat, tum qui ligatur, apud Deum iudice ligatus non habebitur. Ex quo intelligitur tum non errare Ecclesiam, cum secundum Dei verbum pronuntiat, cum vero sibi aliquid de Pharisæorum supercilio sumit, ut Hieronymus loquitur, vel cum per surreptionem & arrogantiam iudicat, ut Lombardus ait, nemo eam errare negaverit. Quod regeat Ecclesiam docere epistolam Pauli ad Romanos esse verbum Dei, & epistolam ad Laodicenses non esse verbum Dei, & tamen neutrum scriptum esse, atque inde inferat Ecclesiam quædam extra Dei verbum docere, nihil facit ad locum præsentem. Agit enim hic de morum censura, non de fidei doctrina, ut est à nobis explicatum, cum de principiis dogmatum disputarem. Nunc annotasse sufficiat, istam epistolam de qua loquitur Adversarius non esse scriptam ad Laodicenos, ut Papistæ nugantur, sed esse missam ex Laodicea, ut legimus in epist. ad Colossenses 4. 16.

Ecclesia est sancta. Sextum, Symbolum Apostolorum dicit Ecclesiam esse sanctam, ista autem sanctitas propriè in professione dogmatum consistit. Ergò Christiana professio nihil continet nisi sanctum, id est verum, quoad fidei doctrinam, & justum, quoad præcepta morum.

Sed neque hoc ad rem quicquam facit, symbolum enim Apostolorum loquitur de Ecclesia universali propriè sic dicta; adversarius verò de particulari visibili. Deinde ut particularis visibilis sectatur justitiam quoad mores: ita etiam sequitur veritatem, quoad doctrinam. Sed non tantùm mali, qui sunt in ea, sed ipsi etiam pastores, & sanctissimi quique gravissimè peccant, ex quo sequitur eosdem posse in doctrina errare.

Non si Ecclesia errare potest, doctrina in dubium vocatur. Septimum. Si esset vera Calvinii sententia, maxima pars dogmatum in dubium revocari posset, nam multa sunt de fide, quæ non sunt absolute necessaria ad salutem, sanè, credere historias Testamenti veteris, vel Euangelia Marci & Lucæ esse Canonica scripta, imò ullas esse divinas scripturas, non est omnino ad salutem necessarium. Nam sine hac fide multi salvati sunt, antequam scripturæ scriberentur, & postea tempore veteris Testamenti, multæ barbaræ nationes, ut est apud Irenæum lib. 3. cap. 4. At non debemus de scripturis dubitare, ut docet Calvinus. Non igitur verum est Ecclesiam tantùm in rebus ad salutem necessariis errare non posse.

Respondeo. Scripturæ antequam scriberentur,

tur, non erant necessariae ad salutem. Sed postquam scriptae sunt, sunt equidem ad eam necessariae Ioh. 21. *Hæc scripta sunt, ut credatis, & credentes habeatis vitam eternam.* Hanc scripturam principaliter novimus ex ipsa scriptura, ut ostendimus, cum de principiis dogmatum disputarem.

Probatur ultimò ex patribus, qui ad Ecclesiam provocant, in quæstionibus fidei.

Patres ad Ecclesias provocant.

Sed neque omnes Patres, neque in omnibus quæstionibus, neque contra quoslibet adversarios hoc faciunt. Tantum faciunt illi, qui contra eos disputant, qui vel scripturam tollunt, vel corrumpunt. Cum verò contra eos disputant, qui scripturam, neque tollunt, neque corrumpunt, ad Ecclesiam non provocant. Equidem Augustinus contra Arrianos disputans. *Non ego Nicenum, inquit, nec tu debes Arimenesem tanquam præjudicatum proferre Concilium, nec ego huius auctoritate, nec tu illius teneris, scripturarum auctoritatibus utrisq; communibus testibus, res cum te, causam causa, ratio cum ratione deceret.* Socrates & Theodoret. lib. 1. *Libri Evangelici, & Apostolici, veterumq; Prophetarum oracula, aperte nos docent, quid sit de rebus divinis sentiendum. Amoro igitur contendendi studio, ex sermonibus divinitus inspiratis sumamus controversiarum solutionem.* Quin ipse Christus cum Sathanam refutare vellet, dicebat, *scriptum est, Dominum Deum tuum adorabis; non autem ad Ecclesiam provocabat.* Quod

Nò omnēs patres in omnibus controversiis provocant ad Ecclesiam.

ad dicta Patrum attinet. Ferrullianus loquitur de his Ecclesiis, quas Apostoli paulò ante instituerant. Ex his autem multis non tantum errarunt, sed stupitus perierunt. Cetera, quæ adhuc superant, de veteri Apostolica integritate longissime recesserunt. Augustinus lib. 1. contra Cresconium, cap. 33. non loquitur de rebus omnibus, sed an rebaptizandi sint ii, qui ab hæreticis baptizati sunt. Epistola 118. agit de adaptionis, ita ut hæc loca non probent illud, quod adversarius intendit.

*Non tota
Ecclesia
errat, si E-
piscopus
errat.*

Quod subiungit omnes Ecclesias errare, si omnes Episcopi errant, falsum est. Episcopus enim non est Ecclesia, neque de tota Ecclesia rectè dicitur, quod solus Episcopus facit. Debemus quidem eos audire loco Dei, ut docet Luc. cap. 10. Si scilicet nos docuerint, quæ Christus eis mandavit. Matth. 28. 20. *Docentes eos servare omnia, quæ mandavi vobis.* Si præter hæc quicquam docuerint, debemus aures nostras obturare, ut illi faciebant, de quibus est apud Irenæum lib. 3. cap. 4.

CAPIT. IX.

Ecclesia militans potest doctrina & moribus errare.

*Ecclesia
potest mo-
ribus er-
rare.*

Nulli homines quantumvis sancti quândiu in corpore hujus mortis circumdati peregrinantur in hac vita, sunt perfectè regenerati, habitat enim in illis malum & sentiunt in membris suis

fuis legem repugnantem Legi Dei, & carne ser-
 viunt legi peccati, ut docet Apostol. ad Rom. 7.
 non possunt igitur in moribus non errare. Nam
 quod omnes & singuli, ex quibus Ecclesia con-
 stat, faciunt, hoc ipsum Ecclesiam facere posse
 necesse est. Deinde omnes homines quam diu
 hic peregrinantur, etiam perfectissimi quique
 ex parte cognoscunt, 1. Cor. 13. 9. Qui verò ex
 parte tantum cognoscunt, possunt errare; igno-
 rantia enim est erroris mater. Non dubium igitur
 Ecclesiam militantem errare posse. Nam ut
 modò dixi, Ecclesia non potest non facere quod
 omnes illi faciunt, qui ad Ecclesiam pertinent.
 Deinde Ecclesia militans constat ex electis &
 reprobis. De reprobis non est dubium, quin sa-
 pe errent & moribus & doctrina. Electus verò
 erat Iohannes, & angelum bis adorabat. Electus
 erat Petrus, & Christum abnegabat. Electi erant
 Apostoli, & præjudicabant Christum non re-
 surrecturum esse, idem agrè ferebant Evan-
 gelium gentibus annunciarè. Simili totos ortus ob-
 jectis, lege quæ Apostolus de Galatarum & Co-
 rinthuotum Ecclesiis scripserit Paulus, & tunc de
 Pergamenium Thyatrensiu Ecclesiis scripse-
 ri Iohannes. Expende quid omnibus Ecclesiis,
 quæ in oriente fuerunt, acciderit. si ex ipis Ro-
 manam parum proficis. Nam Athenasius episto-
 la ad solitaria vitam agentes, Hilar: contra Const.
 Aug. Hieronym. in catalogo scriptorũ Eccle-
 siasticorum testantur Liberium se junxisse Ari-

*Ecclesia
 potest do-
 ctrina er-
 rare.*

*Electi pos-
 sunt er-
 rare.*

Papa Romanus
cr-
vauit.

anis, & subscripsisse damnationi Athanasii. Synodus sexta act. 12. & 13. Testatur Honorium fuisse Monothelitam. Luitprand. lib. 6. cap. 7. dicit Iohannem duodecimum adorasse Dæmonē. Onuphrius append. ad Platinam, Guicciardinus lib. 1. & 6. testantur Alexandrum sextum immolasse Dæmoni, de eodē dicit Zanazarius, *(conditur hoc tumulo Lucretia nomine, sed re, Thais, Alexandri filia, sponsa, nurus.* Synodus Constantiensis sess. 11. art. 6. vocat Iohannem propter profligatam impietatem *Diabolum incarnatum.* Ut manifestū sit quemlibet Episcopum etiam Romanum, & moribus & doctrina errare posse, & sæpe errasse.

Fortè requiris ut de Romana Ecclesia exemplum erroris producam: Tota Romana Ecclesia est impia & detestanda Simonia fœdata. Omnia enim sacra venduntur & emuntur. Eras. chiliad. 1. cent. 9. adag. 12. *Quis non tragedias movent. (loquitur de sacerdotib.) pro suis illis decimis, quā odiose diuexant miseram plebiculam? Non datur bapuzismus, hoc est, non licet fieri Christianum, nisi numeres. Atque his præclaris auspiciis fores ingrederis Ecclesia; Non comprobant matrimonium, nisi numeres; Non audiunt poenitentium commissa, nisi sperent mercedem. Sacrificant conducti; Non psallunt gratis, Non orant gratis; Non imponunt manus gratis; Vix procul mota manus benedicunt, nisi dederis; Non consecrant saxum, aut calicem, nisi data mercede; Quin & illud verè pontificium munus docendi populum in questu vitiatum est. Denique non im-*

peritiunt

pertinet corpus Christi nisi numeres. Ut ne dicam in-
 zetim, quantum quæstus colligatur ex litibus, ex dis-
 pensationib. ex condonationibus, (indulgentias vo- Taxa Apo-
 cant) è conferendis sacerdotibus, confirmandis episcopis stolica
 & Abbatibus. Sed quid apud istos gratuitum sit,
 apud quos emitur sepultura etiam in alieno solo? In
 taxa Apoltolica, omnibus peccatis, certa pretia,
 quibus redimantur, constituta sunt.

In Annatis legimus, quantam vim pecuniæ Armata
 ex venditione Episcopatum & Abbatiarum con-
 ficiat. Omnes species hujus simoniæ exprimere
 esset magni laboris. Cæteris igitur missis, ex cen-
 tum sacri Romani Imperii gravaminibus, qui-
 bus hæc Papalis Simonia graphicè describitur,
 tantum referam tertium gravamen. Illud impor- Indulgentia
 tabile jam olim increbuit indulgentiarum unum, quan-
 do sub persona pietatis, cum aut Basilicas Romanas
 construere, aut profectioes in Turcas parare polliciti
 sunt, Romani pontifices, omnem à simplicibus, nimi-
 umq; credulis Germanis exuxerunt pecuniarum me-
 dullam. Et quod longè majoris est faciendum per has
 imposturas, accaris conductitios præcones & predi-
 catores, profligata est germana Christianorum pietas,
 dum qui extrudere volebant venales suas BULLAS,
 laudes suis mercibus occinebant, miras & inauditas,
 condonari per emptitias has condonationes, nedum
 noxas præteritas, aut futuras viventium, sed & fun-
 etorum vita existentium in purgatorio (quod vo-
 cant cantores illi indulgentiarum) ignis, modo
 numeraretur aliquid, modo tingant dextra, atque his
 mercium

mercium nundinationibus sumibus spoliata est ex Germania, & Christi pietas extincta, quando quilibet pro procijs, quod in has merces expenderat, modo peccanti impunitatem sibi pallicebatur. Hinc supra, incestus, adulteria, perjurium, homicidia, furta, rapine, foenora, ac tota malorum terrena semel originem sibi traxerunt. Quod enim malorum amplius jam horrebunt mortales, quando sibi peccandi licentiam ac impunitatem, nedum in vita, sed et post obitum ere licet immodico, comparari posse a nundinatoribus illis indulgentiarijs, semel per suam habent? maxime Germanis, quibus per hos vere pietatis fucos, sub religionis persona nihil nam persuaderi difficile est? Plura vide in libro isto centum Gravaminum. His artibus Romana Ecclesia tantas opes conflavit, ex opibus luxus & fastus ille, quo Romanenses omnes mortales superant, natus est. Neque hunc luxum fastumve sine his opibus tueri possunt. Hinc est quod Felinus dicit (ut refert Sotlivius) de offic. p. d. deleg. cap. ix. parte iv. 1. *Sine Spongia reditu Romanam sedem contemptibilem fore.* Hoc scelere totum corpus Romanae Ecclesiae misere foedatum est. Testatur hoc ipse P. Adrianus vi. qui ut Iulianus respondet, errare nequit, in instructione ad Cheregatum. *Scribis, inquit, in hac sancta sede, jam aliquot annis, multa abominanda fuisse, abusus in spiritualibus excessus in nundatione, & omnia denique in perversum mutata. Nec mirum, si agritudo a capite in membra, a summis pontificibus in alios*

Papatus sine simonia stare nequit.

Curia Romana corrupta.

altos inferiores prelatos descenderit. Et, *Quante*, quod ad nos attinet, polliceberis, nos omnem operam adhibiturus ut primum curia hæc, unde forte omne hoc malum processit reformetur, ut sicut inde corruptio in omnes inferiores emanavit: ita etiam ab eadem sanitas, & reformatio omnium eminet. Ad quod procurandum nos tanto arctius obligatos reputamus, quanto universum mundum huiusmodi reformationem avidius desiderare videmus. Et, *Quamquam* nemo mirari debet, si non statim omnia errata & abiecta omnes per nos emendatos viderit. In veteribus nimium morbus est, nec simplex, sed varius, & multiplex: pedetentim in eius cura procedendum est, & prius gravioribus magisque periculosis occurrentium, ne omnia præter reformari volentes omnia perturbemus. Huc accedit totum clerum, vagis & illicitis libidinibus concaminatum esse. Papa enim sacerdotum conjugia dicit, illique legitimo conjugio interdixit, ac licet Deus disertè in verbo suo pronuntiaverit, *Episcopum debere nullius uxoris virum esse: 1. Tim. 3. 2.* Et conjugium ante quoslibet honorabile esse. *Hebr. 13. 4.* tamen eo non obstantè Papa eorum conjugia divulsit, eaque pollutiones esse pronuntiavit, quin jure papali sancivit ut presbyteri scortarentur. Disertè enim in eo scriptum est, *Presbyter, qui non habet uxorem, DEBET habere concubinam*, distinct. 3. 4. c. Is qui. *Ut autem eorum vita fedis hisce & abominandis flagitiis contaminata est: ita cultus quo se Deum colere jactant, est impurus.*

*Cultus est
corruptus.*

purus. Cultum enim uni Deo competentem quem illi λατρεία vocant, tribuunt sculptilibus à se factis, Thom. part. 3. quæst. 25. art. 3. *Cum Christus adoratione latriæ sit adorandus, imago quoque ejus eadem adoratione adoranda est, Et art. 4. Crux Christi, in qua Christus crucifixus est, cum propter representationem, tum etiam propter Christi membrorum contactum latria adoranda est. Crucis vero effigies in alia quavis materia, priore tantum ratione latria adoranda est. Concil. Nicen. 2. act. 4. Non sunt due adorationes, sed una adoratio, imaginis, & primi exemplaris, cujus imago est. Constantinus Constant. Episcopus in concil. Nic. 2. Ego imaginibus eundem honoris cultum exhibeo, qui debetur sanctæ Trinitati. Thomas in III. sentent. distin. 11. Imago & exemplar eodem genere adorationis coli debent. E. g. Crux seu imago Christi adorari debet latria, quoniam ipse Christus sic adorandus est. Stellarium coronæ lib. 12. part. 1. art. 1. Crux Christi adoranda est eadem adoratione, qua Christus, videlicet latria. Damascen. lib. 4. cap. 17. Honor imaginis refertur ad prototypum, id est, ad figuratum. Ergo idem est adorare imaginem, & eum, cujus est imago. Si ergo ipse Christus adoratur adoratione latriæ, etiam ejus imago adoratione latriæ adoranda est. Pelbertus de Temesvar part. 2. sen. 59. de exaltat. crucis. Si loquimur de cruce Christi in alia materia, scilicet ligni, lapidis, & hujusmodi, sic tantummodo veneramus eam, ut Christi imaginem, adoratione latriæ. Et, Idem est motus in imaginem*

& in rem cuius imago est, ideo cum Christus adoratur latria, etiam imago eius debet latria adorari.

Lochmeier ser. 93. *Cum idem sit motus in imaginem, & rem, cuius imago est. Dat Bonaventur. in 3. dist. 9. hanc regulam, Quod cuiuslibet imagini talis est exhibendus honor, qualis debetur rei, cuius est imago. Cum ergo Christus adoratur adoratione latriæ, consequens est, quod imago Christi, sit adoratione latriæ adoranda. Hinc factum est, ut ab imaginibus petant, quod Deus à se peti iussit, idque jure.*

Verus enim Dei cultus est, eum ex omnibus viribus diligere, hoc est, eum pro suo Deo agnoscere, & quidem solum, in eo spem & fiduciam collocare, ab eo salutem expectare, & ad eum in omnibus angustiis confugere. Rectè igitur faciunt, qui imaginem Christi omnibus viribus diligunt, hoc est, qui eam pro vero & Deo suo habent, & quidem solam, in ea spem & fiduciam suam ponunt, ab ea salutem expectant, & ad eam in omnibus angustiis confugiunt. Idem enim honos, ut antè probatum est, debetur imagini & archetypo.

Papistæ hoc verbo quidem confiteri erubescunt, re ipsa tamen faciunt. Maria enim Aegyptiaca imaginem divæ virginis ita alloquitur: *O virgo domina auxiliare mihi, que NEMINEM habeo, qui mihi suppetias ferat.* Antidotario, ad imaginem crucis. *Signum sanctæ crucis defende me ab omnibus malis.* Oratione ad Veronicam; *Salva sancta facies impressa panniculo, nos ab omni macula purga viscerum, atque nos consortio iunge bea-*

Petunt ab imaginibus. quod tantum à Deo peti debet.

ge beatorum, nos perduc ad Patriam, o felix figura,
ad videndum faciem, quæ est Christi pura, Esto
nobis quesumus tutum adjuvamen, dulce frigeri-
um, atque consolamen, ut nobis non noceat hostile gra-
vamen, sed fruamur requie, omnes dicunt Amen.
Quæso te, Bellarmine, reputa hanc rem recta ra-
tione, & judica, quàm longe vos Papiſtæ abli-
tis ab illis, quid dicunt ligno, Pater meus es tu, &
lapidi, Tu genuisti me. Jerem. 2. 27. Sed ad rem.
Stellario, coronæ lib. 12. part. 1. art. 1. & pæſim in
ritualibus papistarum libris.

O Crux, spes unica,
Hoc paſſionis tempore,
Abutere piis justitiæ,
Reisq; dona veniam.

Imagini-
bus indi-
catur vis di-
vina.

Hanc virtutem, opinor, induunt imaginibus,
cùm eas consecrant Pontificali. Rogamus te sem-
piterne Deus, ut digneris benedicere hoc lignum
crucis, ut sit remedium salutæ ac generi humano, sit
soliditas fidei, bonarum operum profectus, redem-
ptio animarum, tutela contra sævæ jaculæ immiso-
rum. Et, Sanctifica Deus hanc formulam beate
virginis, ut tuis fidelibus salutarem auxilij opem
ferat, toxica aut fulmina, si invaluerint nocen-
tia, celerius expellantur. pluviarum quoque inun-
datio, aut civilium bellorum commotio, seu paga-
norum devastatio, ad presentiam ejus comprimantur.
Et, Presta ut omnes illam imaginem Iohan-
nis Evangelistæ, cum reverentia intuentes, præces-
que coram illa fundentes, pro quacunque necessitate

ORAVE-

*oraverint, exaudiantur. Sit hæc imago Demonum
 sancta expulsio, Angelorum advocatio, fideliumq;
 protectio, ejusque in hoc loco potenter vigeat inter-
 cessio. Hanc ob causam penè eandem vim ascri-
 bunt imaginib. quam sacræ litteræ Deo tribuunt.* Eandem
 fere vim
 ascribunt
 imaginib.
 quam scri-
 ptura Deo
 tribuit.
 Discipulus serm. 21. de inventionè sancte crucis.
*Ubicunq; Demones signum sancte crucis viderint,
 fugiunt baculum timentes, quo plagam acceperunt.*
 Et, *Juvenis, cui Demones volebant persuadere, ut
 Christum abnegaret, signavit se sancta cruce, sta-
 timque omnis multitudo signum sancte crucis non
 valens ferre disparuit. Tunc ille surgens intravit
 Ecclesiam, & statim imago crucifixi, quæ erat in
 Ecclesia, sibi inclinavit. Lochmeyer serm. 53. de
 inventionè crucis. Figura crucis devotè formata
 Demonas fugat & vincit. Et, Signum crucis à no-
 bis expellit exterminatorem. Et, *Judeus Romæ in
 templo Idolorum pernoctavit, & advenientib. Dæ-
 monibus signavit se signo crucis, & Demones non
 potuerunt sibi nocere. Et serm. 54. Demon non
 ausus fuit vexare Judeum, qui se signaverat cruce,
 dixit enim, vas vacuum, sed signatum. Pelbertus
 de Ternelvar, Si te premit caro, si Demon para-
 vit insidias, fuge ad signum crucis Christi, & libe-
 raberis. Et, Per crucis signaculum à nobis inferna-
 lem fugamus inimicum. Et, Ubi signum crucis
 cum devotione præcesserit, ibi non nocebit inimicus.
 Et, Contra hoc signum nullum stat periculum.*
 Oratione ad Veronicam. *Sancta facies purga nos**

ab omni macula vitiorum. Homines mortuos religiose adorant, iis templa dedicant, dies festos consecrant, iisdem vota faciunt & solvunt, ab iis salutem petunt, Libro conformitatum. *Francisce Iesu typice, dux & norma minorum, da nobis perpetua gaudia regni caelorum.* Qui hæc & similia diligenter expendet, iudicabit verissimū esse, quod scribit Vives in August. lib. 8. cap. 27. de Civitate. *Multis Christiani in re bona plerumq³ peccant, quod divos divasque non aliter venerantur quam Deum. Nec video in multis, quod sit discrimen inter eorum opinionem de Sanctis, & id quod gentiles putabant de suis diis.*

Creant novum Christum.

Ve cultum Dei adulterant, ita novum Christum in mundum introduxerunt. Pomerius celebratione primitiarum, *O veneranda dignitas sacerdotum, in quorum manibus, tamquam in utero virginis filius Dei incarnatur.* Idem iisdem verbis recitat Lochmeyer serm. 114. de celebratione primæ missæ. Et, *O Sacerdos Dei vicarie, & Pater Christi, sublimior es angelis, Nam illi meruerunt esse servi Christi, tu vero meruisti esse pater Christi.* Biel. sup. canon. Missæ lect. 4. *O vere mundi gaudium, cum Christus tractat Christum, sacerdos Dei filium, quis unquam audivit talia? quis vidit similia? Qui creavit me sine me, dedit mihi (si fas est dicere) creare se, & qui creavit me sine me, creatur mediante me. Et, Sacerdos est creator sui creatoris.* Antidotoxio animæ. Oratione, *salve sancta facies, facta per*

per Iohannam Papam ejus nominis vicesimum
 secundum. *Qui rex fit ex pane.* Lochmeyer serm.
 112. de celebrat. prim. Missæ. *Fanta est virtus sa-*
cerdotis, quod quotidie efficitur creator sui creatoris.
 Et serm. 114. de primitiis novi sacerdotis. *Sacer-*
dos potest creare suum creatorem. Hunc Deum à se
 creatum adorant ipsi, & populo adorandum pro-
 stituunt, & cum eum diu multumque religiosis
 cultibus placaverunt, devorant eum, & in ven-
 triculo suo sacerdotes sepeliunt, de consecrat.
 distinct. 2. cap. Ego Berengarius. *Verum Christi*
corpus non in sacramento, sed in veritate, sensualiter
frangitur manib. sacerdotum. Speculo Ecclesiæ.
O sacerdos, corpus tuum quotidie efficitur sepulchrum
Christi. Vita Sacerdotum. *O sacerdos, os tuum quo-*
tidie efficitur receptaculum & sepulchrum Christi.
 Idem totidem verbis repetitur in Stella cleri-
 corum.

Devorant
 Deum.

Ad hæc Christo, qui est unicus noster Media-
 tor, alios mediatores apponunt. Bernardinus
 Mariali. par. 3. serm. 1. part. 3. *Maria est mediatrix*
inter nos & Deum, & par. 3. ser. 3. par. 3. (p)ia (Maria)
est mediatrix nostre salutis, nostre cõm Deo conjũ-
ctionis, justificationis & reconciliationis. & part. 9.
 serm. 2. alsim. 6. *O virgo lucidissima, opera nostra*
mediante tua intercessione, sunt Deo grata, & nobis
utilia, & sine illa sunt acerba, & à Deo non accep-
tantur. & part. 9. serm. 2. alsimil. 8. *O virgo lue-*
dissima, tu omnium misereris, quia potes omnia. &

Constitu-
 unt alios
 Mediaso-
 res.

part. 3. serm. 2. part. 3. *Invocantibus eam, Mariam;*
subvenit universis, & omnibus misericordiae sinum
aperit, ut de plenitudine eius suscipiant universi. Sed

Mariam
Christo
anteponit.

his non contenti eam Christo anteponunt. Ber-
 nard. part. 3. serm. 3. part. 5. *Cum Deus habeat ju-*
stitiam & misericordiam, justitiam sibi in hoc mū-
do exercendam retinuit, & misericordiam matri
concessit; & ideo si quis sentit se gravari à foro ju-
stitiae Dei, is appellet ad forum misericordiae matris
eius. Antonin. tom. 3. titul. 31. cap. 4. O quot sen-
tentias horribilium flagellorum, quae meruit mun-
das propter peccata sua, haec sanctissima virgo mi-
sericorditer revocavit. Antidotario, Oratione,
Ante sanctitatis tuæ pedes. Tremendam judicis
sententiam in mansuetudinem converte. Quin-
tandem Iesum Christum à Mediatoris munere
planè excluderunt. Antidotario, Oratione, San-
cta Maria. Ignoro ad quem confugiam, Nisi (nota
exclusivam) ad te Dominam meam dulcissimam
virginem Mariam. Et, Oratione, O clementis-
sima: Adsis ne desperatione succumbam mortis in
agone, cum NULLA SPES EST ALTERA
(nota exclusivam) nisi tu virgo puerpera, Patris
parens & filia, cui me reconcilia. Hinc quæ sunt
Dei propria, & quæ scriptura Deo ascribit, tri-
buuntur ab illis Mariæ. Psal. Mariæ Psalm. 2.

Excluse-
runt Chri-
stum

Tribuunt
Mariæ,
quod scri-
ptura Deo non confundat in æternum.
tribuit.

Venite ad eam omnes, qui laboratis, & solatium
dabit animis vestris. Psal. 30. In te Domina speravi,
Psalm. 50. Miserere

mei. Domina secundum magnam misericordiam tuam. Bernard. part. 9. serm. 2. a similitudine 7. Beata Maria contrivit caput Diaboli. Propter hanc causam fortasse necesse fuit textum Biblicum corrumpi, ut ubi in hebræo legitur, **I P S U M** conteret tibi caput, legatur, **I P S A** conteret tibi caput. Gen. 3. 15. Adhæc excogitarunt novam doctrinam de homine justificando. Docent enim hominem per monasticam salvari. Vincent. spec. hist. lib. 21. cap. 123. Honorius III, vel ut alii numerant, IIII. Non solum regulam Carmelitarum confirmavit; sed eam quoque in remissionem peccatorum conservandam tradidit. Libro conformitatum. Qui Francisci regulam non servat, pœna punitur æterna; qui verò regulam servat, vita remuneratur æterna. Breviario Franciscanorum. Quicumque diligit ordinem Francisci, quantumcumque sit peccator, misericordiam a Domino consequetur. Speculo minorum, tract. 3. formula recipiendi ad professionem. Ego voveo Deo, & beatæ Mariæ, & beato Francisco, & omnibus sanctis, & tibi pater, toto tempore vitæ meæ servare regulam fratrum minorum. Respondet Prælati, Si tu hæc observaveris, ego promitto tibi vitam æternam. Bernard. Rosario. Religiosus per professionem, Deo talem exhibet cultum, ut per hanc consequatur perfectam remissionem & indulgentiam omnium suorum peccatorum, a pœna & a culpa. Discipul. part. 1. serm. 121. de Religiosis. *Queritur utrum*

Nova doctrina justificationis.

quis per ingressum Religionis consequatur remissionem omnium peccatorum? & respondetur, quod sic. Unde in vitis patrum legitur, quod eandem gratiam consequentur ingredientes & profitentes Religionem, quam consequuntur baptizati. Eandem penè virtutem Cappæ monasticæ tribuunt.

Cappa
Monastica.

Breviario de consecrat. cucull. monast. orate Deum, *Vt vestem istam ita benedicat, & sanctificet, ut sint arma fortia ad tegenda peccata, & tutum munimen contra Spiritus aëris, & ignita tela inimici.* Vita Bernhard. lib. 4. cap. 1. *Monachus quidam egrotans cucullo Bernhardi imposito continuo sanitatem recepit, ejusdemque stola Diabolus ex quodam viro ejectus fuit.* Vincent. lib. 3. c. 104. *Cappa fratris Petri Mediolanens. cuiusdam nobilis filium angina laborantem sanitati restituit, eundemque nobilem, ubi gravissimos & ipse dolores pectoris perpessus fuisset, eandemque cappam, quam ex eo tempore diligenter conservarat pectori applicasse, & mox vermem bicipitem, pilorumque densitate villosum evomuisse, & sanitatem recuperasse.* Possem hujusmodi plura adducere, sed non est necesse, Ex his n. satis superque constat Ecclesiam Romanam in doctrina & moribus errasse.

De Ecclesiæ notis.

CAPUT I.

Status controversiæ.

Ecclesiam universalem non esse visibilem, eandemq; in terra militantem posse ad eas angustias adigi, ut cogatur se à mundi conspectu occultare, & posse eandem in doctrina fidei & morum errare, docuimus Libro superiore. Sequitur ut inquiramus, quænam sint veræ Ecclesiæ notæ, ut constet, quomodo ab aliis cætibus distingui, discernique debeat. De hac re sunt duæ sententiæ, una Catholicæ, altera Papisticæ Ecclesiæ. Catholici dicunt veras Ecclesiæ notas esse, sinceram videlicet divini verbi prædicationem, & legitimam sacramentorum administrationem. Papistæ negant has duas veras Ecclesiæ notas esse, & alias Ecclesiæ notas tradunt. Nos primùm de prima, deinde de secunda differemus.

*De notis Ecclesiæ.**Status controversiæ.*

CAPUT II.

Refutantur argumenta adversariorum, quibus volunt probare sinceram Dei verbi prædicationem non esse veram Ecclesiæ notam.

Argumenta, quibus probant verbū Dei non esse Ecclesie notā.

Papistæ afferunt quædam argumenta, quibus volunt probare sinceram Dei verbi prædicationem non esse veram Ecclesie notam. Primum quia *sincera veritatis prædicationis est nota communissima. Convenit enim Ecclesie & alijs cæcibus.* Sed est falsum, quòd dicit sinceram Dei verbi prædicationem esse multis sectis communem. In eò enim differt vera Ecclesia, à cæteris conventibus, quòd illa sola habeat sinceram verbi prædicationem, Deut. 4. 8. *Quæ est gens ita magna, cui sint statuta & iudicia iusta, sicut est universa lex ista, quam ego do coram vobis hodie?* Hoc cum videret advertarius addit, *saltem opinione ipsorum.* Deinde non quod hic, vel ille opinatur suum proprium esse, sed quod ad eum solum semper pertinet, id est, quod verè ejus proprium est, hoc est ejus proprium. Deinde ex hoc loco colligitur sinceram verbi Dei prædicationem esse veram Ecclesie notā. Quòd enim omnes sectæ, quæ se Christi Ecclesias esse dicunt, communiter statuunt, id videtur verum esse. Sed istæ omnes dicunt sinceram Dei verbi prædicationem esse veram Ecclesie notam. In hoc non errant; sed errant, dum quælibet secta sibi sinceram Dei verbi prædicationem arrogat. Posthæc deducit ad inconveniens, & dicit sinceram Dei verbi prædicationem esse vel ab omni errore, vel saltem à fundamentalibus erroribus puram. Si primum, tum Lutheranorum Ecclesia non est vera Ecclesia; hi enim fatentur suas

Eccle-

Ecclesias non carere nævis. Si secundum, tum hæc nota est communis multis sectis. Multæ enim sectæ retinent præcipuos articulos fidei, ut Lutherani, Zvingliani, & Pelagiani, antequàm Nestorianos parerent. Sed quidam cætus possunt esse veræ Ecclesiæ, & tamen habere quosdam nævos in doctrina. Galatis enim Dei verbum sincerè prædicabatur, ut & Corinthiis, & tamen Galatarum, Corinthiorumque Ecclesiæ non prorsus carebant nævis. Non rectè igitur dixeris Ecclesiam, quæ non prorsus caret nævis, non habere sinceram Dei verbi prædicationem, ratio est, quòd illa, quæ sunt essentialia, non auferuntur, simulatque aliquo nævo asperguntur. Deinde est falsum, quòd dicit Pelagianos priusquam parerent Nestorianos, fuisse puros à fundamentalibus erroribus, priusquam enim parerent Nestorianos, corruerunt doctrinam peccati originis, liberi arbitrii, justificationis, & similia. Sed hæc sunt doctrinæ fundamentales.

Vera Ecclesia habet quandoque suos nævos

Aliud. Notæ debent esse notiores ea re, cujus sunt notæ, sincera Dei verbi prædicatio, siue loquaris de externa, siue de interna prædicatione, nõ est notior Ecclesia. Notius enim est duplex, unum naturâ, alterum nobis. Nobis notiora sunt externa signa, per quæ rem quandoque cognoscimus, siue sint accidentia, siue effecta. Naturâ notiora sunt, ea quæ vocamus essentialia, siue quæ rei essentiam constituunt. Hæc nobis quandoque ipsa re, quam quærimus, ignotiora sunt.

Nota est natura notius ea re, cujus est nota.

Notius duplex.

Qui tamen rem subjectam rectè cognoscere cupiunt, debent hac viam tenere. Scire enim est rem per causas cognoscere, causæ verò (loquor de causis internis) ipsam rei essentiam constituunt, & nos ad eam deducunt, Si quis hoc ad rem præsentem accommodabit, facilis res est. Quæritur enim quænam sit vera visibilis Ecclesia? Hujus rei sunt duplicia signa, una externa & in oculos incurrentia, altera interna, essentialia, & quæ sola mente comprehendi possunt. Externa sunt congregatio, Prædicatio, sacramentorum communicatio, & similia, Hæc autem ipsam Ecclesiæ essentiam non attingunt. Sunt enim hæreticorum conventiculis, & veris Christianorum Ecclesiis communia. Ignorabimus igitur, quid sit Ecclesia, aut deveniendū est ad ea, quæ ipsam Ecclesiæ quidditatē & essentiam ostendunt. At hæc non corporis, sed fidei oculis percipi possunt; Corporis oculis non possunt investigari. Quæ enim humanis sensibus (qualis est visus corporeus) percipiuntur, de iis omnes homines eodem modò judicant, ut nivem omnes judicant albam esse. De Ecclesia verò omnes homines non judicant eodem modo. Omnes enim non agnoscunt veram Ecclesiam. Agnoscerent autem, si ejus essentiam externis sensibus perciperent. Relinquitur ergo veram Ecclesiæ essentiam solius fidei oculis percipi posse. Et hoc docet fides Catholica. *Credo unam sanctam Catholicam Ecclesiam.* Sed verbum Dei est objectum, imò

Vera Ecclesia essentia non corporeo sensu sed mente cognoscitur

fidei. Quæcunque enim credimus, ex
 verbo Dei petenda sunt. *Fides enim est ex auditu,*
auditus autem per verbum Dei. Rom. 10. 17. Ma-
 nifestum igitur est, veram Ecclesiæ cogniti-
 onem ex verbo Dei petendam esse. Hoc verbum
 est natura notius, quàm Ecclesia, est enim Ec-
 clesia prius, & docet quid de Ecclesia creden-
 dum sit, imò quænam Ecclesia fide tenenda sit,
 ostendit. Hominibus verò interdum ignotius
 est, sed illi, quibus *Deus hujus sæculi excæcavit*
mentes, nempe infidelibus, ne irradiet eos lumen
Evangelij gloriæ Christi. 2. Cor. 4. 4. In quorum
 verò coraibus Deus splenduit, ad præbendum
 lumen cognitionis gloriæ Dei, in facie Iesu Chri-
 sti, iis ignotius non est. Hoc confitebuntur ii o-
 mnes, qui considerant Ecclesiam esse rem spiri-
 tualem, & ex spiritualibus principiis cognoscen-
 dam esse. Qui enim spirituales non sunt, non
 intelligunt spiritualia principia, multò minus in-
 telligunt eas res, quæ ex spiritualibus principiis
 cognoscuntur. Breviter, si major de iis quæ sunt
 nobis notiora intelligitur, tum est falsa. Si verò
 de iis accipitur, quæ sunt natura notiora, tum
 minor est falsa. Verbum enim Dei natura notius,
 quàm Ecclesia. Hæc ad majorem sufficient, ad
 minorem dico esse manifestam contradictionē.
 Antè enim dixit hanc notam esse communissi-
 mam, Communissimum enim esse, & obscurius
 sive ignotius esse, sunt pugnancia, quò enim u-
 numquodque communius, eò etiam notius.

Quod

Quod ad minoris probationem attinet, ea pugnat cum Theologia & Philosophia simul. Cum Theologia Matth. 7. *Ex fructibus eorum cognoscetis eos*, sed fructus sunt effecta, Cum Philosophia, substantia enim demonstratur per effecta, & ea ipsa effecta sunt notæ substantiæ. Arboris enim substantiæ, ex succu, floribus, & fructibus arguitur, & vice versa flores, succus & fructus arguunt arborem, hoc est, sunt notæ arboris. Planè eodem modo, ex verbo Dei ostenditur Ecclesia, et verbum Dei ostendit Ecclesiam, hoc est, est nota Ecclesiæ. Hoc ipsum volens, nolens dicit Adversarius. Dicit enim Ecclesiam testari de verbo, quod fatemur. At quomodo testatur? nempe quia in ea sunt, veri Pastores, quos Deus Ecclesiæ præfecit? At quomodo hi docent? sincerè docendo Dei verbum. Sed hoc idem est, quod nos dicimus, nempe Ecclesiam per sinceram Dei verbi prædicationem docere se veram Ecclesiam esse. Sincera igitur verbi prædicatio est genuina Ecclesiæ nota. Post hæc allegat patres, ex quibus vult docere verbum Dei non esse Ecclesiæ notam. Primo loco producit Irenæum.

IRENÆUS. Is lib. 3. cap. 4. *Quia enim si de aliqua modica questione disputatio orta fuisset, nonne oporteret in antiquissimas recurrere Ecclesias, & ab eis sumere de presenti questione, quod certum est?* Sed hoc dictum non pugnat cum nostra doctrina, quælitio enim est, an verbum Dei scriptum sit nota Ecclesiæ? Adversarius hoc negat. Conclusio igitur est

est, verbum Dei non est nota Ecclesiæ. Medius terminus. Ecclesia antiquissima docet, quid controversia exorta, certum sit, quid non? quasi dicat.

Quod docet quid, controversiis exortis certum sit, ejus nota non est verbum scriptum. Sed Ecclesia antiquissima docet, quidnam certum sit, cum controversia exorta est. Ergo Ecclesia est id, cujus nota non est verbum Dei scriptum.

Respondeo majorem esse falsam. Ecclesiam enim docere, quidnam sit certum, cum controversiæ oriuntur; Et, Verbum Dei scriptum esse notam Ecclesiæ, simul vera esse possunt. Videntur enim esse contraria, sed non sunt. Est igitur ignoratio Elenchi. Ecclesia enim hoc docet, sed docet illud per traditionem Apostolicam; hoc est, per verbum Dei scriptum ab Apostolicis, viva voce Ecclesiis antiquissimis traditum, deinde literis consignatum. Unde apparet antiquissimam Ecclesiam, profitendo sinceram & incorruptam Apostolicam traditionem, docere quid certum sit. Hanc esse Irenæi mentem, constat ex ipso Irenæo, lib. 3. cap. 4. *Quam facile est ab Ecclesia sumere, cum Apostoli quasi in depositarium dives plenissime in ea contulerint omnia, que sint veritatis, ut omnis qui velit, sumat ex ea potum vite, Apostoli in Ecclesiam tanquam in dives depositarium contulerunt veritatem.* Hanc veritatem cum profert Ecclesia, ostendit quid sit certum &

tum & reliquidum. Sed veritas hæc, est verbum Dei primùm traditum, deinde scriptum. Verbum igitur scriptum est vera Ecclesiæ nota. Deinde hoc dictum non juvat Adversarium, non enim si antiquissima Ecclesia habet veritatem, etiam moderna Romana habet veritatem. Ut enim nemo rectè dixerit, tempore Irenæi si controversia incidisset, poterant Christiani Ephesum contendere, & ab ea Ecclesia sumere veram Apostolicam traditionem. Ergo si nunc controversia in Ecclesia oritur, debent Christiani Ephesum contendere, & ab ista Ecclesia sumere Apostolicam veritatem. Planè eodem modo, & si tempore Irenæi poterat quis Romam contendere, & ab ea Ecclesia discere Apostolicam veritatem; tamen non sequitur Romanam Ecclesiam nunc docere Apostolicam veritatem. Quoniam autem Ecclesiæ ab Apostolis fundatæ desciverunt à veritate Apostolica, quæritur unde illa veritas quærenda sit? respondeo ex scriptura.

Sanus sensus est in scriptura,

Irenæus lib. 2. cap. 46. & 47. *Sanum sensum, et qui sine periculo est, ipsum esse, qui aperte & sine ambiguo, ipsis dictionibus in scriptura ponitur, lib. 3. cap. 12. Ostensiones quæ sunt in scripturis, non possunt ostendi, nisi ex ipsis scripturis, lib. 4. cap. 63. E.g. Legitima scripturarum expositio est illa, quæ est secundum scripturas. Non igitur quid hæc, vel illa Ecclesia dicit, verum est, sed quod verbum Dei dicit, verum est. Ac proinde cum Ecclesia idem dicit, quod verbum Dei, verum est, & est vera*

vera Ecclesia, cum autem non idem dicit, quod verbum Dei, non dicit verum, & est Ecclesia malignantium, Vera igitur Ecclesia per verbum Dei à falsa Ecclesia distinguitur.

Post Irenæum adducit Tertullianum cap. 21. de præscrip. contra hæreses. *Quòd autem prædicaverint, quid illis Christus revelaverit, & hic præscribunt, non aliter probari debere, nisi per easdem Ecclesias, quas ipsi Apostoli condiderunt, ipsi eis prædicando tam viva (quod ajunt) voce, quam per epistolas postea. Si hæc ita sunt, constat proinde omnem doctrinam, quæcum illis Ecclesiis Apostolicis nutricibus & originalibus fidei conspiret, veritati deputandam, reliquam verò omnem de mendacio præjudicandam.* Tertullianus.

Per quod probatur, quænam sit vera doctrina Christi, ejus vera nota non est doctrina Christi. Sed Ecclesia est id, per quod probatur, quænam sit vera Christi doctrina, ergo non est vera nota Ecclesiæ.

Respondeo majorem esse falsam. Ecclesias enim ab Apostolis conditas, Apostolicamq; doctrinam retinentes testari de doctrina Apostolica, & doctrinam Apostolorum esse Ecclesiæ notam putantur contraria, sed non sunt contraria, possunt enim simul vera esse, per Ecclesiam enim Apostolicam probatur quid Apostoli prædicaverint, cum ostendit quid Apostoli primum viva voce, deinde scriptis tradiderunt. Vel quod idem est, cum docet, quid Ecclesiæ ab Apostolis,

lis, Apostoli à Christo, Christus à Deo accepti. Sed cùm hoc facit, seipsam à falsa Ecclesia distinguit, illa enim Ecclesia, quæ docet, quod Christus Apostolis, Apostoli Ecclesiis tradiderunt, est vera Ecclesia, illa verò, quæ non docet, quod Ecclesiæ ab Apostolis, Apostoli à Christo acceperunt, non est vera Ecclesia. Vera igitur Ecclesia à falsa per veritatem doctrinæ distinguitur; & hoc docet Tertullianus eodem loco, addit enim, *Id sine dubio tenentem, quod Ecclesia ab Apostolis, Apostoli à Christo, Christus à Deo suscepit.* neq; hoc ignoravit Adversarius, hæc enim verba callidè ex contextu subtraxit. Id ipsum Tertullianus eodem libro cap. 3. 2. docet. *Ecclesiæ quæ licet nullum ex Apostolis vel Apostolicis autorem suum proferant, ut multo posteriores, quæ deinde quotidie instituuntur, tamen in eadem fide conspirantes, non minus Apostolicæ deputantur pro consanguinitate doctrinæ.* Unde apparet consanguinitatem doctrinæ Apostolicæ esse veram notam Apostolicæ Ecclesiæ. Post Patres redit ad rationes. Prima, quia vera prædicatio, est prædicatio, & interpretatio veræ scripturæ divinæ. Quæ sit autem vera scriptura, & quis ejus sensus, non possumus scire nisi ex testimonio veræ Ecclesiæ. Ergò Ecclesia potius est nota veræ prædicationis, quàm vera prædicatio sit nota Ecclesiæ.

An ex solius Ecclesiæ testimonio sciamus, quæ sit vera interpretatio.

Cujus solius testimonio scimus, quænam sit sacra scriptura, & quis verus ejus sensus,
ejus

ejus nota nec sacra scriptura, nec genuina
 ejus prædicatio esse potest. Sed Ecclesia est
 illud, cujus solius testimonio scimus quæ-
 nam sit vera sacra scriptura, & quis ejus
 verus sensus. Ergo Ecclesia est illud, cujus
 nota nec sacra scriptura, nec genuina ejus
 interpretatio esse potest.

Respondeo & majorem, & minorem esse fal- *Effectum*
 sam. Majorem, proprium enim alicujus rei ef- *proprium*
 fectum potest ejusdem rei propria nota esse. Ex- *potest rei*
 emplis gratia. Solus Deus creavit hunc mundum; *cujus effe-*
 & tamen hic mundus est illustris nota esse unum *ctum est.*
 verum Deum. Eodem modo, sola Ecclesia genu- *nota esse,*
 ina, & vera explicat Dei verbum, & tamen
 genuina Dei verbi explicatio est illustris nota
 Ecclesiæ. Ut igitur mundus est effectum, & nota
 Dei, ita genuina scripturæ explicatio est Eccle-
 siæ effectum, & propria ejus nota. Minorem. Ex
 testimonio Ecclesiæ discimus quidem quænam
 sit sacra scriptura, & quis ejus verus sensus; sed
 non ex solius Ecclesiæ testimonio. Scriptura
 enim ut principium Christianorum dogmatum,
 per se nota est. Sed quia, principium hoc, ejusq;
 principiata sunt spiritualia, tantum spiritualibus
 nota sunt. Ille minorem probat ex Augustino
 contra epistolam fundamenti cap. 5. Sed ibi
 non dicit nos ex solius Ecclesiæ testimonio di-
 scere, quæ sit sacra scriptura, tantum dicit se Ec-
 clesiæ autoritate ad credendum commotum esse.
Ego, inquit, non crederem Evangelio nisi me

Ecclesie commoveret autoritas. quod l. 7. de principis Christianorum dogmatum, à nobis explicatum est. Deinde probat eandem minorem ex confelsione VVirtenber. Calvini institutione, Melanthonis locis, sed ex iis omnibus nemo docet, scripturam per solius Ecclesie testimonium cognosci. Dicunt quidem eam cognosci per Ecclesie testimonium, sed non tantum. Habent

*Vera notæ
sunt à vera
Ecclesia
insepara-
biles.*

enim & alia argumenta, per quæ scripturæ autoritatem vendicant. Secunda. Quia veræ notæ sunt à vera Ecclesia inseparabiles. Sed genuina & pura verbi Dei prædicatio potest ab Ecclesia separari. Nam Ecclesia Galatarum & Corinthiorum sunt vera Ecclesia, cùm tamen illi asseruerint legem Mosis servandam esse, & hi mortuorum resurrectionem negarint. Addunt Ecclesiã Luciferianorum & Donatistarum, habuisse puram doctrinam, & tamen non fuisse veram Ecclesiam. Sed errant in utroque. Nam Galatæ contenderunt quidem legem Mosis servandam esse, sed non omnes. cap. 4. 21. *Dicite mihi qui sub lege vultis esse*, ubi li. iudè ostendit non omnes tales fuisse cap. 5. 1. *In libertate, qua Christus nos liberavit, perstate, & ne regredientes implicamini servitutis iugo.* Sed qui credebant se lege justificari, jam regressi erant. cap. 6. 1. *Si præoccupatus fuerit homo in aliquo lapsu, instauratione huiusmodi hominem spiritu mansuetudinis.* De Corinthiis est idem iudicium, 1. Cor. 1. 5. *Quod in omnibus ditati sitis in ipso, omni loquendi facultate, omniq;*
notitia.

metita. At qui omni notitia ditati sunt, illi norunt mortuos debere resurgere. Sed quid opus est verbis? I. Cor. 15. 12. planè ducit, *Quomodo dicunt quidam inter vos non esse resurrectionem mortuorum?* Ex his apparet non omnes Galatas, nec omnes Corinthios fuisse in ea opinione.

CAPUT III.

Sacram scripturam esse veram. Ecclesie notam probatur ex scriptura.

EXplicatis argumentis, quibus Adversarius vult probare, sacram scripturam & sinceram ejus prædicationem, non esse notam Ecclesiæ: sequitur ut ostendamus, sacram scripturam & sinceram ejus prædicationem esse propriam Ecclesiæ notam. Ioh. 10. 27. *Oves meæ vocem meam audiunt, & v. 4. Oves eum sequuntur, quia norunt vocem ejus. Alienam autem nequaquam sequuntur; quia non norunt vocem alienorum.*

*Scriptura
sacra &
vera ejus
prædicatione
est genuina
Ecclesiæ
nota.*

Adversarius respondet, hæc loca non docere ubi sit Ecclesia, sed docere qui sint electi, nimirum qui corde perseveranter audiunt, & retinēt verbum. Cùm autem non possit sciri, qui corde audiant, non potest hæc esse, visibilis nota Ecclesiæ. Hujus responsionis sunt tria membra. Vnum, hæc loca non docere, ubinam sit Ecclesia? Hoc fatemur, nullus enim certus locus assignari potest, in quo Christus promiserit Ecclesiam semper mansuram esse. Deinde Ecclesia ex

uno loco subinde in alium migrat, nec usquam in hoc mundo stabilis est. Alterum, hæc loca docere, qui sunt electi. Sed hoc nec simpliciter verum est, nec nostram causam lædit. Non simpliciter verum est, non enim loquitur de prædestinatione, sed de Ecclesia, nec disputat quinam sint electi, sed quinam ad ipsius ovile, id est, Ecclesiam pertineant. Esse autem aliquam differentiam inter eos, qui electi sunt, & eas oves, quæ verbum Dei audiunt, inde apparet, quòd infantes ad electos pertineant, & tamen verbum Dei audire non possint. Nostram causam non lædit. Electi enim sunt de invisibili Christi Ecclesia quæ efficacem communionem habet cum Christo. Hæc autem Ecclesia per efficacem auscultationem verbi ab aliis cætibus distinguitur. Sed ut internæ Christi oves, id est, electi per efficacem Dei verbi auscultationem ab iis, qui non sunt electi, distinguuntur; ita externæ Christi oves, per externam verbi Dei auscultationem; ab iis quæ non externæ Christi oves sunt distinguuntur. Qui igitur verbum Dei audiunt, illi sunt de Ecclesia. Qui verò illud auribus sensus tantum audiunt, illi tantum sunt de sensibili Ecclesia. Qui verò illud auribus externis & fidei simul audiunt, illi sunt de externa & interna Ecclesia simul.

Hoc modo Simō Magus fuit de visibili Ecclesia tantum. Simon verò Petrus de visibili, & invi-

Interna *auditiō nō* *est visibilis* *auditiō non est visibilis.* Sed hoc nihil facit ad rem;

rem. Etsi enim illa non est visibilis, profert tamen visibiles fructus, Mat. 7. 16. *A fructibus eorum cognoscetis eos.* Qui igitur verbum Dei sincere audiunt, proterunt fructus cum verbo congruentes, hoc est, qui vivunt verbo congruenter, illos possumus dicere esse de ovibus Christi. Et ut omnia in pauca contraham, cum illi pertineant ad Christi ovile, qui verbum Dei audiunt, & illi qui verbum Dei non audiunt, non pertineant ad Christi ovile, manifestum est, verbum Dei esse veram notam, qua Christi ovile, ab iis cætibus, qui non sunt ovilia Christi, distinguuntur. Chrysostomus hom. 60. in Ioh. *Qui sequuntur, hi sunt ex ovili.* Cum hoc congruit, quod inquit Christus apud Iohannem cap. 8. vers. 31. *Si vos manseritis in sermone meo, verè discipuli mei eritis.* Sed per quod discipuli Christi à reliquorum magistrorum discipulis distinguuntur, illud esse notam discipulorum Christi necesse est. Eandem notam ponit Moses lib. 5. cap. 4. vers. 8. *Nam quæ est gens ita magna, cui sunt statuta & iudicia iusta, sicut est universa lex ista, quam ego do coram vobis hodie?* Ipse Deus Ecclesiam per suam legem ab aliis cætibus distinguit. Deinde Ecclesia ad normam sacræ scripturæ instituitur. Ios. 23. 6. *Roborate igitur vos valde, ut custodiatis & faciatis quicquid scriptum est in libro legis Mose, ut non recedatis ab eo, neque ad dextram, neque ad sinistram.* & cap. 24. 25. *Percussit itaque Iosua fœdus cum populo in die illa: & proposuit ei præceptum et iudicium in Se-*

chem. Act. 26. 22. Nihil dicens extra ea quæ Pro-

Ecclesia pheta & Moyses prædixerunt. Eadem Ecclesiâ in
juxta ver- *Idololatriâ collapſa ad normam legis & Prophe-*
bum corri- *tarum iſtauratur. 2. Reg. 23. 3. Stetit autem rex*
gitur cum *collapſa eſt juxta columnam, & pepigit fœdus coram Iehova, ſe*
collapſa eſt *ambulatuſque poſt Iehovam, & cuſtodituſque præcepta*
ejus, decretaq; ejus toto corde & tota anima, ut præſci-
tarent verba fœderis hujus, quæ ſcripta ſunt in libro
illo, & ſtetit univerſus Populus in fœdere. Quin &
Eldras ad ſcripturæ præſcriptum Eccleſiam in-
ſtaurat, Nehem. 8. Eodem modo Apoſtoli in
novo Teſtamento, Eccleſias ad ſcripturæ nor-
mam plantant. Act. 26. 22. Nihil dicens extra ea,
quæ Moſes & Prophetæ prædixerunt. Ex eadem
ſcriptura diſcimus, quodnam ſit verum Eccleſiæ

caput, quod eſt Chriſtus, Ioh. 5. 46. Si crederetis
Ex ſcri- *caput Moſi, crederetis & mihi. Nam ille de me ſcripſit.*
ptura diſci *Luc. 24. 27. Exorjus a Moſe & Prophetis, interpre-*
ptura diſci *rabatur illis, in omnibus Scripturis, quæ de ſe ſcripta*
caput *erant. Sed ipſum corpus, id eſt, Eccleſiam & ejus*
Eccleſia. *caput, nempe Chriſtum ex eadem ſcientia cog-*

noſcimus. Denique per hanc ſcripturam ſancti-
ficamur, Ioh. 15. 3. Vos mundi eſtis propter ſermo-
nem, quem locutus ſum vobis. Nec eſt, quod Ad-
verſarius excipit hunc ſermonem eſſe inviſibile.
Nam & interna mundatio eſt inviſibilis; quid
mirum igitur, ſi medium, per quod fit, eſt invi-
ſibile? Nihilominus tamen hic inviſibilis ſermo,
profert fructus viſibiles, ex iis judicamus, an ali-
quis ſermonem hunc vera fide receperit. Cæte-
rùm hic

rum hic sermo accipitur auribus corporis & fidei simul, aut auribus corporis tantum. Qui eum auribus corporis tantum percipiunt, ii tantum externa Ecclesiæ societate sancti sunt, qui verò eum auribus corporis & fidei simul recipiunt, illi & externa Ecclesiæ societate, & interna Christi communionem sancti sunt. Vtraque hæc sanctitas videri potest, externis oculis corporis, quilibet enim videre potest, quidnam ad externam Ecclesiæ societatem pertineat. Interna per se quidem oculis corporis videri nequit, ex fructibus tamen cognosci potest. Relinquitur igitur sermonem Christi, hoc est, sacram scripturam esse veram & propriam Ecclesiæ notam. Præterea sola Christi Ecclesia in Christi nomine congregatur, Matth. 18. 20. *Ubi duo aut tres congregantur in meo nomine, illic in medio eorum ego sum.* Nam illi cætus in quibus Christus futurus est, illi congregantur in ejus nomine. Sed illi tantum in ejus nomine congregantur, qui secundum ejus verbum congregantur.

CAPUT IIII.

Idem probatur ex patribus.

Sacram scripturam esse veram Ecclesiæ notam probavimus ex scriptura, sequitur ut idem probemus antiquæ Ecclesiæ testimonio. Antiquitus questio fuit, inter Donatistas & Orthodoxos, penes quos esset vera Ecclesia. Au-

Idem probatur ex patribus.

gustinus de unitate Ecclesiæ cap. 2. *Quæstio certè inter nos versatur, ubinam sit Ecclesia, utrum apud nos, an apud illos? Eadem quæstio versatur inter Catholicos Orthodoxos, & Papistas hæreticos. Quæstio enim est apud illos, ubinam sit Ecclesia, utrum apud hos, an apud illos. Hanc quæstionem si Papistæ ex iisdem fontibus determinare volunt, ex quibus Augustinus eam definiuit, finis quæstionis sperari potest. Dicit autem Augustinus: *Inter nos autem & Donatistas quæstio est, ubinam sit Ecclesia. Quid ergo facturi sumus? in verbis Donati eam quæsituri, an in verbis capitis sui, Domini nostri Iesu Christi? Puto quòd in illius potius verbis eam querere debemus, qui veritas est, & optime novit corpus suum, novit enim Dominus, qui sint eius.* At si Ecclesia in verbo capitis, id est, in Scriptura quærenda est, tum scriptura designat Ecclesiam, eamque à cæteris omnibus sectis, & conventibus discriminat. Sed quod Ecclesiam designat eamque ostendit, & à cæteris omnibus sectis & conventibus discriminat, illud est vera & propria nota Ecclesiæ. Et cap. 3. *Non audiamus, hæc dico, hæc dicit, sed audiamus, hæc dicit Dominus. Sunt certè libri Dominici quorū auctoritati utriq; consentimus, utriq; credimus, utriq; servimus, ibi quæramus Ecclesiā, ibi discutiamus causam nostram.* Sed si Ecclesia in scriptura quærenda est, tum scriptura monstrat & designat Ecclesiā, nisi n. ita esset, frustra Ecclesia in scriptura quæreretur. Deinde si hæc con-*

troverfia,

*Ecclesia in
scriptura
quærenda.*

roversia, ubi sit Ecclesia? ex scriptura discuti potest, tum plenè & sufficienter notat, ubi sit Ecclesia, nec aliunde discendum est, ubi sit Ecclesia, sed ex sola sacra scriptura hæc controversia dijudicari debet.

Et, *Nolo humanis documentis sed divinis oraculis Ecclesiam demonstrari. Et, In Scripturis sanctis Canonicis eam inquiramus.* Si Adversario cordi est hanc controversiam ad primitivæ Ecclesiæ exemplum dirimere, quærat nobiscum Ecclesiam ex sanctis Canonicis scripturis. Porò inter nos & Adversarios quæstio est, de capite & corpore. De capite. Volunt enim duo esse universalis Ecclesiæ capita. Papam & Christum. Papam nos non agnoscimus. Solum Christum cum Augustino caput Ecclesiæ esse grato animo confitemur. Si ergo Ecclesiam invenire nobis cordi est, sequamur regulam Augustini cap. 4. *Ipsum caput, de quo consentimus, ostendat nobis corpus suum, de quo dissentimus, ut per ejus verba jam dissentire desinamus. Ille est autem unigenitus filius & verbum Dei, & ideo nec Propheta sancti vera loqui potuissent, nisi ab ipsa veritate. quod est verbum Dei, manifestaretur ijs quod dicerent, & juberetur quod dicerent. Proinde prioribus temporibus per Prophetas sonuit verbum Dei; deinde per se ipsum cum verbum caro factum est, & habitavit in nobis; postea per Apostolos, quos misit ad se prædicandum, ut esset salus usque ad fines terra. In his igitur omnibus querenda est Ecclesia. Qui enim*

revera est Ecclesiæ caput, ille optimè novit Ecclesiam, & nobis eam sine errore ostendere potest: at dices quomodo potest nobis Christus Ecclesiam ostendere? Respondeo Christum locutum esse nobis per Prophetas, deinde per se ipsum, tandem per Apostolos. Prophetæ & Apostoli Christi voluntatem plenè & perfectè cõsignarunt litteris, quas sacram scripturam appellamus. In sacra igitur scriptura Ecclesiam quærere debemus. Et hoc est quod inquit Augustinus. *In his igitur omnibus Prophetis & Apostolicis scripturis, quærenda est Ecclesia.* Porrò quoniam Apostolorum & Prophetarum verba partim sunt aperta & propria; partim obscura & figurata: docet Augustinus in quibus verbis Christi Ecclesiam quærere debeamus. Videlicet non in obscuris & figuratis, sed in apertis & propriis, Cap. 5. *Sed quoniam multa figuratè atque obscurè posita per enigmas imaginem, vel ambiguitatis accipiem sensum, fallaci aliquando interpretatione consonare & convenire creduntur, hoc etiam predicato atque proprio, ut aperta & manifesta deligamus.*

Que si in sanctis scripturis non invenirentur, nullo modo esset, unde aperirentur clausa, & illustrarentur obscura: Et sic & illa seponenda sunt, & secundum nos & secundum illos interpretari possunt, & in hac ergo dissertatione nostra parcamus talibus interpretationibus, & apertum aliquid, quo manifestetur Ecclesia, requiramus. Et, Nec tamen in talibus rerum figuris, quamvis non videam, quid hic aliud possit

possit intelligi, nolo quæramus Ecclesiam. Prorsus quæ alicujus vel talis interpretationis indigent, interim seponimus non quia falsa sunt, quæ hoc modo de talibus tanquam involucris solvuntur, sed quia vel interpretem quærunt, nolo in eis nostra ingenia comparent, sed aperta veritas clamet & luceat. Ex his apparet sanctam Ecclesiam tantum ex ea scriptura, quæ clara, certa, non obscura, & ambigua, si ve figurata est, quærendam esse. Hinc infert Augustinus cap. 6. *Quare subordinatis dicendo, in nullis terris hæredem permanere Christum, nisi ut potuerint cohæredem habere Donatum? Non invidemus alicui. Legite nobis hoc de Lege, de Prophetis, de Psalmis, de ipso Evangelio, de Apostolicis litteris. Legite & credimus, sicut nos vobis legimus de Genesi & de Apostolo, quia in semine Abrahamæ, quod est Christus, benedicentur omnes gentes.* Planè eodem modo subordinatis dicendo neminè pertinere ad Ecclesiam, nisi adhæreat Papæ Romano, hoc est, in nullis terris hæredem permanere Christum, nisi ubi potuerit cohæredem habere Papam. Legite igitur hoc nobis de sacra scriptura, & credemus vobis, quemadmodum nos legimus de Christo ipso dicente, *Oves mea vocem meam audiunt, & sequuntur me, alienigena verò vocem nec audiunt, nec sequuntur.* Et, *Date mihi hanc Ecclesiam, si apud vos est, ostendite vos communicare omnibus gentibus, quas jam videmus in hoc semine benedici.* Planè eodem modo dico, date mihi hanc Ecclesiam, si apud vos est, ostendite vos congregari

Ecclesia cognoscitur per scripturas.

gregari in nomine Christi, & esse oves, quæ tantum audiunt vocem Christi, & Christum tantum sequuntur, non autem audiunt vocem alienigenæ, nec sequuntur eum.

Cap. 16. *In Scripturis sanctis Ecclesia manifestè cognoscitur. Et, Habere caput Christum nemo potest, nisi qui in eius corpore fuerit, quod est Ecclesia, quam sicut ipsum caput in Scripturis sanctis debemus agnoscere, non in varijs hominum rumoribus & opinionibus, & factis, & dictis, & visis inquirere.*

Et, Utrum ipsi Ecclesiam teneant non nisi divinarum Scripturarum Canonicis libris ostendant.

Et quia Adversarius quintum caput Augustini contr. epistolam fundamenti allegat, placuit istam quæstionem ex Augustino solvere. cap. 16. de unitate Ecclesiæ, *Nos non propterea dicimus nobis credere oportere, quòd in Ecclesia Christi sumus, quia ipsam quam tenemus, nobis commendavit Optatus Millevitanus, vel Medialensis Ambrosius, vel alij innumerabiles nostræ Ecclesiæ Episcopi, aut quia nostrorum collegarum Concilijs ipsa predicata est, aut quia per totum orbem in locis sanctis, que frequentat nostra communio, tanta mirabilia vel exauditionū, vel sanitarum fiunt, et quæcunque talia in Catholica fiunt, ideo sunt approbanda. quia in Catholica fiunt: non ideo ipsa manifestatur Catholica, quia hæc in ea fiunt. Ipse Dominus Iesus cùm resurrexisset à mortuis, & discipulorum oculis videndum manibusque tangendum, cor-*
pus

pus suum offerret, ne quid tamen fallacia se pati arbitrarentur, magis eos testimonio legis & Prophetarum & Psalmorum confirmandos iudicavit, ostendens ea in se esse impleta, quæ fuerant antè prædicta. Sic & Ecclesiam suam commendavit dicens, predicari in nomine suo penitentiam & remissionem peccatorum per omnes gentes, incipientibus ab Hierusalem. Hoc in lege & Prophetis & Psalmis esse scriptum ipse testatus est. Hæc sunt causæ nostræ documenta, hæc fundamenta, hæc firmamenta, legimus in Actibus Apostolorum dictum de quibusdam credentibus, quod quotidie scrutarentur scripturas, an hæc ita se haberent? Quas itaque scripturas nisi Canonicas Legis & Prophetarum? Huc accesserunt Evangelia, Apostolica Epistola, Actus Apostolorum, Apocalypsis Iohannis, scrutamini hæc omnia, & eruite aliquid manifestum, quo demonstretis Ecclesiam, vel in sola Africa remansisse, &c. Planè eodem modo rogo, ut Adversarii hæc omnia scrutentur, & eruant aliquid manifestum, quo demonstrent, eam demum veram Ecclesiam esse, quæ adhæret Papæ Romano.

Epist. 166. In scripturis didicimus Christum, in scripturis didicimus Ecclesiam. Et, Scripturæ communes, ecce ubi novimus Christum, ubi novimus Ecclesiam.

Adversarius respondet. Ex scriptura probari ubi sit Ecclesia, non tanquam ex nota Ecclesiæ, sed quia scriptura docet, quæ sint notæ, dum docet qualis illa sit, ubi aperit, quomodo cre-

verit. Sed hoc est dilutum, Ecclesia enim in sacra scriptura quærenda est. Deinde Ecclesia in sacra scriptura manifestè cognoscitur, & in ea ostenditur. Ergo scriptura, ejusque legitima interpretatio est propria nota, & genuinum indicium Ecclesiæ.

Scriptura est prior Ecclesiæ.

Deinde ratio docet scripturam natura esse Ecclesia notiozem, non contrà, est enim scriptura Ecclesia prior.

Adversarius excipit, & dicit scripturam esse Ecclesia posteriorem, quod miror docto excidisse, per scripturam enim non accipimus externam membranam, sed hoc ipsum, quod literis consignatum est, id autem est Ecclesia antiquitus. Est enim id ipsum, ex quo Ecclesia nata est. Intereà non nego scripturam & Ecclesiam sibi mutuo testimonium perhibere, & eam tantum esse veram scripturam, quam Catholica Ecclesia amplectitur; & vice versa eam tantum esse veram Ecclesiam, quæ habet veram scripturam in legitimo sensu.

Ecclesia in scriptura quærenda.

Chrysoptom. homil. 49. operis imperfecti in Matthæum. *Cùm videritis heresim impiam, quæ est exercitus Antichristi, stantem in locis Ecclesiæ sanctis; tum qui in Iudea sunt, conferant se ad montes: hoc est, qui sunt in Christianitate, tōferant se ad scripturas. Vera enim Iudea Christianitas est, montes autem sunt scriptura Prophetarum & Apostolorum.*

Et, *Quare autem hoc tempore omnes Christiani se conferre ad scripturas debent? Quia in hoc tempore*
ex quo

ex quo obtinuit heresis Ecclesias, nulla probatio potest esse veræ Christianitatis, neque aliud refugium potest esse Christianorum fidei veritatem cognoscere volentium nisi scripturæ divine.

Et, Antea multis modis ostendebatur, quæ esset Ecclesia Christi, & quæ Gentilitas? nunc autem nullo modo cognoscitur volentibus cognoscere. quæ sit vera Ecclesia Christi, nisi tantummodo per scripturas. Et, Quia heresis omnia similiter habet, volens ergo cognoscere, quæ sit vera Ecclesia Christi, unde cognoscat in tanta confusione similitudinis, nisi tantummodo per scripturam? Deinde idem Cyrillostomus inquit. Antè per signa cognoscebantur qui essent veri Christiani, & qui falsi, quomodo? Falsi quidem aut non poterant facere sicut veri Christiani: aut talia non poterant qualia veri Christiani: sed faciebant vacua, admirationem quidem habentia, utilitatem autem nullam habentia, sicut frequenter exposuimus. Christiani autem faciebant plena, non solum admirationem facientia, sed etiam omnem utilitatem habentia, & per hæc cognoscebantur, qui erant veri Christiani, qui falsi. Nunc autem signorum operatio omnino levata est: magis autem & apud eos invenitur, qui sunt falsi Christiani, fieri ficta. Sicut autem Petrus apud Clementem exponit, Antichristo etiam plenorum signorum faciendorum est danda potestas.

Item ex moribus ipsis prius intelligebatur Ecclesia Christi, quando conversatio Christianorum aut omnium, aut multorum erat sancta, quæ apud im-

pios non erat. Nunc autem aut tales, aut peiores facti Christiani, quales sunt hæretici, aut gentiles, adhuc autem et maior continentia apud illos invenitur, quamvis in schismate sint, quam apud Christianos. Qui ergo vult cognoscere quid sit vera Ecclesia Christi, unde cognoscat, nisi tantummodo per scripturas? Sciens ergo Dominus tantam confusio- nem rerum in novissimis esse futuram: ideo man- dat ut Christiani qui sunt in Christianitate, volentes firmitatem accipere fidei veræ, ad nullam rem con- fugiant, nisi ad Scripturam.

CAPUT V.

Sacramenta in vero usu sunt propria nota, sive genuinum indicium Ecclesiæ.

Sacramenta sunt vera Ecclesiæ nota.

VERBUM Dei scriptum in vero sensu esse pro- priam notam Ecclesiæ, ostendimus in supe- rioribus. Sequitur ut de sacramentis disseramus.

Quæstio autem est, an sacramenta in vero usu sint vera nota Ecclesiæ? Adversarius negat, nos aïmus. Ille probat suam opinionem aliquot ar- gumentis, quæ ordine diluemus. Primum. Quia omnes hæretici sibi vendicant omnia sacra- menta, Papistæ enim, Calvinistæ, Lutherani, Anaba- ptistæ, & multi alii vendicant sibi sacramenta, & dicunt sua sacramenta esse vera sacramenta. Bel-

Hæretici non jure vendicant sibi sacra- menta.

lus homo, probat illud quod non est controver- sum. Non est autem considerandum quidnam hæretici sibi vendicent, sed quid sibi jure ven- dicent

dicent. Nam id non est Ecclesię propriũ, Quod enim hæreticis commune est, id non est Ecclesię proprium. Sed hæretici non sibi jure vendicant sacramenta, vel quod idem est, sacramenta non sunt hæreticis communia. Christus enim ea suis discipulis, iisque solis & propriis instituit, & observare præcepit.

Secundum, quia Pelagiani habent eadem sacramenta, quæ Ecclesia.

Sed hoc est falsum. Pelagiani enim non habebant verum baptismum. Negabant enim infantes habere peccatum originale. Sed sublato peccato originali nullus est baptismi usus. Qui verò legitimum sacramenterum usum non habent, illi non habent ipsa sacramenta, sacramenta enim extra verum usum considerata nihil aliud sunt, quam otiosę & inanes ceremoniæ.

Tertium, quia sacramenta in vero usu sunt minus nota, quàm ipsa Ecclesia.

Quod est minus notum quàm ipsa Ecclesia, id non est vera Ecclesiæ nota.

Sed sacramenta in vero usu sunt minus nota quàm ipsa Ecclesia,

Ergo sacramenta in vero usu non sunt vera Ecclesiæ nota.

Respondeo ut antè. Notius dicitur duobus modis. Vno, de eo quod est notius nobis, altero de eo quod est notius natura. Hoc posito, si notius intelligitur universaliter, videlicet quod nobis & natura ignotius est, id non potest Ec-

Notius duobus modis dicitur.

clesiæ nota esse, est falsa. Et si enim sacramenta in vero usu sunt nobis minus nota; sunt tamen natura notiora, quemadmodum ipsa scriptura. Si verò notius tantum de eo intelligitur, quod est nobis minus notum, tum illa est falsa. Quod autem dicit scripturam pendere ab Ecclesia, non contrà; falsum est. Ecclesia enim, ut antè ostendimus, demonstratur per scripturam. Deinde contradictionem implicat. Paulò enim antè dixit, Ecclesiam esse simpliciter notiores scriptura, scripturam tamen aliquando esse notiores Ecclesia.

*Scriptura
non p̄det
ab Eccle
sia.*

*Corinthii
non bene
usurpabāt
cœnā Do-
mini.*

Quartum, quia Ecclesia Corinthiaca non sincerè tractabat præcipuum sacramentum, reprehenditur enim à Paulo, quòd non sincerè tractaverit præcipuum sacramentum, 1. Cor. 11. 20. *Hoc non est Dominicam cœnam edere.* Sed non omnes hoc fecerunt. Eodem enim capite dicit, vers. 2. *Laudò fratres quòd omnia mea meministis, & sicut tradidi vobis, traditiones retinetis.* Sed qui sacram cœnam ita profanant, illi non retinent traditiones Apostolicas. Non igitur omnes, sed aliqui tantum istic ab Apostolo reprehenduntur. Quod ad alios attinet, illi retinebant baptismum in vero usu, & eos ritè tangebant, qui primum ab iis baptizabantur, tantum in eo errabant, quòd baptismum in quibusdam iterabant. Nam ut circumcisio iterari non potest, ita & baptismus iterari nequit.

*Baptismus
non potest
iterari.*

CAPUT VI.

Sacramenta esse veram Ecclesie notam, sive genuinum signum Ecclesie, probatur ex sacra scriptura.

SVperiori capite respondimus ad argumenta quibus Adversarius conatus est probare, sacramenta non esse veram notam, sive genuinum indicium Ecclesie. Sequitur ut ostendamus sacramenta in vero usu esse veras notas, & propria indicia Ecclesie. Ac primùm. Quia ob signant confœderati Dei fœdus, quod Deus cum iis pepigit, Gen. 17. 11. *Circumcisio est signum fœderis inter Deum & homines.* & verl. 14. *Vir qui non circumciderit carnem præputii sui, excindetur anima eius ex populo suo. Nam irritum fecit fœdus meum.* Deinde discipuli Dei per sacramenta ab aliis hominibus distinguuntur, Matth. 28. 18. *Docete omnes gentes baptizantes eas, in nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti.* Prætereà per sacramenta jurant discipuli Christi in nomen Christi, 1. Cor. 1. 13. *Num in nomen Pauli baptizati estis?* Denique per sacramenta coalescunt cum Christo in unum corpus, 1. Cor. 12. 13. *Per unum spiritum baptizati sumus in unum corpus.* Deinde per sacramenta participes fiunt spiritus Christi, qui per omnia membra permeans singula vivificat, redditque suis actionibus idonea, 1. Cor. 12. 13. *Vna potatione potati sumus in unum Spiritum.* Ut taceam sa-

Sacramenta sunt vera Ecclesie nota.

cramenta esse efficaces tesseras conjunctionis Ecclesiæ cum Christo, 1. Cor. 10. 16. *Poculum cui benedicimus, nonne communicatio sanguinis Domini est? Panis quem frangimus, nonne communicatio corporis Christi est?* Adde sacramenta esse mutuas obligationes Dei & hominis, Dei testantis se personam sacramentis utentem in gratiam recipere. Hominis dantis fidem Deo, quod ritè eum colere velit, 1. Pet. 3. 21. *Baptismus est stipulatio bonæ conscientie.*

Ex his manifestum est, sacramenta in vero usu esse veras notas, sive propria indicia Ecclesiæ.

Idem iudicavit antiquitas. Augustin. contra Faustum lib. 29. cap. 11. *In nullum nomen Religionis seu verum seu falsum coagulari homines possunt, nisi aliquo signaculorum, vel sacramentorum visibilibus consortio colligentur.* De vera Religione, cap. 17. *Ubi venit gratia Dei, quæ per Prophetas ventura canebatur, ab ipsa Dei sapientia homine assumpto, à quo in libertatem vocati sumus, pauca sacramenta saluberrima constituta sunt, quæ societatem Christiani Populi. Hoc est, sub uno Deo liberæ multitudinis continerent.* Bañlius hom. 13. ad populum de variis. *Tesseram Duces sub se militantibus dant, ut amici facilius invicem se noscentes exhortentur, & si cum hostibus commisceantur, eo facilius discerni ac separari possint.*

Quod si forte commilitonum separatio fiat, nemo te, quarum nostrarum? an Adversarum partium sis? noverit, nisi mysticis signis familiarita tem præ te feras, nisi
signatus

signatum sit super te lumen vultus Domini, nisi characterem in te agnoscat angelus, quonam modo pro te pugnabit. aut ab inimicis vindicabit? Quomodo inquam dices 'Dei sum, signa non ostendens? An ignoras quomodo signatas domos in Aegypto exterminator præterijt, in non signatis verò primogenitos interemit? Augustin. de catechelandis rudibus. Sacramenta sunt divinarum rerum visibilia signacula, obsignant igitur Ecclesiæ res divinas, Iermon. 181. de tempore. Milites seculi temporalia beneficia à temporalibus Dominis accepturi, prius sacramentis militaribus obligantur, & Dominis suis fidẽ se servituros profitentur; quanto ergo magis eterno regi militaturi, & æterna premia percepturi, debent sacramentis celestibus obligari, et fidem per quam ei placituri sunt, publicè profiteri.

LIBER QUINTVS

CAPUT I.

An Catholicum dici, sit vera Ecclesiæ nota?

Venam sint veræ Ecclesiæ notæ ostendimus in superioribus; sequitur ut de Papisticis notis discerneramus. Harum prima est, *Catholicum dici*. Putat enim quod Catholicum ostendere veram Ecclesiam, & eam esse veram Ecclesiam, quæ Catholica dicitur, atque inde infert,

An Catholicum sit vera Ecclesiæ nota?

rō Catholicum esse veram Ecclesiæ notam. Augustinus enim cap. 4. contra epistolam fundamenti. *Tenet (inquit) postremo ipsum Catholica nomen, quod non sine causa, inter tam multas hæreses, sic ista Ecclesia sola obtinuit, ut cum omnes heretici se Catholicos dici velint; querenti tamen peregrino, ubi ad Catholicam conveniatur? nullus hereticorum vel basilicam suam, vel domum suam audeat ostendere.* Et Cyrillus catechesi 18. *Si veris in aliquam urbem, non petas, ubi sit Ecclesia, vel domus Dei; nam etiam heretici dicunt se habere domum Dei, & Ecclesiam, sed petas ubi sit Catholica Ecclesia? id enim proprium nomen est, hujus sanctæ Ecclesiæ maris omnium nostrum, quasi dicat, si hoc petas nullus hereticus suam Ecclesiam ostendet.* Et Pacianus epistola ad Sympronium, quæ est de nomine Catholico. *Certe non est ab homine mutatum, quod per secula tanta non cecidit, Catholicum istud nec Marcionem, nec Apellem, nec Montanum sonat, nec Hereticos sumit auctores.* Et infra. *Christianus mihi nomen est, Catholicus vero cognomen, illud me nuncupat, istud ostendit.*

*Ecclesia
 duobis mo-
 dis Catho-
 lica dicitur*

Respondeo Ecclesiam dici duobus modis Catholicam. Vno, pro ea, quæ diversis temporibus & locis per universam terrarum orbem congregatur. Altero, pro ea, quæ diversis locis diversisque temporibus, ab initio orbis, usque ad ejus finem, per universum orbem congregata est, congregatur, & congregabitur, ut antè probavimus.

Ecclesia hoc modo Catholica dicta habet tres *Partes Ecclesie Catholice.* partes. Pars una in cælo triumphat? Altera jam num in terra contra Christi hostes militat, tertia nondum nata est, sed post hanc ætatem nascitura, & sub Duce Christo militatura est.

Quæ in cælo triumphat, corporeis oculis videri nequit. Corpora enim putrefacta nondum recepit. Tertia etiam humanis oculis conspici non potest. Quod enim nondum est, id nondum incurrit in sensus externos. Secunda, solamentis collectione congregatur. Ergo non corporis, sed mentis oculis videri potest. *Universalis Ecclesia non habet visibiles notas.* Cum igitur hæc non sit visibilis, manifestum est, eam nulla visibili nota ostendi, sive notificari posse. Ecclesia verò priori modo Catholica dicta etiam est invisibilis, omne enim καὶ ὅλα est invisibile.

Deinde hæc Ecclesia per universum orbem dispersa est, nec umquam in uno loco simul congregatur, manifestum igitur eam in hoc mundo videri non posse. Sed quod videri nequit, id nullo visibili signo seu nota ostendi potest. Ecclesia igitur sive hoc, sive illo modo Catholica dicatur, nulla visibili nota ostendi sive demonstrari potest. *Ecclesia catholica ostenditur in suis particularibus* At, dices eam ostendi in suis singularibus. Sed hoc est contra te, nam ut existit, ita etiam est visibilis. Si igitur existit in singularibus, etiam conspicitur in suis particularibus. unde sequitur eam non ut universalem, sed ut singularem, visibilem esse, ac proinde, non universalis, sed singularis Ecclesie visibilem notam dari posse, & ut omnia in pauca contraham.

si Catholicum hoc, vel illo modo accipitur, est
Catholicū est invisibile. invilibile, & ob eam causam non potest Ecclesiæ
 visibilis nota esse, nec potes dicere, hanc vel il-
 lam Ecclesiam, esse Catholicam. Nullum enim
καθ' ὅλην est τὸ δῖτι, hoc est, Ecclesia quæ est uni-
 versalis, non est singularis, proinde nullum
καθ' ὅλην potest ostendi. Sola enim singularia osten-
 di possunt. Nam cū particula ostendendi, vel
non est, τὸ δῖτι. demonstrandi ad vocem communem accedit,
 vox ista communis accipitur singulariter, ut ho-
 mo, hic homo. Sed nulla singularia sunt univer-
 salia, nemo igitur rectè dixerit, hanc vel illam
 Ecclesiam esse Catholicam. At tamen, dices,
 Augustinus dicit, *ubi ad Catholicam Ecclesiam conveniatur?* & Cyrillus *ubi sit Catholica Ecclesia?*

Respondeo, cū antiquitus dubitaretur, qui
 nam ad Catholicam Ecclesiam pertinerent, Cō-
 stitutum est, ut illi, qui orthodoxam doctrinam
 recipiebant, Catholici dicerentur. Cap. de san-
 cta Trinitate lib. 1. *Cunctos populos, quos clementiæ*
nostræ regit Imperium, in tali volumus religione
versari, quam divinus Petrus Apostolus tradidisse
Romani religio usque adhuc ab ipso insinuata de-
clarat, quamque Pontificem Damasum sequi clares,
& Petrum Alexandriæ Episcopum, virum Aposto-
lice sanctitatis. Hoc est, ut secundum Apostolicam,
disciplinam, Evangelicamq; doctrinam, Patris & Fi-
lii, & Spiritus sancti unam Deitatem sub pari ma-
jestate, & sub pia Trinitate credamus. Hanc legem
sequentes, Christianorum Catholicorum nomen, iu-
beremus

*Quinam
 sint Catho-
 lici.*

bonus amplecti, reliquos verò dementes vesanosque judicantes heretici dogmatis infamiam sustinere.

Sozomen. lib. 7. cap. 4. *Declarabat Imperator Theodosius se velle, ut illorum duntaxat Ecclesia diceretur Catholica, qui Trinitatem divinam æquali honore colerent; qui diversum sentirent, eos hereticos appellari debere.* Si Catholicum hoc modo accipi-

*Protestan-
tes sunt
Catholici.*

tur, tum nostras Ecclesias esse Catholicas ne ipse Adversarius negaverit. Omnes enim eam doctrinam, quam Petrus tradidit recipimus, omnes item piam Trinitatem æquali honore colimus. Hanc verò doctrinam quia heretici oppugnabant, juxta hujus legis sententiam Catholicici dici volebant. Verùm si hoc ita est, tum hæc vox non est nota veræ Ecclesiæ, sed doctrina Orthodoxa est vera nota Ecclesiæ Catholicæ.

Edicit enim Imperator Theodosius, ut illorum duntaxat Ecclesia dicatur Catholica, *qui piam Trinitatem pari honore colunt.* Hoc est, qui Orthodoxam doctrinam amplectuntur. Sed hoc est, quod nos dicimus. Deinde Catholicum cœpit de illis dici, qui sacramentis Domini utuntur.

De consecrat. dist. 2. cap. *seculares, & c. omnis homo. Qui in natali Domini, Paschate, & Pentecoste non communicant, Catholici non credantur, nec inter Catholicos habeantur.* Unde apparet eam dici Catholicam Ecclesiam, quæ sacramenta Domini participat. Sed cum Catholicum hoc modo accipitur, tum & nostræ Ecclesiæ sunt Catholicæ, illæ enim sæpius, quàm ter singulis annis cō-

municant. Verùm si Catholicum hoc modo accipitur, tum Catholicum non est nota Ecclesiæ, sed sacramenta in vero usu administrata sunt nota Catholicæ Ecclesiæ. Quæritur enim quis sit Catholicus? Respondet concilium Agatense. c. singulares & Elibertanum c. omnis homo, *Eos esse Catholicos, qui ter in anno participant, & qui hoc negligunt, eos non debere Catholicos dici.* Legitima igitur sacramentorum participatio, est vera Ecclesiæ nota, & hoc est, quod nos dicimus.

Post hæc allegat Iustinum in dialogo cum Tryphone. *Et sunt distincti cognominibus, denominati à quibusdam viris, ut quisque fuit auctor aliusque nove doctrine. Ex iis alii vocantur Marcioniste, alii Valentiniiani, alii Basiliani, alii Saturniniani, alii alio vocabulo, quisque à primo inventore sui dogmatis.*

Qui ab auctore nove doctrine denominantur, non sunt Catholici.

Sed nos libenter concedimus eos non pertinere ad Ecclesiam catholicam, qui novam doctrinam sequuntur: verùm si opinatur Evangelicos sequi novam doctrinam, errat, sequuntur enim antiquam illam doctrinam quam Christus Apostolis tradidit, & Apostoli litteris consignarunt, nec alium auctorem sectantur quàm Christum, & ob eam causam solum Christi verbum, tanquam normam & regulam omnis doctrinæ audiunt. Post Iustinum allegat Irenæum lib. i. cap. 20. *Habent vocabula à Principe impiissima sententia Simone dicti Simoniani.*

Qui ab impiæ doctrine principe

Sed & hoc concedimus. Qui enim impiam doctrinam

doctrinam amplectuntur, illi sunt extra Eccle-
 siam Catholicam. Verùm ut illi sunt extra Eccle-
 siam, qui impiam doctrinam amplectuntur, ita
 qui piam doctrinam amplectuntur, sunt in
 Ecclesia. Quod si ita est, sequitur piam doctri-
 nam esse Ecclesiæ notam. Si opinatur Euangeli-
 cos sequi impiam doctrinam, errat. Sequuntur
 enim eam doctrinam, quæ ab Apostolis, & Pro-
 phetis, in vetus & novum Testamentum. relata
 est, & hoc ipsum se ex Dei verbo probaturos ef-
 se recipiunt. Post Irenæum producit Lactantium
 lib. 4. cap. 30. *Cum Marcionite aut Arriani nomi-
 nantur, Christiani esse desierunt, qui Christi nomine
 omisso, humana & externa vocabula induerunt.*

*denominā-
 tur non
 sunt Ca-
 tholica.*

Et hoc libenter concedo. Nullum enim lo-
 cum retinuerunt in Ecclesia Catholica, qui Chri-
 stiani esse desierunt. Si subjungit Euangelicos
 desisse Christianos esse, errat. Confitentur enim
 Christum esse redemptorem suum, in eo spem &
 fiduciam omnem collocant, eique totam salu-
 tem & omnem felicitatem, quam sperant, acce-
 ptam ferunt, & ab eo se Christianos dici glori-
 antur, & grato animo confitentur. Post Lactan-
 tium adducit Athanasium serm. 2. cont. Arrium.
*Numquam populus ab Episcopis suis, sed à Domino,
 in quem creditum fuit, nomen accepit. Certè à beatis
 Apostolis præceptorib. nostris appellationes adepti non
 sumus, sed à Christo, Christiani sumus, & nuncupa-
 mur. Illi verò qui aliunde fidei sue originem deduc-
 unt, meritò auctorum suorum cognomen præ se fe-
 runt.*

vunt. Quapropter cum à Christo Christiani omnes essemus, & diceremur, explosus & Marcion inventar hereseos; reliqui autem qui manserunt, Christiani titulum retinuerunt, qui verò Marcionem sequuti sunt; non iam inde Christiani, sed Marcionista appellati sunt, ita quoque Valentinus, Basilius, Manichæus, & ceteri sectatoribus suis nomina imperterunt.

Qui fidei
originem
non habet
à Christo,
non est Ca-
tholicus.

Sed & hoc à nobis libenter conceditur. Quicumque enim fidei suæ originem aliunde quàm à Christo sumunt, illi sunt extra Ecclesiam Catholicam. Si suspicatur Evangelicos fidei suæ originem aliunde sumere, quàm à Christo, errat. Hi enim ex solo Christi verbo sapere cupiunt, solum Christi verbum omnis fidei regulam, & normam esse volunt, asseruntque fidem ex nulla origine quàm ex Christi verbo petendam esse. Simile adducit ex Chrylostom. hom. 33. in acta, & ex Hieronym. contra Luciferianos. Ut autem præter has responsiones aliquid generale addam, dico novam Marcionis doctrinam, impiam Simonis sententiam, falsam fidei originem ex solo Dei verbo dijudicari. Quia enim Marcion aliud docuit, Simon aliud sensit, quàm in Dei verbo scriptum est, illius doctrina nova, & hujus sententia impia esse judicatur. Deinde quia hæretici suam fidem aliunde quàm à Christi verbo hauriunt, ex alienis fontibus eam haurire judicantur. Et si hæc ita sunt, sequitur verbum Christi esse veram & propriam fidei sinceræ, doctrinæ antiquæ,

antiquæ, & piæ sententiæ regulam, & veræ Ecclesiæ notam, siue indicium. Ex his tam pulchris & evidentibus rationibus infert. Iam ergo si nunc dicuntur alii Martinistæ, vel Lutherani, alii Zvvingliani, alii Calviniani; Nos autem ab aliquo certo nomine nemo unquam vocavit, constat nostram solam esse veram Ecclesiam.

Quoniam in his robur argumenti situm est, paulò diligentius explicanda sunt. Ac primò negamus eos qui quovis modo ab aliquo denominantur, esse extra Ecclesiam Catholicam. *An sint extra Ecclesiam Catholicã, qui quovis modo ab aliquo denominantur?* Chrysostromus hom. 33. in acta, *Quod si & nos agnominationẽ cuiusdam sortimur, sed non ut ab hæresium principibus, sed ut ab his, qui presunt nobis, & gubernant Ecclesiam.* Non igitur quicumq; ab alio cognominantur, sed qui ab hæresiarcha cognominantur, non sunt vera Ecclesia. Et hoc fatetur ipse Adversarius, *Non est malum, si Catholici denominantur ab iis, qui Ecclesiam gubernant nomine Christi.* Deinde dicimus Euangelicos à Papistis per contemptum vocari Lutheranos, Zvvinglianos, & Calvinianos. Sed non quomodo Papistæ eos vocent, sed quomodo ipsi se nominent, attendendum est. Lutherus tom. 4. abominatur hanc denominationẽ. *Sunt, inquit, qui se Lutheranos esse gaudent, non sic, ò fatue, non sic, oro ut meum nomen taceatur, & nemo LUTHERANUS sed Christianus appelletur, quid est Lutherus? doctriua non est mea, neque pro vobis crucifixus fui. D. Paul. I. Cor. 2. nolebat pati, ut Christiani dicerentur*

*rentur à Paulo, sed à Christo, unde itaque mihi fo-
tudo vermium sacco accederet, ut filij Christi à meo
vilissimo nomine denominarentur? Absit ô amici,
deleamus schismatica nomina, & denominetur
Christus; cuius doctrinam habemus. Ipsi verò se
vocant Christianos. Catechismo Emdensi 1. 2.
Quare vocaris Christianus? Respond. Quia Iesus
Christus me à peccato & morte liberavit, ut eterne
vitæ heres esse possim. Catechismo Heydelber-
geni 32. Quare tu Christianus appellaris? Resp.
Quod per fidem sum membrum Iesu Christi, &
unctionis ipsius particeps, ut et nomē ejus confitear,
mēque sistam ipsi vivam gratitudinis hostiam, & in
hac vita contra peccatum, & Sathanam libera &
bona conscientia pugnem, & postea æternum cum
Christo regnum in omnes creaturas teneam. Non
igitur gloriamur in Calvino, Zwinglio, aut Lu-
thero. Intereà tamen non negamus eos fuisse fi-
deles Christi ministros, & Ecclesiam per Cata-
chresin ab iis cognominationem accipere posse,
quemadmodum ex Chrysolomo, & ex ipso
Adversario docui. Si quis hoc argumentum re-
ctè expendet, videbit illud in Papistas summo
jure retorqueri posse. Vocant enim se Francis-
canos, Dominicanos, & in iis nominibus glori-*

*Papista ab
hæresiar-
chis hic de-
nominatur
eosq; reli-
giosè colit.*

antur, in fronticipio libri conformitatum.

Francisce Iesu typice, dux & norma Minorum,

Mala, pater egregie, pelle animorum,

Sedes nobis perpetue, da regni cælorum.

In libro conformitatum. *Papa Gregorius no-*

nus

nus de sanctitate beati Francisci plures bullas fecit, in quibus aserit beatum Franciscum stigmata D. Iesu veraciter in suo corpore impressa à Christo habuisse; Et hoc TENENDUM MANDAT FIDELIBUS, & credendum, & sub nota heresis puniendum oppositum sapientem. Eodem modo de Dominico canit Synagoga Romana.

*O spem miram, quam dedisti
Mortis hora te flentibus,
Dum post mortem promisti
Te profuturum fratribus.*

Cùm igitur Papistæ ab his auctoribus denominentur, eisdemque adorent, manifestum est illos impiarum & novarum doctrinarum inventores sectari, & ab iisdem denominari. Hanc Religionis profanationem multi ante nostra secula deplorarunt. Anselmus Avelbergensis, *Quare tot novitates in Ecclesia Dei sunt? Quare tot Ordines in ea surgunt? Quis memorare queat tot Ordines Clericorum? Quis non miretur genera Monachorum? Quis denique non scandalizetur? & inter tot diversas formas religionum disceptantium tedioso non afficiatur scandalo? Imò quis non contemneret Christianam religionem tot varietatibus subjectam, tot adinventionibus immutatam, tot novis legibus & consuetudinibus agitatam, tot regulis & moribus Monachorum ferè annuatim fluctuantem?*

Interea tamè non nego & Papistas velle Christianos appellari. Verùm cùm illi sic dici velint, &

nos id nomen nobis competere asseramus, quid est faciendum? Respondeo regulam Chrysoſti, eſſe tenendam, quam tradit hom. 33. in acta Apoſtolorum. *Quid ergo respondebimus gentilibus? Venit enim gentilis, & dicit, vellem fieri Chriſtianus. ſed nescio cui adhaream, multa inter vos ſunt pugnae; ſeditiones, ac tumultus, nescio quod dogma eligam, quod praeferam? ſinguli dicunt, ego verum dico, cui credam nescio, cum ego Scripturarum ſum ignarus, & illi utrumque idem praetexunt. Sane hoc multum pro nobis: nam ſi diceremus nos rationibus credere, merito turbaberis: ſed cum Scripturas accipimus, & illae ſimplices ſunt, ac verae, facile tibi fuerit iudicare, SI QUIS ILLIS CONSENTIT, CHRISTIANUS EST. Si quis contra eas pugnat, procul eſt ab hoc Canone. idem hom. 7. in Matth. Si videris hominem Chriſtianum, considera, ſi confeſſio eius conveniat cum SCRIPTURIS, ſi ſic, tum VERUS eſt CHRISTIANUS. ſed ſi haec regula obtinebit, verum erit, quod ante aſſerimus, ſacram Scripturam, in vero ſenſu, eſſe veram, propriam, & legitimam notam Chriſtianorum, id eſt, Chriſtianae Eccleſiae. Nam ut inquit Chryſoſtomus, qui conſentit Scripturis, eſt Chriſtianus, & qui ijs non conſentit, non eſt Chriſtianus. Scriptura igitur Chriſtianos ab ijs, qui non ſunt Chriſtiani diſtinguit. Sed hoc eſt quod nos dicimus, ſcripturam in vero ſenſu eſſe veram notam Chriſtianae Eccleſiae.*

CAPUT II.

An antiquitas sit vera Ecclesie nota?

Secunda nota est antiquitas, Ridiculè. Nam
 ut Papistæ suam Ecclesiam prædicant anti- An anti-
 quitas sit
 vera Eccle-
 sia nota?
 quam esse: ita gentiles jactitabant suam religio-
 nem esse antiquam, & Christianam propter no-
 vitatem rejeciebant. Apud Ignatium ad Phila-
 delphios dicebat Paganus ἔτι καὶ μὴ ἐὶ τῆς ἀρχαίας
 εὐαγγελίου, ἢ πισύσω. Antiqui-
 tas non
 convenit
 soli Eccle-
 sia.
Nisi in antiquitate in-
venero Evangelium, non credam. Eodem modo
 Symmachus ad Theodosium, *Silonga ætas aucto-*
ritatem Religionis faciat, servanda est tot seculis si-
des, & sequendi sunt tot nobis parentes, qui secuti
sunt feliciter suos. August. lib. quæst. V. & N. T.
 q. 114. *Paganam antiquitatis causa verum se tenere*
contendunt, quia quod anterius est, inquirunt, fal-
sum esse non potest, quasi antiquitas & vetus con-
suetudo præjudicet veritati. Num quod Ethnicæ
 religioni convenit, veræ Ecclesie nota esse po-
 test? Augustinus, ut hanc stropham refutet, di-
 cit *antiquitatem non posse veritati præjudicare.*
 Ignatius dicit *Iesum Christum esse antiquita-*
tem, Epistol. ad Philadelph. ὅτι ἐμοὶ ἀρχαία ἐστὶν
 ἰησοῦς ὁ Χριστός. Antiqui-
 tas non
 convenit
 omni Ec-
 clesie.
Deinde antiquitas non conve-
nit Ecclesie recenter institutæ. Quod enim re-
 cens est, antiquum non est. Adde Ecclesie ho-
 stem, draconem illum magnum, qui universam
terram seducit, dici antiquum. Apocal. 12. 9. Ex

Antiquitas non est visibilis.

quo sequitur Antiquitatem neque omni Ecclesiæ, neque soli, neque semper convenire. Huc accedit antiquitatem nec oculis videri, nec ullis externis sensibus percipi posse, ac proinde ne visibilem quidem notam esse posse. Quis enim potest visibilis nota esse, quod externis oculis videri nequit? Hoc licet ita se habeat, tamen dicit, *Sine dubio vera Ecclesia est antiquior, quam falsa, quemadmodum Deus antiè fuit, quam esset diabolus. Quocirca. Matth. 13. prius seminatum fuit bonum semen, quam Zizania, & Ecclesia dicitur (Catholica, quia omni tempore fuit, & Apostolica, quia ab Apostolis fundata, & proinde antiquissima est.*

Sed hæc exempla sunt partim aliena, partim contra ipsum adversarium. Alienum est, quod affert de Deo, & Diabolo. Deus enim creavit Diabolum. Sed vera Ecclesia non creavit falsam. Contra ipsum est, quod de satione boni seminis & zizaniorum affert. Hinc enim antiè disputavit bonos & malos esse in Ecclesia simul. Nunc docet bonum semen esse veram, zizania esse falsam Ecclesiam, quæ quomodo conciliaturus sit ipse viderit. Ridiculum est, quod dicit Catholicum inde dici, quod omni tempore fuerit.

Catholicum non fuit omni tempore.

Ecclesia n. ab Apostolis recens plantata, erat Catholica, & tamen non fuerat omni tempore. Et nos capite præcedente aliam significationem ostendimus. Deinde quod modo dicit, ipse evertit, cum scribit Apostolicam, hoc est, ab Apostolis fundatam Ecclesiam esse illam antiquissimam.

mam: Aut enim illud non est antiquissimum, quod Apostolorum tempore cepit: aut Apostolica Ecclesia non cepit primùm illo tempore, si est illa antiquissima. Eademque ratione falsum est illud dici Catholicum, quod fuit omni tempore. Aut enim Apostolica Ecclesia fuit omni tempore, & non cepit primùm Apostolorum seculo: aut si non fuit omni tempore, sed cepit imperante Tyberio: tum vel Apostolica Ecclesia non est Catholica, vel Catholicum non est illud, quod fuit omni tempore.

Hoc fundamento jacto, disputat Papisticam Ecclesiam esse illam, quam Christus instituit, & proinde omnibus sectis Hæreticorum antiquiorem, tali argumento.

In omni insigni mutatione semper hæc sex ostendi possunt. *Primum*, quis auctor sit novi dogmatis. *Alterum*, quodnam dogma docuerit. *Tertium*, quo tempore docuerit. *Quartum*, quo loco docuerit. *Quintum*, quis illud oppugnaverit. *Sextum*, qui illud secutus sit. Sed hæc sex in Lutheranis ostendi possunt. *Primum*, Lutheranorum auctor est Martinus Lutherus. *Alterum*, nova Lutheranorum dogmata sunt, *Hominem justificari per solam fidem*. Et, *Eucharistiam non esse sacrificium*. *Tertium*, hoc docere cepit anno decimosextimo. *Quartum*, Locus in quo docuit fuit Saxonia. *Quintum*, hanc novam doctrinam oppugnavit Leo decimus. *Sextum*, erat primum exignus cætus,

An in omni mutatione hæc sex ostendi possunt.

qui hæc nova dogmata apprehendit, qui deinde magna cepit incrementa. In Papistica autem Ecclesia nihil tale ostendi potest. Lutherana igitur Ecclesia est nova. Papistica est vetus & antiqua Ecclesia.

Nos primum negamus majorem. In agro enim apud Matth. cap. 13. vers. 25. Facta est insignis mutatio. Nam sunt in eo seminata zizania; neque tamen sciverunt servi familiâs, quis id se verit, vel quando id factum sit. Dicebant enim ad patrem familiâs, *Nonne bonum semen seminasti in agro tuo, unde igitur, habet zizania?* Causa est, quod *dormierunt*, cum hæc fierent. Eodem modo in Ecclesia Iudæorum facta est tanta Religionis mutatio, ut omnes præfules & sacerdotes, qui illam Ecclesiâ gubernabant, Christum caput & servatorem Ecclesiæ, non solum negaverint, sed etiam ceperint, & tandem publico ac solenni iudicio blasphemix condemnaverint. Neque tamen quisquam has sex circumstantias in ista mutatione vel unquam observavit, vel nunc ostendere potest, ut meritò ridendus sit hic disputator cum suis sex circumstantiis. Nos distinguimus mutationes in occultas, & manifestas, item in subitaneas & lentas, & dicimus in insigni mutatione, quæ est subitanea & manifesta, has circumstantias observari posse, in occulta & lenta non posse.

Deinde utraque minor est falsa: sed nos prius de novitate dogmatis Lutheri, deinde de vetustate

state dogmatum Papisticorum agemus.

Negamus igitur Lutherum esse auctorem istorum, quæ prædicavit, dogmatum: neque hoc hætenus quisquam ex omnibus Lutheri adversariis, qui sanè multi fuerunt, unquam ostendere potuit: neq; nobis difficile est ostendere, Hæc dogmata, (prout Lutherus ea docuit) tradidisse Christum Apostolis, Apostolos mandasse litteris, & primitivam, subsequentemque Ecclesiam illa ab Apostolorum seculo, ad hanc usque ætatem, semper & sine ulla interruptione docuisse.

Lutherus non est auctor ejus doctrinae quæ docuit.

Nam quod attinet ad justificationem per solam fidem, dicit Christus Mar. 5. 36. Luc. 8. 50. *Ne metuas, solummodo crede.* Hunc secutus Apostolus inquit ad Gal. 2. 16. *Scientes non justificari hominem ex operibus legis, sed per fidem.* Apostolorum ætatem proximè secutus Origenes docet in 3. ad Rom. *Non requisivit Dominus, quid prius operatus esset, nec expectavit, quid operis, cum credidisset, expleret, sed SOLA confessione justificationum, comitemque sibi paradysum ingressurus assumpsit.* Et, *Iesus ex nullo legis opere, sed per SOLAM fidem ait ad eum, remissa sunt tibi peccata tua.*

Justificatio per solam fidem

Origenes

Hilarius. Can. 8. in Matth. *SOLA fides justificat.* Basilus de humilitate, *Novit se vere justitiam indiguisse, SOLA autem fidem Christum justificationum.* Ambros. præfati. ad Gal. *Ut SOLA fides sufficiat ad salutem.* In ad Rom. 3. *SOLA fide, dono Dei justificamur, nihil operantes, neque vi-*

Hilarius

Basilus

Ambrosius

cem reddentes, & in ad Rom. 4. Ut sine labore & aliqua observatione, SOLA fide iustificentur apud Deum. Et in I. ad Cor. 1. Hoc constitutum est à Deo, ut qui credit in Christum salvus sit sine opere; SOLA fide gratis accipiens Remissionem peccatorum. Hieronymus in ad Rom. 4. Tam magna dono Dei fuit fides Abrahæ, ut & pristina peccata ei condonarentur, & SOLA ei pro omni iustitia duceretur accepta. Et, Impium per SOLAM fidem iustificat, non per opera. Chrysostomus oratione 4. contra Iudæos. Non ex beneficiis, nec laboribus, nec compensatione, sed ex SOLA gratia iustificavit genus nostrum, & in ad Gal. 3. Hic demonstrat eum, qui SOLA fide nititur, benedictum esse. & hom. 5. ad Coloss. Homines lapidibus stupidiores, ad Angelorum subito dignitatem simpliciter, nudis verbis, SOLAQUE fide. sine omni operum adminiculo evehere, revera est gloria, & huius mysterii divitia. Augustinus tract. 42. in Iohan. Erant præcogniti, quod non fuerant credituri ea fide, qua SOLA possent ab obligatione peccatorum liberari. Theodoretus in 3. ad Rom. SOLA fide allata peccatorum remissionem accepimus. Hesichius in Levitic. 7. c. 2. Miseratus Deus humanum genus, cum illud ad explenda opera legis infirmatum vidisset, non ex operibus salvare, sed per gratiam hominem voluit: Gratia verò ex misericordia fide apprehenditur SOLA, non ex operibus. Haimo Euangelio, de circumcissione Christi. SOLA tantummodo fide iustificabuntur, sicut scriptum est, Iustus ex fide vivit. Theophylactus. in

Hieronymus.

Chrysostomus.

Augustinus.

Theodoretus.

Hesichius.

Haimo.

Theophylactus.

ad Galat. 3. *Demonstrat Apostolus fidem ipsam vel SOLAM habere justificandi virtutem.* Oecumenius in 4. cap. Actorum. *In ipsa SOLA fide, salus hominibus data est.* Bernardus homil. 22. in Canticum. *Quisquis pro peccatis compunctus erit, & sitit iustitiam, credat in te, qui justificas im-
pium, & SOLAM justificatus per fidem pacem habebit apud Deum.* Thomas 3. q. 70. art. 4. a. 2. *SOLA fides future Christi justificabat tam pueros, quam adultos.* & in 1. ad Timoth. 1. lect. 3. *Non est ergo in eis spes justificationis, sed in SOLA fide.* *Lyra* li-
ve glossa ordinaria, in ad Rom. 3. *Si lex non justificat sed SOLA fides, quare ergo posita est lex? & in epist. Iacob. Abraham per opera, qua fecit, iustus non fuit, sed SOLA fide, oblatio vero eius est opus & testimonium fidei & iustitiae.* Bonaventura in 4. sent. dist. 15. q. 1. *Quia homo non potuit pro tantatura
offensa satisfacere: ideo dedit ei Deus mediatorem, qui satisfaceret pro offensa. Unde in SOLA fide passionis remittitur omnis culpa.* Erasmus *Hæc vox SOLA tot clamoribus lapidata hoc seculo in Lu-
thero, reverenter legitur & auditur in patribus.* Si hæc Bellarminus leget, pudebit eum, sat scio, suæ vanitatis, & metuet fortasse, ut sui Seminaristæ, si hæc intelligent, iudicaturi sunt, doctrinam quam profitemur, non esse tam novam, ut monachus jactitat.

Secundum membrum probationis est, quòd Protestantes negant Eucharistiam esse sacrificiū. Sed hoc est falsum. Protestantes enim palam te-

stantur omnem Eucharistiam, quam Christianus secundum Dei verbum Deo præstat, esse sacrificium. Quin dilertè docent, sacram Cœnam, quatenus est Eucharistia, sacrificium dici posse. Chemnicus parte secunda examinis de Missa pontificia, *Propter publicas preces & communes gratiarum actiones, potest Missæ, juxta Scripturæ sententiam, tribui appellatio Sacrificij.* Idem docet Calvinus, lib. 4. in tit. c. 18. § 16. Ex his apparet candor Adverlarii; quod autem ad rem attinet. Protestantes non negant sacram Cœnam esse sacrificium laudis, & gratiarum actionis, hoc est, eucharisticum: sed negant Missam esse sacrificium expiatorium, idq; externum & reale pro peccatis vivorum & mortuorum. Hoc enim dogma cum ipsa re, cum Papistico Missæ Canone, & cum Dei verbo pugnat. Ac primum pugnat cum ipsa re. In omni enim reali & externo sacrificio, hostia est realis & externa. In hoc enim differt sacrificium externum, ab interno, quòd in hoc est hostia externa, in illo hostia interna. Sed in Missa non est hostia realis & externa. Nemo enim eam externis corporis sensibus percipit. Quis enim unquam corpus & sanguinem Domini in Papistica Missa, aut visu, aut tactu, aut ullo alio sensu assecutus est? deinde in Missa nihil est reale & externum, quàm panis & vinum, aut illorum accidentia, ut Papistæ somniant, unde necessariò sequitur, vel panem & vinum, illorumve accidentia, pro peccatis vivorum & mortuo-

*Sacrificiū
externum.*

*Missæ pu-
gnat cum
ipsa re.*

mortuorum offerri, vel nullam externam hostiã in Missa esse. Deinde si pertinaciter urgent, corpus & sanguinem Christi esse ipsam externam, & realem hostiam, quam in Missa offerunt, tum necessariò sequitur, posse aliquam externam & realem hostiam dari, quæ ullis externis sensibus comprehendi nequit.

Secundò pugnat hoc dogma cum ipsius Canonis verbis. Can. Miss. *Te clementissime pater per Iesum Christum supplices rogamus, ac petimus, ut accepta habeas, & benedicas hæc dona, & hæc munera, hæc sancta sacrificia, illibata, imprimis quæ tibi offerimus pro Ecclesia tua. Et ita decretis. Pro animabus famulorum famularumque tuarum hostiam Domine suscipe benignius oblatam, ut hoc sacrificio singulari vinculis horrendæ mortis exuti vitam mereamur eternam.* Canone Missæ, *Quam oblationem tu Deus in omnibus, quæsumus benedictam, ascriptam, ratam, rationabilem, acceptabilem facere digneris. ut nobis corpus & sanguis fiat dilectissimi filij tui Iesu Christi.* Sed quod Deus acceptabile facere debet, id nondum est acceptabile, aut igitur corpus Christi non est acceptabile, aut non est ista oblatio, quæ in Missa offertur. Item quod corpus Domini fieri debet, hoc nondum est corpus Christi, oblatio igitur Missæ non est corpus Christi. Et, *Munera quæsumus Domine oblata sanctifica.* Sed quod adhuc sanctificari debet, id nondum est sanctificatum. Aut igitur corpus & sanguis Christi non sunt

sanctificata, aut non sunt ista munera, quæ in Missa offeruntur. Et, *Supra quæ propitio ac sereno vultu respicere digneris, & accepta habere, sicut accepta habere dignatus es, munera pueri tui iusti. Abel, & sacrificium Patriarchæ nostri Abrahæ.* Num corpus & sanguis Christi eodem modo accepta & grata sunt, quo sacrificia Abeli & Abrahæ accepta & grata fuerunt? At hæc non per se, sed per aliud sacrificium accepta fuerunt. Possent plura huiusmodi cumulare, sed quis potest harum blasphemiarum sine stomacho recordari?

Tertio, hoc dogma pugnat cum Dei verbo.

*Missæ pu-
gnat cum
Dei verbo*

Hebr. 10. *Unica oblationes consecrantur in perpetuum, qui sanctificantur.* At canon docet oblationes, hostias, munera & sacrificia pro nobis in Missa offerri. Sed quod est unicum, id non est multum. Deinde sanctificamur per immolationem Christi semel factam. Ergo Missifici frustra sacrificant. Denique ille per oblationem sui ipsius patefactus est. Heb. 9. Sed Missificus non offert seipsum, nec est Christus. Præterea in sacrificio Christi, idem est sacerdos & victima. Sed Missificus & victima in Missa non sunt idem.

Deinde in oblatione Christi mors Christi intervenire debet; sed Christus semel mortuus mori amplius non potest: Denique priusquam Deus animam efflaret, clamabat consummatum est. Ioh. 19. Sed si peccata vivorum & mortuorum adhuc quotidie per sacrificium Missæ expiantur: tum nondum consummatum est, Heb.

10. *Vbi est peccatorum remissio, ibi non est amplius oblatio pro peccatis.* Ergo vice versa, ubi amplius oblatio pro peccatis est, ibi non est peccatorum remissio. Sed apud Papistas est adhuc oblatio pro peccatis. Ex his & similibus manifestum est, propitiatorium Missæ sacrificium pugnare cum Dei verbo. Cùm igitur Missa cum ipsa re, secum ipsa, & cum Dei verbo pugnet, necessariò sequitur esse novum & recens dogma, contra, ò post sacram scripturam excogitatum. Ac proinde Synagogam Papisticam esse recentem & novam, utpote quæ habeat & sectetur nova & recentia dogmata. Ecclesiã verò Protestantium benefacere quod hoc dogma repudiat, & abominatur. Quoniam verò Adversarius ex novitate doctrinæ, Ecclesiæ novitatem arguit, æquum est, ut ostendam multa nova dogmata esse in Papistica religione, ut inde Papisticæ Ecclesiæ novitatem discat. Ac primum, Papistæ docent non solum verum Deum: sed etiam animas mortuorum, cælestes angelos, & ipsas imagines ac statuas sanctorum religiosè adorandas & colendas esse. Thom. in 3. sent. dict. 2. *Imago & ejus exemplar eodem cultus genere coli debent.* concil. Nicen. act. 2. *Non sunt due adoratiões sed una adoratio imaginis & exēplaris, cujus est imago.* Sed sacra scriptura dicit. Matth. 4. *Dominũ Deum tuum adora bis & ei SOLI servies.* Apo. 19. 10. *Et proci di ante pedes ejus ut adorarẽ eum, sed dixit mihi, vide ne feceris, conseruus tuus sum. Et, fratrum tuorum, qui habent*

Missæ sacrificium propitiatorium est dogma novum.

habent testimonium Iesu. Act. 10. 25. Occurrens ei Cornelius, & accidens ad pedes ejus adoravit. Petrus verò erexit eum dicens, surge. Nam & ego homo sum. Exod. 20. 4. Non facies tibi sculptile, nec ullâ similitudinem eorum, quæ in cælo sunt sursum, vel in terra deorsum, vel in aquis, quæ sub terra sunt; non adorabis ea, neque coles. Ex his apparet religiosam adorationem, sive invocationem Angelorum, Hominum mortuorum, imaginum, & statuarum esse dogma post & contra Dei verbum excogitatum.

*Meritoria
justificatio
est dogma
novum.*

Secundò Papistæ docent nos non prorsus gratuito, sed partim gratia, partim merito nostro justificari; scriptura vero sacra docet nos prorsus gratuito justificari, Eph. 2. 8. *Gratia estis servati, idque per fidem, non ex vobis, Dei donum est. Rom. 3. 24. Justificamur autem gratis, id est, ejus gratia, per redemptionem factam in Iesu Christo. Rom. 2. 28. Colligimus igitur fide justificari hominem absque operibus legis. Rom. 4. 3. Credidit Abraham Deo & imputatum est ei ad justitiam. Atque ei qui operatur, merces non imputatur ex gratia, sed ex debito. Ei verò, qui non operatur, sed credit in eum qui justificat impium, imputatur fides sua ad justitiam. Gal. 2. 16. Scimus hominem non justificari operibus legis, sed per fidem. Meritoria igitur justificatio est dogma post & contra Dei verbum excogitatum.*

*Hesitatio
papistica
est dogma
novum.*

Tertiò Papistæ docent, nos semper debere dubitare an simus in gratia? At sacra scriptura docet

docet nos debere promissionibus Dei firmiter credere, & certò persuasos esse de eis, quæ nobis promittuntur. 1. Tim. 1. 5. *Nostrum Evangelium consistit in certa persuasione.* Heb. 4. 16. *Accedamus cum fiducia ad thronum gratiæ.* Rō. 4. 18. *Qui contra spem sub spe credidit fore, ut fieret pater multarum gentium.* Rom. 4. 20. *Ad hanc promissionem non dubitavit incredulitate, sed roboravit se fide, tributa gloria Deo.* Rom. 8. 38. *Mihi persuasū est, neq; mortem, neq; vitam neq; Angelos, neque principatus, neque potestates, neque presentia, neque futura, neque sublimitatem, neque profunditatem, neq; ullam rem aliam creatam, posse nos separare a charitate Dei, quæ est in Iesu Christo Domino nostro* Psalm. 23. 4. *Etiam si ambulavero in umbra mortis, tamen non timebo, quia tu mecum es.* Papistica igitur hæc hæsitatio est post & contra Dei Verbum excogitata.

Quartò, Papistæ docent non solùm Christū esse Mediatorem Dei & hominum; sed & Mariam esse eorundem Mediatricem. In oratione de quinque doloribus, *Mediatix Dei & hominum.* In festo visitationis Mariæ, *veni salvatrix seculi, sordes aufer pecculi.* In oratione. *O Clementissima, sis spes in desperatione, ne succumbam mortis in agone, cum nulla spes sit altera, nisi tu Virgo puerpera, patris parens & filia, cui me reconcilia.* Sed sacra scriptura docet tantùm esse unicum Mediatorem Iesum Christum 1. Tim. 2. 5, *Unus est Deus, unus mediator Dei, & hominum homo Iesus*

Mariam esse mediatricem inter Deum & nos, est dogma novum.

ſus Chriſtus. Vnde apparet alios iſtos media-
tores, qui præter Chriſtū reperti ſunt, eſſe poſt
& contra ſacram ſcripturam excogitados.

*Nundina-
tio papaſti-
ca eſt dog-
ma novū.*

Quintò. Papaſtæ docent nos poſſe vel à pec-
catis, vel ab eorum pœnis, vel ab illorum deni-
que ſatisfactionibus pecunia liberari, & abſolvi.
Poëta ſi dederis marcas & eis impleveris arcaſ, cul-
pa ſolveris, quacumq; ligatus eris. Sed ſacra criptu-
ra dicit nos nullis caducis rebus à peccatis eorū-
ve pœnis aut ſatisfactionib. abſolvi poſſe. I. Pet.
I. 18. *Ve ſciatis vos non caducis rebus auro aut argē-
to, ſed pretioſo ſanguine agni immaculati redemptos
eſſe.* Nundinatio igitur papaſtica eſt dogma poſt
& contra ſacram ſcripturam excogitatum.

*Monar-
chia Papaſtæ
eſt dogma
novum.*

Sextò. papaſtæ docent omnes Creaturas de
neceſſitate ſalutis ſubefſe debere Papæ Romano.
Hunc primatum multa tyrannide armant, & o-
mnibus mortalibus terribilem reddunt. Hoc
enim inſtructus poteſt contra Vetus & Novum
Teſtamentum diſpenſare, poteſt in cælum in-
tromittere quos vult, & ex eo deturbare quos
vult, poteſt homines mortuos, qui cūm viverēt,
proſtigatæ vitæ erant, in numerum Divorum
referre, poteſt libros qui non ſunt verbum Dei,
facere, ut ſint verbum Dei. Poteſt regna trans-
ferre, deturbare Reges & Monarchas de ſolio,
& alios ad eandem dignitatem evehere. Poteſt
ſubditos à jramento obedientiæ ſolvere. Hoc
inquam primatu armatus facit cum Chriſto
unum Conſiſtorium, & poteſt idem in terra,
quod

quod Christus potest in cœlo, & quemadmodum Christus est omnis erroris expers, ita Papa errare non potest, & ob eam causam nemo debet ab illo ullius actus rationem petere. Et si mille animarum Catervas præcipites in Gehennam duceret; tamen nemo deberet dicere, *Domine quare facis sic?* Propter hanc inauditam potentiam patitur se hoc titulo salutari. *Dominus Deus noster Papa.* Hæc verò omnia sunt non tantùm nova, & prisca antiquitati inaudita, sed etiam impia, fœda, & blasphema.

Septimò, Papistæ docent Presbyterum qui non habet uxorem, loco ejus Concubinam habere **D E B E R E.** Hoc verò non tantùm novum, sed impium & execrabile dogma est.

Octavò, Libros Apocryphos, & à veteri Ecclesia, ut docet Canon Laodicenus, Athanasius in synopsi, Hieronymus in prologo Galeato, Hilarius præfatione in Psalmos, Nazianzenus in carminibus, & alii patres, extra Canonem positos, in Canonem recepit, eidemque Dei verbo traditiones Romanas, quæ magna ex parte non tantùm novæ; sed prophanæ, ridiculæ, & impiæ sunt, exæquavit. Hæc autem omnia Veteri Ecclesiæ nova et inaudita sunt.

Nono, Papistæ docent presbyteros debere esse cælibes. Cujus rei novitatem docet Canon Paulinus, qui vult Episcopum esse *unius Uxoris Virum.* Charta me deficeret si cætera de novis & prisco seculo incognitis Monachorum agminibus,

Papa præcipit scortationem.

Canonizatio librorum papalis est dogma novum.

Calilatus papalis est dogma novum.

agminibus, de eorum supererogationibus, de novis sacramentis, de satisfactionibus, de nundinationibus, de purgatorio post hanc vitam, & alia nova ac planè impia dogmata recēdere vellem: & nos, si Deus vitā dabit, in singulis controversiis videbimus.

Dicet nos fortasse non designare, ubi, quādo, à quo hæc promulgata sint, ad quod respondeamus, petendo, ut æquus lector, velit illa dogmata à me notata ad regulam sacrarum scripturarum appendere, quod si faciet, deprehendet ipse hæc omnia esse post & contra sacram scripturam excogitata, quo intellecto, quid attinet dicere, quando, ubi, & per quem promulgata sint? quamquam nos cū de Papa disputaremus, satis perspicuè ostendimus, ubi, quando, & per quem papalis illa potestas ceperit, creverit, & ad hanc Tyrannidem pervenerit. Cū itera de scriptura disputaremus, ostendimus quis, ubi, & quando Canonem Ecclesiasticum auxerit; in sequentibus nos idem facturos esse pollicemur.

Et si hæc sufficient ad hanc stropham refutandam: tamen quia adversarius valde Iesuiticatur in hoc argumento, excutiemus singula, ne imperitus Lector rei veritate victus, huiusmodi phlyanis incertus reddatur, sic igitur dicit.

Nihil horū de nobis ostendere possunt. Nam primò nunquā nobis objecerūt authorem nostræ sectæ, nec ab illo particulari homine nos appellaverunt.

Contra

Contrà. Non unus particularis homo omnium istorum errorum quibus papatus crevit, & ad hanc deformitatem pervenit, auctor est. mysterium enim hoc iniquitatis cepit tempore Apostolorum peragi. 2. Thessal. 2. 7. & vix multis seculis absolutum est. Vnus igitur numero homo istius generalis apostasię, quę ab Apostolo. 2. ad Thess. cap. 2. prædicatur, auctor esse non potest, nisi velis statuere existisse aliquem, qui ab Apostolorum seculo ad nostram usque ætatem vixerit. Vt autem totum illud corpus, quod Christo militat, unà cum suo capite dicitur Christus: ita etiam totum illud corpus quod Antichristo militat, unà cum suo capite dicitur Antichristus. Et, ut Christus facere dicitur, quicquid ipsius ministri in ipsius nomine faciunt: ita quicquid Antichristi ministri in ipsius nomine faciunt, Antichristus facere dicitur. Pronunciamus igitur Papam Romanum, unà cum suis satellitibus, & juratis ministris esse auctorem istorum errorum, qui Ecclesiam Christianam deformarunt. *Auctor errorum papalium,* Multa fecit ipse Papa quemadmodum in singulis controversiis ostendemus, & juverunt eum multi hæretici, quorum hæreses interpolavit, & Monachi, qui suis deliriis universum orbem dementarunt: quam ob causam, eos meritò, ab universali isto capite Papistas, ab his singularibus satellitibus atque adiutoribus Papæ, Franciscanos, Dominicanos, Lajolistas appellamus, & ab aliis

sectarum auctoribus denominamus. Possum hæc per singulas controversias ostendere, sed ne seriem disputationis interrumpam, uno atque altero exemplo contentus ero. Ridiculum est, quod dicit nos non posse unum aliquem particularem hominẽ ostẽdere, à quo denominati sint: Ut enim Papatus, quẽ adũ jam dixi, non ab uno particulari homine constitutus est, ita etiam Papistæ ab uno particulari homine non denominantur. Verũ quia totum corpus unà cum capite, vocatur Antichristus, & hujus corporis caput vocatur papa, ita illi meritò à suo capite vocantur Papistæ, neq; tamen huic generali & communi denominationi derogat, quod Franciscani à suẽ sectæ auctore Francisco, vocantur Franciscani, à Dominico Dominicani, & à Laiola Laiolistæ, etsi n. hi se devovent Francisco, Dominico, &c. tamen confitẽtur se salvos fieri non posse, nisi Papam Rom. caput teneant, & illi adherent. Quod igitur ad primum attinet, Papa & ipsius ministri sunt auctores papisticorum errorũ.

Novum dogma est hic, quem nunc usurpat, primatus papæ. Hujus prima fundamenta jecit Victor, cùm Asiaticos excõnunicare conaretur; ut est apud Eusebium, l. 5. cap. 22. 23. & 2. 24. Fuit autem id novum, & ante istum diem inauditum; & ob eam causam, neque Asiatici neque Europæi istum bannum alicujus fecerunt, & Victorem Ecclesiarũ *perturbatorem* esse pronunciarunt, ut docet Eusebius. Aliquantò post Celestinus

*Potest ostẽ
ri, à quo
Papistæ,
dicatur
Papistæ,
& à quo
idem de
nominetur
Francis-
canus.*

*Primatus
Pape est
dogma no-
vum.*

stinus eandem causam promoveri voluit, sed à synodo Africana, cui Augustinus interfuit, repressus, & falsi convictus est. Hac nova & inaudita dominandi libidine ita commotæ fuerunt cæteræ Ecclesiæ, ut in variis synodis sanciverint, nequisquam, ne Romanus quidem, *Episcopus Episcoporum*, aut, *primus Episcopus* diceretur, & ut nemo, *trans mare, ne Romam quidem provocaret*. Postea cum Mauricio imperante Cōstantinopolitanus sibi hunc honorē arrogaret, à Gregorio graviter refutatus est, atq; istis refutationibus, Gregorius Papa Rom. palam ostendit, esse *Antichristi præcursores & ipsum Antichristum, quicumque se universalem vocat*. Cum verò Phocas dominum suum Imperatorem Romanorum refariè intereremisset, ut sibi regnum in occidente confirmaret, sancivit Bonifacium esse universale totius Ecclesiæ caput, ea conditione, ut Bonifacius ipsius parricidiū approbaret. Hoc modo à Phoca istam potestatem parricidii approbatione emit Bonifacius, & hoc obtinuit, ut totius Ecclesiæ universale caput diceretur, post Gregorius septimus, Paschalis secundus, Alexander Tertius, Innocentius & alii horrenda bella diversis temporibus in Germania, Anglia, Hispania, Italia, aliisque regnis, adjuvantibus eos Monachis & Clericis, aliisque hominibus perfidis, & patriæ hostibus, contra Europæos Reges concitarunt, & hunc, quem nunc usurpant, primatum obtinuerunt, ut nos fusiùs ostendi-

mus, cùm de Papa Roman. disputaremus. Videt, op. no., Bellarminus, nos in hoc dogmate, & auctores, & tempus, & locum, & oppugnatores ejusdem ostendere posse. Quod autem dicit Papam ante Phocam vocatum esse Ecclesiarum caput, nihil ad rem facit. Nam neque propterea *Caput.* Monarcha fuit in Ecclesia, neque eo sensu, quo nunc, Ecclesiarum caput dicebatur. Nam & aliis etiam hic titulus tributus est, qui tamen hanc in Ecclesia dominandi potestatem sibi nunquã arrogarunt. Equidem synodus Ephesina vocat *Cyrillum caput Episcoporum* congregatorum; quod testatur epistola synodica apud Cyrillũ, tom. 4. epist. 8. Gregorius vocat Paulum *Caput nationum*, in 1. Reg. l. 4. cap. 4. Prudentius vocat Bethlehem *caput Orbis*. in Enchirid. Chryostom. hom. 3. ad Populũ Antiochen. vocat Antiochiam *Caput Orbis*. Num & Antiochenus & Bethlemicus & Paulus, & Cyrillus sibi hunc papalem primatum arrogabant? Non opinor, alius enim eruditione, alius auctoritate, alius dignitate, alius alia de causa caput dicitur. Sed Bonifacius, stipulatus est à Phoca, ut universale caput diceretur, quod nõ est aliud, quàm ut alii externa quadam circumstantiã, hic essentia caput Ecclesię esset, hoc modo sibi paulatim sumpsit, quod est Christi proprium.

Ipse Adversarius & Missæ mentionem fecit, quam ob causam, ut auctores primatus Romani, ita etiam auctores Missaticæ, quæ nunc usurpatur

tur, pompæ ostendi possunt. Polydorus igitur lib. 5. cap. 11. & Platina in SIXTO. In celebratione mandavit, *ut sanctus, sanctus, Dominus Deus Zebaoth cantaretur.* Nuda primò hæc *Missæ ori-*
80. rant & omnia simpliciter tractabantur, Petrus enim ubi cōsecraverat, oratione pater noster usus est. Auxit hæc mysteria Iacobus Episcopus Hierosolymitanus, auxit & Basilius, auxere & alii. Nam Celestinus *Missæ introitum* dedit, Gregorius *Kyrieleison.* Gloria in excelsis Deo *Telesphorus.* Collationes *Gelasius primus.* Epistolam & Evangelium *Hieronymus.* Alleluia *sumptum* est ex Ecclesia Hierosolymitana. Symbolū ex concilio Niceno. Mortuorum cōmemorationem *Pelagius* invenit. Thus *Leo tertius.* Osculum pacis *Innocētius primus.* Ut caneretur, *Agnus Dei,* *Sergius* instituit. *Innocentius tertius* sancivit *transubstantiationem,* cap. firmiter credimus. De fūma Trinit. & fide Cathol. videre est. Synodus Cōstantiensis interdixit Laicis calice. Polydorus lib. 5. cap. 10. *Zepherinus* statuit, ut omnes *Christiani* qui pubertatis annos attigissent, minimum semel caperent quotannis, paschali die. *Fabianus* sancit ut id ter fieret. *Innocentius 111.* & *Honorius 1111.* confirmarunt ut *Eucharistia* in templo continenter aſervaretur, ad egrotantium commoditatem. ut sine eo *viatica* hinc non abeant, ut est de consecratione dictione, 1. Aliorum rituum & ceremoniarū, quæ usurpantur, auctores eodem modo ostendi possunt, & sæpe à nostris ostensi sunt, ut æquus Lector,

hujus missatici sacrificii novitatem videre, & ab his quæ Christus instituit, discernere possit. Tantùm restat ex his sex circumstantiis, quod dicit non posse ostendi initio parvum aliquem cætum adhæsisse Papæ Romano, cui inde plures accesserint, Primùm enim Papa variis artibus sibi Romam addictam fecit, deinde eam veri Domini imperio subduxit, & suo dommatui subjecit. Huic initio se aliæ Ecclesiæ in Asia, Africa, in ipsa Europa, imò in ipsa Italia, opposuerunt; sed sensim nunc hanc nunc illam debellavit, & tandem omnes vel ad Turcam adegit, vel suæ tyrannidi subjecit, ut ex historiis demonstrari potest. Atque ita fieri debuit, ut homo perdicionis in Ecclesia federet, tanquam Deus, & se supra omne id, quod dicitur Deus, elevaret.

Novus cultus.

Cùm his novis dogmatis etiam novum cultum instituit, & eos pro diis colit, quos non agnoverunt Patres ejus. Docet hoc Pantheon, Templum omnium Deorum, Romæ à Papa solenniter in honorem omnium Divoꝝ consecratum. Neque hunc nodum solvit, cùm dicit Daniele cap. 11. 36. dicere Antichristum contra omnes Deos pugnaturum esse. Non enim de Antichristo, sed de Antiocholoquitur Daniel. Quod autem dicit Paulum 2. ad Thessalonicenses cap. 2. dicere, eum se *elevaturum esse supra omne id, quod dicitur Deus.* probatur hoc factò in Papam rectè quadrare. Qui enim eos, qui non sunt Dii, Deos facit, eisq; templa & divinos honores consecrat,

Papa se extollit supra id quod dicitur Deus.

secrat,

secrat, ille se re ipsa elevat supra Deos, conferat Bellarminus cum hoc Papæ factò, & Pauli vaticinio, quæ viri docti scribunt, ut Aventinus lib. 7. *In cuius* (loquitur de Papa Romano) *fronte scriptum est, DEUS SUM. cōmunis canonistarum vox. DOMINUS DEUS NOSTER PAPA.* Bernardus de consecratione lib. 3. *unctio- ne Christus es.* Baldus, *Papa est DEUS in terris.* De electione c. fundamenta, in sexto. *Assumptus est* (loquitur de papa) *in consortium individue Trinitatis.* Aventinus lib. 7. *Pontifices Romani, affectant dominationem, & divinitatem, ut magis quam ipse Deus, timeantur,* lib. 1. ceremoniarum c. 8. *Papa in nocte nativitatis Domini, benedicit ensam, quem postea donat alicui Principi, in signum summæ potentie Pontifici collate, juxta illud, data est mihi omnis potestas in caelo & in terra* Blondus lib. 3. *instauratæ Romæ. Omnes Principes Orbis terrarum Pontificem ut suum Deum honorant & colunt.* Conferat inquam Adversarius Papæ facta, & bonorum hominum judicia, cū Apostoli loco, & judicet an non Papa sit iste, quem Paulus ibi designat.

Quod dicit, Magdeburgenses in suis centuriis vocare ea nœvos, quæ Papa usurpat, & quæ ipsi in Papatu hæreseos accusant. Candorē meritò requirimus. Nam neque de omnibus iis dicunt, quæ Papa usurpat, neque omnia illa quæ Romana Ecclesia post & contra sacram scripturam defendit, sunt ejusdem generis, quædam e-

nim sunt leviora, quædam deteriora, illa non male vèvi dici possunt, hæc verò hæreseos nomine, præsertim cum contumacia accedit, meritò insigniuntur.

His non obstantibus admodum urget argumentum ab antiquitate, & adducit ex Tertulliano de præscriptione. *Quæ estis vos? unde & quando venistis? ubi tam diu latuistis?* Optato lib. 2. cōtr. Parmenian. *Vestra Cathedra originem ostendite, qui vobis vultis sanctam Ecclesiam vendicare.* Hilario lib. 6. de Trinitat. *Tardè mihi hos piissimos doctores etas nunc hujus seculi protulit, sero hos habuit fides mea, quam in erudisti, magistros, inauditis ego his omnibus in te credidi.* Hieronymo ad Pammachium & Oceanum, *Quisquis assertor es novorum dogmatum, quæso te, ut parcas Romanis auribus, parcas fidei, quæ Apostoli ore laudata est. Cur post quadringentos annos docere nos niteris, quod antè nescivimus? usque in hunc diem sine vestra illa doctrina Christianus mundus fuit.*

Tertullianus pro antiquitate.

Hieronymus.

Antiquitas personarum.

Antiquitas dogmatum.

Sed hæc vèi de personis, quæ docent, vel de dogmatis, quæ ab illis docentur, intelligi debent. Non de personis. Omnis enim minister, qui modò institutus est, & jam jam docere incipit, est novus doctor, qui si docere prohiberetur, à tempore Apostolorum sublatum esset omne legitimum ministerium, & omnes doctores tanquam novi, saltem eo seculo, quo ceperunt, rejici potuissent. Sed hoc est absurdum. Ergo de dogmatis intelligi debent. Atque hoc ex

Hierony-

Hieronymo constat. dicit enim, *Quisquis assertor es novorum dogmatum. Et, usque ad hunc diem, sine vestra illa doctrina Christianus mundus fuit.* Unde sequitur non antiquitatem personarum, sed antiquitatem doctrinæ esse Ecclesiæ notam. Hoc nos libenter admittimus, & congruit cum ea sententia Tertulianus in Apologetico cap. ult. *Antiquior omnibus veritas.* Et, de velandis Virginibus, *Veritas sempiterna & antiqua res est.* Et, *Hereses non tam novitas, quam veritas revincit. Quodcumque contra veritatem sapit, hoc erit heresis, etiam vetus consuetudo.*

Quoniam igitur de dogmatis nostris & Papi-
fticis quæstio est. Videndum est, illorúmne an
nostra nova sint? Nos dicimus illorum dogma-
ta esse nova; illi contrà dicunt nostra esse nova,
ut hæc controversia dirimatur, appendenda e-
runt illorum & nostra dogmata ad stateram sa-
cræ scripturæ, & quæ cum illa congruunt, vetu-
sta, quæ discrepant, nova censenda erunt. Do-
cet hæc Cyprianus Epistola. 63. *Si solus Christus*
audiendus est, non debemus attendere quid alius ante
nos faciendum putaverit, sed quid, qui ante omnes
est, Christus prior fecerit, neque enim hominis consue-
tudinem sequi oportet, sed Dei veritatem. Cau-
sam hujus rei reddit idem Cyprianus Epist. 74.
ad Pompeium. *Consuetudo, inquam, sine veritate*
vetustas erroris est. Redeamus igitur, O Bellar-
mine, in hac controversia ad Christum, & dili-
genter dispiciamus, nostrane an vestra dogma-

*Unde na-
vitas dog-
matum dis-
judicanda
sit.*

*Cypria-
nus.*

ta Christi esse reperiantur. Hoc autem neque rectius, neque certiùs facere poterimus, quàm si scripturam diligenter scrutati fuerimus, & viderimus, nostrane, an vestra sint sacris litteris congruentia, quod si fieri debet, ut sanè debet, sequitur sacram scripturam (cujus unica & sola doctrina & vera & antiquissima est) distinguere falsam doctrinam à vera & esse Ecclesiæ propriam & essentialem notam. Cùm hac scriptura, si æquus lector comparabit ista, quæ suprà notavi, papistica dogmata, de illorum novitate non magnopere dubitabit, idem videbit nostra dogmata esse antiqua, imò illa ipsa, quæ Christus Apostolis tradidit, Apostoli litteris consignarunt. Calvinus dicit nostram Ecclesiam non esse novam, sed eandem, quam Christus instituit, quod planè est idem. Nam si doctrina quam nostra Ecclesia profitetur, est illa, quam Christus tradidit, tum nostra Ecclesia est illa, quam Christus instituit. Contra hæc admodum tumultuatur adversarius, & dicit, ista Ecclesia, quæ nunc apparuit (ita vocat nostram) antè perierat, & nunc surrexit, aut non perierat, sed tantùm latuerat, & nunc extulit caput. Non primum, quia tunc non potuissent renasci ipsi, nisi mater perierat. Si periit. Unde ergo, inquit Augustinus. *Donatus apparuit? de qua terra germinavit? ex quo mari emerfit? de quo Cælo cecidit? Et præterea falsæ erunt promissiones Christi, Matth. 16. Porta inferi non prævalēbunt adversus eam. Et Matth. ultimi-*

*Scriptura
distinguit
falsa do-
ctrinam à
vera.*

*Augusti-
nus.*

mo. Ego vobiscum sum usque ad consummationem se-
culi. hæc non sunt cōtra nos. Ecclesia enim Chri-
sti perire non potest, Subjūgit igiur, *Non secun-
dum. Quia ista Ecclesia latens profitebatur fidē suā,
vel non profitebatur. Si profitebatur, ergo non erat la-
tens, sed manifesta, & si manifesta quomodo nemo
animadvertēbat? quomodo non capiebatur, & coer-
cebantur ab inquireribus? quomodo nullum vesti-
gium, nulla memoria eorum exstat? Si autem non
profitebatur fidem, sed verē & proprie latebat. Ergo
illa non fuit Ecclesia. Ac proinde nulla fuit in mūdo
vera Ecclesia. Nam ut ipsi dicūt, confessio fidei est nota
vera Ecclesia.* & Rom. 10. ore fit confessio ad salutē.

Equidem Ecclesia nostra semper confessa
est fidem suam, sed quandoque occultē in cæ-
tu suo, quandoque palam coram mundo. Ne-
que hoc est absurdum. Cū enim discipuli
laterent clausis januis ob metum Iudæorum
confitebantur fidem suam, sed occultē in cæ-
tu suo, Iidem paulo post coram toto populo
fidem suam profitebantur. Eodem modo quin-
quaginta prophetæ, quos Obadiahu in spelunca
abscondebat, profitebantur in ista spelunca, in
qua latebant, fidem suam; sed non apud Acha-
bum, neque apud Iezebelem. Planè eodem mo-
do, Ecclesia nostra semper confessa est fidem su-
am, sed quandoque occultē in suis cœtibus, ali-
quādo etiam palam coram mundo. occultas cō-
fessiones arguunt quorundā scripta quæ adhuc
exstant, palam fidem suam confessi sunt. VVi-
chlephus

*Ecclesia
Protestan-
tium sem-
per profes-
sa est fidē
suam.*

Eadem palam professi sunt.

chlephus, Iohannes Hus, Hieronymus de Praga, Valdenses, Albigenes, & alii, Atque hi confesores, quandoque impias persecutorum manus effugerunt, ut Vesselus Groningensis, & alii, quandoque ab iis apprehensi, vincti, & miserè excarnificati fidem suam suo sanguine obsignarunt, ut Iohannes Hus, Hieronymus de Praga, Wilhelmus Sophocardius, & alii. Qui plura de hac re scire desiderat, legat librū Flacii de testibus veritatis, & ex historiis discat, quā multi etiam sæviente papæ Tyrannide fuerūt, qui propter confessionem Iesu Christi, persecuciones, vincula, carcerem, tormenta, mortem denique ipsam cum magna animi alacritate subierunt. Quod addit

Lutheri voce multi commoti Evangelium palam professi sunt.

quare apparente Luthero, & Calvino nemo se illis adiunxit? Ituporem arguit. Annon ex variis locis, innumeri homines Christi nomen palā confessi sunt, simulatque Lutherus nundinationes papæ sticas arguere cepit? si se nemo illi adiunxit, quare tam multi, etiam illi, qui de Luthero nefando quidem umquam audierunt, uā cum eodē opus aggressi sunt? Quin si historiis credimus, præcessit Lutherum Zuinglius, atque ut ille in Saxonia, sic hic in Helvetia eundē Christum prædicabat, & pari zelo cauponationes Romanæ curiæ oppugnabat. Equidē Luthero primū inchoante liberius loqui, tam multi apparuerūt, qui eandem fidem confessi sunt, ut Cardinalis Caietanus palam confiteretur, se non posse Lutherum Romam ducere, etiam si tricies mille militibus

litibus stipatus esset. Nonne tam multa & innumera martyria per Germaniam, Galliam, Angliam, Schotiam, Belgicam, Italiam, Hispaniam, & alia Europæ regna concitata Iesuitis persuadere possunt, ad Lutheri concionem apparuisse multos, qui eandem fidem cum Luthero confessi sunt, atque eam aliunde quàm à Luthero didicisse. Magis ridiculum est, dum miseriam, quam Ecclesia, sæviante Antichristo, perpeffa est, exaggerat. Tantum enim abest, ut nos propterea hanc Ecclesiam minoris æstimemus, ut palam fateamur, ejus miseriam centuplo graviolem fuisse eo tempore, atque adversarius scriptum reliquit. Verùm ex intolerabili illa persecutione, & admirabili, quæ eam secuta est, liberatione, spem concipimus fore, ut tandem omnibus lachrymis absterfis, à Christo in cælestem Patriam recipiatur, ut ibi cum Christo capite suo, & cum omnibus beatis angelis sempiterno gaudio fruatur. Ut autem hæc gloria Ecclesiam manet, ita etiam ab istis afflictionibus prorsus immunis esse non potuit, æquum enim est, imò necessarium, ut cui conformes in futura vita esse cupimus, ei etiam in hac vita conformes fiamus, atque ita per multas persecutiones ad Regnum Cælestem perveniamus. Si quis perpendet seculum Neronis, Domitiani, Diocletiani, & aliorum, videbit Ecclesiam etiam illis temporibus miserrimo loco fuisse. Num propter adversam istam fortunam vera Ecclesia esse desit? Fulco scribit in

*Ecclesiam
non pudes
persecutio-
num.*

Hil-

Hispania quædam marmora extare, quæ testentur, Ecclesiam istis temporibus ita concilam fuisse, ut Tyrannus jactitaverit, & gloriatus sit, se Christianorum nomen de terra funditus sustulisse. Tantum igitur abest, ut istis absurditatibus, quas adversarius ex istis persecutionibus, & afflictionibus Ecclesiæ congerit, moveamur, ut etiam in istis perpeffionibus gloriemur, sperantes fore, ut Christus qui est caput nostrum, nos etiam conformes faciat glorioso suo corpori. Qui vel paululum versatus est in sacris litteris, scit Ecclesiam in hac vita quandoque pace & tranquillitate frui, quandoque etiam variis afflictionibus ita premi, ut quandoque persecutores fugere, & se abscondere cogatur. Vtramque hanc fortunam Ecclesia in hac vita experitur. Tempore enim Christi sedebant discipuli januis clausis, idque propter metum Iudeorum, de temporibus proximè sequentibus inquit Mantuanus.

*Ecclesia
cogitur se
quandoque
occultare.*

*Nam cum Casarei gens sanguino lenta Tyranni
Prædarentur oves Christi, nullasq; laceret
Christigenis habitare urbes, impune ferarum
Consortes facti, fines tenuere supremos
Orbis, & ardentes Cancræ ferventis arenas.*

Temporibus antichristi prædicit Iohannes mulierem fugituram esse in desertum, ut ibi lateat, & tuta sit à persecutionibus draconis. Aliis temporibus effert caput suum, & se toti mundo conspiciendam præbet. Iam verò cum Ecclesia

fia le occultare cogeretur, ut ab antiquis Cæsa-
 ribus non extirparetur, & à dracone non de-
 voraretur, tum equidem apud suos hostes, & *Ecclesia*
 persecutores non est fidem suam professa, sed *non sem-*
 satis fuit, ut eam occultè & in suo cætu confite- *per palam*
 retur. Ut æquus lector judicare possit, istam *confessa*
 Rhetoricationem adversarii, de confessione, & *est fidem*
 occultatione non multum momenti habere. *suam.*
 Quod de Inquisitoribus posuit, potuisset recti-
 us omittere. Legat enim nobis ex sacra scri-
ptura tales inquisitores à Christo institutos esse, *Inquisi-*
aut agnoscat hanc tyrannidem à Christi man- *tores pa-*
suetudine longè discrepare. Iudæi & Saraceni ri- *pistici.*
dent & subsannant vos, dicuntque inquisitionem
esse inventam contra eos, qui Christum adora- *Inquisi-*
re nolebant, & nunc sevisimè exerceri contra *tio Hispa-*
eos, qui eum solum in Spiritu & veritate adora- *nica.*
re cupiunt. Si vultis oculos aperire, videte &
expendite, quidnam istis inquisitoribus profe-
ceritis, si vindictâ, quam languis ab iis effusus à
Deo poscit, non sentitis, caretis sensibus: si verò
sentitis eam, & tamen de iis contra nos disputa-
re non erubescitis, manifestum est cuilibet vos
 pudorem una cum fronte perdidisse.

CAPUT III.

Tertia nota, diuturna duratio.

Tertia nota est duratio diuturna, nec unquâ
 interrupta. *Aut div-*
 Ecclesia enim dicitur Ca- *turna du-*
 tholica *ratio sit*
Ecclesia
vota.

tholica, non solum quia semper fuit, sed etiam quia semper erit.

*Duratio
non est vi-
sibilis.*

1. Respondeo, duratio externis sensib. percipi non potest, & ob eam causam visibilis nota Ecclesiae esse nequit. Qui enim potest visibilis nota esse, quod videri non potest?

*Non con-
venit soli.*

2. Deinde Ecclesia est quidem semper duratura, sed non sola, pater enim familias ad servos quærentes, an vellet, ut irent, & colligerent zizania. *Non. inquit. ne quando dum colligitis zizania, eradicetis simul cum eis triticum. Sinite simul crescere utraq; usq; ad messem.* Ex quo apparet, non solum triticum, sed etiam zizania usque ad messem duratura esse, nec est, opinor, qui dubitet Ecclesiam malignantium usq; ad Christi adventum duraturam esse. Non fuit itaq; necesse, ut probaret Ecclesiam Dei semp duraturam esse, sed commodius, & magis ad rem fecisset, si probasset, omnem & solam Ecclesiam ad mundi finem duraturam esse.

*An pabilis
tica Eccle-
sia semper
duraverit.*

Iam verò (*inquit*) constat Ecclesiam nostram durasse ab initio mundi hucusque, vel si de statu novi Testamenti loquamur, durasse à Christo hucusque per 1572. annos, frustra eam oppugnantibus primò Iudæis, deinde paganis, ultimò hæreticis; nec solum durasse, sed etiam ex persecutionibus crevisse.

Ridiculè, papimus sive Papistica Ecclesia duraverit ab initio mundi? vel duraverit à tempore Christi versantis in terra? Quàm est ille immemor eorum, quæ paulò ante tradidit? Definivit
Eccle-

Ecclesiam libro secundo de Ecclesia. Capite secundo, esse *certum hominum, ejusdem Christiana fidei professione, & eorundem sacramentorum communione colligatum, sub regimine legitimorum pastorum, ac precipue unius Christi in terra vicarii Romani pontificis*. Eundem ferè in modum definit Canisius in Catechesi, disertè enim dicit in ista definitione, Ecclesiam sub uno capite suo Christo, *unòque eius in terris vices gerente pontifice Romano regi, & in unitate conservari*. Cum his consentit Catechismus ex decreto concilii Tridentini editus, qui, *unus, inquit, est ejus rector & gubernator. Invisibilis Christus, visibilis qui Romanam Cathedram Petri Apostolorum principis legitimus successor, tenet*. Papa Romanus longius progressus est, & definivit in decretalibus, *omnem creaturam de necessitate salutis, sibi subesse*, ut certum sit, hanc esse mentem omnium Papistarum, & ea quæ à Bellarmino & Canisio in Ecclesiæ definitione posita sunt, esse illorum iudicio, Ecclesiæ essentialia. At verò Ecclesia Veteris Testamenti non subfuit Papæ Romano, neque Ecclesia tempore Christi Papæ Romano subjecta fuit, neque tempore Apostolorum Papæ Romano omnes Ecclesiæ subjectæ fuerunt, Temporibus sequentibus hoc ipsum inauditum fuit. Asiatici enim Episcopi, ut aliquando ex historia Ecclesiastica docui, Papæ Romani imperium nunquam agnoverunt, neque Africanæ, neque aliorum regnorum Eccle-

An sit de
Ecclesia
essentiâ (sub-
esse Papa.

Ecclesia
non omnis
neque sem-
per subfuit
Papa.

fiæ Papæ subfuerunt, quemadmodum ostendimus cum de Papa Romano disputarem; ut ridiculus sit adversarius, dum Papismum suum ab initio mundi durasse nugatur. Deinde hoc ipsum nihil facit ad rem, proposuit enim Ecclesiam semper fuisse & semper fore; subjungit Ecclesiam Romanam semper fuisse; de eo autem quod futurum est, & alterum propositionis membrum est, ne *γῆς* quidem quod est in proverbio, si igitur hinc inferet Ecclesiam Romanam semper duraturam esse, videbunt ipsi pueri eum jesuiticari. Quod de persecutionibus dicit, agnoscimus, sed nihil ad Papismum. Hic enim crevit persecutionibus activis; vera autem Ecclesia crevit persecutionibus passivis. Si quis Historias excutere vult, & ex iis observare quæ bella Papa per Europam, & cæteras Orbis partes concitaverit, & quibus cædibus hunc sibi primatum pepererit & stabilierit, videbit eum, ut dixi, non passivis, sed activis persecutionibus ad hoc fastigium ascendisse. Ille ipse hujus Istrophæ infirmitatem videns, dicit, *Quamvis hæretici hujus temporis non concedunt Papismum 1572 annos durasse, concedunt tamen eum sine omni interruptione durasse à Gregorio primo huc usque, id est, annos fere mille.* Æquè enim hoc est ridiculum, ut illud prius. Gregorius enim non fuit universalis, quin dixit hunc universalis Episcopi titulum esse *nomen novum*. lib. 4. ep. 32. *scelestum*. lib. 4. ep. 39. *nomen erroris*. lib. 4. ep. 38. & *nomen blasphemæ*

Papismus crevit persecutionibus activis, non passivis.

An papismus tempore Gregorii fuerit receptus:

phemia. lib. 4. ep. 39. addidit eum, qui se univer-
salem sacerdotem vocat vel, vocari desiderat, in elati-
one sua Antichristum præcurrere. lib. ep. 34. & in
illo scelesto vocabulo consentire, nihil esse aliud, quam
fidem perdere. lib. 4. ep. 39. ubi iungit, Esse il-
lud vanum & noxium, esse confusionem, venenum,
& certissimam atque universalem pestem Ecclesiæ,
Corruptionem & dissolutionem fidei. esse contra Cano-
nes, contra Petrum Apostolum, contra sensum, sen-
tentiãque Evangelii, contra omnes Ecclesias Dei,
contra Deum ipsum, nullum unquam bonum pi-
umve virum huiusmodi titulis usum esse, qui illis re-
titur, eum esse Luciferi imitorem, & Antichristi
præcursorem atque prænuncium. Papa verò mo-
dernus non tantum consentit in illo nomine, &
ita vocari desiderat, sed etiam se ita vocat, & vo-
cari sancit, eosque, qui illi hunc titulum non cõ-
petere disputant, ferro & igni persequitur. Gre-
gorii igitur iudicio Papa modernus est blasphemus,
corruptor fidei, imitator Luciferi, & præ-
cursor Antichristi, tãtum abest, ut eum suum suc-
cessorem esse statuatur, addit hunc titulum esse no-
vum, contra Canones, contra Apostolum Petrum,
contra sententiã Evangelii, contra omnes Ecclesi-
as, contra Deum ipsum, neque ullum bonum piũm-
ve virum eo titulo usum esse. Et non erubescit Bel-
larminus negare quicquam novi esse in Roma-
na moderna religione, & hunc universalem Pa-
pam esse Gregorũ successorem. Deinde cum
Bonifacius Cauponante Phoca hoc titulo pri-

Papa vult
audiri uni-
versalis.

Bonifacius

num vocaretur. Quid quæso voluisset respondere, si quis ex Augustino dixisset, *unde ergo universalis apparuit? de qua terra genuit? ex quo mari emerfit? de quo Cælo cecidit? siue enim hoc de dogmate intellexisset, habuisset sententiam Gregorii pronunciantis illud esse, contra sententiam Evangelii contra Canones, contra omnes Ecclesias, contra Deum denique ipsum, si verò de homine intelligere maluisset, potuisset ex eodem Gregorio discere, ipsum titulum esse novum, neque ullum bonum piumve virum eo unquã usum esse. Deinde nostram Ecclesiam (inquit) esse veram Ecclesiam etiam probari potest hoc argumento, nam ante Lutheri ætatem non erant in mundo, nisi hæ religiones, Paganismus, Iudaismus, Mahometismus, Grecismus, Nestorianismus, Hussitarum hæresis, & Romana Ecclesia. sed certum est non fuisse veram Ecclesiam Christi apud ullam ex prædictis sectis, ut etiam Lutherani fatentur, ergo fuit apud Romanam Ecclesiam, aut perit de mundo omnis vera, & visibilis Ecclesia.*

Hæc enumeratio est insufficientis. Nam & vera Ecclesia tum erat, & habebat sedes suas serè in omnibus regnis Europæ. In Gallia Narbonensi, videlicet, Merindoli, Agriæ, Albiæ, Costæ. Hi per contemptûa Papistis vocabantur Valdenses, Albigenes, Albigrisei, pauperes de Lugduno, & insabbatati. Iacobus de Rebiria, ut est apud Flacium, in Catalogo testium. *Valdenses,*

*Ecclesia
vera fuit
sæper etiã
ante Lutheri
ætatem.*

ses, sive Lugdunenses, diu primum locum tenuisse in Gallia Narbonensi, Albiensi, Ruthena, Cadurcensi, Agennensiq; diacesibus celebris est fama, eoque tempore nullo aut parvo in precio fuisse eos, qui se sacerdotes, Episcopos, & ministros Ecclesie dici volebant. Indigni enim omnes rerum omnium ignari pene cum essent, facile illis fuit eruditione & doctrina præcellentibus, primas in populo partes sibi vendicare. Ex quibus cum præceteris, Valdenses acutius de religione disputarent, admittebantur sæpe à sacerdotibus publice docendi causa, non quòd eorum sententiæ sibi probarentur, sed quòd Valdenses ingenio pares non essent. Tanto verò in honore erat huiusmodi hominum secta, ut & ab omnibus oneribus haberent immunitatem, et multò plura ex morientum testamentis consequerentur sacerdotes. Hostis si fuisset hæretico via itinerisq; comes, ab hoste non lædebat, salus omnium hominum in hæreticorum tutela esse videbatur. Idem Flacius ex veteri codice hæc descripsit. Sectæ hæreticorum ab olim fuerunt multæ, inter quas omnes sectas, quæ sunt vel fuerunt, non est perniciosior Ecclesie Dei, quàm pauperum de Lugduno, tribus de causis, Prima, Quia diuturnior, quidam dicunt, quòd duraverit à tempore Sylvestri. Alii dicunt, quòd a tempore Apostolorum. Secunda est, quia generalior, fere enim nulla terra est, in qua hæc secta non serpat. Tertia, quòd omnes alia cum immanitate in Deum, horrorem inducant. Hæc Leonistam magnam habens speciem pietatis, eo quòd co-

Ecclesia
pauperum
de Lugdu-
no dura-
vit ab A-
postolorum
seculo, ad
nostram æta-
lem.

ram hominibus justè vivant, & bene omnia de Deo credant; & omnes articulos, qui in symbolo continentur, solam Romanam Ecclesiam blasphemant & oderunt. Si quid testimonia valent, tuerunt homines innocentes, & rectè de Deo senserunt. Ex libris inquisitoriis, quorum fragmenta recenset Flacius, constat eam doctrinam per Lombardiam, Allatiam, totum tractum Rhenanum, Belgicam, Saxoniam, Pomeraniam, Prussiam, Poloniam, Livoniam, Sueviam, Zilesiam, Bohemiam, Moraviam, Calabriam, & Siciliam longè latèque fuisse propagatam. Mutius scribit circa annum 1212. Papam & Episcopos ita sævisse in VValdenses, ut aliquando centum uno die fuerint occisi. Bruschius dicit, triginta quinque cives Moguntinos ob hujus doctrinæ confessionem circa annum 1330. Bingenæ exustos esse. Nauclerus narrat, eos qui in Allatia agebant, misisse Mediolanensibus, tanquam præceptoribus suis collectas, inde apparet eos in Pedemontana regione scholas habuisse; in Bohemia hi ipsi vocantur Thaboritæ; Flacius dicit, se illorum confessionem anno 1431 scriptam vidisse, & testatur eam cum Protestantium confessione penitus convenire. Auctor Fasciculi Temporū scribit ab illis multos libros editos esse, quibus doctrinam suam illustrarunt, qui vel adhuc magna ex parte latent, vel à Papistis oppressi sunt. Qui Merindoli, Agriæ, Costæ, & in vicinis urbibus habitabant, ediderunt

Valdenses.

Bruschius.

derunt confessionem suam, eamque Francisco Regi exhibuerunt; ea verò est hujusmodi.

1. *Solis sacris litteris credendū esse in iis, quæ ad salutē pertinet, & nulli p̄terea homini aut scripto.*
2. *Sacras litteras integrè continere omnia ea, quæ ad salutem necessaria, eoque nihil penitus rejiciendum, aut admittendū in religione esse, nisi id solum, quod Deus nobis in literis sacris præcepit.*
3. *Unum esse tantū Mediatorem, nec esse invocandos sanctos ulla ratione.*
4. *Purgatorium nullum esse, sed omnes homines vel per Christum justificatos in vitam æternam, vel non credentes in æternum exitium abire, tertium, aut quartum locum superesse nullum.*
5. *Tantum duo sacramenta Baptismū ac Communionem, recipiunt ac probant.*
6. *Omnes missas, & præcipuè eas, quæ pro mortuis canuntur, impias, eoque abolendas penitus esse.*
7. *Omnes traditiones humanas rejiciendas, vel certè pro necessariis ad salutem nequaquam habendas esse: eoque tollendum esse cantum & recitationem officii, jejunia ad dies certos alligata, superflua festa, discrimen ciborum, tam varios gradus ac ordines sacerdotum, monachorum, ac monacharum, varias benedictiones, seu consecrationes creaturarum, vota, peregrinationes, & aliam omnem turbam rituum, ac ceremoniarum ab hominibus inventarum, seu excogitatarum antiquarum esse.*
8. *Præmatum Papæ super omnes Ecclesias, im-*

Confessio
valde sine

primis potestatem ejus supra omnes politias, seu utrumque ejus gladium penitus pernegant, nec censent alios gradus sacerdotales in Ecclesia retinendos esse, præter Sacerdotum, Diaconorum, & Episcoporum.

9. Communionem sub utraque specie & piam & necessariam, utpote à Christo ordinatam & præceptam.
10. Romanam Ecclesiam esse Babylonem, de qua in Apocalypsi: papam esse omnium errorum fontem, & verum Antichristum.
11. Indulgentias quoque rejiciunt: tamen si ille infra quadragesimæ annis, nempe ante 250. annos à Bonifacio exogitata sint.
12. Conjugium sacerdotum piæ ac necessarium esse, in Ecclesia.
13. Verbum Dei audientes ac recte sentientes, Ecclesiam ejus esse, eique, Ecclesiæ claves à Christo datas, eoque etiam posse ac etiam debere lupos fugare, & veros bonosq; pastores Christi vocare, & eorum vocem audire, ac ab illis sacramenta percipere.

Thuanus docet lib. 5. eos hanc fidem à Sadoletis joribus suis accepisse, & per aliquot annorum centuriam docuisse. Idem docet Sadoletum Cardinalem pronunciasse, reliqua qua his adduntur, per invidiam illis affingi.

Sadoletis
testimoniū
de Vulde-
sibus.

Iam verò hæc est ipsissima doctrina, quam Lutherus illis incognitus deinde professus est. Ex hac nudâ & simplici narratione æquis lector judica-

judicare potest, eam doctrinam, quam Lutherus docuit, non à Luthero excogitatam, neque novam esse, sed illo etiam nesciente per universam Europam obtinuisse, priusquam ille eam doceret. Et rectè Thuanus observat hanc esse veram causam, quare Luthero eam proponenti tam multi in diversis & dispersis locis per universam Europam se adjunxerint.

Causa, quare tam multi se Luthero adjuverint.

Quod adversarius Albigenibus, arma & bella exprobrat, rectiùs fecisset si siluisset. Adhuc enim in recenti memoria est, Merindoliensis & Cabriensis laniena, quâ Papistæ eos ut inermes, & minimè resistentes plusquam thurcicè, dihaniaverunt. Ascribam de horum armis magni illius, quem modò laudavi, Thuanii iudicium in præfatione ad Regem. *Cum, inquit, contra Waldenses exquisita supplicia parùm proficerent, & remedio, quod intempestive adhibitum fuerat, malum exacerbaretur, numerusq; eorum indies cresceret, iusti tandem exercitus conscripti sunt, nec minoris molis bellum, quam quod antea nostri adversus Sarracenos gesserunt, contra eosdem decretum est, cuius is exitus fuit, ut potius casi, fugati, bonis ac dignitatibus ubique spoliati, atque hinc illuc dissipati sint: quam erroris convicti resipuerint: itaque qui armis se initio tutati fuerant, postremò armis victi in Provinciam apud nos, & Gallicæ ditionis alpes vicinas cõfugerunt, latebrasque vite ac doctrinæ suæ in locis repererunt: pars in Calabriam concessit, in eaque diu atque adeo us-*

Effecta persecutio nis VValdè sium.

que ad Pii 1111. pontificatum se continuit: pars in Germaniam transit, atque apud Bohemos, in Polonia, & Livonia larem fixit, alii in occidentem versi in Britanniam per fugium habuerunt.

Regna
Calvini et
Lutheri.

Planè ridiculus est, cum Calvino & Luthero sua ipsis regna exprobat. Exiguus enim stipendiis contenti, modeste & parcè continuis laboribus, quos veritati illustrandæ impenderunt, vitam transegerunt, & posteris nihil nisi immortale pietatis, zeli, eruditionis, & constantiæ nomen, famamque reliquerunt. Quod autem illi quandoque questi sunt, se metuere barbariem, & Prophetas & Apostolos imitati sunt. Similes enim passim voces in illorum libris reperiuntur, inde autem minimè sequitur, eos metuisse Ecclesiæ interitum. Potest enim Deus ingratum mundum barbarie punire, & tamen Ecclesiam suam, etiam in media barbarie conservare. Cum igitur sola Ecclesia non duratura sit ad mundi finem, & ea doctrina, quam nos profiteamur, etiam papistarum confessione, à tempore Sylvestri, aut Petri, ad hanc usque ætatem duraverit, non video quid illi hæc duratio prodesse possit?

CAPUT. IV.

Nota quarta est Amplitudo.

An à plura
do sit nota
Ecclesiæ?

Quarta nota est Amplitudo, sive multitudo, & varietas credentium. Ecclesia enim verè

verè Catholica non solùm debet amplecti omnia tempora, sed etiam omnia loca, omnes nationes, omnium hominũ genera. Sic n. explicat Vincentius Lyrinensis in tuo cõmonitorio, ubi dicit eos dici Catholicos propriè, *qui tenent id, quod semper, quod ubiq;, quod ab omnib. creditum est.* *Catholicũ secundum Lyrinensẽ,*

Vt Amplitudinem ostendat, definit, ex Lyrinensi, quid sit Catholicum. Sed de eo dictum est nota prima. Definitio Lyrinensis nimis delirat, quid enim? Sũntne Catholici qui tenent id, quod semper, ubique, & ab omnibus creditum est? Si verum dicit, neque Christus, neque Petrus, neque Paulus sunt Catholici. Non enim tenebant illud, quod semper, ubique, & ab omnibus creditum erat. Quin Pagani, qui tempore Apostolorum fuerunt majore jure Catholici dici potuerunt, tenebant enim quod semper, ubique, saltem extra Iudæam, & ab omnibus (Iudæos excipio) hominibus creditum erat. Hanc igitur Lyrinensem definitionem explicamus in hunc modum, *Quod omnes, ubiq;, & semper, secundũ Dei verbum crediderunt,* Catholicum est. Sed hoc modo modernus Papismus Catholicus non est, non enim tenet id, quod est secundum Dei Verbum, neq; q̄ oēs homines ubiq; & semper secundũ Dei verbum tenuerunt. *Papismus non est Catholicus.* Quamquam in hac Lyrinensi definitione etiam multæ aliæ cautelæ observandæ sint. Fatetur hoc ipse Bellarminus, notat enim quatuor, quibus hanc definitionem mitigat. *Primum*, ut non exclu-

excludat ulla tempora, loca, vel hominū genera, ut hac ratione distinguatur ab Ecclesia Iudaica, quæ *uni tempori*, videlicet usque ad adventum Messiae, *uni loco*, videlicet Iudææ, *uni familiae*, videlicet filiis Iacobi alligata erat. 2. ait *non sit simpliciter in omnibus hominibus*, sed tantum requiri, ut in omnibus Provinciis sint aliqui, qui ad eam pertineant. 3. Ut non sit, *simul in omnibus Provinciis*, sed *successivè*. 4. Ut nunc occupet si non totum orbem, saltem *magnam eius partem*. Idque propterea, quod Ecclesia nunc lenuit, & si in juventute non crevit, in hac decrepita senectute crescere non possit. Tria priora damus, hoc postremum nequaquam, ex qua enim scriptura nobis præleget, Ecclesiam senuisse, & hoc seculo per universum orbem, vel magnam ipsius partem illustrem fore. Equidem ultimo tempore, quo Christus ad iudicium rediturus est, non admodum amplam eam fore sacræ litteræ prædixerunt. Luce 18. 8. *Veruntamen filius hominis cum venerit, num reperiturus est fidem super terram?* Deinde pugnat quarta nota cum tertia, illa enim dicit veram fore Ecclesiam Catholicam, etiam si una tantum Provincia veram fidem retineret. Hæc verò dicit oportere eam hoc tempore vel totum orbem, vel maximam eius partem occupare. Si verbum *oportet*, illi idem est, quod necesse est: tum hæc duo simul vera esse non possunt. Nam si vera Ecclesia erit, etiam si in una tantum provincia fuerit: tum

non

*Ecclesia
an senue-
rit.*

non est necesse, ut per universum terrarum orbem sit dilatata. Causa, qua adversarius nititur, est falsa. Ecclesia enim non senescit, neque unquam senescet.

Iam verò (subjungit) nostram Ecclesiã maximam orbis partem occupasse, & esse verè Catholicam, ita probatur. Nam tempore Apostolorum in toto mundo fructificare cœpit, ut Paulus dicit in epist. ad Colossenses primo capite.

Crediderim Adversarium illud, *nostram Ecclesiam*, intelligere de moderna Romana, live de Papismo. Sed hoc sensu illud falsum est. Moderna enim Romana tempore Apostolorum non fuit, neque est una cum illa. Illa enim non agnovit hunc universalem Romanæ sedis primatum; neque monastica hæc agmina, neque sacerdotum cœlibatum, neque cultum imaginum & reliquiarum, neque invocationem mortuorum, neque purgatorium, neque nundinationes Papales, neque ullum ex omnibus illis culinariis dogmatis, quibus alitur, & sustentatur culina Romana, quin omnia hæc rejicit. 1. Pet. 5. 3. *Ego Presbyter, inquit Petrus, precor Presbyteros, Pa-scite gregem qui penes vos est non dominantes clero.* Subsequentem tempore, ad eò astricti erant omnes Episcopi, etiam Romanus huic regulæ, ut nullum omnino cœtum curaret, nisi qui penes ipsum erat. Nam cum Marcion à Patre excommunicatus fugeret Romam, & à Papa peteret recipi in communionem, respondebat Romanus

Papismus non fuit tempore Apostolor.

Apostolica Ecclesia non agnovit culinaria dogmata modernæ papismi. Apostolica Ecclesia ignoravit hunc primatû Papæ

nus

nus Episcopus sibi hoc absque consensu Patris ipsius, à quo Marcion excommunicatus erat, *non licere*. Epiphan. heres. Marcionitar. Niceni Patres Episcopo Romano suburbicarū Ecclesiarū curam addixerunt. Cū verò Papa altiùs scandere vellet, definitū est in multis synodis, ut *nemo primus Episcopus* ne Romanus quidem dicatur. Mo-

*Apostolica
Ecclesia ig-
noravit
modernū
monachātū*

nachismus ipsis adversariis testibus post Apostolorum tempora cæpit, & ille qui nūc est, à veteri monachismo tantum differt, ut non magis inter hūc & illum, quā inter lucem & tenebras conveniat: Veteres enim omnes monachi vivebant in

*Modernus
Monachatus nō con-
gruit cum
veteri.*

solitudinis extra urbes; moderni verò in locis celeberrimis, & maxima populi frequentia; veteres labore manuum suarum sibi victum parabant; hi sunt otiosi ventres; veteres subiecti erāt

*Apostolica
Ecclesia ig-
noravit
modernū
calibatū*

magistratibus; hi nullius magistratus imperium agnoscunt; Veteres nullo voto obstricti fuerunt; hi nisi voto obstricti sint, inter monachos locum non habent. De sacerdotum conjugio inquit Paulus 1. ad Timoth. 3. 2. *Oportet Episcopum unus uxoris virum esse.* De cultu Imagi-

*Eadem
ignoravit
cultum i-
maginum.
Sāctorum
invocatio-
nem.*

num, inquit Moles lib. 2. 20. 5. *Non incorvabis te iis, neque coles ea.* De sanctorum invocatio-

purgatoriū

ne loquitur Petrus Act. 10. 26. *Surge, nam & ego homo sum.* De purgatorio, docet Paulus Rom. 5. 1. *Iustificati fide, pacem habemus apud Deum.* & Rom. 8. 1. *nulla est condemnatio iis qui sunt in Christo lesa.* Contra Nundinationes Papales concionatur Petrus 1. Eph. 1. 18. *Scitis vos non cadu-*

*cis rebus, argento, vel auro, fuisse redemptos, sed precioso sanguine agni immaculati, nempe Christi. Mat. 10. 8. Gratis accepistis, gratis date. Verum non tantum hæc culinaria dogmata sunt nova, sed cultus divinus, quem Papismus observat, ordo, quo Papales sacerdotes initiantur, regimen, quo Ecclesiam regunt, & ipsa sacramenta (Cœnam & Baptismum excipio) quibus suos astringunt, sunt nova, hæc duo ita adulterata sunt in Papismo, ut si Petrus resurgeret, ea non agnosceret. Atque hæc est constantia argumentorum Bellarmini. Proposuerat omnia de moderni Papismi amplitudine, & probationem affert de amplitudine veteris Apostolicæ Ecclesiæ. Eodem modo Irenæus lib. 1. cap. 3. Tertullianus contra Iudæos capite 3. Cyprianus lib. de unitate Ecclesiæ. Athanasius de humanitate verbi, Chrysostomus & Hieronymus in cap. 14. Matthei. Augustinus Epistola, 78. & 80. docent Ecclesiam per universum orbem propagatam esse. Fateor, sed illam antiquam apostolicam, non hanc novam Papalem, hanc n. ne noverunt quidem. Gregorius idem docet rectè, sed Papa non est unus cum Gregorio, neq; moderna Romana est una cum illa Romana, quæ fuit tēpore Gregorii. Ille enim docebat universalis titulum esse contra *Canones veteres, cōtra omnes Ecclesias, contra Deum verbū. contra ipsum Deum*, addit esse *rem novam & à nullo unquam bono viro usurpatam*. Papa verò modernus se universalem esse jactat, & anathemate*

*Cultum
divinum.*

*Ordinem
Sacerdotalem.*

Regimen

Papale.

*Sacramen-
ta.*

Acumen

Bellarminianum.

*Universa-
lis Episco-
pus.*

mate ferit eos, qui eum pro tali agnoscerè, aut eum ut universalem adorare reculant. Crediderim adversarium hoc vidisse, ideo stramineum fulcrum suæ stramineæ doctrinæ quærit, & dicit Gregorium ad Episcopos Italiæ, Galliæ, Hispaniæ, Angliæ, & Germaniæ Epistolas misisse. Quid audio? Gregorius ante mille annos ad varios Europæ Episcopos litteras misit? Num inde intereres eum fuisse universalem Dominum totius Ecclesiæ? aut probabis istinc modernum Papatum fuisse tempore Gregorii? Apage has rugas.

*Gregorius
scripsit ad
miliarum
regionum
Episcopos
Ergo est
monarcha.*

*An Roma
na nunc Ec
clesiæ tene
at totum
orbem.*

Post hæc ex Monacho fit Thraso, & dicit Romanam Ecclesiam hoc tempore tenere Itali-
am, Hispaniam, Galliam, Germaniam, Bohe-
miam, Poloniam, Hungariam, Græciam, Syri-
am, Aethiopiã, Aegyptum, in oriente Indi-
am, in occidente Americam, in meridie Brasili-
am, in septentrione Iaponiam, ad quod nihil ha-
beo respondere, quàm quòd illi talem mentem
precor, ut velit expendere, Papatum, ex tota
Anglia, Scotia, Norvegia, Dania, Suetia, Saxo-
nia, Holfatia, Pomerania, Hafsia, Misnia, Thu-
ringia, Hollandia, Zelandia. maxima parte su-
perioris Germaniæ, Hungariæ, Bohemiæ, Polo-
niæ, Helvetiæ, & Galliæ esse profligatū, & ut ex
Bartholomæo de la Casas velit discere, quòodo?
quib. mediis? & quali concionãdi genere Iesu-
tæ per Hispanos converterint Indos? quod si
faciet, pudebit eum, sat scio, hujus plusquam
thra-

thraſonicæ jactantiæ. De amplitudine Auguſtana confessionis nihil dico, quam eam eſſe amplio- *Auguſtana confes-*
 rem & illuſt- *sio.*
 riorem, quam adverſarii velint, quod autem dicit eam in Hispania & Italia igno-
 tam eſſe, falſum eſſe arguunt, tam frequentia
 martyria eorum, qui in Italia & Hispania veram
 fidem Auguſtana confessione expreſſam con-
 feſſi ſunt: quod autem dicit Gallos & Anglos
 non recipere iſtam confessionem niſi nomine
 tenus, falſum eſſe docet Harmonia confesſio-
 num ad has calumnias refutandas edita. Equi-
 dem inter Germanos Anglos & Gallos rectiùs
 convenit, quam Monachi vellent. An verò Ec-
 cleſia noſtra magis creſcere debeat nec ne, ſoli
 Deo, qui omnia futura novit, cognitū eſt. Equi-
 dem his temporibus in Helvetia, Gallia, Rhetia,
 Stiria, Hungaria & Flandria, non vulgaris acceſ-
 ſio facta eſt, & confidimus Deum etiam poſt
 noſtra tempora incrementum daturum eſſe.

CAPUT V.

Quinta nota eſt ſucceſſio Episcoporum.

Quinta nota eſt ſucceſſio Episcoporum in
 Romana Eccleſia, ab Apoſtolis deducta *An ſucceſ-*
 uſque ad nos. *sio ſit nota*
Eccleſia?

In prima Eccleſia veteris Teſtamenti, in pri-
 ma item Eccleſia novi Teſtamenti, non fuit E- *non conve-*
 piscoporum ſucceſſio. De veteris Teſtamenti *nit omni,*
 Eccleſia conſtat, Nam ante illam nullus fuit E-

piscopus. Ante novi quidem Testamenti Ecclesiâ fuit Episcopus siue summus Sacerdos, sed nulla Episcoporum novi Testamenti in Episcopatum veteris Testamenti successio. Neque enim Christus Caiphæ, aut ullius Levitici sacerdotis, neque Apostoli Levitarum successores fuerunt. Deinde Ecclesia Constantinopolitana æquè superbè Episcoporum successionem iactat, atque Romana. Quo argumento adversarius ita movetur, ut dicat, *Argumentum à legitima successione afferrî præcipuè, ad probandum non esse Ecclesiam, ubi non est hac successio, ex quo tamen non colligitur necessario, ibi esse Ecclesiam, ubi est hac successio.* Bellarm. de not. Eccles. l. 4. c. 8. Ne scilicet cogatur fateri Constantinopolitanam, quæ non agnoscit Papam, esse veram Ecclesiâ. Quid igitur faciet Primæ Ecclesiæ veteris Testamentis, quid primæ Ecclesiæ novi Testamenti? Nam ut iam dixi, utraque hac successione destituitur. Num negabit illas esse veras Ecclesias? Appage igitur hanc notam, quæ neque omni Ecclesiæ, neque soli, neque semper convenit. Quod Patres aliquando successionem inculcant, intelligunt de ea Episcoporum successione, quæ est cum doctrina conjuncta. Irenæus enim lib. 3. cap. 3. enumerat Episcopos Romanos; sed addit, *Eam, quam habet ab Apostolis traditionem & annunciatam hominibus fidem, per successiones Episcoporum venientem usque ad nos indicantes, confundimus omnes eos, qui quoquo modo vel per sui placitiam*

Non convenit soli.

Quæ successionem urgeant patres.

Irenæus.

centiam

centiam malam, vel vanam gloriam, vel per cecitatem & malam sententiam, praterquam oportet colligunt, & lib. 4. c. 3. Quapropter eis, qui in Ecclesia sunt, Presbyteris, obaudire oportet, his qui successionem habent ab Apostolis, qui cum Episcopatus successione, (charisma veritatis certum, secundum placitum Patris acceperunt. Reliquos vero, qui abstant à principali successione, & quocumque loco colligunt, suspectos habere, vel quasi hæreticos & male sententia, vel quasi scindentes & elatos, & sibi placentes, aut rursus ut hypocritas, questus gratia & vana gloria hoc operantes.

Tertullianus de præscriptione hæreticorum, *Tertullianus.* inculcat hanc eandem successionem, & enumerat Episcopos, Romanos, sed addit cap. 21. Incedendum esse in ea regula, quam Ecclesia ab Apostolis, Apostoli à Christo, Christus a Deo suscepit. Reliquam vero omnem doctrinam esse mendacio præjudicandam. Et c. 32. ipsa hæreticorum doctrina cum Apostolica comparata, ex diversitate, & contrarietate sua pronuntiabit, neque Apostoli alicujus auctoris esse neque Apostolici viri. Hinc est quod eodem libro jubet percurrere Ecclesias sonantes vocem Apostolorum. De Epiphano, Optato, Augustino & similibus, est idem judicium. Patres igitur intellexerunt successionem Episcoporum, cum vera doctrina conjunctam, & eam successionem quæ à doctrina separata est, nullius momenti esse judicarunt. Sed hanc personarum successionem cum doctrinæ successi-

*Successio
episcoporum
cum vera
doctrina
conjuncta.*

one conjunctam nos recipimus. Quod addit Rempublicam Romanam esse sæpe mutatam, Petri tamen sedem non esse mutatam, fatemur variè mutatam esse Rempublicam Romanam, sed non legimus post Constantium Magnum, ullum vel imperatorem, vel regem, vel Cæsarem, vel denique Monarcham, aut exarchum dominatum esse Romanis. qui fuerit paganus, aut Turca: si enim hoc accidisset, sine dubio Roma eandem fortunam cum Antiochia, & Alexandria, experta esset. Alterum arguit stuporem. Si enim Bellarminus non videt doctrinæ, gubernationis, cultus divini, sacramentorum, atque adeo totius religionis mutationem in Ecclesia Romana, est admodum stupidus, & plane ex eorum numero, quibus Deus hujus seculi mentem exæcavit, ne videant veritatem.

*Doctrina
mutata est*

*Ecclesia
an possit
esse sine
Episcopis.*

Ut hoc argumentum intelligatur, notat primum, Ecclesiam nullo modo sine Pontificibus, aut Episcopis esse posse. Et ad hanc thesin probandam affert illud Pauli ad Ephes, 4. *Ipse dedit alios quidem Apostolos, alios autem Prophetas, alios Pastores & doctores ad consummationem sanctorum, in edificationem corporis Christi, donec occurramus omnes. & Actorum, 20. Attendite vobis, & universo gregi, in quo vos Spiritus sanctus posuit Episcopos, ad pascendam Ecclesiam Dei.* quod quorulum scribat non video. Nam ut nos legitimum Ecclesiæ ministerium reverenter habemus, ita scimus Apostolum nequaquam loqui

qui

qui de his mitratis & infularis Papalibus Episcopis, hos enim neque Christus instituit, neque iis Ecclesiam suam pascendam committit. Ipse Gregorius testatur titulum universalis Episcopi, quo nunc tantopere gloriatur Papa Romanus, esse contra *veteres Canones*, contra *omnes Ecclesias*, contra *Sacram scripturam*, contra *ipsum denique Deum* excogitatum, & à *nullo unquam bono viro usurpatum* lib. 4. ep. 34. Qui vel extremis digitis attigit sacram scripturam, fatebitur modernos Episcopos, quales hodie in Papismo ostenduntur, in ea non reperiri. Illorum enim munus est docere, & sacramenta administrare. Horum verò à multis seculis nemo docuit; neque docere potest, quin putant illud sibi probro esse. Deinde Ecclesia Romana læpe caruit Episcopis. Narrat enim Platina post Iohannem tertium *vacasse sedem mensibus decem & diebus tribus*, post Pelagium secundum, *mensibus sex, diebus viginti octo*, post Gregorium *mensibus quinque, diebus novendecim*, post Fabianum *mensibus undecim, diebus viginti sex*, post Bonifacium tertium *mensibus sex, diebus viginti quinque*, post Severinum *mensibus quatuor, diebus viginti novem*. Post Mattinum primum *mensibus quatuordecim*, post Vitalianum *mensibus quatuor, diebus quindecim*, post Paulum *anno uno, mense uno*, post Nicolaum primum *annis octo, mensibus septem, diebus novem*. Plures vacationes numerari possent, ut necesse sit Bellarminum revocare, quod dixit,

Christus non loquitur de Papalibus Episcopis.

Universalis Episcopus.

Ecclesiam nullo modo carere posse Episcopis, aut concedere Romanam Ecclesiam jam dudum corruisse. Nos dicimus Pastores tales, quales Christus instituit, esse necessarios, & Ecclesiam sine iis longo tempore esse non posse, brevi tamen tempore Ecclesiam iis orbari posse, & tamen non propterea statim interire.

Episcopi debent aut Apostolis, aut Apostolicis succedere. Secundò notat eos tantum esse veros Episcopos, qui *ab Apostolis per legitimam successionem & ordinationem descenderunt.* Si hoc intelligit de successione in doctrinam & verum Episcopale munus, hoc est, in predicationem Euangelii & administrationem sacramentorum, idque in statu Ecclesiæ integro, assentior. Sed tum neque

Papa neq; Apostolus est, neque Apostolicus ipse Papa, neque Papales Episcopi veri Episcopi sunt, non enim doctrinam Apostolicam tenent, neque Episcopale munus curant. Si verò de personali tantum successione hoc accipi debet, etiam ipsorum adversariorum facto, & confessione falsum est, multos enim, ipsorum iudicio, Apostolis per legitimam successionem, & ordinationem succedentes, ex Catalogo Paparum eradigarunt, ut Honorium, Liberium Felicem, &

Non omnis personalis successio bona. alios, nulla alia de causa, quam quòd in Apostolica doctrina non perseverarunt. Si verò de statu Ecclesiæ corrupto loquitur, tum multa sæpe fiunt, quæ fieri non debent, & multa omittuntur, quæ summo opere necessaria sunt. Mitigamus igitur hanc thesin, & dicimus ita fieri debere, in statu Ecclesiæ integro & incorrupto; cum verò

Quidam Papa malè

ille corruptus est, & perturbatus, tum hæc non perfectè observari, quandoque etiam extra ordinem quosdam à Deo excitari, qui corruptum Ecclesiæ statum corrigant & emendent, Quod dicit Christum tantùm duodecim Apostolos elegisse Episcopos & Sacerdotes, atq; iis omnem Ecclesiam pascendi potestatem concessisse, nihil facit ad rem, & falsum est. Præter hos enim & septuaginta elegit, quos emisit ad docendum, æquè falsum est, quod dicit Paulum non fuisse agnitum pro Apostolo, nisi ab iis fuisset in Ecclesia & baptizatus & ordinatus. Disertè enim dicit, *se neque ab homine, neque per hominem Apostolum constitutum esse.* Galat. 1. 1. aliò loco dicit, *se nihilo inferiore esse primis Apostolis.* Fateor quidem Petrum Iohannem & Iacobum *dedit se illi dextras societatis.* Galat. 2. 9. sed longo tempore postquam Apostolus factus erat. Ipse Paulus narrat ad Galat. cap. 1. vers. 18. *se totos tres annos versatum esse in Apostulatu, priusquam quèquam ex Apostolis viderit* ut crasis. incitæ sit, dicere eum non fuisse agnitum pro Apostolo, priusquam Apostoli illi dederint dextras societatis, & eum ordinaverint.

Tertiò, notat duo requiri, ut aliquis Episcopus dicatur, ab Apostolis legitimè descendere, & proinde esse legitimus Episcopus. *Unum* est, successio. *Alterum*, ordinatio. Hic planè inepit Bellarminus, & nescit quid dicat, Proposuit ostendere eos esse veros Episcopos, qui Apосто-

lis succedunt, nunc docet eos ab Apostolis descendere, qui habent legitimam successionem, hoc est, qui Apostolis ritè succedunt, quid hoc aliud est, quam eos succedere Apostolis, qui eis succedunt? Quod si hanc thesin intelligit de successione in eodem loco, tum est falsa. Multis enim locis sunt veri Episcopi, in quibus nulli unquam Apostoli docuerunt. Tertull. de præscript. c. 3 2. *Ad hanc formam provocabuntur ab illis Ecclesiis, quæ licet nullum ex Apostolis aut Apostolicis auctorem suum proferant, ut multo posteriores, quæ denique quotidie instituuntur, tamen in eadem fide conspirantes, non minus Apostolica deputantur pro consanguinitate doctrine.* Vidit ipse Bellarminus hujus thesis infirmitatem. Nam cum quodam loco novus Episcopus instituitur, tum utique ille non est Apostolorum successor, saltem illo loco. satis igitur est, ut sit successor in doctrinam, & munus Episcopale, neq; est necesse ut doceat eo loco ubi ante Apostoli docuerunt. Ut hoc conciliet, dicit neminem posse

*Potest affe-
bonus E-
piscopus,
qui docet
in eo loco,
in quo nul-
lus Apосто-
lus docuit.*

*Quis ha-
beat pote-
statem mit-
tendi Epif-
copum.*

novum Episcopatum instituere, nisi qui habet Apostolicam auctoritatem. Sed hoc est falsum, & ex scriptura probari nequit. Aequè falsum est, quod dicit solum Papam Romanum habere Apostolicam auctoritatem, neque unquam hoc Bellarminus ex scriptura probabit.

Ratio hujus rei, quam adversarius affert, est inepta. *Institutio, inquit novorum Episcopatum non pertinet ad eum, qui habet definitam regionem*

Omnis enim Episcopus qui est, fuit, & erit, habet definitam regionem, jubetur enim *eum gregem pascere, qui penes ipsum est*, ut ante ex Petro docui. Deinde totius Ecclesiæ tantum *unus Episcopus est, cujus à singulis Episcopis tenetur pars in solidum*, ut alibi ex Cypriano ostendi. Planè autem jesuiticatur cum dicit *Petrum ex officio tantum fuisse, ceteros Apostolos ex delegatione*. Christus enim omnibus Apostolis idem munus imposuit, & mandavit ut illud uno & eodem modo administrarent. Ioh. 20. 22. *Sicut me misit Pater, ita ego mitto vos. Mat. 28. ite in mundum universum, & docete omnes gentes.* Cyprianus de simplicitate Prælatorum. *Hoc erant reliqui Apostoli, quod & Petrus, pari consortio præditi et honoris & potestatis.* Hujus igitur rei infirmitatem videns, dicit Athanasium in oriente novos Episcopatus instituisse, sed pueriliter impingit, cum asserit eum hanc potestatem ab Romana sede accepisse. Cujus rei falsitatem ostendimus cum de Papa disputarem. ibidem docuimus Papam æquè atque cæteros fuisse à vicinis confirmatum, & eos constitutos fuisse Episcopos, quos Papa recusabat, & quos ille approbabat, fuisse aliquando rejectos.

Dicit *ordinationem fieri debere à tribus Episcopis, qui & ipsi Apostolis successerunt*. Verum sciat hanc thesim non esse ex sacra scriptura depromptam, quia tamen ad concordiam faciebat, ut vicini Episcopi confirmarent eum, qui Ecclesiæ

Omnes
Apostolorum
officio &
munere e-
piscopalis
pares.

Athanasius
in oriente
constituit
Episcopos.

A quibus
Episcopus
ordinandus
sistit?

præficiendus erat, & cùm omnes totius Provin-
ciæ Episcopi convenire non possent, ut saltè tres
reliquorum nomine eum ordinarent: quia eti-
am hoc ipsum eo pertinebat, ne quis seipsum in-
truderet, admittimus hanc constitutionem,
videlicet in integro & incorrupto Ecclesiæ statu.
Cùm verò is collapsus est, tum opinamur hoc
non ita strictè observari posse. Vidit hoc ipse ad-
versarius, & ob eam causam dicit iis locis, ubi est
magna Episcoporum raritas, fieri id posse per
unum Episcopum, & infulatos abbates. Vbi ta-
men pueriliter impingit, dum nobis infulatos
Abbates inculcat. Illi enim à Christo instituti
non sunt, & ob eam causam meritò rejici debēt.
Contra adversarium est, quo describit Paulus r.
ad Tim. 4. *Noli negligere gratiam, quæ in te est, quæ
data est tibi per impositionem manuum presbyterii.*
Per presbyterium enim intelligit presbyteros,
qui prædicant Euangelium & administrant sa-
cramenta. Sed hi in Papatu planè excluduntur
ab ordinatione. Verum quidem est presbyte-
ros in scriptura vocari Episcopos, sed non mi-
tratos Episcopos Papales, qui nihil minùs sunt
quàm Episcopi, sed qui Euangelium prædicant,
& sacramenta administrant. Non nocet causæ
nostræ, quòd Chrysostomus, Theolophyla-
cus, & OEcumenius, per presbyterium Episco-
pos intelligunt. Necessè enim est, ut locus in-
telligatur de iis Episcopis, qui eo tempore, quo
Paulus hoc scribebat, fuerunt. Tum verò om-
nes

*Infulati
Abbates.*

*Presbyter
est Episco-
pus.*

nes presbyteri, qui Euangelium prædicabant & sacramenta administrabant, erant Episcopi, atque huiusmodi sæpe multi fuerunt in uno loco,

Act. 20. 17. *Misit Ephesum & advocavit presbyteros Ecclesie* Qui cum pervenissent ad ipsum, dixiteis, *Attendite vobis ipsis, & toti gregi, in quo*

Plures Episcopi in uno loco fuerunt.

vos Spiritus sanctus constituit Episcopos, ad pascendam Ecclesiam Dei, quam acquisivit suo sanguine. Eodem modo Apostolus iudicat Philippis plures uno tempore Episcopos fuisse, Philip. 1. 1. *Omnes sanctis in Christo Iesu, qui sunt Philippi, una cum Episcopis, ac diaconis.* Sed mirati Episcopi Papales, neque prædicant, neque Ecclesiam pascunt, neque id sui muneris esse existimant. Quin hæc potestas est impatiens consortis, & ob eam causam in una urbe, quid dico de una urbe? sæpe in una, eaque magna provincia, etiam interdum in multis provinciis non est nisi unus, qui non prædicando, sed litua, bicipiti mitra, annulo, & pallio ab aliis discriminatur, atque hic in sua provincia neque parem neque superiorem ferre potest. Quilibet æquus lector comparet Episcopos Papales cum Episcopis Ephesinis, & Philippensibus, & videbit, inter hos & illos, præter inane nomen non plus similitudinis esse, quam iater secularem principem & ministrum Ecclesie. Nos igitur hanc thesim corrigimus, & dicimus non Episcopos Papales, sed presbyteros qui Euangelium prædicant, sacramenta administrant, idque juxta
Dei

Dei verbum curant, ac propterea in scriptura Episcopi vocantur, habere ordinandi potestatem, atque ab his pastores Ecclesiæ ordinari debere.

Notat quarto, *hereticos nostri temporis*, ita vocat nos, *neque ordinationem, neque successionem habere, ac proinde esse impudentiores antiquis hereticis, qui licet successionem destuebantur, ordinationem tamen habebant, protestantes negant utrumque, & dicunt se neque vera successionem, neque ordinationem, destitui*; led quia de utraque proximo argumento plura dicenda sunt, sufficit nunc thesin totam quam adversarius pro confesso sumit, negare.

An prote-
stantes si-
nt sine E-
piscopis?

Ex quo argumentum insolubile sumitur hoc modo. Ecclesia non potest esse sine Episcopis. Apud Lutheranos non sunt Episcopi, nam non habent ordinationem, neque successionem ab Apostolis. Igitur apud eos non est Ecclesia.

Episcopus
vox acci-
pita.

Episcopus
proprie sic
dictus.

Quia adversarius hoc argumentum insolubile esse jactat, respondebo clare, & primum dico esse æquivocationem in vocabulo *Episcopus*, significat enim eum, cui Evangelium prædicandi, & sacramenta administrandi munus commissum est, atque hoc modo Actorum 20. cap. & ad Philip. primo capite, hæc vox accipitur; hic Episcopus verè & propriè Episcopus dicitur, & nihil omnino differt à presbytero. Deinde hæc vox delapsa à prisca consuetudine significat eum, qui bicipiti mitra, lituo, annulo & pallio

pallio à cæteris distinguitur, & nulla omnino re, nisi nomine tenus Episcopus est, quales sunt omnes Papales Episcopi. Hoc intellecto dico Majorem, si de Papalibus Episcopis intelligitur, esse simpliciter falsam, tantum enim abest, ut sine iis Ecclesia esse nequeat, ut nunquam ad prisca integritatem redire possit, quam diu erunt qui opimas illas mitras, & quæstuosa pallia sperabunt. Si verò de iis, qui revera Episcopi sunt, intelligitur, ostendimus ante, Ecclesiam ad exiguū aliquod tempus sine iis esse posse. Ac licet tum miserrima sit ejus facies, tamē posse eam ad istam miseriam redigi, & tamē superesse, docet exemplum Ecclesiæ veteris testamēti. psalmo. 84. 9. *signa nostra non videmus, non est ultra propheta, nec est nobiscum qui cognoscatur usque quo.* Cessabat eo tempore ministerium, non habebant templum, non habebant sacrificia, non habebant sacerdotem, Ipsa circumcisio intermittebatur, Ecclesia tamen non peribat, sed durissimis etiam istis seculis, etiam media captivitate mansit incolumis. Quin idem in Novo Testamento fieri posse dicamus? Addimus & Ecclesiam Papalem fuisse quandoque sine episcopis, quod nos paulò ante ex crebris & diuturnis sedis Papalis vacationibus demonstravimus. Si Minor intelligitur de episcopis Papalibus, tum est vera, tales enim non habemus, neque agnoscimus; si vero de iis qui Euangelium prædicant, & sacramenta secundum Dei verbum administrant

Episcopus nomine tenus.

Ecclesia brevi tempore potest esse sine Episcopo.

Ecclesie Papalis fuit quandoque sine Episcopo.

trant, intelligitur, tum est falsa. Hujusmodi enim Episcopis Ecclesia nostra non destituitur. At inquit, *non habent ordinationem, neque successionem*. Quæ utraque vox est rursus æquivocans, aut n. significat veram ordinationem & successionem, qualis in Dei verbo præscribitur, aut significat talem successionem & ordinationem, qualis in Papismo usitata fuit. Si prima significatione intelligitur, dicimus nostros pastores & successionem & ordinationem habuisse, sed in eo impingit Bellarminus, quod opinatur Lutherum, Ocolampadium & Zuinglium fuisse primos Episcopos nostræ Ecclesiæ. Nam in Lombardia, Calabria, Subaudia, Gallia, Saxonia, Bohemia, Polonia, Moravia, Silesia, Anglia, Pomerania, Bourfia, Saxonia, & reliquis Europæ partibus etiam ante Lutheri ætatem fuisse nostram Ecclesiam celebrem, & habuisse suos conventus, scholas, Pastores, & doctores, ac professam esse eandem doctrinam, quam nos nunc profitemur, eamque à tempore Sylvestri, vel ipsius Petri, quemadmodum quidam ex adversariis testantur, per manus traditam, constanter retinuisse, antè ostentum est. Si verò posteriori significatione accipitur, dicimus Lutherum, Ocolampadium, Zvinglium, Bucerum, Farelum & alios fuisse presbyteros, Pastores, & doctores, cum adhuc in Romana Ecclesia agent. Habuerunt igitur eandem successionem, & ordinationem, quæ tum in Romana Ecclesia

*Successio
& ordina-
tio, voces
æquivoca.*

*Ecclesia
protestan-
tium fuit
ante Lu-
therum.*

*Lutherus,
Ocolam-
pad. Bucer.
Zuing. Fa-
rel. habue-
runt illam
ordinationem
& suc-
cessionem
quæ tunc usi-
tata erat.*

usita-

usitata fuit. Nihil igitur ad rem facit quod dicit neque Lutherum, qui habitus est Episcopus VVitebergensis, neque Zuingliū, qui habitus est Episcopus Tigurinus, neque OEccolampadiū, qui habitus est Episcopus Basiliensis, neque Calvinum, qui habitus est Episcopus Genevensis, à tribus Episcopis, aut ex dispensatione ab uno Episcopo & assistentibus Abbatibus ordinatum esse. Sunt enim eo modo presbyteri ordinati, qui tum in Papistica Ecclesia usitatus fuit, cum autem viderent Papam cauponari Christianorum animas, & jactare se peccatorum veniam, (indulgentias vocant) pecunia vendere posse, & simul intelligerent ex Dei verbo, presbyteri esse pascere gregem, qui penes ipsum est, rectè fecerunt, quod de suo numere prout illud in Dei verbo perscriptum est, serio cogitarunt, & hoc ipsum intrepidè exercere aggressi sunt, at inquis, *non in hunc finem presbyteri ordinati fuerunt, & cum ordinarentur, in Papa obsequium jurarunt.* Quid audio? Deus mandavit, ut presbyter verbum Dei prædicet, & sacramenta secundum Dei verbum administret. Papa præcipit, ut secundum mentem & voluntatem suam presbyteratu fungantur. Papa adegerat eos ut in suum nomen jurarent, at illi ipsi jurarunt in nomen Christi, cum baptizarentur. Iudicet æquus lector, an laudabilius fuerit Deum sequi & juramenti ipsi præstiti memorem secundum Dei verbum munus suum administrare, an

*Luther.
Zwingl.
Eucer Fa-
rel. Oeco-
lamp. rectè
fecerunt q
Deum po-
tius quàm
Papam se-
cuti sunt.*

verò

*Ordinatio
à tribus E
piscopis nõ
est simpli-
citer neces-
saria.*

vero in Papæ obsequio contra Dei verbum per-
severare. Quamquam non fuerunt tales epis-
copi, quales, hodie passim in Papismo spectan-
tur, satis illis fuit hunc titulum alius relinquere, &
munus, quod Deus suo verbo presbyteris in-
juxit, strenuè & rectè administrare. His addo
nos veterem ritum de ordinatione à tribus epis-
copis facta, non omnino improbare, propter
causas quas supra attigimus: interea tamen liberè
profitemur, illud minime esse de essentia ordi-
nationis. Nullum enim ejus vestigium in Dei
verbo apparet, quo magis deploranda est pervi-
cacia adversarii, qui dicit *ita ab Apostolis consti-
tutum esse*. Quin legat nobis hanc constitutionè
ex Dei verbo, aut quilibet intelligit, eum calo-
re disputationis abreptum affirmasse, quod ve-
rum non est. Ob hanc causam etiam illa ordi-
natio, quæ non est à tribus episcopis facta, fir-
ma esse potest, quod & ipse adversarius videtur
scivisse. Quorsum enim illud de uno episcopo
& infulatis Abbatibus allegasset? Tantum in
eo errat, quod nobis Abbates obtrudit, cum
sciat eos à Christo constitutos non esse, ac pro-
inde ordinandi potestatem non habere. Ridi-
culum est, quod de dispensatione Papæ subjun-
git. Scit enim quo loco apud nos sint & esse de-
beant Papales dispensationes. Dicit se non sine
risu legisse quod OEcolampadius in sepulchri
epithaphio vocatur *primus Basileæ Episcopus*.
Sed dum alios ridet, videat ne seipsum ridiculū

*Dispensatio
Pape.*

*OEcolam-
padium
ridens ri-
dendus.*

& vanum præbeat, non enim ita, ut notat Bellarminus, sed in hunc modum scriptum est, *Verus hujus Ecclesie Episcopus*. Discat autem Bellarminus, aliud esse *verum*, aliud *primum Episcopum*, discat item aliud esse, *hujus Ecclesie*, aliud *Basilea Episcopum*. Potest enim quis esse verus Episcopus, qui tamen non est primus, potest etiam aliquis esse alicujus Ecclesie sive parociae episcopus, qui tamen Basileæ episcopus non nisi per synechdochen dici potest. Et ut Bellarminus se in omnes partes torqueat, nunquam evincet eos non fuisse presbyteros. saltem tales, quales tunc habuit Romana Ecclesia. Et ob eam causam eos habere eandem successionem & ordinationem, Non de ordinatione. quam cæteri eo tempore habebant, neque hic neque de successione de ordinatione aut successione à papistis litem moveri posse. Tantum in controversiam deduci potest ab illis, an hi suo munere rectè usi sint? ac proinde non de successione, neque de sed administratione ordinatione, sed de administratione muneris, muneris, lis esse potest. rectène scilicet an malè illud administraverint, litem esse. Corruit igitur, quod ex Cypriano de simplicitate Prælatorum adducit, *Is sunt inquit, qui se ultra apud temerarios convenas sine divina dispositione præficiunt, qui se propositos sine ulla ordinationis lege constituunt, qui nemine Episcopatum dante, Episcopi sibi nomen assumunt.* Nam ut jam aliquoties dixi, hi neque sibi ipsi presbyterium sumserunt, sed electione, quæ tum in usu fuit, electi fuerunt, neque se ipsos consti-

tuerunt, sed usitata tum ordinatione ordinati fuerunt. Quod Brentius dicit *nostros à populo electos, & à magistratu vocatos esse*, non de primis initiis, sed de aliis, qui primos secuti sunt, intelligendum est. *Nam in primo initio res ita se habet*, ut dixi, neq; est quod adversarius dicit legere de ordinatione, non de electione. *Electio enim esse variam, nunc factam esse à plebe, nunc à Clero, nunc à rege*. Nam & ordinationē esse variā, illud & de tribus episcopis non léper obtinuisse sciunt illi, qui in historia primitivæ Ecclesiæ exercitatisūt. Nisi fateatur adversarius, doceat nos, quæso, quisnam ordinaverit Philippum, qui in scis Apostolis prædicabat Samaritanis, act. 8. 5. & Apollos, qui prædicabat priusquam Aquila eum viā Domini exquisitè, docuisse act. 18. 24. & regem Iberorū qui ut & est apud Ruffin. l. 1. c. 10. *nondū ininitiatu sacris sit suæ gentis Apostolus*. Satis dictum est, à quibus Lutherus sit ordinatus, ut taceam eos, qui vocandi & eligendi potestatem habent, habere etiam ordinandi. Subjungit de successione, & dicit, *eum non successisse antiquis Episcopis, tum quia in singulis urbibus, ubi illi se fecerunt Episcopos, fuerunt antea Episcopi. Non succeditur autem nisi defunctis aut legitime depositis. Tum quia ipsi fatentur se esse primos earum urbium Episcopos. Nam Basileæ adhuc existat Epitaphium, ubi dicitur. (ut Bellarminus aliquando non sine rilu legit) O Ecolampadius primus Basileæ Episcopus.* Sed quis eum docuit in

una urbe non posse plures episcopos esse, quàm unum? Antiqui patres ob aliquam rationem ita statuerunt; sed potior est auctoritas Apostolica, quam modo exactorum 20. capite, & primo capite ad Philippenses ostendi. Deinde si verum est, non succedi nisi mortuis, aut ritè depositis, & si illi non sunt legitimi episcopi, qui viventis locum occuparunt, tum in Romana Ecclesia jam dudum nulla est legitima successio. Felix enim secūdus occupavit sedem vivēte Liberio, testis Platina in Liberio. Vigilius viventi Sylvorio sedem Romanam per vim eripuit, Iohannes decimus septimus vivente Gregorio quinto per vim Romanam sedem occupavit. Fur in pontificatu & latro, non enim ut par fuit, per ostium intra- vit, ut est apud Platinam. Gregorius sextus à Benedicto nono Pontificatum emit, Platina dicit, *eum non per ostium, sed per posticum ingressum ut latronem & furem.*

Rectius igitur in Papam quadrat quod dicit Cyprianus lib. 1. Epist. 6. ad Magnum, *Novatianus in Ecclesia non est, neque Episcopus computari potest, qui Apostolica traditione contempta, nemini succedens à seipso ordinatus est.* Multi etiam Papæ præfulatum pecunia & armis occuparunt, Platina in Iohanne. 12. *Iohannes duodecimus, ab adolescentia omnibus probris & turpitudine contaminatus, Alberici potentia fretus pontificatum occupat.* Idem in Bonifacio septimo. *Pontifex Romanus sacrorum pater & rex, sacra ipsa furto abstulit, &*

In una urbe possunt esse plures Episcopi, quam unus.

Felix secundus.

Papa vivente prædecessore sedem vim & fraudem occupat.

Papa furto abstulit Papatum.

qui vindicare sacrilegia debuerat, tanti sacrilegii factus est auctor. Idem in Sylvestro secundo. *Pontificatum adjuvante diabolo consecutus est, hac tamen lege, ut post mortem totus ipse esset, cujus fraudibus tantam dignitatem adeptus erat.* Si Bellarminus horum meminisset, fortallenon tam mendaciter exprobrasset Luthero, Zwinglio, Calvino, & OEcolumpadio, quod aliorum sedes occupassent.

Aliquis seipsum deponit.

Deinde est insufficiens enumeratio, potest enim quis seipsum tacite deponere, ut qui nunquam quicquam facit, neque faciet, quod sit muneris pastoralis. Quid ni in hujusmodi locum aliud substitui possit?

Quod dicit eos se vocare primos suarum Ecclesiarum Episcopos, falsum est. Ego quidem tota vita non memini me tale quicquam vel legisse, vel audivisse. Bellarminus risit cum epitaphium OEcolumpadii legeret: sed videat ne ipsum alius rideat, scriptum est enim, non ut adversarius dicit, primus Basileæ episcopus, sed verus hujus Ecclesiæ episcopus, ut paulò ante dixi: inter hæc autem duo est magna differentia. Si cui ridere voluptas esset, haberet in Papisticis ordinationibus, & aliis histrionicis actionibus Ceremoniarum majorem ridendi materiam, sed quid ego de risu dico? vir bonus non teneret lachrymas, si videret Papam qui se jactat Christi vicarium, & Petri successorem, admittere reges ac monarchas ad oscula pedum suorum,

Quam multa ridenda in Papam.

& co-

& colit ab omnibus hominibus ut Deum terrestrem, neque teneret lachrymas, si videret miserimum populum à Monachis dementatum, cum cultum, qui soli Deo debetur, tribuere inanimatis creaturis.

Quod ad successores Lutheri, O Ecolampadii, Zvinglii, Calvinii, & aliorum attinet, illi melius edocti non debuerunt à Papistis ordinationem petere, papistæ enim deseruerunt eam veram fidem, & à Christi Apostolorumque doctrinalongissimè desciverunt. Ridiculum autem est, quod dicit, eos propterea *non debuisse sedibus suis privari, priusquam legitime iudicati fuissent & damnati.* Nullum enim illegitimum iudicium his actoaginta annis à Papa obtineri potuit; & cum ille à Luthero, Calvino, & aliis, hæreseos, & multorum aliorum criminum accusatus sit, tamē vult ipse in sua causâ iudex esse, neque quemquam ad iudicium admittit, nisi qui sit ipsi iuramento obstrictus, & quidem tali iuramento, quo ipsis non licet, verum dicere, si sit contra Papam Romanum. A tali homine nemo nisi stolidus ullam emendationem expectaverit. Magis ridiculum est, quod dicit de potiore iure possidentis: etsi hoc enim ad lites finiendas in rebus humanis valet: tamen in divinis indignum est, quod audiatur. Eodem modo potuisset Caiphas Christo & Apostolo obijcere, *se non debere sua sede privari, nisi legitimo iudicio convictum, & potius esse ius possidentis.* Po-

*Successores
Lutheri
Zvinglii,
Buceri.
O Ecolampadii.
Farrelli &
aliorum
non debu-
erunt à
Papistis
ordinari.*

*Iudicium
papale.*

*Ius potius
possidentis
non valet
in divinis.*

test ne Antichristus duobus testibus, de quibus est in revelatione, capite undecimo, objicere, se non debere sui sedibus privari, nisi legitime judicatum? & potius esse jus possidentis? Certò sciens se quamdiu in Ecclesia sedet tamquam Deus & in terra tamquam numen colitur, non posse à quoquam judicari, aut saltem non posse sententiam contra latam executioni mandari? Deinde à vera Ecclesia jam multis collationibus, Lipsensi, Bernensi, Oxoniensi, Popsiæcena, & aliis convictus est Papa, & condemnatus. Neque nodum solvit, quod dicit, *quis nos judicavit præter Lutheranos? & quis eos constituit nostros iudices?* Deum enim hoc fecisse eventus, qui stultorum magister est, comprobatur. Excommunicavit Lutherum Papa, & Papam Lutherus, aperi oculos Bellarmine, & vide, Papæ ne an Luthero iste bannus plus detrimenti attulerit? Videns adversarius hanc responsionis infirmitatem, *etiamsi damnati essemus, inquit, tamen illi nobis non succederent, Nullus enim Episcopus illos instituit, neque veri Episcopi essent, quia nullus Episcopus eos ordinavit;* quod nihil aliud est, quàm tacere nolle & respondere non posse. ostendimus enim eos veros episcopos esse, & Apostolis ritè succedere. Deinde Caiphas legitime successit antiquis pontificibus, & potuit utque ad Aaraonem deducere prædecessores suos, & tamen non petierunt Apostoli ut à Caipha ordinarentur, quin Caipha invito facti sunt Episcopi &

*Successio
non semper
necessaria.*

pi & sacerdotes, sine ulla successione. Cum igitur moderni episcopi imitentur Caipham, licet sine eorum ordinatione, & successione episcopatum gerere. Neque ad rem respondet, cum dicit sacerdotium Aaronicum fuisse temporale, & durasse usque ad inchoationem novi Testamenti. Deinceps verò capisse sacerdotium secundum ordinem Melchizedec a Christo institutum, cuius sacerdotii cum primitiæ fuerint Apostoli, non debuerunt Caipha succedere, sed esse principium novi sacerdotii. Non enim concludit Brentius Apostolos debuisse Caiphæ succedere, sed concludit à simili, quem admodum Apostoli invitis sacerdotibus suo munere functi sunt, ita Lutherum, Calvinum, & alios invitis antichristis suo munere fungi potuisse. Atque ita factum est, ringentibus, indignantibus, & Cælum terra frustra miscentibus papæ Romanis. Falsum est, quod dicit Apostolos fuisse primitias sacerdotii secundum ordinem Melchizedec instituti, solus enim Christus est sacerdos secundum eum ordinem, nec ququam in consortium istius honoris assumit. Apostoli nihil aliud sunt, quàm hujus sacerdotii servi & legati. Deinde si Apostoli fuerunt istius sacerdotii initium, ut Bellarminus dicit, ubi tunc successio? Annon vides, successionem esse posse sine Ecclesia, & Ecclesiam sine successione? Caiphas enim habuit successionem, & ordinationem legitimam, sed eo non obstante, Dominum Ecclesiæ Iesum Christum solenni iudicium

Brentius
defenditur.

Apostoli
non fuerunt
Sacerdotes
secundum
ordinem
Melchizedec.

cio condemnavit blasphemiam, quo facto sine dubio jus Ecclesiam perdidit. Apostoli verò non habuerunt successionem, & tamen fuerunt in Ecclesia. Nec tamen definit Bellarminus Iesuiticari, successionem esse Ecclesiam notam.

Argumentum ex 4. Instit. c. 2. v. 2, l. Calvinus petitum sciens prætereo, quod enim Calvinus quærit, *Cur non enumeremus successiones Episcoporum Africa, Aegypti, & totius Asia,* & respondet, *non quia perit ibi sacrosancta illa successio,* ex hypothese dicit, quod non animadvertens Bellarminus extra scopum vagatur. Planè autem aberrat, cum dicit eos enumerare seriem episcoporum universalium, qui sunt Romani episcopi, propterea, quod se illis subiectos esse fatebantur. Quid enim veteres de universalis Episcopo senserint, ante ex Gregorio, qui & ipse Romanus Episcopus fuit, docui; annotavi etiam quàm fallum sit, quod, dicit veteres confessos esse se Romano Episcopo subiectos esse. Quod autem dicit veteres propter hanc causam fuisse magis de successione Romanorum Pontificum, quàm de sua sollicitos nimia cupiditate adulandi Papæ illi extorsit. Irenæus enim lib. 3. c. 3. *dicit longum esse omnium Ecclesiarum successiones enumerare, & ob eam causam se maximam, antiquissimam & omnibus cognitam Romanam Ecclesiam eam quam habet ab Apostolis, fidem per successiones Episcoporum venientem iudicare, ut confundat contrasentientes.* Recipiat igitur Papa eam

Non quia enumerat Romanos Episcopos, se illis subiectos esse ostendunt.

eam fidem, quam ab Apostolis antiqua Romana Ecclesia accepit, & Papa deseruit, & nos recipimus eam.

Huc accedit, in Ecclesia græca servari adhuc *In Ecclesi-*
 successiones, & tamen secundum opinionem *a græca est*
 adversariorum non esse ibi veram Ecclesiam. Ac *successio*
 licet multa dicat adversarius, tamen cogitur fa-
 teri, in Constantinopolitana Ecclesia adhuc à
 Constantini tempore servari istam successionē,
 sed dicit eam non esse ab Apostolis. Verùm
 contrarium testatur Nicephorus, qui eam à Ma-
 rco deducit, & adversarius capite præcedente
 statuit perinde esse, an quis Apostolo, an viro
 apostolico succedat. Leviculum est, quod di-
 cit eam non dictam esse Apostolicam. Nam
 & multæ aliæ, quas tamen in scriptura legimus
 ab Apostolis fundatas esse, non vocatæ sunt A-
 postolicæ. Quod autem dicit, Patres concilii
 Constantinopolitani primò eam vocare novellā,
 ostendit se græcum textum non inspexisse, in
 eo est *νοταγῆς*, quod patres de liberatione ab
 hæresi, non de prima fundatione intelligendum
 esse docent. Hoc argumento motus dixit ex
 successione non probari Ecclesiam, sed ex de-
 fectu successionis probari defectum Ecclesiæ. *Ex successi-*
 Bellus homo, si ex successione non probatur Ec- *sione non*
 clesia, tum illa non est hujus nota, & nos jam *probatum*
 antè docuimus, tam posse esse Ecclesiam sine *Ecclesia.*
 successione, quàm successionem sine Ecclesia.
 Quod addit græcam Ecclesiam esse hæreseos

*Romana
est Hærese
os damna-
ta.*

damnata, æquè rectè de Romana dici potest. Nam Basiliensi concilio Eugenius hæreseos datus est, & hoc ipsum concilium Eugenius Papa approbavit. Subjungit in Patriarchalibus sedibus sedisse manifestarios hæreticos. Sed meminisse debebat Romæ sedisse, Felicem, liberium, Honorium, non tantum manifestarium hæreticum, sed publico judicio à conciliis Oecumenicis, & à Papis Romanis hæreseos damnatum. Magna item causa est, cur veteres allegaverint successionem fidei in Romana Ecclesia, quod constabat eos eo tempore non deseruisse fidem. Neque refert quod adversarius regerit, hoc hæreticos non putasse, etsi enim hoc affirmare noluerunt, non legimus tamen illud ab iis negatum esse, & si negassent, in promptu erat scriptura ex qua convinci poterant. propterea semper addunt successionem in doctrina. Cum Donatistis nobis non convenit, illi enim oppugnabant veram Ecclesiam, nos non oppugnamus veram Ecclesiam sed Papatum. Optatus perstringit Papistas contra Cathedram Petri militantes, dum enim doctrinam, quam Petrus professus est, ferro & igni persequuntur, rectè dicuntur Cathedram Petri oppugnare. Nos ut Potiliani non Cathedram Apostolicam, sed Papalè & antichristianà appellamus Cathedram pestilentis. Si hoc Bellar. non fert, doceat Petrus talem doctrinà, talem cultum, talem tyrannidem exercuisse Romæ, atque ibi unum à Papa exercetur.

*In Roma-
na sederunt
Hæretici.*

CAPUT. VI.

Sexta nota conspiratio in doctrina.

Sexta nota est conspiratio in doctrina cum Antiqua Ecclesia. Vera enim Ecclesia dicitur Apostolica, propter *doctrinæ consanguinitatem*, ut inquit Tertull. de præscript. c. i. hanc ob causam Theodosius apud Sozomenū lib. 7. cap. 12. Iussit principes sectarum convenire, deinde petiit, an existimarent antiquos patres, qui Ecclesiam rexerant ante dissidium illud, quod tunc de religione ortum fuerat, rectè consensisse, & verè sanctos & Apostolicos fuisse; quod cum illi consensissent, subjunxit: *Examinemus ergo doctrinam vestram, ad illorum scripta, & si cum illis consenserit, retineatur, sin minus, abiciatur.* Crediderim ego adversarium vel aliunde hæc referre quàm ex Sozomeno, vel memoria lapsū esse. De Imperatoris enim sententiâ quæ hic refertur, ne *verè* quidem est apud Sozomenum. Deinde Sozomenus narrat hoc Sisinnii consilium placuisse quidem Nestorio, & Imperatori, sed de eo non convenisse inter sectarios. Quòd verò ad rem ipsam attinet, existimo bonum consilium fuisse; sed non optimum. Patres enim non semper omnes idem de eadem re dicunt, & interdum à seipsis dissentiunt, infallibile igitur argumentum à Patrum auctoritate in iis dogmatis

An cōspiratio in doctrina s: c Ecclesia nota.

Theodosius.

Patres & inter se, et sæpe à se ipsis dissentiunt.

gmatis, quæ in Ecclesia controversa sunt, proferri nequit, Rectius Constantinus in Concilio Niceno apud Theodoret. lib. 1. c. 7. *habetis sanctissimi Spiritus doctrinam per scriptam, Evangelicam, & Apostolicam libris, nec non antiquorum prophetarum oracula plane instrunt nos sensu numinis. Quin & Augustinus ab auctoritate patrum ad Canonicam scripturam provocat. Epistola 48. ad Vincentium.*

Augustin. Noli ergo Frater contra divina tam multa, tam clara, tam indubitata testimonia colligere velle calumnias ex Episcoporum scriptis, sive nostrorum, sicut Hilarii, sive antequam pars Donati separaretur. (Nota & eorum, qui ante separationem scripserunt non esse indubitatam auctoritatem) ipsius unitatis, sicut Cypriani & Agrippini. Primo quia hoc genus literarum ab auctoritate canonis distinguendum est. Non enim sic loquuntur, tanquam ita ex eis testimonium proferatur, ut contra sentire non liceat, sicubi forte aliter sapuerunt, quam veritas postulat. Et ob eam causam sola scriptura vocatur canonica, quia est canon & regula omnium Christianorum dogmatum. Hæc est causa cur eam secundam Ecclesie notam esse definimus. Quod autem adversarius dicit posse proferri veterum sententias, quibus singula papalia dogmata confirmantur, nihil concludit. Nam ille non ignorat, posse & omnia nostra dogmata veterum testimoniis confirmari, & hoc adversarius agnoscit, dicit enim hunc disputandi modum fore multis objectionibus obnoxium. Quod verò

verò dicit, nos confiteri *papalia dogmata esse doctrinam omnium veterum*, nihil movet.

Proferat aliquem ex omnibus nostris doctoribus, qui hoc dicat, nisi fecerit, ostendet hanc suam assertionem esse vanam & inanem jactantiam. Ille ut probabiliter saltem ita scribere videatur, allegat, quòd Calvinus

scribit. *Instit. lib. 2. c. 2. v. 4. semper apud Latinos nomen liberi arbitrii existit, apud Græcos vero ἀδελφείας vocabulum multo arrogantius, & v. 8. Ego verò neque ipse hujus vocem usurpare velim, & alios si me consulant, abstinere optarim.* Hoc argumentum est planè Jesuiticum. Nam & ratione & fronte caret, & ut hoc intelligatur, ascribam ipsa Calvinus

verba. *Quòd si nos patrum auctoritas movet: illi quidem assidue in ore habent vocabulum, sed simul declarant, quanti faciant illius usum.*

In primis Augustinus, qui non dubitat servum appellare. lib. 1. cont. Julian. Alicubi succenset adversus eos, qui liberum negant arbitrium; sed precipuam rationem declarat, cum ait, tantum ne audeat quisquam sic negare voluntatis arbitrium, ut velit excusare peccatum? At certò alibi fatetur sine spiritu non esse liberam hominis voluntatem, cum cupiditatibus vincientibus ac vincētibus subdita sit. Item, victo vitio, in quod cecidit voluntate, cepisse carere libertate naturam. Item, hominem libertate male usum & se & arbitrium perdidisse, Item, liberum arbitrium captivatum ne quid possit ad iustitiam; Item, liberum non fore, quod non

Calvinus
Augustinus
sententia de libero arbitrio.

Dei gratia liberaverit. Item, Iustitiam Dei non impleri; cum lex iubet, & homo quasi suis viribus facit, sed cum spiritus adjuvat, & hominis non libera, sed liberata voluntas obsequitur, & horum omnium rationem reddit, cum scribit, hominem magnas liberi arbitrii vires accepisse, cum condcretur, sed peccando amisisse. Itaque alibi postquam ostendit liberam arbitrium constitui per gratiam, acriter in eos invehitur, qui sibi illud arrogant sine gratia, ut quid ergo inquit miseri homines, aut de libero arbitrio audent superbire, antequam liberentur, aut de suis viribus si jam liberati sunt? Nec attendunt in ipso nomine liberi arbitrii utique libertatis sonare. Vbi autem spiritus Domini, ibi libertas. Si ergo servi sunt peccati, quid se actant de libero arbitrio? a quo n. quis devictus hinc est & servus additus est. Si autem liberati sunt, quid se actant velut de opere proprio? An ita liberi sunt, ut nec servus eius esse viderentur, qui dicit sine me nihil potestis facere? Quid quod alio etiam loco videtur jocosè eludere usum eius vocis, cum dicit, liberum quidem esse arbitrium, sed non liberatum; liberum iustitiae, sed servum peccati. Quam sententiam alibi quoque repetit & explicat, ubi docet liberum à iustitia non esse hominem, nisi arbitrio voluntatis, à peccato autem non fieri liberum, nisi gratia salvatoris, qui libertatem hominis nihil aliud esse sibi testatur, quam emancipationem vel manumissionem à iustitia, illius inane nomen videretur belle irridere. Itaque si quis vocis huius usum non prava intelligentia sibi permittat, per me quidem non

voxabitur ob eam rē, sed quia sine periculo nō posse retineri censeo, magno contra Ecclesiam bono si aboleatur: neque ipse usurpare velim, etsi alios, me consulant, abstinere optarim.

Deinde dicit Calvinus. lib. 2. c. 2. v. 8. *Veteres omnes, excepto Augustino. sic in hac aut variant, aut vacillant, aut perplexè loquuntur, ut certi ferè nihil ex ipsorum scriptis rejicere liceat. Ego (inquit adversarius) Calvinus omnes veteres excepto Augustino repudiat. Mirabilis logica. Potest enim in hoc dogmate à quibusdam eorum discedere, & tamen in aliis dogmatis cum iisdem sentire. Deinde qui in aliquo dogmate variant, illi possunt quandoque commodè loqui. Et hoc accidit illis Patribus. Non semper enim æquè vehementes sunt in humanis viribus extollendis. Interdum enim omnium bonorum laudem ad unum Deum referunt. Calvinus igitur eos non prorsus repudiat, sed cum commodè, hoc est scripturæ convenienter loquuntur, recipite eos, cum verò contra scripturam loquuntur, scripturam illis præfert, & hoc sequenti paragrapho dicit. *Magnum mihi præjudicium attulisse videor, qui scriptores Ecclesiasticos ita ambigūe aut variè in hac re locutos esse confessus sum, ut verum quippiam ex eorum scriptis haberi nequeat. Hoc enim perinde aliqui interpretabantur, ac si eos à suffragii jure depellere velim, quod mihi adversantur, cum voluerim piis ingenis consuetere, ne fluctuarent. Difficile tamen non est aliquas ex ipsis sententias**

Calvinus dicit patres in doctrina de libero arbitrio varios esse.

tias afferre, quibus totam bonorum operum laudem, Spiritus sancto tribuunt. Et inter cætera affert
 Cyprianus ex Cypriano, quod est apud Augustinum de prædeltinatione sanctorum. *De nullo glorian-*
dum quia nihil nostrum est, nisi ut homo apud se pror-
sus exinanitus, à Deo totus pendere discat. Et ex

Chryso- Chryso-
stomus stimo hom. 1. in adventu. *Omnis homo non*
tantum naturaliter peccator est, sed totus peccator
est. Post hæc dicit. Possem hujusmodi multa ex
aliis referre, sed ne quis cavilletur, me seligere ea,
quæ causæ meæ serviunt, quæ autem adverantur,
callide præterire, ab hac resitatione abstineo. Ex his
æquus lector judicet, quam verum sit, quod
adversarius dicit. Calvinum confitens se ex veteribus
neminem sequi velle.

Deinde, & Augustinum (inquit) deserit. lib.
 enim. 2. cap. 3. v. 7. reprehendit illam Augustini
 sententiam Ep. 106. *Voluntatem nostram coope-*
 rari gratia, non ut praviam, sed ut pedissequam. Sed
 hoc æquè necessario ex Calvinii sententia colli-
 gitur, ut illud prius, non enim qui alicujus au-
 ctoris unicum dictum reprehendit, totum au-
 ctorem deserit. Deinde non Augustinum, sed
 Lombardum reprehendit Calvinus. Aug. in-
 quiens ad Bonifacium ep. 106. *Omne bonum mo-*
 padium ori- *pus gratia præcedit, & id comitante, pedissequa, non*
 dicens ridē- *pravia voluntate. Quod non male à sancto viro di-*
 dit. *ctum præpostere deorquet Lombardus. Et. Quate-*
nus à gratia prævenitur, in eo, ut pedissequam appel-
les; permisso. Ex his judicet, æquus lector, quam
 andidè

candidè aduersarius Calvinum tractet. Cæterū Augustini mens est, reformatam voluntatem esse opus Dei, & quod præuenienti gratiæ pedissequa obsequitur, etiā esse opus Dei. Lombardus autem hoc aliqua ex parte homini tribuit. Esse autem illam Augustini sententiam ibidem Calvinus ex Augustino docet. Et ad eam rem affert has sententias ex Augustino. *Arbitrium sic adiuvatur, ut non solum, quid faciendū sit, sciat, sed quod scriberit, etiā faciat. Atque ita cum Deus docet, non per legis litteram, sed per Spiritus gratiam, ita docet, ut quod quisque didicerit, non tantum cognoscendo videat, sed etiam volendo appetat, agendūque perficiat.* Ex his manifestum est, fallum esse, quod dicit Calvinum cōfiteri se toti antiquitati aduersari.

Libro 2. institut. c. 14. v. 2. *Excusari inquit, non potest veterum error, qui dum ad Mediatoris personam non attendunt, totius fere doctrinæ, que in Evangelio Iohannis legitur, ieiunium observant sensum, seque implicant multis laqueis.* Decet hoc loco Calvinus filium Dei subiectum esse patri ratione Deitatis, & quia omnes veteres contrarium docent, ipse ait omnes veteres errare, & errorem eorum esse inexcusabilem.

Crassa columnia. Tantum dicit Calvinus, nomina officii competere Christo secundum utramq; naturam. Ejus verba hæc sunt, *Sit nobis hæc rectæ intelligentiæ clavis, neque de natura divina, neque de humana simpliciter dici, que ad Me-*

Phrases de Christo Mediatore

diatoris officium spectant. De subjectione Christianatione Deitatis nullum verbum.

Limbus. Lib. 2. c. 16. v. 9. *Fabula inquit de loco subterraneo, qui dicitur Limbus, tametsi magnos auctores habet, tamen nihil aliud quam fabula est. Antiquos Patres vocat magnos auctores, nam scholasticos solet sophistas vocare.*

Quod hominibus furiosis accidere solet, hoc accidit Bellarmino. Iacit in Calvinum, quicquid ad manum est, neque considerat an eum feriat. Quæ enim est hæc consequentia? Deinde non potest hic omnes Patres intelligere. Omnes enim non probant hunc Limbum, & esse Patres, apud quos quædam fabulosa reperiantur, ne ipse quidem Bellarminus negaverit.

Concupiscentia.

Lib. 3. c. 3. vers. 10. *Ab uno Augustino sumant lectores, si quid de sensu antiquitatis habere volunt. Porro inter illum & nos, hoc discriminis haberi potest, quod ipse morbum concupiscentiam demum peccatum fieri docet, cum appetitioni cedit voluntas: nos autem illud ipsum pro peccato habemus, quod aliqua omnino cupiditate homo contra legem Dei titillatur, imò ipsam pravitatem, que huiusmodi cupiditates nobis generat, asserimus esse peccatum.* Hic apertè fatetur se omnibus Patribus esse contrarium, atque ipsi etiam Augustino.

Doleo virum doctum tam pronum esse in calumnias, equidem majorem fidem apud me inveniret, si ea quæ rectè dicta sunt, non tam calumni-

lumniosè perverteret. Quid enim aliud efficit, quàm ut etiam tum, cùm verum dicit, nobis ipsius oratio sit suspecta? Difertè enim scribit Calvinus, *Omnes sanioris iudicii scriptores inter se consentiunt, manere in regenerato Mali fomitem, unde perpetuo scateant cupiditates, quæ ipsum ad peccandum illiceant, neque opus est multum investigando laborare, quid hic veteres senserint, quando unus Augustinus sufficere ad id potest, qui fideliter magnaque diligentia omnium sententias collegit.* Deinde vocem (uno) ut columniam probet, de suo apposuit. Non enim dicit Calvinus ab uno Augustino sumendum esse, sed *unum Augustinum sufficere ad ostendendum, quæ sit veterum de hac re sententia.* Neque planè rejicit sententiam Augustini, sed dicit eum vocare concupiscentiam infirmitatem, peccatum autem vocare non audere, quod de iis locis (quæ Calvinus notat) tantùm intelligi debet. Nam aliis locis peccatum vocat, neq; hoc ignoravit Calvinus, paulò enim post subjungit, *Neque tamen semper à peccati nomine abstinet, sicuti cùm dicit. Serm. 6. de verb. Apost. Hoc peccati nomine appellat Paulus, inde oriuntur cuncta peccata in carnalem concupiscentiam. Hoc quæ intum ad sanctos pertinet, regnum amittit in terra, perit in Cælo. Libro. 3. c. 4. vers. 38. video inquit, eorum nonnullos, aut hac in parte lapsos esse, aut nimis asperè, & durè locutos, sed non concedam eos ipsos adeo fuisse rudes & imperitos, ut eo sensu ista scripserint, quo à novis istis satisfactionariis le-*

Satisfac-
tio.

guntur. Vide, dicit eos aut lapsos, aut durè locutos esse, & concludit eos non eo sensu ista scripsisse, quo ab adversariis accipiuntur, idque probat ex eo quod Chrysof. hom. 2. in Psalm. 50. *Ubi misericordia, inquit, postulatnr, iudicium non scru, ubi misericordia petitur, pœna locus non est, ubi misericordia, quæstio nulla, ubi misericordia, condonata responsio.* Augustinus lib. de dogmatis Ecclesiasticis cap. 54. *Pœnitentiæ, inquit, satisfactio est causas peccatorũ excidere, nec eorum suggestionibus animum indulgere.* Et Chrysofom. hom. 10. in Gen. inquit, *Eum nihil à nobis ultra requirere, quàm ut delicta nostra cum lachrymis apud se fateamur.* Et Augustinus Enchirid. ad Laurent. Caro, inquit, *Christi verum est & unicum pro peccatis sacrificium, non modo is, quæ universa in Baptismate delentur, sed quæ postea ex infirmitate subrepiunt, propter quæ univèrsa quotidie clamat Ecclesia; Remitte nobis debita nostra. Et remittuntur per singulare illud sacrificium.* Torqueat hæc dicta Iesuita, ut volet, nunquam tamen conciliaverit ea cum Papisticis satisfactionibus. Eodem modo libro tertio cap. 5. vers. 10. *Quum ergo, inquit, mihi obijciant adversarii, ante mille & trecentos annos usui receptum fuisse, ut precatioes fierent pro defunctis, eos vicissim interrogo, quo Dei verbo, qua revelatione, quo exemplo factum sit? Quod Calvinus sibi adversariorum persona objicit, & rectè refutat, hoc scilicet ipsius sententia esse Iesuiticè colligitur. Libro. 3. c. 15. vers.*

*Oratio pro
mortuis.*

vers. 2. docet veteres sine causa non debuisse voces à scripturis alienas usurpare, & posteris erroris materiam præbere. Addit veteres omnem operibus nostris merendi opinionem detrahere, idque probat ex Augustino, qui in psalm. 139. *Meritis suis, inquit, nihil tribuunt sancti, totum non nisi misericordie tue tribuunt o Deus.* Et in psalm. 88. *Cum viderit homo, quicquid boni habet, se non habere à se, sed à Deo suo, videt id totum, quod in eo laudatur, non de suis meritis, sed de Dei misericordia esse.* Et ex Chrysostomo, hom. 23. in Genes. *Nostri si qua sequuntur Dei gratuitam Iustificationem opera, retributio sunt & debitum, at Dei munera, gratia & beneficentia, & largitionis magnitudo.* Ex quibus apparet eos aut sibi non constare aut Meritum longè alia significatione accepisse, atque nunc ab adversariis nostris accipitur.

Libro 4. cap. 4. vers. 10. *Tantum, inquit, peccatum hic nonnihil immodica severitate, quod plus requirere voluerunt in Episcopo, quam Paulus requirat: ac præsertim successu temporis Celibatum.* Dixerit hoc sanè Calvinus. Annon idem ante multa secula in cõcilio Niceno dixit Paphnutius? quid quæso aliud est quod inquit A Eneas Sylvius magna de causa sacerdotibus ablata esse nuptias, sed majori restituendas. Deinde annon ipsa res clamat verum esse, quod Calvinus dicit? Paulus enim ad Timotheum & Titum, ubi qualis Episcopus esse debeat, ostendit, docet eum

debere *unius uxoris virum esse*. Ab hac legere-
celsit sanè sublequens seculum, quod Episcopis
conjugio interdixit. Sed longiùs aberravit Pa-
pa Romanus, qui jure Papali sancivit presbyte-
rum, qui non habet uxorem, ejus loco concu-

Pœnitentia binam habere **D E B E R E**, distinct. 34. c. Is ergò.
quinque
vel sex an-
notum. Libro 4. cap. 12. vers. 8. Scribit sanè Calvi-
nus, *nullo modo excusari potest immodica Veterum*
austeritas, que & prorsus à Domini præscripto disside-
bat, & erat mirum in modum periculosa. Nam
cùm peccatori pœnitentiam solennem & privationem
à sacra communione nunc in septem, nunc in quatu-
or, nunc in tres annos, nunc in totam vitam indice-
rent. Quid inde sequi potuit, nisi vel magna hypo-
crisis, vel maxima desperatio? Nonne idem scri-
bit Paulus, 2. Cor. 2. 7. Sufficit istiusmodi homi-
ni ista oburgatio à pluribus projecta. Ut è contrario
potius vos ei condonetis, eumque consolemini, ne quo
modo redundante tristitia absorbeatur vir hujusmo-
di. Crediderim adversarium tam manifesta
scriptura motum illa ultima verba, nunc in totam
vitam indicent. Quid inde sequi potuit, nisi vel
magna hypocrisis vel maxima desperatio, reticuisse,
ut nobis Iesuiticum candorè probaret. Deinde
omnes veteres vel non consensisse in hanc au-
steritatem, vel sibi non constitisse docet Calvi-
nuseodem loco. Affert enim quod Cyprianus
lib. 1. Ep. 3. ad Cornelium scribit. *Patientia &*
facilitas, & humanitas nostra venientibus præsto
sunt, Opto omnes in Ecclesiam regredi: opto omnes cõ-
muni-

*militones nostros intra Christicastra, & Dei patris domicilia concludi. Remitto omnia, multa dissimulo, studio & voto colligenda fraternitatis, etiam qua in Deum commissa sunt, non pleno jure ex animo; delictis plusquam oportet dimittendis pœne ipse delinquo, amplector prompta & plena dilectione cum pœnitentiarevertentes, peccatum suum satisfactione humili & simplici confitentes. Chrylostom. Si Deus, inquit, tam benignus est, ut quid sacerdos ejus austerus vult videri? Scimus prætereà, inquit Calvinus, qua facilitate usus sit Augustinus erga Donatistas, ut non dubitaverit in Episcopatum recipere, qui à schismate redierant, idque statim post resipiscentiã. Ex hac nuda & simplici narratione constat, quàm sit impudens & plus quàm Iesuitica illa nota, qua dicit Calvino ita videri hoc asperum, quia ipse putat per fidem ita justificari hominem, ut nihil pœne luendum restet; quod si verum esset, rectissime accusaret omnes veteres, proinde sequitur sententiã nostrã de pœna remanente post remissionem culpæ, iudicio Calvini sententiã esse omnium veterum. Nam neque Calvinus omnes veteres accusat, neque omnes veteres hoc dicunt. Et qui hoc dicunt aliis locis contrarium asserunt. Rem ipsam docet Christus, qui ad latronem resipiscentem dicebat, *Hodiè mecum eris in paradiso* ac licet totam vitam multis sceleribus polluisset, & extrema demum vita cõverteretur, tamen non legimus Christum post remissionem culpæ ab eo quicquam pœnæ exe-*

gisse. Quid autem sacerdos vult esse austerus, cum Dominus ipse se nobis tam benignum præbet?

Jejunium

Quadra-
gesima.

Libro 4. cap. 12. vers. 19. *Quia in parte, non in totum audeo excusare veteres, quum & superstitionis quadam semina jecerint, & occasionem præbuerint tyrannidi, quæ postea exorta est. Occurrunt quidem interdum sanæ & prudentes de jejunio sententia: sed postea occurrunt subinde immodica jejunii laudes, quæ ipsum inter præcipuas virtutes extollunt. veit. 20. Et tunc passim invaluerat superstitiosa quadragesima observatio: quia & vulgus eximium aliquod obsequium Deo se in eo præstare existimabant, & pastores eam commendabant, pro sanctæ Christi imitatione: quum planum sit Christum non ideo jejunasse, ut alius exemplum præscriberet: sed ut Evangelii prædicationem sic auspiciando non humanam doctrinam esse, sed de cælo profectam re ipsa comprobaret. Quid potest hac admonitione modestius, quid hac doctrina gravius excogitari? Non reprehendit autem in universum, quicquid patres de hac re scripserunt, dicit enim, *Occurrunt interdum sanæ & prudentes de jejunio sententiæ, quod callidè omittit adversarius, ut imperito Lectori persuaderet, Calvinum contra totam vetustatem niti. Deinde reddit causam quare Christus quadraginta dies jejunaverit, & quòd nos eum in hac re imitari neque possimus, neque etiam debeamus. disertè enim dicit, Christum hoc fecisse, non ut eum**

eum

eum hac in re imitemur, sed ut sua Doctrina hoc miraculo fidem faceret, quod item callidè omisit adversarius. Cùm tamen hoc ita se habeat, rectè infert Calvinus. *Fuit igitur mera κακοζηλία & superstitionis plena, quod titulo ac colore imitationis Christi, jejunium ornabant.* Cedo quid hic Calvinus dixit quod sacris litteris adversatur? Deinde ostendit quàm fluxa & varia fuerit veterum de hac re opinio, & docet ex Socrate atque Cassiodoro, Romanos non nisi tres hebdomadas habuisse atq; illis continuū fuisse jejunium, excepto die Dominico & Sabbatho. Illyricos & Grecos sex, alios septem, sed jejunium per intervalla, nec minus in ciborum discrimine disfidere, alios enim non nisi pane & aqua vesci solitos, alios addidisse olera, alios a piscib. & volatilibus non abhorruisse, alios nullū habuisse in cibus discrimen. Igo addo ex Euseb. l. 5. hist. c. 26. quosdam jejunasse unum diem, quosdam duos vel plures, quosdam quadraginta horas diurnas & nocturnas. Ex Augustin *Quibus diebus non oporteat jejunare, & quibus diebus oporteat, præcepto Domini, non video definitū.* Et ex Tertull. de jejun. *Iejunium esse ex arbitrio, non ex imperio.* Ut manifestū sit rem totam antiquitus fuisse liberam, quæ nunc tam rigidè exigitur.

Libro 4. cap. 12. vers. 13. *Quod sacerdotibus interdictum est conjugium, id factum est impij tyrannide.* Hoc verum esse confitemur, subjungit Bellarminus. Quando autem fuerit interdictum. notat ipse in margine ponēs. *Syricius in Syricius,*

Papa interdixit sacerdotibus conjugium.

Epistola ad Episcopos Hispania. Porro Syricius ante mille ducentos annos sedit. Sed Calvinus hoc loco Syricium Cælibatus auctorem non nominat. Fuerit tamen ille, & vixerit ante mille ducentos annos, Num hæc vetustas veritati præjudicabit? Quid enim? estne Paulus antiquior auctor? Atqui ille dicit in I. ad Timoth. 3. 2. & ad Titum 1. 6. *Oportet Episcopum irreprehensibilem esse, unius uxoris virum, qui suæ domui benè præsit, qui liberos contineat in subjectione cum omni honestate.* Si adhuc oblatras Syricium vixisse antè mille ducentos annos, regero Paulum vixisse ante mille sexcentos, interdictum igitur est recentius, quàm mandatum de præbyterorum conjugio, eat nunc & jactet contra nos antiquitatem.

*Episcopus
unius ux-
oris vir.*

Ibidem, *Hæc, inquit, quæ videbantur reverentiam sacerdotio conciliare, magno applausu etiam antiquitus recepta esse fateor.* Scilicet isto seculo, quo Syricius vixit, & postea, sed hoc est Pauli seculo recentius, ut jam ostensum est. Deinde licet magno applausu recepta sint; non esse tamen ab omnibus recepta, testantur ista certamina, quæ hoc & sequentibus temporibus, ob ministrorum cælibatum concitata sunt.

Libro 4. cap. 15. vers. 20. *Quod multis abhinc seculis, adeoque ab ipso fere Ecclesie exordio usque receptum video, Ut in periculo mortis Laici baptizarent, si Minister in tempore non adesset, non video quàm firma ratione possit defendi.* Hæc est monitione

*Baptismus
per Laicū
admini-
stratus.*

tione

tione quid potest esse modestius? si scriptura nobis norma est, & regula omnium dogmatum. Corruet hæc baptizandi ratio. Christus enim certo hominum generi, non omnibus promiscuè baptizandi munus commisit. Et semper tenendum est, errorem, quantumvis vetustus sit, tamen esse errorem.

Lib. 4. 18. 21. *Excusari non posse arbitror veteres, quin aliquid in actionis modum peccaverint: imitati sunt enim judaicum sacrificandi morem magis, quam aut ordinaverit Christus, aut Evan-*

*Antiquus
modus ad
ministrā-
di s. cœnā*

geluratio sinebat. Locus est verſ. 11. Non oppugnat Calvinus veterum sententiam, sed administrandi modum. Disertè enim dicit. Equidem cum pium atque orthodoxum de hoc mysterio sensum retinuisse eos videam, neque deprehendam voluisse unico Domini sacrificio vel minimum derogare, ullius impietatis dānare eos non sustineo. Excusari tamen non posse arbitror, &c. Si hæc candidus lector cōferet cum propositione Bellarmini, videbit plusquam Iesuiticā vanitatem. Proposuit ostendere nostra dogmata (intellige dogmata papistica) adversariorum, id est, protestantium confessione esse doctrinam omnium veterum. Hanc thelin, sive propositionem ut probaret, docet Calvino displicere vocem MERITUM. & ἀριστήριος, & tamen confiteri Calvinū quosdam Veteres de utroque, quoad rem ipsam attinet, non malè sentire, & scribere. Eundemq; reprehendere Lombardum, Augustini senten-

fententiam in alienum sensum detorquentem, addere quosdam patres non commodè explicare istas phrasès, quæ ad officium Mediatoris pertinent. Denique notare fabulam de limbo, & quod quidam veteres concupiscentiam, quæ in nobis superest, quandoque non appellant peccatum, licet eam aliis locis peccatum esse dicant. Item quòd quidam de satisfactione Ecclesiastica asperè locuti sunt, & cœlibatum sacerdotum approbaverint & nimis hyperbolicè de jejunii dignitate loquantur. Denique dicere se non videre, quomodo firma ratione defendi possit baptismus Laicorum tempore necessitatis, & quòd veteres in modo administrandi cœnam, plus æquo Iudaicum sacrificandi ritum secuti sint. Hincne aliquis intulerit, omnia dogmata papistica, etiam Calvinì confessione esse doctrinam omnium veterum? Atqui his locis fere de phrasibus, & iis rebus quæ ad salutem necessariæ non sunt, sed tantùm ad disciplinam Ecclesiasticam spectant, disseritur. De primatu verò Romanæ sedis, de imperfectione scripturæ, de traditionibus, de invocatione sanctorum, de cultu imaginum, reliquiarum, de justificatione per nostra opera, de Missa, de quinque falsò nominatis sacramentis, & similibus dogmatis papisticis ne unum quidem verbum omnibus illis locis, quæ ex Calvinò adduxit. Et tamen audebit dicere omnia papistica dogmata, etiam Calvinì testimonio esse doctrinam omnium veterum.

Post Calvinum affert quædam ex centuriis Magdeburgensibus, quibus eandem thesin probat. Ac primùm in 2. Centuria cap. 4. Columna 59, Eodem modo, inquit. *Clemens Liberum arbitrium ubique asserit, ut appareat in hujusmodi tenebris, non tantum fuisse omnes ejus seculi doctores; Verum etiam in posterioribus eas subinde crevisse & auctas esse.* Hoc argumentandi genus est admodum ineptum. Etsi enim centuriatores id dicunt, tamen inde non potest inferri, nos omnes ita dicere. Potest enim fieri ut in tam vasto opere illis quandoque somnus obreperit. Deinde quæ est illa consequentia? Centuriatores dicunt patres hujus seculi fuisse in tenebris, hoc est, non rectè explicasse doctrinam de libero arbitrio. Ergò consentiunt cum papistis. Quis enim unquam apud ullum patrem legit *Hominem ex puris naturalibus posse Deum diligere supra omnia.* quod docet Biel. 3. sentent. dist. 27. Quis, inquam ex iis omnibus docuit *hominem solis naturæ viribus, sine gratia & auxilio spiritus sancti posse opera Dei placencia præstare?* quod affirmat Andrædus lib. 3. *Vel hominem ante regenerationem posse ex congruo mereri infusionem gratiæ?* Quod item tenet Biel. lib. 2. sentent. distinct. 27. & Eccius Enchirid. de libero arbitrio. Multò autem ineptius est dicere, patres hujus seculi in tenebris fuerunt: cæcutiverunt igitur omnes, qui omnibus seculis vixerunt. Nam antequam Pelagius virus suum spargeret,

Centuria
Magdebur
genses.

Liberum
arbitrium

Papistarū
liberum ar
bitrium.

Pelagius.

geret, non ita accuratè semper locuti sunt patres, ut par fuit, quamquam multis locis veram sententiam commodè explicant, ut paulò ante ex Calvino docui, & prolixiùs docebo, cùm de libero arbitrio disputavero. Cùm verò Pelagius, quæ ambiguè à patribus dicta erant, in malam sententiam detorqueret, excitavit Deus Augustinum, & multos alios, qui doctrinam de libero arbitrio rectè & perspicuè enodarunt.

Justificatio.

Columna 60. *Doctrina, inquit, de justificatione negligentius & obscurius ab his doctoribus tradita est, videlicet, non decet nos sola fide justificari.* Quid tum? docuerunt tamen id ferè omnes patres subsequentes, ut paulò ante illorum verbis demonstravi. Deinde hæc verba, *videlicet non docent nos justificari sola fide*, non sunt Centuriatorum. Crediderim esse adversarii illationem, quam typographus contra mentem auctoris eodem tenore cum verbis Centuriatorum descripsit. Quare enim non candidè, vel typographiæ, vel memoriæ lapsus contra virum doctum interpretarer?

Invocatio sanctorum.

Centuria 3. cap. 4. Col. 83. *Videas, inquit, in doctorum hujus seculi scriptis, non obscura vestigia invocationis sanctorum.* Num hoc est mirum? Nónne Paulus dicit Antichristum jam suo seculo incipere *mysterium iniquitatis operari*? Deinde quantum distant hæc vestigia à furoribus papisticis, quibus dicunt ad divam Virginem, *Adsis mihi, ne desperatione succumbam mortis in agone,*

agone, cum NULLA SPES EST ALTERA, Nisi tu virgo puerpera, Patris parens & filia. Cui me reconcilia. In antidotario, Oratione, O Clementissima. Deinde quàm ineptum dictu est. quidam patres ejus seculi jecerunt semina invocationis sanctorum. Ergo omnes patres in doctrina de invocatione sanctorum sentiunt cum papistis. Prætereà annon Eusebius lib. 4. Histor. c. 15. ex communi omnium Christianorum sententia dicit, *Ignorant miserissimi Iudei, qui Polycarpi corpus negant nobis reddendum, ne eum colere incipiamus, quod nos neque Christum nunquam relinquere possimus, qui passus est pro servandis omnibus in mundo, neque alium quempiam colere.* Annon Lactantius lib. 2. c. 18. dicit eos, qui mortuis supplicat, impietatis & sceleris sui supplicia pensuros? Epiphanius hæresi 79. contra Collyridianos, *Virgo erat ipsa Maria & honorata, sed non adorationem nobis data. Et, neque Helias adorandus est, etiamsi in vivis sit, neque Iohannes adorandus, neque quispiam sanctus adorandus.* Augustinus Epistola 44. *Ne se hoc lateat, & in sacrilega convitia imprudentem trahat. Scias à Christianis Catholicis nullum coli mortuorum.* Et de vera religione cap. 55. *Honorandi (Martyres) propter imitationem, non adorandi propter religionem.* Et de Civitat. Dei lib. 8. c. 27. *Martyribus neque templa, neque sacrificia constituisimus, non colimus mortuos in sepulchris, nec martyres nostros divinis honoribus colimus.* Num adhuc dicit Bellarmi-

nus omnes patres consentire cum papistis in doctrina de invocatione mortuorum?

Martyriū. Colum. 85. *Martyrium*, inquit, *immodicè extulerunt omnes hujus ætatis doctores.* quibus addit Bellarminus. *Nolunt enim Lutherani esse Martyrium genus quoddam baptismi, aut nullo modo expiari peccata per martyrium.* Lutherani non negant Martyrium esse quoddam genus baptismi, legunt enim apud Marcum, c. 10. vers. 38. *potestis poculum, quod ego bibi, bibere? & baptismo, quo ego baptizor, baptizari?* tantum negant iis peccata nostra expiari, in quo sacram scripturam & veteris doctrinæ Ecclesiam sequuntur. Sic enim ex scriptura inquit Augustinus contra Iulianum lib. 2. *Nemo tollit peccata mundi, nisi solus Christus, qui est agnus tollens peccata mundi.* Idem, *nullius Martyris sanguinem in remissionem peccatorum fufum dicit.* Hoc enim *solius Christi opus est.* Ex Centuria quarta repetit quædam de invocatione mortuorum, & ex Centuria quinta de libero arbitrio, ad quæ non necesse habeo respondere, quantum enim ad strophas has diluendas satis est, respondi. Tantum libet ascribere, quod annotat ex quinta Centuria Coll. 500. *Etiam si, inquit, interdum benè, & sanè videntur loqui, tamen tandem liberum arbitrium in rebus etiam spiritualibus, in ipsa conversione statuunt, ut cognoscas candorem monachi hinc colligentis omnes veteres in omnibus dogmatis cum papistis consentire,*

& à nobis dissentire. Tandem dicit centuriatores citare multa dicta veterum, quibus asserunt opera nostra esse meritoria, sed quia locum non ascripsit, non judico necesse esse, ut quicquam respondeam. Suo enim loco de hac re ex professo agetur. Locus Tertulliani bene allegari potest contra hæreticos, qui vel eo seculo, vel antè illud fuerunt. Tum enim Ecclesia doctrinam Apostolicam, quoad substantiam, adhuc integrè retinebat, si verò quis eundem locum nunc allegare vellet contra eos, qui hoc seculo non ab Ecclesia Rom. veteri, sed à moderna Romana; neque à sacra scriptura; sed ab erroribus Papalibus dissentiunt, ille & Tertulliano injuriam faceret, & vel pueris ludibrium deberet. Moderna enim Romana in doctrina, cultu, disciplina & gubernatiõe Ecclesiastica, tam procul recessit à veteri Romana, ut Tertullianus, si revivisceret, eam non agnosceret.

Tertull.

Progreditur nunc adversarius & allegat viginti hæreses à prisca Ecclesia damnatas, easque dicit à nostris doctoribus renovari, & propugnari, ut ostendat nostram doctrinam ex damnatis hæresibus esse conflata.

An protestantium doctrina ex damnatis hæresibus conflata sit?

Primo loco dicit *Simonianos docuisse homines salvari per gratiam Simonis, quem etiam Deum faciebant.* Addit *Eunomianos docuisse, homines per fidem, justificari etiam si in peccatis perseverent & moriantur, utrumque autem docere Lutheranos.* Verùm ô Bellarmine, his artibus nos non

Simoniani

An Lutherani doceant nos per Simonis magi gratiam justificari?

An Lutherani doceant eos, qui in peccatis perseverant & moriuntur per fidem justificari?

An Lutherus doceat Deum esse causam peccati?

movemur, agnoscimus enim vos, cum hæc dicitis, loqui ex patre vestro, qui est mendax, & cum mendacium loquitur, de suo loquitur. Non enim docemus nos per gratiam Simonis, sed per gratiam Iesu Christi justificari; neque docemus eos, qui in peccatis perseverant, & moriuntur, justificari, sed resipiscentiã esse indissolubili nexu cum justificatione junctam, neque quemquam posse ad vitam æternam pervenire, nisi in hac vita prius resipiscat, & revera regeneretur. Fatetur hoc ipsum Bellarminus lib. 3. de justificatione, & hoc eodem loco, ubi docet, nos docere, *opera esse necessaria ut effecta fidei*, quod ipsum & Lutherus docuit. Sed ita decurrit Antichristi satellitem sanam doctrinam allatrare, ut sibi ad Cardinalatum aditum pararet.

Secundò. Florini docent *Deum esse causam peccati. Idem autem docet Lutherus, Martyr, Melancthon.* Mirum, quòd Calvinum prætereat. Atque hoc fallum est ut illud prius, nusquã

enim vel Calvinus, vel Martyr vel Lutherus, vel Melancthon hoc dixit, ostendat Bellarminus librum, annotet paginam, locum & tempus quo liber editus sit, aut eum mendacem & maledicum calumniatorem esse coram toto mundo proclamamus. Tantùm docuerunt Deum omnes actiones nostras, etiam malas regere sua providentia, neque ullum peccatum eo nolente & invito fieri posse, & otiosam illam, quam aliqui statuunt, permissionem, ut à Dei natura discre-

discrepantem, ex sacra scriptura reprobarunt. Origenes dicit, *Adam perdidisse imaginem Dei, ad quam creatus fuerat. Idem docet Calvinus. Sed & hoc falsum est. Tantùm docet imaginem Dei in homine corruptam esse, non prorsus ablatam.* Porro Origenes dicit *infernum nihil aliud esse, quàm conscientia horrorem. Atque hoc ipsum docuit Calvinus.* Falsum, Calvinus enim disertè docet, præter hos terrores conscientia, esse locum quendam, ubi damnati puniantur, quod negabat Origenes.

Proclus dicit, *Peccatum in Renatis semper vivere, & concupiscentiam esse peccatum, quod & Messaliani docuerunt. Sed hæc est ipsissima sententia Lutheri, Melancthonis & Calvini.* Quæ fuerit Procli sententia, non moramur. Tantùm dicimus cum Paulo ad Romanos capite septimo, v. 7. *peccatum esse concupiscentiam, & hominem regeneratum mente servire legi Dei, Carne verò legi peccati, quod fieri non potest nisi peccatum in eo vivat, vivit igitur peccatū in regeneratis, non regnat.* Nota duobus modis dici posse, peccatum in homine vivere, uno, cum coercetur vi Spiritus sancti, non tamen prorsus extinguitur, antequam homo à corpore hujus mortis liberatur. Altero, dum in homine regnat: de illo vitæ genere loquitur Lutherus, Melancthon, Calvinus, & ante illos Apostolus Paulus. Novatiani dicunt *non esse in Ecclesia potestatem reconciliandi homines cum Deo, nisi per baptismum, & bap-*

Origina-
ni.

An Cal-
vinus do-
ceat homi-
nem prorsus perdi-
disse ima-
ginem Dei?

An Cal-
vinus ne-
get infer-
num?

Proclus.

An Luthe-
rus dicat
peccatum
in Renatis
semper vi-
vere?

Novatiani

ritatos non debere ab Episcopo Chrismate inungi, qua est sententia Calvinii & Lutheri. Falsum. Non negant nostri lapsis pœnitentiam, quod faciebat Novatus, sed negant pœnitentiam, prout nunc à Papistis usurpatur, esse novum sacramentum. Chriftatis quidem unctionem rejiciunt, ut quæ à Christo in scriptura mandata non est.

An prote-
stantes ne-
gent pœni-
tentiam?

Sabellius. Deo, non tres. Idem docuit Michael Servetus. Nugæ. Num Servetus Calvinista est? quis eum stertentibus & dormientibus Papistis, ex quibus egressus erat, acrius refutavit, quàm Calvinus?

Manichæi. Manichæi damnabant hominis naturam, & auferrebant liberum arbitrium. Idem facit Lutherus & Calvinus. Nugæ, Lutherus enim & Calvinus

*Num Lu-
therus dâ-
net hominis
naturam.* non damnant hominis naturam, neque liberum arbitrium auferunt, sed rectè docent ex Dei verbo, quid & quantum possit homo per liberum arbitrium. Porrò *Manichæi accusabant patres veteris Testamenti, eosque (si benè memini) damnabant ut malos.* Idem facit Calvinus.

An Calvi-
nus dânet
patres ve-
teris Testa-
menti?

Falsum, non accusat, neque damnat eos, ut malos, sed docet eos, quandoque peccasse ut homines, atque hoc ipsum auctoritate scripturæ probat.

Donatista

Donatistæ docebant *Ecclesiam ex solis justis cõstare, iidem fregerunt altaria, Eucharistiam objiciebant Canibus, sacrum Chrifta projiciebant, ode- rant Monachos, imprimis Papam Romanum, dicebant*

bant Ecclesiam visibilem de mundo periisse, & Cathedralam Romanam esse Cathedralam pestilentie. Sed nihil tam crudeliter dixerunt & fecerunt Danatistæ, quod non multò crudelius dixerint & fecerint Lutherani. Hæc ferè omnia inepta. Calvinus enim non simpliciter dicit Ecclesiam ex solis iustis constare, sed eam secundum Dei verbum distinguit, quin multis locis affirmat Ecclesiam militantem visibilem ex bonis & malis simul constare, neque unquam dixit Ecclesiam visibilem periisse de mundo, latuisse dicit, non periisse. Fortasse latere Bellarmino idem est, quod perire. Monachos non odit, sed docuit eos non magis similes esse veteribus Monachis, quàm Papam Petro, addit omnia illa Monachorum agmina esse contra Dei verbum excogitata, neque Cathedralam Romanam, quæ fuit tempore Donati, sed quæ nunc est, vocat Cathedralam pestilentie. Surio per omnia non credimus, neque toti Ecclesie imputari debet, si furiosus miles aliquid crudeliter fecit. Perpendat adversarius, multos à suis in ignem abjectos esse, nullam aliam ob causam, quàm quòd sacram scripturam legissent, & quòd crudelius est, ipsum librum, quo sacra scriptura continebatur, unà cum miseris hominibus combustum esse. Si quisquam Eucharistiam in ignem coniecit, non probamus. Crediderim tamen adversarium hic intelligere numen crustaceum, quod ab iis in sacrario asservatur. Si hoc tantum scelus est, ut

An Calvinus doceat Ecclesiam ex solis iustis consistere?

An dicat Ecclesiam periisse?

Surio.

Gregorius innuit Bellarminus, condemnet prius Grego-
conjecit rium septimum, quem idipsum fecisse scribit
panem sa- Benno, ut homo necromanticus inde disceret
crum in eventum belli, contra Henricum Imperatorem
ignem. suscepti.

Arrius dicit *Filium Dei esse patre minorem, &*
Arrius. *rejecit omnes traditiones non scriptas, utrumque do-*
cent Calvinus, Melancthon, Lutherus, hoc aperte,
 illud non aperte, etsi enim fatentur Arrium esse
 hæreticum, tamen quædam scripserunt, ex qui-
An Luthe bus Arriani moderni sumunt occasionem erran-
rus fuerit di. Ridiculè. Non rejiciunt omnes traditio-
Arianus? nes, sed eas tantùm, quæ cum sacra scriptura pu-
An Luthe gnant, cæteras distinguunt in utiles, sive neces-
rus rejici- sarias, & inutiles, sive non necessarias, illas sanctè
at omnes observant, ad has neminem astringunt. Filium
traditiones verò Dei dicunt esse verum Deum, Patri & Spi-
An Luthe ritui sancto coessentialem, & coeternum, neque
rus neget præstare possunt quod aliqui, ea, quæ illi bene
filium Dei scripserunt, detorqueant, atque ex illis errandi
esse patri occasionem sumant; neque hoc est novum. Idè
consubstan- enim & Christo & Apostolis, & verbo Dei ac-
tialem. cidit, non sua culpa, sed eorum qui ea, quæ be-
 ne dicta sunt, malè intelligunt.

Aeriani docuerunt *non esse orandum pro mortuis.*
Aeriani. *Jejunia debere esse libera, & Episcopum non dis-*
ferre à Presbytero. Idem docent Lutherani & Calvi-
nista. Rectè, Et si nihil aliud docuit Aerius, imme-
 ritò inter hæreticos numeratur. Hæc enim om-
 nia docet sacra scriptura, & ferè omnes Patres.

Crediderim Theodoretum, in lib. de fabulis Iudeorum, & historiam Ecclesiasticam eum propterea inter hæreticos non numerare, equidem non legimus eum ab ullo concilio esse hæreseos damnatum.

Iovinianus dicit 1. *hominem postquam baptizatus est, non posse peccare.* 2. *negat, delectum ciborum, & jejunia esse meritoria.* 3. *asseruit Conjugium esse dignitate & merito æquale virginitati.* 4. *præmia beatorum esse paria.* 5. *& Mariam in partu amisisse virginitatem.* Addit Calvinum docere primum hunc errorem. Falsum, Calvinus fatetur & conqueri-
 tur hominem, postquam baptizatus est, sæpe-
 numero peccare, sed negat hominem fide iusti-
 ficante donatum, posse finaliter excidere, vel fi-
 dem prorsus amittere. Secundum errorem tri-
 buit eidem Calvino. Tertium Bucero, sed hæc
 duo dogmata sunt verbo Dei expressa. Quartum
 tribuit Luthero, sed mentem Lutheri non per-
 cepit. Fatetur enim Lutherus præmia piorum
 in futura vita, esse inæqualia, docet item iustiti-
 am inherenter in nobis esse inæqualem, sed ju-
 stitiam imputatam, qua scilicet coram Dei ju-
 dicio absolvimur, esse non tantum æqualem, sed
 omnium salvandorum unam & eandem. At-
 que hoc ipsum docet Paulus, Rom. 5. 18. *Sicut
 per unius inobedientiam peccatores constituti sunt
 multi: ita per unius obedientiam iusti constituti sunt
 multi.* Quintam tribuit Bucero, & Molinæo,
 non rectè, non enim negat Bucerus Mariam post

An Cal-
vinus ne-
get homi-
nem bap-
tizatum
posse pec-
care?

An Luth-
erius dicat
præmia
futuræ vi-
tæ esse æ-
qualia?

An Eucherius neget virginitatē Mariæ? partum mansisse virginem, sed imaginarium partum refutat, & dicit ex Luc. 2. 23. *Quòd omnis masculus adaperiens vulvā &c.* neque enim in hac re consistit læsio virginitatis, neque nos legimus Iovinianum ab illo concilio hæreseos damnatum esse.

Vigilantius docuit, *Sanctorum reliquias non esse venerandas, sanctos non esse invocandos. Ecclesiasticos debere esse uxoratos, non expedire omnia dare pauperibus, & relicto seculo properare ad religionem. Eadem omnia docent sectarij.* Equidem sanctorum reliquias non esse cultu religioso venerandas, mortuos non esse invocandos. Sacerdotum conjugium esse licitum, neque meritum esse, fieri Monachum, cum scriptura dicimus.

Pelagius. Pelagius dicit *in homine non esse peccatum originale, & per quodlibet peccatum perdi justitiam.* Idem docent Lutherus, Melancthon, Calvinus. Nugæ. Fatemur omnes homines excepto Christo in peccatis concipi & nasci, & nihilominus puerulos in Ecclesia natos ratione scæderis esse sanctos. addimus omne peccatum per se esse mortale, & tamen negamus per quodlibet peccatum perdi justitiam.

Nestorius. Nestorius docuit *in Christo duas esse personas.* Idem docet Beza. Crassissimum mendacium. Multis enim illustribus scriptis asseruit, Iesum Christum *Θεὸν ὁμοῦ* esse unam personam, atque eos qui contrarium asserunt, graviter refutavit.

Euty-

Eutyches dicit in Christo esse unam naturam. *Eutyches-*
idem docuit Suvonckfeldius. Quid ille ad nos? *Suvonck-*

Xenaias docuit Christi & Sanctorum imagines *feldius,*
non esse venerandas. Idem docet Calvinus. Sed *Xenaias.*

ostendit aduersarius imperitiam hitoriae. Tota enim antiquitas & Dei verbum negant imagines esse religiosè colendas, quemadmodum ostendemus, cum de cultu imaginum disputabimus.

Lápretiani docent Monasteria debere esse libera, sine votis perpetuis. Idem docet Lutherus, *Lampresi-*
probamus. *ani.*

Ultimo loco dicit fuisse quosdam hæreticos, *An Eucha-*
qui negabant Eucharistiam esse verè carnem Christi, sed asserbant panem esse signum sive figuram *ristia sive*
corporis Christi. Hanc hæresin docent Zuingli- *verè caro*
us & Calvinus. Rectè. Hoc ipsum enim necessa- *Christi*

ria consequentia ex Dei verbo deducitur. Paulus enim ad Corinth. cap. 10. v. 16. panis inquit, quem frangimus, nonne communicatio corporis Christi est? Et ad Corinth. 11. 25. Poculum est novum Testamentum in meo sanguine. Explicet *An panis*
aduersarius, quomodo panis consecratus sit cõ- *proprie sive*
muniõ corporis, & quomodo poculum conse- *ipsum cor-*
cratum sit novum Testamentum, & docebit me *pus Chri-*
panem non esse propriè ipsum corpus, sed ejus *sti, an ve-*
figuram, poculum item non esse propriè ipsum *rò figura*
sanguinem, sed ejus figuram. Deinde à tota an- *corporis.*

tiquitate id ita esse unanimiter asseritur. Tertul-
lian. lib. 4. contra Marcion. *Acceptum panem*
& distributum, discipulis suis corpus suum illum

fecit, hoc est corpus meum, dicendo, id est figura corporis mei. Basilius in Liturgia, Apposuimus antitypa sancti corporis tui. Nazianzen. orat. de paschat. Antitypa pretiosi corporis Christi. Ambros. de Sacram. lib. 4. c. 5. Hæc oblatio est figura corporis Domini. Augustin. contra Adimant. Manichæ. Non dubitavit Dominus dicere, hoc est corpus meum, cum daret signum sui corporis. Theodoret. dialogo 1. Servator noster nomina commutavit, & corpori quidem idem, quod erat signi, ac symboli nomen imposuit. Symbolo autem quod erat corporis. Macarius hom. 27. ἄξιον ἐστὶν αὐτῶν ἀντίτυπα τῆς σαρκὸς αὐτοῦ καὶ αἱμάτων ἐν ἐκκλησίᾳ προσφέρειν. Et non puduit Monachū, illud dogma, quod necessaria consequentia ex Dei verbo deducitur, & totidem verbis, ab universa antiquitate asseritur, hæreseos insimulare, atque hujusmodi rationibus probare nostram doctrinam ex damnatis hæresibus confarcinatam. Lege studiosè lector, quæ capite 9. l. 3. §. ut cultum Dei, annotavimus.

LIBER SEXTVS.

Nota septima unio membrorum.

CAPUT PRIMUM.

Ex priores notas excusimus lib. superiore. Sequitur ut cæteras novem excutiamus. Septima nota est unio membrorū inter se & cum capite. Ecclesia enim est unum corpus, Rom. 12. 5. *Ita*

An unio membrorū sit nota Ecclesia?

multi unum corpus sumus in Christo, singulatiim autem alii aliorum membra. Unica Sponsa, Cantici 4. 9. *Rapis animam meam soror mea, sponsa mea.* Et 6. 6. *Unicam illam columbam meam, integram meam, unicam illam apud matrem suam, puram illam apud genitricem suam, simul ac viderint puellæ, beatam predicabunt.* Unum ovile, Ioh. 10. 10. *Alias oves habeo, quæ non sunt in hac caula, & illas me oportet adducere, fietque unum ovile & unus Pastor.* Caput autem Ecclesiæ est Papa Romanus, nonionem igitur cum Papa, patres semper veræ Ecclesiæ notam esse docuerunt.

An omnes patres docuerint unionē cum Papa esse Ecclesiæ notam?

Sed hoc est falsum. A principio enim orbis, usque ad ejus finem, tantum est unica Ecclesia. Sed Ecclesia, quæ, priusquam Christus in carne apparuit, in mundo peregrinabatur, non fuit cōjuncta cum Papa. Papa enim tum nondum erat. Deinde Ecclesia, quæ fuit tempore Christi in terra

terra versantis, & priusquam Euangelium Romæ annūciaretur, non adhærebat Papæ Romano. Nam & tum nondum erat Papa. Ridiculum igitur est dicere conjunctionem cum Papa esse essentialem Ecclesiæ notam. Essentialis enim alicujus rei nota, isti rei, cujus, nota est, convenit semper, nec ab ea separari potest. Sed conjunctio cum Papa Romano non semper convenit Ecclesiæ, & ab ea separari potest, ut docet Gerson. de auferibilitate Papæ Rō. ab Ecclesia, & hoc ipsum concedit Bellarm. l. 4. de Papa. c. 4.

Ecclesiam Romanam non posse deficere, est pia & probabilissima sententia; non tamen adeo certa, ut contraria dici possit hæretica vel erronea. Ut rectè docet Iohannes Driedo. lib. 4. de dogmat. Eccles. cap. 3. par. 3.

Adversarius suam sententiam aliquot testimoniis patrum probat, quæ ordine explicabimus. Priusquam tamen ipsos patres producam, dico hoc dogma non testimonio humano, quale est Patrum, sed divino probandum fuisse. Cùm verò nullo divino testimonio probari possit, sequitur non divinum, sed humanum dogma esse. Et cùm extra scripturam ab homine excogitatum sit, manifestum est illud eadem facilitate, à nob. reprobari posse, qua ab eo approbari. Hæc sufficerent ad totam hanc disputationem inducendam. Verùm ne quisquam cùm sanctos patres ab illo appellari audit, existimet Patres cum illo sentire, ipsorum auctoritates expli-

Conjunctio Ecclesiæ cum Papa est humanum dogma.

plicemus, Primo loco producitur Irenæum. Is
 lib. 3. cap. 3. *Ad hanc Ecclesiam propter potentio-* IRENÆUS.
rem principalitatem, necesse est omnem convenire
Ecclesiam, hoc est eos, qui sunt undique fideles. Sed
 Irenæus non docet omnes Ecclesias tum Papæ,
 tanquam universali suo capiti junctas fuisse, tan-
 tum docet eas cum Romana convenisse. Ve-
 rum eodem modo & cum aliis convenire debe-
 bant, idque non propter hunc, vel illum Episco-
 pum, sed propter veram & uniformem doctri-
 nam, quæ tum in Ecclesiis prædicabatur. Hoc
 docet Irenæus dicto loco. *Policarpus in ea, quæ est*
Smirnis Ecclesia, Episcopus constitutus, docuit sem-
per, quæ ab Apostolis didicerat, quæ & Ecclesiæ tradi-
dit, et sola sũt vera. Et quæ est Ephesi Ecclesia, à Pau-
lo quidem fundata, Iohanne apud eos permanente,
usque ad Trajani tempora testis est verus Apostolo-
rum traditionis. Cum paulo antè de Romana
 dixerat. *In qua semper ab his, qui sunt undique*
conservata est ea, quæ ab Apostolis traditio. Un-
 de apparet veram & genuinam Apostolicam
 doctrinam, esse causam propter quam ad hanc
 Ecclesiam convenire, & ab illa abstinere debe-
 mus. Ea aut quoniam non minus Smirnis, & E-
 phesi, quàm Romæ incorrupta conservabatur.
 Singulæ etiam Ecclesiæ non minus cum Smir-
 nensi & Ephesina, quàm cum Romana conve-
 nire debuerunt. In hujus rei testimonium om-
 nes Ecclesiæ Apostolicam doctrinam custodi-
 entes mittebant sibi mutuò litteras communi-
 catorias.

catorias. Cyprian. ep. 55. *Quod ideo de omnium nostrorum consilio tibi placuit scribere, ut erroris diluendi et perspicienda veritatis cōpendium fieret; & scires tu & collega nostri, quibus scribere, & litteras mutuò à quibus accipere oporteret. Sed hoc argumentum nunc omnem vigorem perdidit. Romana enim Ecclesia nunc non amplius servat Apostolicam doctrinam, sed eam multis erroribus & hæresibus miserè fœdavit. Concilium constantiense sessione 13. Licet Christus post cœnā instituerit, & suis discipulis administraverit sub utraq₃ specie panis & vini hoc venerabile sacramentū. Et. Licet in primitiva Ecclesia hujusmodi sacramentū reciperetur à fidelibus sub utraq₃ specie, postea à cōficientibus sub utraq₃ tantū, à laicis nunc tantummodo sub specie panis recipiatur. Cauf. 31. 9. 1. c. Hac ratione. Secundam quidem accipere, secundum præceptū Apostoli licitum est, secundum verò veritatis rationem, fornicatio est. Ex quibus manifestum est Apostolicā doctrinam à Papa corruptam esse. Ut igitur tum propter conservatam doctrinam Apostolicam, omnes Ecclesiæ cum Romana Ecclesia debebant convenire; ita nunc propter depravationem doctrinæ Apostolicæ, debent ab eadem abstinere, & nunc non magis cum Romana, quàm cum Ephesina & Smirne si communicare.*

Cyprianus

Post Irenæum adducit Cyprianum, lib. 1. ep. 3. *Post ista adhuc insuper Pseudoepiscopo sibi ab Hæreticis constituto, navigare audent, & ad Petri Cathedra*

Cathedram atque Ecclesiam principalem, unde unitas sacerdotalis exorta est, a schismaticis & profanis litteras ferre, nec cogitare eos esse Romanos, ad quos perfidia habere non possit accessum. Ex hoc loco quomodo velit probare, conjunctionem cum Papa Romano esse propriam & veram Ecclesiæ notam, non video, nisi existimat eam propterea esse hujus rei notam, quòd ex Cathedra Petri & Ecclesia Romana sacerdotalis unitas orta est, vel quia ad Romanos perfidia non habet accessum.

Verùm sacerdotalis unitas non Roma, sed Hierosolyma profecta est. *Et. 2. 3. E Sion exhibit* Roma non est mater Ecclesiarum. *lex, & verbum Dei de Hierusalem.* Theodoret. lib. 5. c. 9. *Hierosolyma est mater omnium Ecclesiarum.* Nazianz. Ep. ad Cæsar. *Cæsarea est mater omnium Ecclesiarum, eamque universa Christiana Respub. amplectitur, & revincit ut circulus Centrum.* Polydorus lib. 4. c. 6. *Nequis erret, nulla alia ratione Episcopalis ordo ab Episcopo Romano profectus dici potest, nisi apud Italos duntaxat id factum intelligatur, cum per diu ante adventum Petri in urbem Romanam, apud Hierosolymos sacerdotium ritè institutum fuisse liquidè liqueat.* Hoc igitur encomium non totius orbis, sed solius Italiæ respectu Romanæ Ecclesiæ datum est. Hac ratione civitas dicitur quasi mater & caput cæterarum, unde etiam metropolis appellatur, ut inquit Augustin. lib. 3. c. 25. *de consensu Evangelistarum.* Et Chrysostomus, *Antiochiam vocat metropolin fidei, ad Antioch. hom. 17.* Quod ad alterum attinet,

*Alterum
non conve-
nit soli.*

net. Hoc encomium eo tempore conveniebat Romanæ Ecclesiæ. Sed non soli. Nam Ignatius dicit de Ecclesia Ephesina. *Nullam inter vos prorsus sectam patimini, ac nemini ne aures quidem præbetis, præter unico illi ac vero pastori, Doctori Jesu Christo, talisque omnino estis, quales esse oportet, unum corpus, unus Spiritus, &c.* Et tamen conjunctio cum Ephesina Ecclesia non est vera nota, per quam vera Ecclesia à falsa distinguitur. Deinde videtur Cyprianus dicere non quales essent, sed quales esse deberent. Nam in hac eadem Epistola, queritur eos esse à Papa receptos, qui ab Ecclesia Africana erant excommunicati. & Epistola 4. ejusdem libri, dicit Stephanum *Deificam disciplinam neglexisse*, quòd cum Basilde & Martiale communicaverat. Ex quo intelligitur, perfidiam quandoque ad eum accessum habuisse.

Cyprianus

*Matrix &
radix Ec-
clesiæ non
est Roma.*

Idem lib. 4. ep. 8. *Scimus hortatos nos esse, ut Ecclesiæ Catholicæ matricem & radicem agnoscerent, & tenerent.* Sed hoc nihil planè ad rem facit. Matrix enim & radix Catholicæ Ecclesiæ, non est Roma, quemadmodum paulò ante probavimus. Hoc loco unitas Ecclesiæ est matrix & radix Ecclesiæ. Docet hoc Cyprianus hac eadem epistola. *Quod ut simul cum cæteris collegis stabiliter & firmiter ministremus, atque ut Catholicæ Ecclesiæ concorditer unitatem teneamus.* Deinde Theodor. lib. 5. c. 9. dicit *Hierosolyman esse matrem omnium Ecclesiarum.*

Ambro-

Ambrosius in oratione de obitu Satyri, *Advocavit ad se Episcopum, nec ullam veram putavit, nisi veram fidei gratiam, percunctatusque ex eo est, utrum nam cum Episcopis Catholicis, hoc est, cum Romana Ecclesia conveniret?* Ambros.

Ridiculum argumentum. Nam ut tum Romana Ecclesia erat membrum Ecclesiæ Catholicæ, ita nunc est sedes Antichristi.

Ambrosium sequitur Hieronymus, 16. Epistola ad Damalum. *Hic in tres partes scissa Ecclesia me ad se rapere festinat, ego interim clamito, si quis Cathedra Petri, iungitur, meus est.* Hieronymus

Idem in Epistola ad Damalum. *Ego beatitudini tuæ, id est, Cathedra Petri, communionem cōfortior. Super illam Petram edificabo Ecclesiam, extra hanc domum, qui agnum commedit, profanus est.*

Idem in Epitaphio Marcellæ, dicit, *Athanasium & eius successorem Petrum declinantes Arrianam persecutionem, tanquam in tutissimum portum confugerunt Romam.*

Optatus lib. 2. contra Parmenionem docet Donatistas non pertinere ad veram Ecclesiam, quia non essent coniuncti cum Syricio. Optatus.

Hæc omnia arguunt Orthodoxas Ecclesias fuisse cum Romana iunctas, de universali capite Papa nulla mentio. Deinde aliud est jungi cum veteri Romana, aliud cum hac moderna Romana Ecclesia. Aliud est jungi cum antiqua Romana Ecclesia, alia cum moderna.

Optatum insequitur Augustinus, Is Epi- Augustinus

ftola 162. *Qui posset non curare conspirantem multitudinem inimicorum, cum se videret Romana Ecclesia, in qua semper Apostolica Ecclesia vigilet principatus, per communicatorias litteras esse conjunctum.*

Cōjunctio
per commu-
nicatorias
litteras.

Sed quælibet Catholica Ecclesia alteri per communicatorias litteras erat conjuncta, & tamen adversarius non vult conjunctionem cum qualibet Ecclesia esse notam, qua vera Ecclesia à falsa distinguitur. Deinde multæ Ecclesiæ olim cæteris Ecclesiis per communicatorias litteras erant conjunctæ, quæ nunc sunt prorsus vastatæ, ut Carthaginensis, Hipponensis, & innumeræ aliæ. Unde apparet non esse necesse, ut cui Ecclesiæ aliæ Ecclesiæ olim erant per communicatorias litteras conjunctæ, eidem & nunc conjunctæ sint. Præterea, omnes Ecclesiæ olim erant cum Romana conjunctæ per communicatorias litteras, & hæc cum illis vice versa, nunc autem cæteræ Ecclesiæ non per communicatorias litteras, sed per tyrânicam oppressionem sunt cum Romana conjunctæ. Papa enim rapuit sibi jus

Papa rapuit
ipso jure omnium
Ecclesiarum
Zabarella.

omnium aliarum Ecclesiarum. Cardinal. Zabarella. C. licet, extra, de electione, *Papam rapuit omnia jura inferiorum Ecclesiarum, adeo ut inferioris ordinis prelati pro nihilo sint, & nisi Deus succurrat, vehementer periclitaturus est status Ecclesiarum.* Illud docet Augustinus dicto loco. *Cum se videret Romana Ecclesia in qua semper vigilet Apostolica Cathedra principatus, & cæteris terris, unde*

Enan-

Evangelium ad ipsam Africam venit, per communicatorias litteras esse conjunctam. Vides Carthaginensem non tantum Romanæ Ecclesiæ, sed etiam cæteris terris per communicatorias litteras fuisse conjunctam. Adversarius ut incautum lectorem falleret, ista verba, & cæteris terris, unde Evangelium ad Africam pervenit, reticuit. Huc accedit, nos legere quidem conjunctionem Catholicarum Ecclesiarum cum Romana Ecclesia, sed de Papa altum silentium.

Allegat & alium locum ex Augustino, qui prorsus ad rem non facit, Augustinum sequitur Leo. ep. 87. ad episcopos provinciæ Viennensis. Et ep. 89. *Predicationis Evangelii sacramentum ita Dominus ad omnium Apostolorum officium pertinere voluit, ut in beatissimo Petro summo omnium Apostolorum principaliter collocaret, ut ab ipso quodam capite dona sua, velut in corpus omne diffunderet, ut exoriem se mysterii intelligeret esse divini, qui ausus fuisset à Petri soliditate recedere.*

Impingit hoc loco Leo, non enim Petrus, sed Christus est ille, ex quo omnia dona in nos derivantur. Ioh. 1. 16. *Ex ipsius plenitudine accepimus omnia.* Eph. 4. 16. *Ex quo totum corpus, pro mensura uniuscujusque membri, incrementum capit corpori conveniens.* Multò minus Papa est ille, ex quo omnia dona in membra derivantur. Multi enim Papæ fuerunt, qui cum Christo prorsus nullam communionem habuerunt

utpote illi, qui se anima & corpore devoverunt Satanæ. Si tamen Papa hoc sibi pertinaciter arrogabit, ostendit se esse Antichristum, vendicat enim sibi id, quod est Christi proprium. Si verò per soliditatem Petri intelligit Christum, qui verè est Petri soliditas, tum etiam impingit Adversarius. Vera enim conjunctio cum Christo non est nota, sed essentialis forma Ecclesiæ. Deinde non solum Petrus, sed quilibet electus est ille, à cuius soliditate, cum quis recedit, fit exfors mysterii. Et tamen conjunctio cum quolibet electo, non est perpetua nota, qua vera Ecclesia à falsa distinguitur.

Papa sibi vendicat id, quod Christi est

Argumenta à ratione petita.

Post patrum sententias, adducit argumenta à ratione petita, quibus idem probare conatur. Prima ratio, *quia omnes Ecclesiæ, quæ se à Papa Romano dividerunt, tanquam ram præcisi à radice continuo exaruerunt.*

Falsum, nam non qui se à Papa: sed qui se à Christo dividit, ut ramus præciscus arefcit. Ioh. 15. 1. *Ego sum vitis illa vera, & pater meus agricola est. v. 6. nisi quis in me manserit, statim abjectus extra vineam, ut palmes arefcet.* Verùm conjunctio Ecclesiæ cum Christo non est nota, sed essentialis forma Ecclesiæ, nec potest Ecclesiæ nota esse: Non enim est semper conspicua.

Aliqui à Papa divisi fuerunt vera Ecclesiæ membra.

Multi enim à Papa divisi fuerunt, qui tamen pro veris Ecclesiæ membris agniti fuerunt. Victor n. divisit à se Ecclesias Asiaticas. Euf. l. 5. c. 23. & tamen Asiaticæ Ecclesiæ, longè post Victoris

notatam

ætatem, fuerunt veræ Ecclesiæ, habuerunt post eam ætatem multas synodos, & multos claros Episcopos, qui etiam num pro Orthodoxis habentur. Deinde Ecclesia Romana divisit se a Papa suo Marcellino. Condemnatione Marcellini. *Marcellinus autem in conspectu synodi cecidit in terram. Ibi ergo iacentem & moram eum trahentem condemnauerunt.* Quem verò damnauerunt, ab eo se dividerunt.

Ecclesia Romana se divisit à Papa.

Romana Ecclesia damnavit Iohannem duodecimum. Luitprand. l. 6. c. 11. supplement. Chron. p. 172. Eadem damnavit, & ex Ecclesia rejecit Felicem & Liberium.

Quin & universa Ecclesia damnavit, & eiecit Honorium. & Iohannem 23. Unde manifestum est, multos Papas esse, à quibus se Romana Ecclesia divisit, nam quem damnavit, & ex Ecclesia expulit, ab ea divisit se, quin sunt nonnulli Papæ, à quibus se universa Ecclesia divisit; quos enim universa Ecclesia damnat, & ex Ecclesia expellit, ab iis dividit se. Atque ob hanc causam, aut falsum est, quod Adversarius dicit, eos tamquam ramos à radice præcisos exarescere, qui se à Papa Romano dividunt, aut Romanam Ecclesiam, imò universam Ecclesiam, antè multa secula prorsus exaruisse.

A quibusdam Papis divisit se universa Ecclesia.

Post hæc dicit concordiam esse signum regni Dei, & discordiam esse signum regni Diaboli. At non omnis concordia est signum regni Dei, sed illa tantum concordia, quæ est in Chri-

Non omnis concordia est signum regni Dei.

sto. Nam & magna concordia est inter Mahumetanos, magna item inter Iudæos, nec tamen Mahumetani, aut Iudæi sunt de Ecclesia. Illa igitur tantum concordia, quæ est in Christo, convenit regno Dei. Veruntamen concordia in Christo, non est visibile signum Ecclesiæ Christi, non enim potest humanis oculis videri.

Sculta jactantia de concordia Romanorum.

Postquam docuit concordiam esse signum regni Dei, subjungit omnium Pontificum & conciliorum decreta, in omnibus dogmatibus, omnibus locis, & temporibus, contra diversas, imò contrarias hæreses edita, inter se convenire.

Consensus in Christo laudabilis.

Sed nullus consensus est laudabilis, nisi ille, qui est in Christo. Etsi igitur omnes Papæ idem sentirent; tamen si non in Christo sentirent idem, non esset illorum consensus laudabilis. Deinde

Consensus Paparum.

est falsum quod dicit, Felix n. & Liberius fuerunt Arriani, Anastasius Nestorianus. Vigilius Eurychianus, Honorius Monothelita. Aut igitur non omnes Papæ in omnibus dogmatibus, & decretis consenserunt, aut omnes fuerunt iisdem hæresibus infecti. Deinde Stephanus damnavit omnia decreta Formosi. Romanus damnavit omnia decreta Stephani, ejusdem decreta damnavit & Theodorus & Iohannes. Horum omnium decreta damnavit Sergius. Vide Platinam. Et tamen omnes Papæ in omnibus decretis conveniunt, scilicet. Præterea Iohannes 23. judicavit animas humanas unà cum corporibus perire, & propterea ab Ecclesia damnatus est,

num & in hoc dogmate conveniunt oēs Papæ?

Quod dicit omnium conciliorum decreta de dogmatis facta consentire, falsum est. Concilium enim Næocæsariense *Imposuit eis, qui secundas nuptias contrahunt, pœnitentiam.* 31. 9. 1. c. in

his qui frequenter. At Paulus *vult juniores vi-*

duas nubere. 1. Tim. 5. 14. Ergo quod Paulus præcepit, decrevit synodus publica pœnitentia

expiandum esse. Sed hoc tamen concilium est legitimum, dist. 20. c. libellis. Synodus Nicæna

prohibet militiam. c. 12. At Iohannes eam approbat. Luc. 3. 14.

Synodus Arelatensis prohibet conjugatum ordinare. c. 2. At Paulus vult, ut *Episcopus sit n-*
nias uxoris vir, Tit. 1. 6. 1. Tim. 3. 2.

Concilium Laodicenū publicæ pœnitentiæ addicit eos, qui secundas nuptias legitimè contraxerunt. c. 1. At Paulus *juniores viduas* ad eas adhortatur. 1. Tim. 5. 14.

Concilium Carthaginense. 3. Can. 47. recipit librum Sapientiæ, Sirach, Thobia, Judith, Baruch, & Machabæicos in canonem, eisdem verò ex canone excludit concilium Laodicenū, can. 5. 9.

Concilium Chalcedonense can. 24. *Sedi No-*
væ Romæ eandem dignitatem tribuit, quam scilicet
habebat sedes veteris Romæ. Sed Leo ep. 63. dicit hoc esse *illicitum,* & *pugnare cum Synodo Ni-*
cæna. Et tamen Chalcedonense decretum tandem in Ecclesia obtinuit, & approbatum est.

Consensus
inter conci
lia & scri.
pturam.

Concilium Carthagin. 3. Can. 26. vetat ut *ul-
lus Episcopus vocetur princeps sacerdotum, aut
summus sacerdos, aut aliquid hujusmodi, & tandē
est relatumin decret. 99. c. primæ sedis. At nunc
Papæ Romani aliis titulis appellari nolunt.*

Concilium VVormatiense, c. 3. jubet *fures
occultos explorari per sacræ Eucharistiæ perceptio-
nem.* Sed S. scriptura planè ad alium finem S.
cœnam instituit.

Concilium Toletanum, c. 7. vetat eum à cõ-
munionem repelli, qui pro uxore concubinam ha-
bet. Papa addit eum presbyterum, qui non ha-
bet uxorem, concubinam habere **DEBERE,**
dist. 34, c. Is ergo: sed concubinarium admittere,
& uxoratum repellere, sunt signa Antichristia-
nismi.

Concilium Romanum sub Nicolao II. con-
tra Berengarium habitum, decrevit, *non solum
sacramentum corporis Christi, sed ipsum etiam
Christi corpus, sensualiter tractari, & frangi ma-
nibus sacerdotum, & fidelium dentibus atteri, de
consecratione dist. 2. Ego Berengarius.*

Concilium Romanum sub Stephano V. dā-
navit acta Formosi. Concilium verò Ravēnate
sub Iohanne IX. condemnavit acta Synodi Ro-
manæ.

Concilium Constantiense, sess. 13. contra cõ-
suetudinem veteris Ecclesiæ adimit Laicis Ca-
licem.

Concilium Constantiense & Basiliense de-
cer-

cernūt conciliū esse supra Papam. Concilium verò Lateranense II. statuit Papam esse supra concilium.

Ex hac nuda recitatione apparet quàm bellè synodica decreta & inter se, & cum scriptura cōgruant.

Tertium argumentum. Quia nunc omnes Catholici toto orbe dispersi de omnib. dogmatis fidei idem sentiunt.

*An omnes
Catholici
idem senti
ant.*

Sed hoc est falsū. Fasciculus enim temporum docet, Petrum anno quarto Claudii venisse Romam, idem docet, Marianus Scotus, & Palsionale. At hoc negat Bellarminus, dicit enim Petrum anno secundo Claudii venisse Romam. Et tamen Marianus Scotus, auctor fasciculi & Palsionalis, sunt Papistæ.

Onuphrius dicit Petrum prius venisse Romam quàm Antiochiam, in addit. ad Platinam, in vita Petri. Bellarminus verò acerrimè contendit Petrum prius fuisse Antiochiæ quàm Romæ, & in hac Cathedræ translatione ponit ferè totam papalem monarchiam, & tamen ambo fuerunt Papistæ.

Clemens in epistola sua ad Iacobum dicit Cathedram sibi à Petro immediatè traditam esse. Bellarminus verò negat Clementem Petro successisse. Epiphanius. Hæres. 27. dicit incertum esse, quis Petro successerit, Bellarminus verò, id tam audacter asseverat. ac si eo tempore vixisset.

Damasus in Pontificali dicit, Linum ante Petrum mortuum fuisse. idem dicit Sophronius & Simon Metaphraſtes. Bellarminus verò dicit Linum poſt Petrum aliquot annos præſuiſſe Eccleſiæ. Et tamen hi omnes ſunt Papiſtæ.

Epiphanius dicit Hæreſi 27. Petrum 12. anno Neronis mortuum eſſe. Bellarminus verò dicit eum 14. anno Neronis mortuum eſſe. Num Epiphanium non habebit pro Catholico? Linus in paſſionibus Petri & Pauli dicit, Paulum & Petrum nec eodem tempore, nec eodem loco, nec eodem tyranno iubente paſſos eſſe. Bellarminus verò acriter contendit, eos Romæ, eodem die à Nerone occiſos eſſe. Num igitur Linus non erit bonus Catholicus?

Lyra dicit Petrum Hieroſolymis occiſum eſſe, in 23. Caput Mathæi, Bellarminus verò hoc acriter negat, Num igitur Lyra non erit bonus Catholicus?

Porrò Adverſarius dicit additaméta Eſtheræ eſſe in Canone. Sed hoc negat Sixtus Senenſis biblioth. lib. 8. cap. 5. idem negat Lyra, Dionyſius Carthuſianus, Hugo Cardinalis, Thomas de vio. Adverſarius dicit ſynodum Tridentinam hæc additamenta canonizaffe, ſed hoc negat Sixtus, & tamen inter eos eſt ſummus cõſenſus.

Idem dicit Baruch eſſe in Canone, At hoc negat Driedo lib. 1. cap. ultimo de libris & dogmatis Eccleſiaſticis.

Idem

Idem dicit additamenta Danielis esse in Canone, sed & hoc negat Drido lib. 1. cap. ultimo de dogmat. & lib. Ecclesiasticis, quin & hoc ipsum negat Iulius African. item Euseb. libro 6. capite 23.

Adversarius dicit neminē posse librum non canonicum facere Canonicum, lib. 1. cap. 10. de scriptura, sed Stapletonius lib. 9. cap. 14. doctrin. princip. dicit Ecclesiam posse librum non canonicum facere canonicum. Quin ipse Papa epistolae decretales, quæ antè non fuerant canonicæ, fecit canonicas, dist. 19. cap. in Canonicis.

Adversarius dicit Tobiam esse in Canone, Hieronym. prolog. ad Iudith, id negat.

Idem dicit Iudith esse in canone, sed Hieronym. præfat. librorum Salomon. id negat.

Idem dicit librum Sapientiæ esse canonicum, sed Epiphan. de ponderib, & mensur. id negat.

Idem dicit Ecclesiasticum esse canonicum. Hieronym. verò hoc negat, prolog. galeat.

Idem dicit Machabæos esse Canonicos, sed & hoc negat Hieronym. prolog. lib. Salomonis.

At Hieronym. iudicium sequitur Eccles. dist. 15. c. Sancta Romana, & tamen inter eos est summus consensus.

Et ut finem faciam ex ipso Bellarmino constat vix esse ullum dogma Papisticum controversum, de quo doctores Papistici idem sentiunt.

Inter omnes Papistas esse unitatem ostendit hæctenus: posthac docebit

inter protestantes non esse unitatem. Ac pri-

Inter protestantes nullus est consensus

mum

mum dicit Lutheranos vix natos se dividisse in Anabaptistas, Confessionistas, & Sacramentarios, & hos tempore Staphyli, se in 34. nunc autem se ferè in 100. sectas dividisse.

Sed hoc est falsum. Lutheranis enim nihil umquã cum Anbaptistas commune fuit. Quin Anabaptistas nemo fortiùs oppugnavit & convicit, quàm protestantes. At tamen dicis, Anabaptistæ ex Lutheranis prodierunt, sed hoc non est verum. Ex Papistis enim prodierunt, non ex Lutheranis, et si maximè ex iis prodissent, tamen nihil faceret ad rem. Ioh. enim 2. 17. scriptum est, *Egressi sunt ex nobis.* Nam propterea Apostoli ex quibus isti egressi sunt, non sunt vera Ecclesia? Inter cæteros, quos adversarius Lutheranos, Confessionistas, & Sacramentarios odiosè vocat, esse majorem consensum in doctrina, quàm adversarius optat, docet Harmonia confessionem. Cochlæi ut capitalis hostis testimonium ne unius quidem æstimamus assis. Deinde inter vera Ecclesiæ membra dissentio esse potest, ut inter Hieronymum & Augustinum, nec qui à seipso dissentit, protinus ex Ecclesia exterminandus est. Posteriores enim cogitationes, possunt esse meliores, & qui verum Ecclesiæ membrum est, in doctrina proficere potest. Equidem fatemur Lutherum docendo & scribendo profecisse. Et hoc ferè omnibus piis, qui non sunt immediatè à Deo edocti, accidit. Aug. ep. 7. *Ego ex eorum numero me esse profiteor, qui*

Anabaptista ex Papistis prodierunt.

Cochlæi testimonio contra nos utitur Belarminus, ut & Staphyls.

Pii profiteantur etiã in doctrina.

scri-

scribunt proficundo, & scribendo proficiunt. Ipse Lutherus hoc non dissimulat, & ob eam causam rogat, ut omnibus scriptis suis non adhibeamus fidem, sed ea tantum ex iis recipiamus, quæ cum sacra scriptura congruunt. Præfat. in prim. Tom. operum Lutheri. Quod ad Augustanam confessionem attinet, illa est deinde magis ac magis illustrata, & num in ea locum non habeat proverbium, *δύστρογον φρονίδος?* Fabricii Leodii, Apostatæ Staphyli, & aliorum capitalium hostium non testimonia sed calumnias & mendacia, *Testes Papiſtici.* quæ sparserunt, ut sibi Papalem benevolentiam conciliarent, fidem non merentur. *Lutherani item rigidi & molles, gravissimè contendunt, ut apparet ex libris VViganæ, & Illyrici contra Majorè & Melancthonem, & hi contra illos.* Sed hæc contentio erat de rebus adiaphoris, & libero arbitrio. Atqui de rebus adiaphoris multo sævior contentio fuit inter Oriëntales & Occidentales. Euf. lib. 5. Eccles. hist. c. 23. de libero arbitrio etiam Augustinus & Hieronymus diversum senserunt, num propterea Orientales & Occidentales, Augustinus & Hieronymus non pertinent ad Ecclesiam?

Quod ad Illyricum attinet, eum renovantem sententiam Manichæi, rectè & legitimè convicerunt VVitebergenses Synodo Dresdensi. Fatemur ubi quitatem Brentianam esse damnatam, eandemque paulò post, libro concordix, à quibusdam pastoribus in Saxonia esse approbatam. *Illyricus.* *Ubiquitas.*

Sed non

Sed non debet toti Ecclesiæ Saxonicæ imputari, quod pauci Theologi fecerunt, multò minus id universæ Ecclesiæ imputari potest. Deinde antiquitus sententia Orientalium & Occidentalium, diversis synodis approbata & improbata est, quin & Patrum nostrorum memoria, diversis synodis universalibus statutum est, *Papam esse infra & supra concilium*. Inferat hinc adversarius nec Ecclesiam primitivam, nec Ecclesiam Romanam esse veram Ecclesiam,

Fatendum igitur est, quòd non omnis unitas denotat Ecclesiam, sed ea tantum, quæ est in Christo. Ioh. 17, 27. *ut & ipsi in nobis unum sint*. Eph. 4, 13. *donec evadamus omnes in unitate fidei, & agnitionis filii Dei in virum perfectum*. Ioh. 8, 31. *Si vos manseritis in sermone meo, verè discipuli mei eritis*. Sed Papistas non mansisse in sermone Christi, Protestantes sapissimè receperunt, se in legitimo Ecclesiæ iudicio demonstraturos esse. Porro hæc unitas est perfecta, aut imperfecta. Perfecta erit in futura vita, imperfecta erit, quàm diu in hoc mundo peregrinamur. Docent hoc exempla dissidii, quòd fuit inter Petrum & ceteros Apostolos, act. 11. inter Petrum & Paulum, Gal. 1. & 2. inter Paulum & Barnabam, actor. 16. Ut tamen confluet quousque hæc infirmitas pertingat, sciendum est eos, qui à fundamento fidei aberrant, & in errore sunt còtumaces, ad unitatem Ecclesiæ non pertinere, ceteros qui adherent veritati, Ecclesiæ nomen retine-

Unitas in Christo laudabilis

Unitas perfecta

Imperfecta

retinere. Nam ~~inter Galatas erat dissentio de~~
~~justificatione.~~ Cap. 3. 1. & 5. 7. *Amentes Ga-*
tata quis vos fascinavit ne obsequeremini veritati, &
tamen Paulus coetus Galatarum vocat Ecclesias
Galatiæ, cap. 1. vers. 2. Corinthij profanabant
Cœnam Domini. 1. Cor. II. 22. Num domos non
habetis ad edendum & bibendum, aut Ecclesiam
Dei contemnitis? iidem doctrinam de resurre-
ctione mortuorum in dubiũ vocabant. 1. Cor.
15. 12. Quomodo dicunt quidam inter vos, non esse
resurrectionem mortuorum? Neque tamen Pau-
lus iis Ecclesiæ nomen adimit, sed dicit 1. Cor,
11. 19. Oportet inter vos hæreses esse, ut qui probati
sunt, fiant manifesti inter vos.

~~Tempore Cypriani gravissima contentio e-~~
~~rat in Ecclesia de baptizandis iis, qui ab Hære-~~
~~ticis ad Ecclesiam redibant, Res acta est magna~~
~~cõtentione, utraq; pars habuit suas asseclas, quin~~
~~& utraq; sententia diversis synodorum decre-~~
~~tis, approbata & improbata est. Nemo tamen~~
~~vel iis, qui Cyprianum sequebantur, vel iis qui~~
~~rectam sententiam tenebant, Ecclesiæ & unita-~~
~~tis nomen ademit. Tempore Cornelii fuit æquẽ~~
~~gravis controversia de Paschate, tot concilio-~~
~~rum decretis probata & improbata. Nec ta-~~
~~men quisquam iis, qui cum Polycarpo erant, nec~~
~~etiam iis, qui cum Hygino erant, Ecclesiæ &~~
~~unitatis nomen ademit. Quin cum Victor tam~~
~~nobiles Ecclesias à Corporis unitate abscondere~~
~~conaretur, ab Irenæo cæterisque Europæis E-~~
~~pis-~~

piscopis gravissimè reprehensus est, nec ejus sententia ullam eo tempore in Ecclesia auctoritatem habuit, ut docet Eusebius lib. 5. hist. Et ne in exemplis variis referendis longior sim; vix sunt duo Patres, ex tota antiquitate Latina, & Græca, qui de omnibus dogmatis Ecclesiasticis idem scribant. Imò vix quisquam est, ex iis omnibus, qui cum se ipso per omnia consentiat. Num propterea omnes Patres Græci & Latini ex Ecclesia exterminandi sunt? non igitur quodlibet dissidium tollit Ecclesiæ & unitatis communionem. Ut tamen constet quamdiu isti contentiosi Ecclesiæ nomen retineant, sciendū est, vel utramque partem, vel alteram tantum à fundamento fidei discedere. Qui fundamentum fidei retinent, illi citra controversiam & Ecclesiæ, & unitatis nomen possident. Qui verò à fundamento fidei aberrant, non prorsus sunt abjiciendi, quamdiu se dociles præbent. Cùm verò contumaciam cum errore conjungunt, tum & Ecclesiæ, & unitatis nomen iis adimendum est. Sed de his nisi ex Dei verbo judicari nequit. Unde enim cognosceretur Ecclesia in sermone Dei manere, nisi ex sermone Dei? Manifestum igitur sermonem Dei esse hujus unitatis & Ecclesiæ notam ac symbolum. Sed protestantes hactenus manserunt in sermone Domini, & tam multas calamitates perpetiuntur, ut sermōni Domini adhæreant, nec ullo legitimo iudicio demonstratum est, eos à sermone Domini defle-

xisse. E contra Papistæ non manserunt in sermone Domini, & hoc se legitimo iudicio probatos esse receperunt protestantes. Ut ut sit, Papistæ nec inter se, nec cum capite suo coherent. Cum capite suo non semper coheserunt, Multos enim Papas de solio deiecerunt, excommunicaverunt, damnaverunt, nec ullam cum iis communionem colere voluerunt. Inter se, & à capite suo discederunt, in illis horrendis schismatis, cum duo vel tres Papæ simul electi essent, & se mutuò damnarent, ac propter eos universus orbis Christianus sanguine & cædibus maderet. Deinde vix unum dogma inter nos & illos controversum est, de quo omnes Papistæ idem sentiant. Sed ego cæteris missis tantum unum exemplum proferam. De missa illorum quot sunt contentiones! Petrus de Aliaco statuit consubstantiationem, alii transubstantiationem. Papa in decretis dicit, hominem communicantem edere, & frangere Christi corpus *sensualiter,* de consecratione dist. 2. c. Ego Beringarius. Glossa in dictum caput. *Est qui Papa sententiam fateatur graviori heresi laborare, quam Beringarii.* Quanta contentio est, de substantia panis, ubi maneat? num resolvatur in primam materiam? num ad nihilum redigatur? ubi fundentur accidentia panis? num in aëre, an per se subsistant? an situentur in corpore Christi? quamdiu hostia consecrata maneat Christi corpus? an descendat in ventriculum? an con-

Dissentiones inter papistas.

Quæstiones de Missa.

vertatur in alimentum hominis? an ad cœlum evolet? cùm vermes ex hostia consecrata nascuntur, an ex accidentibus panis? an ex eius substantia? an verò ex substantia corporis Christi nascantur? quid vorent mures? num accidentia panis? an Christi corpus? nec hæc controversiæ adhuc inter eos compositę sunt. Incivile autē est, eos tam multas controversias de missa inter se agitare, & unicā hanc de modo percipiendi corporis Christi nobis exprobare.

CAPUT II.

Octava nota sanctitatis doctrinæ.

An sanctitas doctrinæ sit nota Ecclesiæ?

Octava nota est sanctitas doctrinæ, sed hæc externis sensibus percipi non potest. Si enim externis sensibus percipi posset, omnes homines qui sensibus præditi sunt, perciperent eam. At nunc videmus maximam orbis partem Paganos, Mahumetanos, & alios, eam ut profanam abominari. Quin ne humana quidem ratione percipi potest, quàm multi enim Philosophi, & viri docti, eam ut ineptam & fatuam subsannarūt, & adhuc subsannant? Huc accedit eam non posse nisi ex doctrina cognosci. Qui enim poteris judicare an doctrina sancta sit, nisi ipsam prius cognoveris? Doctrina verò scriptura sacra, quam verbum Dei vocamus, comprehensa est. Non possumus igitur cognoscere doctrinæ Ecclesiasticæ sanctitatem, nisi ex scriptura

ptura

ptura. Num adversarius relabitur in castra Calvini, & quod antè negavit. Verbum Dei Ecclesiæ notam esse, affirmabit? Quòd dicit Ecclesiam propter sanctitatem doctrinæ sanctam dici, non omnino verum est. Maximè enim & principaliter dicitur sancta, quòd Christus eam sanctificavit. Augustin. in psalm. 85. *Audeat corpus Christi, audeat & unus ille homo clamans à finibus terra, cum capite suo, & sub capite suo dicere, sanctus sum. Accepit enim gratiam sanctitatis, gratiam baptismi, & remissionis peccatorum. Et, dic Deo tuo, sanctus sum, quia sanctificasti me. Et, Si Christiani omnes & fideles, in Christo baptizati, ipsum induerent, sicut Apostolus dicit; Quotquot in Christo baptizati estis Christum induistis si membra sunt facti corporis ejus, & dicunt se sanctos non esse, capiti ipsi faciunt injuriam, cujus membra sancta sunt.*

Vnde Ecclesia dicitur (acta? Augustinus.

Libenter confitemur sanctam, & salvificam doctrinam nusquam inveniri, nisi in Ecclesia, addimus eam esse veram Ecclesiam, quæ hanc doctrinam habet, & quæ eam non habet, non esse veram Ecclesiam. Docet hoc Moyses lib. 5. c. 4. vers. 8. *Quæ est gens ista magna, cui sunt statuta & iudicia iusta, sicut est univèrsa lex ista, quæ ego do coram vobis hodie.* Ob hanc causam dicimus eam Ecclesiæ notam esse. Sed hoc de ipsa doctrinæ substantia non de ejus qualitate intelligimus. Etsi enim puritas sive sanctitas doctrinæ in Ecclesia viget; tamen id non semper fit

Sola Ecclesia habet salvificam doctrinam.

eodem gradu. Non enim si hæc puritas aliquo modo vitatur, Ecclesia statim perit. Galatæ enim, vel quidam ex iis corruperant doctrinam justificationis, Paulus tamen iis Ecclesiæ nomen propterea non adimit. Corinthij item corruperant doctrinam de cœna Domini, & mortuorû resurrectione, neque tamen Apostolus eos propterea de Ecclesia esse negat. Ex omnibus Patribus Græcis & Latinis, vix quisquam est, qui non habeat suos errores, neque tamen eos propterea extra Ecclesiam esse censemus. Sed inter horum & Apostolorum scripta hoc discrimen esse dicimus, quòd hi errare potuerint, & sæpe erraverint: illi verò ita à Spiritu sancto ducti sint in omnem veritatem, & in ea ab eodem Spiritu conservati, ut in doctrina omnino errare non potuerint. Ac proinde Apostolorum & Prophetarum doctrinam perfectè sanctam, & Ecclesiæ notam esse dicimus. Porro cùm corrupte in Ecclesiam irrepunt, videndum est, an ipsum fundamentum evertant, & cùm sint perveracia conjuncte, item an totus cœtus an aliqui in eo illas complectantur. Si non labefactant fundamentum, neque totus cœtus, & omnes, qui in eo, illas sequuntur, neque qui ea defendunt, sunt perveracia, non opinor illis Ecclesiæ nomē adimi posse.

Subjungit hæreticos, non habere puram doctrinam, sed defendere multos tetros errores, idque operosè probat; quod totum ut superva-

*Discrimen
in doctri-
nam Spiritu
sancto,
& sancto-
rum pa-
trum.*

pervacuum, & ad rem non faciens, præterimus; quis enim ex nostris, contra quos Bellarminus hanc disputationem inivit, hoc unquam negavit? Addit nos non habere puram doctrinam, ac proinde nostram Ecclesiam non esse veram Ecclesiam. Quia verò hoc antecedens negamus, conatur illud aliquot rationibus probare, quas ordine diluemus.

*An protestanti
Ecclesia
habeat pu-
ram do-
ctrinam?*

Prima. *Quia dicimus hominem justificari sola fide.* De hoc dogmate, nos quidem paulò antè, quantum satis esse judicavimus, diximus, tamen, quia adversarius hoc semper in ore habet, & fundamentum salutis nostræ attingit, dabit æquus Lector veniam, si paulò prolixius respondero. *Justificari sola fide.* Impura igitur doctrina est, hominem sola fide justificari? Atqui hoc nobis idem est, quàm hominem per solam Christi redemptionem justificari. Quod ad opera nostra attinget, eorum præsentiam dicimus esse necessariam, sed negamus hominem is tamquam causis justificari, aut his justitiam, vitamve æternam mereri, addimus ea non esse, neque esse posse justificationis causas, utpote quæ eam sequantur, necessariò quidem, sed tamen sequantur. Addimus nullum esse aliud meritum, per quod salvi fieri possimus, quàm mortem Christi, & quia hoc ipsum per solam fidem accipimus, & nobis applicamus, dicimus hominem per solam fidem justificari. Perinde enim est, ac si diceremus hominẽ solà obedientia Christi justum constitui, fidei

enim ut instrumento, per metonymiam, scripturæ & toti antiquitati usitatam, tribuimus, quod est causæ principalis. Idem docet scriptura Rō. 3. 24. *justificamur gratis, ex eius gratia, per redemptionem, quæ est in Christo Iesu.* Sed justificari gratis, ex Dei gratia, per redemptionem Christi, est idem, quod per solam gratuitam Christi redemptionem justificari, at hoc est per solam fidem justificari, idem est quod dicit Paulus Rō. 3. 28. *Colligimus igitur fide justificari hominem absque operibus legis.* Gal. 2. 16. *Scientes non justificari hominem operibus legis, sed tantum per fidem.* Rom. 4. 5. *Ei qui operatur, imputatur merces ex debito, ei verò qui credit in eum, qui justificat impium, imputatur fides ad justitiam.* Rom. 11. 6. *Si per gratiam, an non ex operibus, alioqui gratia non esset gratia, sin ex operibus, am non ex gratia, alioquin opus non esset opus.* Eph. 2. 8. *Gratia estis servati per fidem, idque non ex vobis, Dei donum est, non ex operibus ne quis glorietur.* Tit. 3. 5. *Non ex operibus justis, quæ fecerimus ipsi nos, sed ex sua misericordia servavit nos.* Idem docuit subsequens Ecclesia. Prosper ad Rufinum. *Sicut ipse fecit nos, & non ipsi nos. ita ille reficit nos, & non ipsi nos. Et, infantes, qui mox ut nati sunt, renascuntur, & ex hac vita rapiuntur, nec precedente, nec subsequente obedientia quicquam merentur.* Augustinus ep. 106. *Quæ ex Deo justitia in fide? utiq, in fide, qua credimus nobis justitiam divinitus dari, non in nobis nostris viribus*

Prosper

Augustinus

utribus fieri. Libro octuaginta trium quæstionū,
 quæstione. 76. *Quod si cum crediderit, mox de hac
 vita discesserit, justificatio fidei manet cum illo, nec
 præcedentibus bonis operibus, quia non merito ad illā
 sed gratia pervenit, nec consequentibus, quia in hac
 vita esse non finitur.* Sed hoc est, quod nos dicimus,
 hominē justificari sola fide. & ob eam causam Ec-
 clesia ita semper locuta est. Origines ad Rom. 3.
Homo justificatur per SOLAM, fidem. Ambros.
 ad Rom. 3. *Nihil operantes neque vicem reddētes,
 per SOLAM fidem justificati sunt.* Et cap. 4. *SOLAM
 fidem gratia Dei poscit ad virtutem.* Et c. 4.
Abraham SOLA fide justificatus est. Et in 1. ad
 Corinth. 1. *Qui credit in Christum salvus est, sine
 opere, SOLA fide, gratis accipiens remissionem pec-
 catorum.* Hilarius Canone. 8. in Mattheum,
SOLA fides justificat. Primasius Rom. 5. *SOLA
 fides Abrahæ pro justitia ducta est accepta.* Et,
Impius per SOLAM fidem justificatur. Et. Gen-
 tibus *SOLA fides ad justitiam deputatur.* Et. Cō-
 vertentem impium per *SOLAM fidem justificat
 Deus.* Et ad Gal. c. 2. *in SOLA fide vivo.* Et. Gē-
 tes *SOLA fide benedicimur in Christo.* Et, *grati-
 am accipimus per SOLAM fidem.* Et, *Credentes
 SOLA fide per gratiā absolvuntur.* Basilus de hu-
 militate, *πιστι δὲ μόνῃ τῇ εἰς χριστὸν διδουκαίωμενος.* Theo-
 doretus sermone. 7. de græcis affectibus *ἔστι ἐργων
 ἀξιόπιστοι, ἀλλὰ διὰ μόνῃς πίστεως ἐλευθήκαμεν τῶν κτιστικῶν
 ἀργασιῶν.* Theophylact. ad Gal. c. 3. *fidem ipsam vel
 SOLAM habere in se justificandi virtutem.* Si igitur

illi non habent doctrinę puritatē, qui dicunt hominē justificari SOLA fide, tum tota primitiva Ecclesia, Gręca & Latina, non habuit doctrinę puritatem, illa enim uno ore docuit, hominem justificari sola fide. Sed dicamus potius unum sacrificulum Monachū, quàm tot florentes Ecclesias non habere doctrinę puritatem. Post hęc affert puerilem parologismum, quo docet nos non justificari SOLA fide. *Cum incipio inquit, credere, me esse justum, tum sum justus, vel injustus: si justus; tum justificor per fidem, quę est mea justitia posterior: si injustus; tum fides mea est falsa, nec est fides justificans, nisi dicamus hominem justificari per mendacium: utrumque absurdum.* Respondeo, esse insufficientem enumerationem, tertium enim membrum, nempè *vel fio justus*, deest. Homo enim simulatque incipit verè credere, incipit etiam justus esse. Chrysostomus *ὁμολογῶντες τὴν πίστιν ὑμῶν, ἰδικασίαν δὲ. simulatq; quis credidit, justificatus est.* Paulò ante ex Augustino docui, justificationem fidei manere super eum, qui simulatque credit, ex hac vita discedit. Iustificatio igitur & fides in adultis sunt tēpore simul. Secundum, *quia Lutherani omnes extollunt Spiritum precum, & invocationem, & tamē hac fides tollit orationem dominicam. Nam si certò credo me nullum habere peccatum, mentior, si cum hac fidē dico, dimitte nobis debita nostra.*

Verùm si adversarii ex Paulo didicissent, regeneratos & justificados homines Spiritu servi-

re legi Dei, carne legi peccati, & in regeneratis & iustificatis habitare peccatum, eosq; in membris suis sentire legem rebellantem legi mentis suæ, & facere, interdum malum, quod nolunt, & omittere bonum, quod volunt, scirent hominem iustificatum quotidie peccare. Ac proinde opus esse, imò necessarium, ut quotidie oret, sibi peccata dimitti. Deinde protestantes non dicunt se nullum habere peccatum. Didicerunt n. ex Iohanne ep. I. c. 1. 8. *Si dixerimus nos peccatum non habere, nos metipsos fallimus, & veritas in nobis non est.* Sed dicunt nos per Christum gratis iustificatos esse. Longè autem aliud est, gratis iustificari per Christum, & nullum omninò habere peccatum. Ridiculum est, quòd dicit Calvinitas, dicere, Anabaptistas non posse servari nisi convertantur, & tamen certò scire eos credere sibi peccata esse remissa. Nemo enim nostrum docuit se certò scire Anabaptistas credere sibi peccata esse remissa, quis enim de alterius fide sibi quicquam certò promittere potest?

Cætera quæ de Anabaptistarum caninis nuptiis, & incestis conjugii narrat, ipsi non agnoscunt, & haberet adversarius, quod ageret, si probandum sumeret.

Aequè falsum est, quod dicit Lutheranos docere infantes, dum baptizantur, uti ratione, audire verbum Dei, credere, diligere, nihil enim umquam tale quicquam vel apud illos legi,

vel audivi, dicit Synodo VVitebergenfi anno 36. Hoc publicè definitum esse, quare verba Synodi non ascribit?

Addit Calvinistas docere omnia fieri absoluta necessitate, & Deum esse auctorem peccati, utrumque crassum mendacium, neq; umquam probaverit Bellarminus, Calvinum ita vel docuisse, vel scripsisse.

Addit Papisticam Ecclesiam nullum errorem, nullam turpitudinem, nihil contra rationem docere.

*Impia
dogmata
papistica.*

Quàm verò hoc arrogantor? Annon Papistæ palam docent, suum Papam esse Episcopum universalem? quod adeò detestatus est Gregorius Magnus, ut asseruerit id esse contra *veteres canones*, contra *mentem scripturæ*, contra *omnes Ecclesias*, & contra *ipsum Deum*, neque *ullum unquam virum bonum illum titulum usurpasse?* Nonne in libris suis ritualibus Iesum Christum planè negant esse spem suam? Equidem in Antidotario oratione ô Clementissima legimus, *Adsis mihi, ne desperatione succumbam mortis in agone, cum NULLA spes est altera, nisi tu virgo puerpera, Patris parens & filia, cui me reconcilia.* Si præter illam NULLA spes altera est, tum utique Christus non est spes nostra.

Idem docent Missificem ex pane facere Deum; Bel. lectione 4. supra canonem Missæ. *O veneranda sacerdotum dignitas, in quorum manibus, veluti in utero virginis filius Dei incarnatur.*

Et

Et, *Quis unquam vidit talia, quis huic vidit similia? Qui creavit me (si fas est dicere) dedit mihi creare se, & qui creavit me sine me, creatur mediante me.* Hunc turfuraceum, quem creant, Deum, populo adorandum ostentant, ac tandem devorant. Dionysius Carthusianus vita sacerdotum, *Osacerdos os tuum quotidie receptaculum & sepulchrum Christi efficitur.* Hac religionis turpitudine ita notus fuit quidem Philosophus, ut dixerit se multas stultas religiones vidisse, sed nullam stultio rem, quàm quæ est Papistarum, ut qui creant suum Deum, & eundem Deum quem crearunt, & divinis honoribus coluerunt, devorent. Iura & leges Paparum nihilo sunt puriores, distinct. 2. c. Is qui, in Rubrica, *Qui non habet (loquitur de presbytero) uxorem, loco ejus concubinam habere* DEBET. Docent publicis libris, ut Christiani suos reges, si non obediant Papæ Romano, occidant. Hinc tam multa regicidia per Europã hoc tempore perpetrata. Num ad huc dicet Bellarminus, in Romana Ecclesia nullam esse doctrinæ aut legum turpitudinem?

Quod ad nos attinet, palam protestamur, nos nullam doctrinam agnoscere, quàm quæ sacra scriptura comprehensa est. Tantùm enim illud, quod ea continetur, credimus. Hanc nostræ fidei & omnium dogmatum regulam & normam esse asserimus, neque scripta Lutheri, Calvini, & aliorum doctorum recipimus, quàm quatenus

Protestantes recipimus eam doctrinam tantum, qua sacra scriptura comprehendenda est.

cum

cum hac congruunt, eaque liberrimè rejicimus, quando ab ea discrepant.

CAPUT III.

Nota nona doctrinæ efficacia.

*An doctrina
efficacia sit
Ecclesie
nota?*

*Duplex
Doctrinæ
efficacia.*

*Salvifica
doctrinæ
efficacia
non vide-
tur huma-
nis oculis.*

Elias.

Efficacia doctrinæ duobus modis accipi potest. Cùm enim doctrinam efficacem esse dicimus, vel intelligimus multos per eam affici, vel significamus quosdam per eam (quæ est vera ejus efficacia) ad Deum converti. Illa non semper convenit veræ doctrinæ, hæc non est humanis oculis perspicua. Et si enim videmus quosdam verbo Dei affici, tamen ex externis gestibus de conversione ad Deum perfectè judicare non possumus. Quod enim ad externa attinet, inter hypocritam & verè fidelè sæpè distinguere nequit. Quandoque etiam accidit, ut quis verè ad Deum jam conversus sit, quem adhuc procul à Deo abesse arbitramur, & vice versa, ad huc longè absit à Deo, quem jam dudum ad eum conversum esse suspicamus. Causa hujus rei est, quòd conversio fit in mente & in corde, & aliquando conspicuos fructus non profert. Atque hoc est, quod scriptura clamat, 2. Tim. 2. 19. *Fundamentum Dei stat, novit Dominus, quinam sint sui.* Ille enim solus corda nostra intrare, & secundum occulta eorum judicare potest. Cùm Elias non solum nullos fructus videret suæ prædicationis, sed etiam opinaretur

præ-

præter se neminem superesse, qui verè ad Iehovam conversus esset, responsum tulit à Deo. *Reservavi mihi septem milia, qui non curvaverunt genua sua Baali, ex quo efficitur, conversio nem ad Deum non esse humanis oculis conspicuam.* Bellarminus idem docet de Ecclesia militante, lib. 3. cap. 10. fol. 227. *Nemo potest certò scire, qui sunt vere justis & pii inter tam multos, qui iustitiam & pietatem exterius præ se ferunt, cum certum sit, multos ubique esse hypocritas & falsos fratres.* Cum igitur conversio interdum in corde hominis lateat, & ob eam causam ab alio conspici non possit, & cum hypocrita sæpè eosdem (quòd ad externa attinet) fructus proferat, quos conversus, manifestum est, hanc doctrinæ efficaciam non posse Ecclesiæ visibilem notam esse. Adversarius hic fluctuat. Nam cum proposuisset notam notam esse efficaciam doctrinæ, subjungit solam veram Ecclesiam habere doctrinam non solum immaculatam, sed etiam convertentem animas, ut dicitur psalm. 18. & sermonem vivum penetrantem usq; ad divisionem animæ & spiritus. Heb. 4. Cum quo consentit illud Deuteron. 4. 8. *Quæ est gens ita magna, cui sint statuta & iudicia iusta, sicut est unus ver(a) lex ista, quam ego do coram vobis hodie.* Verùm hinc sequitur, doctrinam convertentem animas esse veram notam Ecclesiæ. Nam si sola vera Ecclesia habet hanc doctrinam; tum utique illa est vera Ecclesia, quicumque hanc doctrinam habet, neque errat, quicumque eum

cœtum

cœtum Ecclesiam esse dicit, in quo hanc doctrinam esse intelligit. Sed hoc est, quod nos dicimus, verbum Dei esse veram Ecclesiæ notam, doctrina enim convertens animas est verbum Dei. Sed hæc doctrina quandoque uberes fructus profert, quandoque nullos fructus ædit, qui humanis sensibus, percipi possint. Præterquam enim quod docuimus conversionem

Verbi prædicatio quandoque exiguos fructus profert Noach.

hominis ad Deum, ad spectu non sentiri, videmus etiam quandoque vel nullos vel paucos hac doctrina commoveri. Cùm enim Noach prædicaret, populum diluvio periturum esse, nisi resipiscerent, nullos vel admodum exiguos fructus suæ prædicationis vidit. Nemini enim præter suos domesticos hoc persuadere potuit. Esaias palam conqueritur sua prædicatione commoveri neminem. *Quis, inquit, credit auditui nostro? & brachium Domini cui revelatum est?* cap. 53. 1. Cùm Elias multos annos concionatus esset, hos vidit fructus laborum suorum, ut diceret, *Zelando zelatus sum pro Iehova Deo exercituum, deliquerunt enim pactum tuum filii Israel, altaria tua destruxerunt, & prophetas tuos occiderunt gladio, & remansi ego solus, quaruntque animam meam ut auferant eam.* Ieremias dicit, *contestando contestatus sum patres vestros, die quo ascendere feci eos in terra Egypti, usque ad diem hanc mane surgendo, & contestando, dum dicerem, audite vocem meam, & non paruerunt, nec inclinaverunt aurem suam, sed abierunt quisque in pravitate cordis sui.*

Quid?

Quid? Christus filius Dei, nōne eandem sortem lubivit? *Ierusalem, Ierusalem*, inquit, *quoties voluisti congregare, quemadmodum gallina congregat pullos suos, & tu noluisti*, Matt. 23. 37. Interea non negamus prædicationem verbi sæpe illustres fructus parere, ut cū mille homines unica Petri concione permoti le ad Ecclesiæ societatem adjungerent, Act. 2. 41. addimus eam numquam infrugiferam esse, sed ejus fructus nō semper aspectu lentiri, ut Eliæ exemplo manifestum est. Cū igitur Ecclesiæ doctrina neq; semper uberes, neq; semper fructus homini conspicuos proferat; negamus hanc efficaciam posse visibilem & perpetuam Ecclesiæ notam esse. Econtrā falsa doctrina sæpe plurimos homines ad se trahit & rapit. Hoc & Apostoli prædixerunt, 2. Thess. 2. 11. *Deus illis immitteret efficacitatem erroris, ut credant mendacio*. Experientia id verum esse testatur. Gentilis enim idololatria, & Mahometis blasphemia diversis temporibus, tam efficaciter infederunt hominum animis, ut univrsum pænè terrarum orbem occuparint. Neque hoc à natura alienum est, cū en. à natura proni sint ad malum, quis miretur eos paratiores, & prōptiores esse ad malam doctrinā percipiendā? Deinde doctrina salutaris est supra hominis captum posita, neq; à quoquā p̄cipi potest, nisi ab illo, qui à Deo per spiritū sanctum convertitur; quod quanquam in promptu sit; tamen uno atq; altero exemplo à me probabitur, Act. 14. 48.

Verbi prædicationis in terribilibus uberes fructus proferit.

Falsa doctrina sæpe multos ad se rapit.

Homo natura pronus ad falsam doctrinam.

Doctrina salutaris superat hominis captum.

dicit

dicit Lucas eos tantum credidisse, qui erant ad vitam aeternam praedeterminati. cap. 15. 14. Deus aperit cor Lydiae, ut attenderet eis, quae dicebantur à Paulo, & ne quis existimet haec tantum esse singularia, & non esse omnibus credentibus communia, dicit scriptura, neminem posse ad Patrem venire, nisi quem ille traxerit, Ioh. 6. & neminem posse sermone Dei credere, nisi cui brachium domini reveletur, Esaiæ 53. 1. sed paucissimi semper inveniuntur, quibus Deus vel cor aperiat, vel brachium suum revelet; & contra, plurimi in errore relinquuntur, atque hi omnes semper parati sunt ad falsam doctrinam recipiendam. sponte igitur errare vult, qui negat mala & impia doctrina plures commoveri, quam salutari & caelesti. Equidem metuendum esset, ut pro Turcica religione pronuntiare cogeretur, quicumque ex hac re de Ecclesia statuere in animum induceret. Etsi enim papisticam religionem multi amplectuntur, tamen negari nequit, quin haec in exiguos Europæ angulos compacta agat, cum illa per magnam partem Europæ, per universam Asiam, & Africam, longè lateque propagetur. Si igitur ille cœtus est vera Christi Ecclesia, cujus doctrina plurimi afficiuntur; tum necessariò sequitur, cœtum Turcicum esse veram Ecclesiam. Nulla enim est doctrina, qua plures homines moventur, quam Alcorana, ipse adversarius non negaverit plures esse, qui sequantur Alcoranum, quam missam Romanam. Sed quid dicit

Mahometismus latius patet, quam Christianismus.

dicit Adversarius de primordiis Ecclesiæ Christi? Cùm scilicet tam pauci in Christum crederent, vel cùm omnes fideles post Christi mortē ob metum Iudæorum in uno conclavi congregati laterent, vel cùm Tyrannus gloriaretur se Christi, & Christianorum memoriam funditus extirpasse? Denique quid dicet de tempore passionis Christi, cùm in unica tantum Maria, (ut ipsi, licet falsò, perhibent) fides superasset? An & tum hæc doctrinæ efficacia erat vera & visibilis Ecclesię nota? Quanquam hæc efficacia nusquam fere clariùs eluxit, quàm in protestantium Ecclesia: simulatque enim Lutherus, Zvinglius, Bucerus, Melancthon, Calvinus, O Ecolampadius & alii Evangelici doctores prædicare ceperunt, tota Saxonia, Borussia, Marchia, Pomerania, Holfatia, Dania, Suetia, Polonia, Livonia, Hungaria, Transylvania, Austria, Stiria, Suevia, Franconia, Thuringia, Vestria, Westphalia, Frisia, Helvetia, Anglia, Scotia, magna pars Galliæ, & multa alia regna aures arreperunt, & grato animo tam salutarem prædicationem receperunt. Et quod magis mireris omnes Monachi, Sophistæ, Parochi, Episcopi, Cardinales, ipse Papa, comites, duces, principes, Reges, ipse Cæsar quasi conjunctis viribus hanc doctrinam oppugnabant, & nihil non moliebantur, ut eam in herba enecarent, Lutherum proscribebant, damnabant, ejus libros exurebant, & quid non faciebant, ut eum è medio tollerent? ipse econtrà

*Doctrina
(salutaris
in protestantibus est
efficacissima.)*

Lutherus.

homo inops, pauper, egenus, omnibus mundi & hominum auxiliis destitutus, Euangelium longè lateque seminabat. Imò quo Papa cum suis Monachis & sophistis eum acriùs oppugnant, eo ille scèlicius prædicabat, & ferè tot trophæa ponebat, quot Papa adversarios in eum extimulabat. Tandem Cæsar, Rex Ferdinandus, Henricus Rex Angliæ, Georgius dux Saxonix, Rex Galliæ, & multi alii eum partim scriptis, partim armis persecuti sunt, sed omnibus istis conatibus hoc effecerunt, ut omnes homines intelligerent, veritatem quam prædicabat, esse insuperabilem, & ob eam causam homines nullis carceribus, exiliis, tormentis, martyriis deniq; ab ea deterreri potuerunt. Quam crudelitatem hostes Euangelii in Anglia, Gallia, Belgica, Germania, Hispania & Italia prætermiserunt, ut hanc doctrinam ex hominum animis evellerent? at quid profecerunt? an non quò eam crudeliùs persecuti sunt, eò illam reddiderint illustriorem? Tanta efficacia hæc doctrina & prædicata, & recepta est, ut ejus hostes expaluerint, & non solùm confessi sint, eam non esse ab homine profectam, sed etiam adhuc ex animo doleant, eam tam tenaciter hominum animis insidere. Quin nisi papistæ tam exquisitis tormentis excarnificarent eos, quicunque hanc doctrinam recipiunt, nisi inquam armis, laqueis, & flammis suos ab ea absterrent, jam pridem omnia simulachra & delubra eorum videre-

deremus deserta & derelicta. Tanta est vis, tanta efficacia hujus doctrinæ. Sed & altera efficacia (qua scilicet homines ad Deum convertuntur) etiam manifestè in hujus doctrinæ prædicatione elucet. Plurimi enim qui ante perditè & dissolutè vivebant, hæc doctrina commoti vitam emendant, & quas voluptates carnisque illecebras sectabantur, eas nunc execrantur & abominantur. Verū quoniam neq; hæc, neq; illa doctrinæ efficacia, vera & vitibilis Ecclesiæ nota est, ut antè probatum est, non est necesse de ea plura dicere. Tantum juvat breviter explicare, quibus rationibus eam aliis doctrinis adimat, & soli Romanæ vendicet. Principiò dicit Philosophos non potuisse vel vicina oppida ad suas leges convertere: quod stuporem arguit. Non tantum enim vicina oppida, sed integra regna, sed & totus penè terrarum orbis falso Deorum cultu, quem philosophi docuerunt, inebriatus fuit. Aequè insullum est, quod de Mahomete affert. Tota enim Asia & Africa ejus blasphemias fascinatæ sunt. Suggestit autem nobis argumentum, dum dicit Mahometem non doctrinæ efficacia, sed armorum metu suam doctrinam propagasse. Hæc enim nemo umquam crudeliùs factitavit, quàm Papa Romanus. Equidem his iisdem mediis olim cælibatum persuasit Germanis. Iisdem mediis docuit Germanos ut investituram Episcoporum sibi cederent. Iisdem mediis primatum persuasit Europæis, Equidem

Doctrina à protestantibus prædicata plurimi ad Deum conversi sunt

Philosophorum doctrina

Mahometismus.

Papa suam doctrinam armis propagat.

VValdenses, Albienſes, Bohemos, Gallos, Belgas, tantùm ferro, igni, exiliis & direptionibus bonorum ad ſe convertere ſtudit. Cùm nuper Germanis non poſſet perſuadere, ut concilium tridentinum ſuſciperent, ad hæc media recurrit, horret animus meminiffe iſtarum cædum, incendiolorum, bellorum, vaſtationum, quibus Papa ſuam doctrinam propugnavit, & etiã nũ tuetur ac defendit. Muretus Carolum nonum magnis laudibus effert, quòd Papæ Romano in nuptiis Bartholomænicis tam fidelem operam navaverit. Cùm nuper illa tam formidabili claſſe Anglis concionari in animum induceret, præcinebat poëta,

*Nuptia
Bartholo-
mæanæ.*

*Inanis
Papistarũ
jaſtantia
de populis
à ſe con-
verſis.*

Tu qui Romanas voluiſti ſpernere leges,
Hispanio diſces ſubdere colla jugo.

Idem Papa in numerum divorum retulit, qui Henricum III. tam nefariè interemit. Quàm multos Monachos, viros pacis ſcilicet, emiſit, qui Henricum III. Regem Gallix, Elizabethã Reginam Angliæ, Principem Mauricium vel veneno vel ferro ad ipſum converterent? Annon totos hos triginta annos hispanicis armis in Belgica concionatus eſt? Hæc omnia etſi tam horrenda ſunt, ut eorum ſine ſtupore recordari non poſſimus; levia tamen eſſe videntur, ſi conferas cum iſtis prædicationibus, quibus Indos ad Papatum converſos eſſe docet Bartholomæus à caſas, ſed de his paulò poſt erit melior dicendi occaſio.

Hic

Hic subjungit, hæreticos non convertere, sed pervertere homines, quod concedimus verum esse de iis, qui revera sunt hæretici, interea tamé non possumus dissimulare, quòd hæretici quandoque homines magno numero sua doctrina commoveant, & ad hæreses suas recipiendas permoveant. Arrium quandoque totus penè orbis secutus est. Alii hæretici habuerunt suos discipulos; ac doctrinam suam tam efficaciter hominum animis impresserunt, ut multi maluerint mortem oppetere, quam à doctrina, quam semel hauserant, desiscere, quod igitur dicit hæreticos non ferire corda infidelium, non omninò verum est. Etsi enim ea ad Christum non convertant, ita tamen feriunt illorum corda, ut ea pervertant, & ad interitum usque indurent. Hoc ita esse non solum experientia docet; sed scriptura etiam testatur, *Ego, inquit Christus, veni in nomine Patris mei, & non recipitis me, si venerit alius in nomine suo illum recipietis.* Paulus conqueritur hæresin esse instar fascini, quò Galate fascinati sunt. *Esaïas docet Dominum miscuisse illis spiratum vertiginis, ut errare fecerint Egyptios in omni opere suo, sicut errat ebrius & vomens.* Ex quo intelligitur hæreticos quandoque cum magna efficacia docere, & auditores in suam nassam pertrahere. Quin ipse Antichristus, hæreticorum omnium princeps tantam habebit efficacitatem deceptionis 2. Thes. 2. n. ut univ. sum penè orbem Christianum decepturus sit.

*Hæretici
sape mul-
tos sua do-
ctrina com-
movers.*

Iohan. 5.

43.

Gal. 3. 1.

Esaï 19.

14.

eò enim usque propagabit virus hæresium suarum, ut omnes incolæ terræ, paucis quibusdam exceptis, quorum nomina scripta sunt in libro vitæ, sint eum adoraturi, Apocalyp. 13. 8. Ut nemo nisi amens dixerit, Ecclesiæ proprium esse, quod Philosophi, Turcæ, Hæretici, ipse denique Antichristus sibi vindicare potest.

Posthæc docet doctrinæ Ecclesiæ efficaciam, eamque quibusdam exemplis illustrare conatur, quod non fuisset necessarium, ipsi enim ultrò confitemur Ecclesiæ doctrinam esse efficacem, didicimus enim ex scriptura, eam esse *potentiam Dei ad salutem omni credenti*, Rom. 1. 18. Cùm igitur Deus tam potenter per eam operetur, ut nos omnes per eam ad se convertat, nemo inficias iverit, eam efficacem esse, neque hoc in controversiam, quod sciam, umquam venit, probat igitur adversarius quod probationis quidem qua ad nos, non indiget. Sed hæc est ejus ver-

*Acumen
adversarii*

sutia, tantùm ad incautum lectorem fallendum comparata. Cùm enim proposuisset efficaciam doctrinæ esse Ecclesiæ, uni, soli, & semper propriam, atque hoc ipsum probare non posset, deflectit de via, & probat doctrinam Ecclesiæ esse efficacem. Perinde ac si proposuisset, bipedem esse, convenire homini, uni, soli, & semper; & ego regererem, anseres, gallinas, & multas alias species animalis esse bipedes: ille tamen hæc omnia surda aure præteriret, & longa exemplorum inductione probaret, unumquemque hominem esse

esse bipedem, atque inde concluderet, hoc esse uni homini, & soli, & semper proprium. Equidem in hunc modum disputat adversarius; dicit efficaciam doctrinæ esse Ecclesiæ quarto modo propriam: Nos regerimus & philosophos, & Turcas, & hæreticos, & Antichristum efficaciter docere. Verùm ille hæc omnia negligit, iisque neglectis, probat Ecclesiæ doctrinam esse efficacem, atque inde infert, eam esse Ecclesiæ quarto modo propriam. Hoc verò est disputate. Possent fortasse hic aliquis suspicari alteram doctrinæ efficaciam, qua scilicet homines ad Deum convertuntur, esse Ecclesiæ propriam, hoc est, esse tantùm in Ecclesia, quod fatemur; sed dicimus adversarium de ea non disputare, addimus eam humanis oculis conspicuam non esse, quod & antè probavimus, unde apparet & hanc visibilem Ecclesiæ notam esse non posse. Nam quod neque sensibus externis conspici, neque acie atque acumine humani ingenii comprehendi potest, hoc non rectè dixeris visibile esse. Deinde cùm & hæretici, & Turcæ, & philosophi, & Antichristus, & veri Ecclesiæ doctores aliquam doctrinam habeant, qua suos commoveant & ad se alliciant, atque illa tantùm doctrina recta sit, qua ad salutem commovemur, cùmque illa nusquam doceatur quàm in Ecclesia, in eaque doceatur sine intermissione, tum utique sine errore possumus dicere, istum cœtum esse veram Ecclesiam, in qua hæc doctrina.

docetur, eos verò cœtus in quibus ea non docetur, non esse veram Ecclesiam, ob eamque causam hanc doctrinam esse veram & propriam Ecclesiæ notam. Nam si doctrina convertens animas ad Deum, docetur in Ecclesia, neque usquam docetur nisi in Ecclesia, idque omnitempore, sine interruptione. Tum facillè poterimus, nisi nosmetipsos velimus decipere, judicare, quænam congregatio sit vera Ecclesia, ubicunque enim hæc doctrina prædicatur, ibi est Ecclesia; & ad hanc congregationem debes te adungere, ubicunque verò non prædicatur, ibi non est Ecclesia, & ab ea congregatione debes abstinere. Nulla igitur ratione poteris negare

*Doctrina
convertens
animas ad
Deum est
Ecclesiæ nota.*

doctrinam convertentem animas nostras ad Christum esse veram & propriam Ecclesiæ notam.

Ut doceat aut adversarius doctrinam Ecclesiæ esse efficacem: dicit verè sanctam & Apostolicam Ecclesiam olim, brevissimo tempore, per homines contemptibiles externa specie, sine armis, & sine pompa verborum, totum mundum traxisse, hoc est homines magnos, parvos, doctos, indoctos, juvenes, senes, viros, fæminas, & traxisse non ad delicias hujus seculi, sed ad res credendas supra omnem rationem, ad crucem, ad angustias, & ad vitam perfectissimam repugnantem carni & sanguini, & hæc omnia, propter præmium nullum in hac vita, sed solum propter præmium in futura, & hoc ita persuasisse,

ut

ut maluerint plurimi potius omittere omnes opes, honores, amicos, affines, & vitam ipsam, quàm Christi fidem. Ut hoc verum esse fateamur, ita dicimus hos ipsos homines contemptibiles, hoc est, Apostolos, & eorum præceptorum Christum, quandoque nullos vel exiguos fructus suæ prædicationis vidisse. Cùm enim Paulus Athenis prædicaret Christum, hos vidit fructus suarum concionum, ut plerique diceret, *quid vult nugator iste? videtur peregrinorum Deorum annunciator esse*, Act. 17. 18. Ipse Christus cùm Hierosolymis prædicaret, hos vidit fructus suorum laborum, ut diceret, *ego quidem volui te congregare ô Ierusalem; sed tu noluisti*, Mat. 23. 37. Idem, cùm illud splendidum miraculum faceret in territorio Gadarenorum, & paratus esset illis regnum Dei annunciare, hos vidit fructus, ut Gadareni juberent ipsum ex finibus suis excedere, Luc. 8. 37. Plura exempla passim exstant. Quid igitur cùm hæc doctrina uberes fructus proferret, erat doctrina Ecclesiæ? cùm verò non proferret tam uberes fructus, non erat eadem doctrina Ecclesiæ? & cum proferret fructus copiosos, tum ille cœtus, in quo prædicabatur, erat Ecclesia? cùm verò tam copiosos fructus non proferret, hic idem cœtus, non erat Ecclesia? Apage has nugas. Doctrina enim Ecclesiæ, est quasi Ecclesiæ semen, atque hoc ipsum in terra quandoque occultatur, neque exserit vires suas, quandoque verò uberrimè

Vera doctrina quæ doq; exigua os fructus proferat.

crescit, & fructus suos longè lateque propagat. Et ut bonus ager est bonus ager, etiam eo tempore, quo semen, tanquam in sinu suo, occultat & fovet: ita etiam Ecclesia est Ecclesia, etiam tum, cum verbum Dei in ea latens non ita exferit vim & potentiam suam, ut in externos sensus nostros incurrat. Porrò isti cœtus quos, Apostoli colligebant, non propterea erant vera Ecclesia, quòd erant admodum copiosi, & frequentes, sed quòd verbum Dei amplectebantur, & per illud ex tota hominum multitudine ad Christi communionem evocabantur. Frequentiores enim sepè sunt hæreticorum, Antichristi, & Turcarum cœtus. Et cum hi cœtus per publicos præcones æquè atque veræ Ecclesiæ evocentur, non ex multitudine convocatorum differentiam sumere debes, potest enim fieri, ut hi cœtus diversis temporibus & numerosiores sint, & rariores, & tamen sint iidem cœtus. Distinguuntur autem per præcones, & imprimis per eos, qui eos convocant. Ecclesia enim Atheniensis convocabatur per illum, qui jus convocandi habebat Athenis; Corinthiaca per illum, qui jus convocandi habebat Corinthi, de reliquis omnibus similiter judicandum est. ita & Ecclesia Christi à cæteris distinguitur, quòd in nomine Christi convocatur. *Ubi duo vel tres sunt congregati in nomine meo, ibi sum in medio illorum,* Mat. 18. 20. Atque in hujus nomine nullus alius cœtus convocabatur. Et si quidam etiam

nomen Christi eminentiantur, videndum est, quoniam cœtus verè in nomine Christi convocetur, & quinam nomine tenus. Hoc nusquam possumus dijudicare, nisi ex ipsius verbo, in eo n. suam voluntatem nobis plenè revelavit. qui igitur per præconium Dei verbi evocatur, hi sunt Ecclesia Dei. August. de unitate Ecclesiæ cap. 2.

Inter nos & Donatistas quæstio est, ubinam sit Ecclesia, quid ergo facturi sumus, in verbis Donatiam quæsituri, an in verbis capituli sui Domini nostri Jesu Christi? puto quod in illius verbis eam quærere debemus, qui veritas est, & optimè novit corpus suum. Novit enim Dominus, quinam sint eius. Chrylost. hom. 49. imperfecti in Matth. Cum videritis hæresim impiam, quæ est exercitus Antichristi, stantem in locis Ecclesiæ sanctis, tum qui in Iudea sunt conferant se ad montes, hoc est, qui sunt in Christianitate, conferant se ad Scripturas. Et, Antea multis modis ostendebatur, quæ esset Ecclesia Christi, & quæ gentilitas, nunc autem nullo modo cognoscitur, volentibus cognoscere, quæ sit vera Ecclesia, nisi solummodo per Scripturas. Et, quia hæresis omnia similiter habet, volens ergo cognoscere, quæ sit vera Ecclesia Christi, unde cognoscat in tanta confusione similitudinis, nisi tantummodo per Scripturam? Eodem modo cœtus Apostolorum non propterea erant veræ Ecclesiæ, quod eorum Collectores Apostoli essent homines contemptibiles. Nam & hæresiarchæ, & Philosophi, qui ingentes cœtus cōgregabant, erant

Augustin.

Ecclesia
in verbo
inquerenda

Chrylost.

erant homines cōtemptibiles, & tamen illorum cœtus non erant veræ Ecclesiæ. Quanquam & nostro seculo Lutherus, Zvvinglius, OEcolumpadius, Bucerus, Calvinus, Melancthon, & alii fuerunt homines externa specie contemptibiles, & sine armis & pompa verborū totam penè Europam ad se traxerunt. Lutherus inops & egenus, & omni mūdano auxilio destitutus, in prima confessione terrebat ipsum Carolum, & Leonem decimum. Nam cū VVormaciam accerferetur, ipsius libri palam comburebantur, ille ipse non auditus, nedum convictus publicè à Papa condemnabatur. Amici eum monebant, ut se subduceret, futurum enim esse, ut ipsi fides seruetur, quemadmodum Iohanni Hussō fuerat antè seruata, ad quæ ille non solū intrepidus, sed plusquā heroico spiritu afflatus respondebat, *ego ingrediar Civitatem, & me Casari sistam, etiam si tam multi Diaboli in ista urbe mea animæ insidientur, atque sunt tegula in omnibus tectis domorum Civitatis VVormatiensis.* Quod & fecit. Nam cū omnes opinarentur eum tot tantisque præjudiciis cōdemnatum, se omnino subducturum esse, ipse intrepidus in nomine Domini Iesu Christi apparuit, & omnes hostes suos perterritus, ab eo tempore innumeræ provinciæ ipsius præconio commotæ ad Christum conversæ sunt, eaque omnia, ad quæ omnes politici obstupescunt, & ipsi Papæ etiamnum expavescunt, sine omni vi externa, sine opibus & auxiliis

Lutheri
ingressus
in VVormaciam.

mundanis facta sunt, & adhuc quotidie fiunt, & licet protestantium Ecclesiæ hæc ratione sint Apostolicis Ecclesiis cõsimillimæ, tamen eas propterea veras Ecclesias esse non dicimus, sed quia *Quare protestantium Ecclesia sunt vera Ecclesia?* verbum cõvertens animas audiunt, amplectuntur & sequuntur, eas veras Ecclesias esse pronunciamus. Nam cum Papistæ nos hæreseos accusent, & nos illos multarum hæreseon arguamus, controversum inter nos est, ubinam vera Christi Ecclesia reperiat. sequamur igitur in hac quæstione definienda, regulã ab Augustino & Chrysostomo positam, & *eam in verbis capituli sui Iesu Christi, hoc est, in verbo Dei queramus.* Quod si fiet, non Ecclesia Romana, sed Ecclesia protestantium vera Ecclesia esse reperietur.

Post hæc dicit Gregorium per monachos cõvertisse Anglos. Hilarium per suos emissarios convertisse Francones. Gregorium secundum per Bonifacium cõvertisse Germanos, eodemq; seculo Hungaros per emissarios Papæ esse convertos. Eugenium per Adrianum convertisse Norvvegos, per Vincentium innumera millia Saracenorum conversa esse, denique nostro seculo novum orbem per Papistas cõversum esse. Hæc miror Adversarium, virum doctum in tanta, non solùm Euangelii, sed historiæ luce, atque cognitione, non erubuisse scribere. Paulò enim ante scribit homines contemptibiles, hoc est, Apostolos totum mundum ad Christum convertisse, & hoc verum esse docet scriptura. Sed *6*
Apo-

Apostoli totum mundum cōverterunt, tum falsum est, Angliam, Germaniam, &c. per Papiſtas converſas eſſe.

Iam verò Tertullianus qui multis ſeculis vixit ante Gregorium, ſcribit, contra Iudæos c. 7.

Tertull.

Britannorum inaccessa Romanis loca, Christo verò subdita, & Sarmatarum, & Dacorum, & Germanorum, & Scytharum, & abditarum multarum gentium, provinciarum & Insularum multarum nobis ignotarū, & quæ enumerare minus possumus, in quibus omnibus locis Christi nomen, qui jam venit, regnat; utpotè ante quem omnium Civitatum porte sunt aperta, & cui nulla sunt clauſe.

Theodoretus.

Huic conſonat Theodoretus, ſermone nono contra Græcos. At nostri, inquit, pſcatores ac publicani futorig, ille noſter, cunctis nationibus legem Evangelicam detulerunt, Neque ſolum Romanos, quiſque ſub Romano vivunt imperio, ſed Scythas quoq, atque Sarromates, Indos præterea, Ethiopes, Perſas, Seras, Hircanos, Britannos, Cimbros, & Germanos, utquæ ſemel dicatur, omne hominum genus, nationeſque omnes induxerunt Crucifixi leges accipere.

Gildas.

Hi cæteri veteres aſſentiuntur, Gildas enim docet Iosephum Arimathæum in Anglia prædicaffe. Nicephor. l. 2. cap. 4. docet Simonem Zelotem in eadem prædicaffe, Theodoretus lib. 9. contra Græcos docet, Paulum Apostolum in ea prædicaffe, ut quivis videat falſum eſſe, quod adverſarius de harum gentium converſione cōmen-

mentus est. quod verò ad hunc Augustinũ attinet, ille non convertit Angliam, sed pervertit eam & turbavit, ut eam Romanæ sedi subjiceret. Viros item doctos, Episcopos, Monachos, & alios doctos viros, qui Ecclesias in Anglia, antè hoc tempus, cum laude gubernaverant, huic Augustino unanimiter restitisse, ejusque superbiam & arrogantiam averlatos fuisse, ex Beda colligipotest, lib- 2. c. 2. De cæteris est idem judicium, sed quoniam ea nobis alio loco explicata sunt, non est necesse, eadem hic repetere. Tantùm libet conversionem Indicam, que jam admodum recens est, attingere, & fanè miror, quòd non meminerit laborum Pape, quos in Belgis & Gallis convertendis sustinuit, & adhuc sustinet. Tam sedulò enim in Belgica convertenda laboravit, ut Historici narrent eum, triginta sex millia tantùm propterea, quòd voluerunt Iesum Christum sincere adorare, per carnifices curasse occidi, priusquam Albanus in Belgicam veniret, hic ipse Albanus gloriatus est, se propter eandem causam, octodecim millia per carnificem occidisse; exceptis iis, qui in præliis occubuerunt. In Gallia æquè strenuè eandem rem egit, tradunt enim probati auctores, in hoc uno regno, unius mensis spacio, ultra viginti millia occisos esse. His mediis Philippo in Hispania; Maria in Anglia regnante, concionatus est, iisdem mediis Indos ad se convertit, testantur ipsorum historiae

Augustinus pervertit Angliam

Conversione Indorum

Tyrannis in Belgis

Tyrannis Albani

Crudelitas in Gallis

*Crudeli-
tas in In-
dos.*

ria, Castilianos ultra ducenta hominum millia ferro & igni, in istis provinciis occidisse, tempore duodecim annorum sustulisse omnes indigenas, qui fuerant in Hispaniola, adegisse miseros Iudos ad eas angustias, ut & uxores & liberos suos, seque ipsos suspenderit: cibare & pascere molossos, quos habent magno numero, artubus & visceribus miserorum hominum, venantur eos, quemadmodum Europæi venantur lepores. Equuleos duxerunt in medio foro, in quos mille homines simul agunt, idque quotidie, eosque vivos miris modis excarnificant, ut aurum, quo expleri nunquam possunt, extorqueant: adigunt eos in militiam, neque ullum subsidium vitæ ipsis militantibus præbent, sed cogunt eos crudas hostium carnes devorare. Tanta est eorum crudelitas avaritiæque, ut triplo plura mancipia navibus imponant, quàm sint ferendo. Deinde si aliqua tempestas ingruat, eisdem tanto numero in mare præcipitant, ut nauæ subsequentes (horret animus meminisse) non indigeant quadrati nautici, sed possint in tam vasto mari cursum rectum tenere, dum sequitur vestigia miserorum hominum, quos præcipitarunt, in mari natantium. Quis igitur miretur illorum conciones esse admodum efficaces ad Indos commovendos? Intereà tamen in religione nihil proficiunt, què enim possent ab iis discere, à quibus vident quotidie tam enormia, tamque impia perpetrari? plura & quidem

dem crudeliora his, quæ dixi, lege apud Episcopum Hispanum Bartholomæum à calas.

CAPUT IV.

Nota decima vitæ sanctitas.

NOta decima, est vitæ sanctitas auctorum five primorum patrum nostræ religionis. Sed est duplex sanctitas, una externa, interna altera. Externa etiam impij, Pharisei, hæretici & hypocritæ præditi esse possunt. Augustin. de moribus Ecclesiæ l. i. c. 1. *Manichæi sanctitate morum multos decipiebant.* Interna verò, externis sensibus percipi non potest, Rom. 2. 29. *Qui in occulto Iudeus est, & circumcisio cordis, id est, in Spiritu, non in littera, cuius laus non est ex hominibus, sed ex Deo.*

Harum neutra visibilis nota Ecclesiæ esse potest, illa enim tam impiis convenit, quam pijs, hæc non incurrit in sensus externos. Frustrà jactat Prophetas & Apostolos esse papisticæ Ecclesiæ doctrinæ auctores. Nam hi neque papisticam Ecclesiam genuerunt, neque papisticam doctrinam tradiderunt. Nisi fateatur Bellarminus, doceat, ubi, quando, quibus libris docuerint, vel mortuos eorumque reliquias, & imagines esse religiose colendas & adorandas? vel missificam posse Deum creare? vel posse filium Dei offerre patri in sacrificium? vel filium Dei in manu sacerdotis incarnari? vel corpus sacer-

*An vitæ
sanctitas
sit Ecclesiæ
nota?*

*Duplex
(sanctitas.
Externa.*

Interna

*Propheta
& Apo-
sto-
li non ge-
nuerunt pa-
pismum.*

dotis esse sepulchrum Christi? vel sacrificium, quod milesitex offert, esse propitiationem pro vivis & mortuis? vel Papam Romanum esse universale caput totius Ecclesiæ? vel papalem potestatem esse tanto majorem imperatoria potestate, quanto sol terra major est? vel de necessitate salutis esse omnem creaturâ rationalem subesse Papæ Romano? vel posse idem in terra, quod Christus in cælo? posse contravetus & novum Testamentum dispensare? vel posse aliquem interventu pecuniæ à peccatis absolvere? vel non debere reprehēdi, etiamsi mille animarum acervos ad Gehennam deduceret? neque quemquā debere illi dicere, Domine quare facis sic? vel denique esse purgatorium papisticum? vel conjugium esse Episcopo illicitum? vel præbyterū debere habere concubinam? vel Papam totumque clerum nulli magistratui esse subjectum? vel hominem ex puris naturalib. posse ex congruo mereri primam gratiam? & eundem ex condigno posse mereri vitam æternā? vel Mariam esse mediatricem justificationis, sanctificationis & reconciliationis nostræ cum Deo? vel non esse credētialem spem quàm virginem puerperam? vel posse aliquem à throno justitiæ Christi appellare ad thronum misericordiæ Mariæ? vel posse quemquam per monasticam mereri summam felicitatem? vel Monachum posse plus facere, quàm Deus mandavit? eumque sua operærogationis posse alteri vendere? & hæc ipsa professe

desse alteri ad consequendam beatitudinem? ostendat ex Dei verbo vel Prophetam, vel Apostolum hæc omnia, vel horum quicquam præcepisse, & fatebimur eos esse Papisticæ doctrinæ auctores. Franciscum & Dominicum fuisse homines impuros, & sola hypocrisis conspicuos, vel ex ipsorum Legendis patet. Quid enim Franciscus tam fuerit Christo familiaris, ut laterit in ipsius vulnere? Dominicus tam occultam & obscuram familiaritatem coluerit cum diva virgine, ut hæc illum absconderit sub fimbria vestium suarum?

Franciscus

Domin.

Lutherum pro auctore nostræ doctrinæ non agnoscimus, fidelem Christi servum fuisse confitemur, de ejus vita Cochlæus capitalis hostis testimonium dicere non potest: qui ipsius vitam desiderat cognoscere, legat Philippum, qui eum optimè novit, & ejus vitam bona fide descripsit: ipsi hostes testantur eum fuisse integræ & inculpata vita. Si Papistæ vel tantillum in ipsius vita deprehendere potuissent, quod carperent, non siluissent. Erasm. in epist. *Homines vita* (loquitur de Luthero) *maximo omnium consensu probatur, jam id non leve præjudicium est, tantam esse morum integritatem, ut nec hostes reperiant, quod calumnientur.* Et, *Illud video, ut quisque est optimus, ita illius scriptis minimè offendi.* Et, *si illi faverem, ut viro bono, quod fatentur & hostes, quæ esset invidia?* At fuit, inquit, durior in adversarios suos, præsertim in Regem Angliæ. Dy

Lutherus non est auctor nostræ doctrinæ.

Cochlæi mendacius non credimus.

Lutherus fuit vita inculpata.

Lutheri
vehemen-
sia excusa-
tur.

cem Brunsvicensem, & Marchionem Misnæ. Ad quod dicimus nos non contendere eum ab omni peccato fuisse liberum, neque eum se pro tali unquam gessisse. Addimus isti seculo opus fuisse tali medico, & tam alto sopore immerfos fuisse Monachos, Papam totumque Clerum, ut opus fuerit Luthero, qui illis veterntim excuteret. Erasmus in Epist. *Mores Christianorum undiq; corrupti flagitabant immitem aliquem castigatorem.* Et, *Nostri mores meruerunt tam inclementem medicum, qui sectionibus & uesturis curaret morbum.* Hulsium, Pragensem, Savonarolam, VVichlephum, Valdentes, Taborithas, Picardos, & multos alios audire noluerunt. Hujus buccinam volentes nolentes audire coacti sunt, & licet esset pauper, egenus, inops, & omni humano auxilio potentiâque destitutus, ita tamen Papam, omnesque ejus conjuratos ministros sua voce terruit, ut omnes ad ipsius vocem contremuerint, & ad ipsius calamum, tanquam ad Iovis fulmen, trepidaverint. Qui istius seculi genium citra præjudicium expendet, cogetur fateri, illum solius numinis auxilio fretum res tantas & cepisse & perfecisse. Papa illi interdicebat sacris, & anathemate feriebat, omnes Academiæ, Monachi, Episcopi, Cardinales eum execrabantur, omnes Principes & Reges eum persequabantur, ipse terror orbis Carolus, qui de potentiissimo Francorû Rege, Electore Saxonix, duce Geldriæ, & Lantgravio Hafsix tri-
umpha-

umphavit. Qui universam Lombardiam, Hertruriam, & totum regnum Neapolitanum suis armis subjugavit. Ipse inquam Carolus, Papæ & totius Cleri auxilio fretus, pace cum Turca facta, & fœdere cum Europæis Regibus inito, hunc unum Monachum debellare, aut ex imperio profligare non potuit. Quin indignantibus Papa, Imperatore, Regibus Galliæ, Hungariæ, Angliæ, Bohemiæ, ringentibus omnibus Academus, Monasteriis, & capitulis, miser hic Monachus doctrinam Christi per universam Europam longe lateque propagavit. Horret animus meminisse, quot miseri homines propter doctrinam Christi à Luth. prædicatam, in Gallia, Hispania, Italia, Germania, Anglia, Belgica, Scotia, & aliis Europæis regnis ad furcas & flammam abrepti, quàm multi in terram defossi, in aquam præcipitati, & exquisitis tormentis in carceribus enecati sunt. His omnib. suppliciis & machinis papalibus, quid aliud effectum est, quàm ut hæc doctrina, quæ antè latebat, in iis regnis, in quibus tam crudeliter oppugnata est, nunc palam publicèque prædicetur? Interea non negamus Lutherum fuisse hominem, & ex infirmitate humana præsertim in modo agèdi errare potuisse. Verùm qui ex adverso considerabit, quàm crudeliter, & contra omnem Ecclesiastici, & civilis Iudicii formam, cum eo ab Ecclesiasticis, & Politicis hominibus actum sit, et quàm ille in principio se modestum præstiterit quàmque æquas

æquas condiciones suis adversariis obtulerit, veniam dabit generoso animo, quòd tam multis contumeliis irritatus, ipse hostes suos duriùs tractaverit. Ipsiùs libri publicè exurebàtur, doctrina quam prædicabat, damnabatur, ipse ab Ecclesiasticis prælatis damnabatur, à civilibus Magistratibus proscribatur. Hæc omnia fiebant indicta causa, nullo præcedente legitimo iudicio, imò ne iudicii quidem formula. Indocti Monachi excerpebant ex ipsius libris, quæ non intelligebant, eaque in alienam sententiam detorquebant, sepè etiam non bona fide describebant. De his homine non audito, nedum convicto, sententia ferebatur. Ita actum esse testantur ipsius hostes. Erasmus ad Episcopum Maguntinum, *Compertum est ab his damnata ut hæretica in libris Lutheri, quæ in Bernardi & Augustini libris ut Orthodoxa, imò ut pia leguntur.* Quis igitur miretur, eum cum hominibus tam profanis, tam injustis, tam crudelibus egisse duriculè? Tandem enim fit læsa fuit patientia. Confitemur, hoc ipsum libenter, verùm sine ullo detrimento nostræ doctrinæ. Nam, ut jam diximus, Lutherus non est auctor illius, neque nos in ejus verba juravimus, ac licet eum fidelem Christi servum, & utile instrumentum ad illustrandum Euangelium fuisse libenter confitemur, tamen quod ab illo factum est, toti corpori imputari non debere asserimus, præsertim cum nihil ab eo dictum vel scriptum recipiamus

mus, nisi quod cum scriptura congruit, & cætera, quæ ab ea discrepant, cum bona ejus pace liberrimè rejiciamus.

Si hæc non satisfaciunt adversario, conferat modestiam & mansuetudinem Papæ, prout illa à viris doctis et quidem papistis descripta est, cum superbia et ferocia Lutheri, et judicabit

fortasse rectiùs. Aventinus Annalium septimo loquitur de Papa. *Qui servus servorum est, Dominus Dominorum, perinde ac si Deus esse, teste sapit. Ingentia loquitur, quasi Deus sit, leges commutat, suas sancit, contaminat, diripit, spoliat, fraudat, occidit, perditus homo ille quem Antichristum vocare solent, in cuius fronte scriptum est, blasphemie nomen, DEUS SUM, errare non possum, in templo Dei sedet, longè lateq; dominatur, De majoritate c. Unum sanctum. Papa dicitur cælestis & terrestri imperii habere Monarchiam. Et, Omnem creaturam de necessitate salutis subesse Papæ Romano. In concilio Romano sub Julio, Patres acclamant Papæ, Tu es omnia, & supra omnia, omnis potestas tibi data est in cælo & in terra. Ioh. de Turre cremata lib. 3. Si totus mundus sententiaret contra Papam, tamen Papæ iudicio standum esset. Aventinus lib. 7. Pontifices Romani affectant divinitatem, & dominationem, ut ab omnibus non aliter, imò magis, quam ipse Deus, timeantur. Blondus lib. 3. in tauratæ Romæ, Principes orbis terrarum dictatorem perpetuum, non Cæsaris, sed Piscatoris successorem,*

*Collatio
modestie
Pape cum
superbia
Lutheri.*

& imperatoris producti vicarium Pontificem suum
 adorant & colunt. Aventin. annalium. 7. Rex
 Theutonicorum, unde habet imperium (inquit
 Papa) nisi à nobis? Ergo per nos imperat, Roma no-
 stra sedes est Imperatoris in Arduenna. Impe-
 rator quod habet, totum habet à nobis. Sicut Za-
 charias transtulit imperium à Græcis ad Teuthoni-
 cos; ita nos possumus illud ab Alamannis trans-
 ferre ad Græcos, Ecce in potestate nostra est, ut de-
 mus, cui volumus. Bonifacius octavus jubebat
 ante se, in lubilæo, alta voce proclamari: Ego
 sum Papa & Cæsar, Cælestis & terrestris imperii
 dominium habeo. De Electione, cap. venera-
 bilem, ille transfert imperia de gente in gentem, &
 dat ea quibus vult. Glosa in c. periculoso. De
 statu regularium in sexto. Totius orbis Papa
 tenet principatum. c. de re judicata. Papa habet
 utriusq; potestatis, temporalis & spiritualis monar-
 chiam. Cerem. papil. l. i. titulo. 7. Papam nocte
 natiuitatis Domini, benedicit eusem, quem postea
 donat alicui principi, in signum infinite potentie
 Pontifici collatæ. iuxta illud, Data est mihi omnis
 potestas in cælo & in terra. c. Quarto. dicit sibi vo-
 luntatem esse pro ratione. Idem dicit, se esse supra
 concilia universalia. Baldus dicit, maiorem esse
 Papam, quam omnium sanctorum potestatem. Di-
 stinct. 40. c. si Papa, Non debet reprehendi, etiam-
 si innumeras animarum catervas secum ducat in
 Gehennam. Clemens sextus in Bulla mandat
 Angelis, ut animam è purgatorio penitus absolu-
 tam

tam, in paradysi gloriam introducant. De modestia, quam Papa ostentat, cum equitat, cum absidebit mensæ, prolixè scribitur in libro *Ceremonialium Papalium*. Ego tantum addo, Papam Romanum, adeò modestum esse, ut regibus & principibus suos pedes osculandos præbeat, quid ego de osculo pedum dico? Adeò modestus est Papa, ut Imperatoris, ac summi inter Christianos Monarchæ, sibi supplicis collum calcaverit suis pedibus. Si adversarius hanc summam modestiam & mansuetudinem Papæ expendet, fortassè mitiùs loquetur de Luthero, & cogitabit turpe fore in alterum dicere, & iidem, quæ in aliis carpit, vitiis, imò majoribus laborare. Quanquam in exemplo est etiam nonnihil dissimilitudinis, Lutherus enim non est caput nostrum, neque ille se pro tali gessit, neque nos eum pro tali agnoscimus. Papa verò est universale caput suorum, quam ob causam, Lutheri peccata nos præstare non tenemur. Papæ verò turpitudes universo corpori rectè tribuuntur, *Gregorius lib. 4. Epist. 32. Univerſa Ecclesia à suo statu corrumpit, quando is, qui univſalis appellatur, cadit.*

Progreditur adversarius à doctoribus ad populum, & dicit in Catholica Ecclesia esse multos malos. Sed ex hæreticis (ita vocat protestantes) esse nullum bonum. Superbum sanè iudiciū. *An ex protestantibus nullus sit bonus?* At sunt ex iis (Deo sit gratia) innumeri, qui in vera fide & in serâ resipiscentia Deo serviunt.

testantur hoc sua vita, & tam innumeris martyriis, quæ hoc seculo in Anglia, Gallia, Belgica & aliis Europæis regnis vidimus. Non magni igitur facimus, quo loco Monachus Papæ mancipatus nos habeat. Exultamus autem & gaudemus, quòd cum mala de nobis dicunt, mentiantur. Quòd Lutherus populi peccata tam graviter infectatus est, non juvat adversarium, adhortationes enim & correptiones sunt generales, & tamen non debent nisi iis, qui deliquerunt, applicari. Prophetæ eodem modo loquuntur. Esaias c. 1. v. 21. *Quomodo facta est ut meretrix civitas fidelis, erat plena iudicis, iusti tui morabantur in ea, nunc homicida.* Avertat Bellarminus oculos paululùm à nobis, eosque ad suos convertat, & videbit fortasè trabem in oculis suis. Sic enim inquit Petrarca de Ecclesia Romana.

Lutherus graviter infectatus est vitia suorum auditorum.

Sanctitas Romana Ecclesia.

O Fons errorum, domicilium irarum, schola errorum, templum heresum, olim Roma nunc Babylon falsa & nequam, officina fraudum, in qua bonum interit, malum creatur & oritur, viventium inferne & cruciatus, nide proditionum, in quo latitant, quæcumque mala per orbem Terrarum hodiè sparguntur. Et in Epistola. Quicquid de Assyria, vel Egyptia Babylone, quicquid de Labyrinthis, quicquid denique de Averni limine, de tartareis sylvis legitur, huic tartaro admotum fabula est. Hic turri ficus simul & terrificus Nimrod, hic pharetrata Semiramis, hic inexorabilis Minos & Rhadamantus, hic Cerberus omnia devorans. Hic Tanro supposita Pasyphe

phaë, mixtumq; genus prolesq; bisformis minotaurus
 uest. Veneris monumenta nefande. Hic postre-
 mò quicquid confusum, quicquid atrum, quicquid
 horribile, aut est, aut fuit, aspicias, atque ut brevi-
 ter dicam, scelorum atque dedecorum omnium senti-
 na. Mantuanus. 4. fastorum,

— — Romana graui maculata veneno

Curia, qua spargit terras contagia in omnes,

Et — — — — — Roma

Omnia cum liceant, non licet esse pius.

Prætereo turpitudinem execrabilem ab ipfis
 Cardinalibus obcænis libris laudari, & æstivis
 mensibus à Papa approbari, nihil dico de Lu-
 panaribus Romæ, & vectigalibus ex iis. Taceo
 fœdam Monachorû & Nonnarum vitam. Tan-
 tum dico Romanam Ecclesiam adeò turpem
 & fœdam esse, ut omnium hominum iudicio,
nemo tam bonus revertatur Roma, atque istuc
profectus est, num adhuc sanctitatem vitæ ar-
 rogabit Ecclesiæ Romanæ?

CAPUT V.

Nota undecima gloria miraculorum.

Nota undecima est gloria Miraculorum. *An gloria
 miraculo-
 rum sit
 Ecclesia
 nos a?
 Miraculū.*
 Hoc argumentum admodum prolixè tra-
 ctat aduersarius. priusquam respondeamus, ex-
 plicandum est, quid nomen significet. Mira-
 culum distinguitur in illud, quod propriè mi-
 raculum est, & in illud quod secundum opinio-
 nem.

nem nostram miraculum esse putatur. Illud definitur à Scholasticis, quòd *contra totam naturam fiat*. Hoc definit Augustinus de utilitate credendi, cap. 16. in hunc modum. *Miraculum* voco quicquid arduum aut insolitum, supra spem, aut facultatem mirantis apparet. Illud totius Dei virtute, hoc etiam ab creaturis fieri potest. De illo loquitur adversarius. Hujus generis est futura prædicere. Esa. 44. 7. *Quis est sicut ego, qui annunciet vobis, quæ paulò post sunt ventura, & quæ futura sunt longo post tempore?* Sed hoc ex revelatione Dei, & à malis & à bonis Doctoribus fieri legimus. De bonis non est dubium, à falsis id fieri docet Moses lib. 5. cap. 13. vers. 1. *Sì surrexerit in medio tui Propheta, qui prædixerit signum atque portentum, & evenerit quod locutus est.* Idem fit in Ecclesia, & extra eam, in ea id fieri nemo negat; Extra eam id fieri docet Moses lib. 4. 24. 17. *Video, (inquit Balaam, qui fuit extra Ecclesiam) illum, sed non modo; intueor illum, sed non de prope: procedet stella ex Jacob, & surget sceptrum ex Israele, & confodiet angulos Moab, & destruet omnes filios Zeth.* Fuisse autem hanc prædictionem veram eventus probavit. Porro miraculum quod fit in Ecclesia, quandoque doctrinæ confirmandæ, quandoque etiam hominum explorandorum causa patrat. De illo non est dubium. Hoc docet Moses Deuteronom 13. 2. *Non obedies verbis Propheta illius. Quia Iehova Deus tuus tentat vos, ut sci-*

Miraculū
proprie sic
dictum à
solo Deo fi-
eri potest.

Prædicere
futura.

ut an diligatis Iehovam Deum vestrum ex toto corde vestro. Ut manifestum sit non solum ab iis, qui à Deo missi sunt; sed etiam ab iis, quos Deus non misit, neque solum in Ecclesia, sed etiam extra eam, neque solum doctrinæ probandæ; sed etiam hominum explorandorum causa, vera miracula fieri. Hinc est quod Augustinus dicit de unitate Eccles. c. 16. *Quæcumque miracula in Ecclesia Catholica fiunt; non ideo ipsa manifestatur Catholica; quia hæc in ea fiunt.* Hoc sufficeret ad totam hanc disputationem profligandam. Sed quia adversarius hoc argumentum admodum anxie tractavit, paulò ulterius progrediendum est.

Vera miracula fiunt à bonis & à malis, in Ecclesia, et extra eam doctrina confirmanda et homines probandi causa.

Augustin.

Dicit miracula ad novam fidem, & extraordinariam missionem persuadendam esse necessaria: per fidem intelligit, opinor, doctrinam. Ergo ad novam doctrinam persuadendam sunt miracula necessaria? Sed hæc de vera & falsa doctrina intelligi potest, utraque enim cum primùm promulgatur, est nova. Atqui in Veteri Testamento Adam annunciavit novam doctrinam, cum suis domesticis liberationem à peccato per sēmen mulieris annunciaret, & tamen nō legitur miraculum ullum fecisse. Iohannes item promulgavit novam doctrinam, & populum à cultu Levitico, ad Christum deduxit, & tamen disertè inquit Iohan. 10. 41. quod *nullum signum ediderit.* Deinde pseudoprophetarum & Antichristi doctrina est nova, cum primùm promulgatur,

An miracula ad novam doctrinam probandam sine simplicitate necessaria?

Iohannes non edidit miracula.

mulgatur,

mulgatur. Atqui hi omnes suam doctrinam multis signis confirmabunt. Matthæi. 24. 24.

Pseudo-Christi, et pseudo-Propheta, & edent signa magna & prodigia: ita ut seducant, si fieri possit, etiam electos. Apocalyp. 13. 13. Edet bestia signa magna, adeo ut etiam ignem faciat de cælo descendere, & seducet incolas terræ, per signa quæ data sunt ei. Ex quo intelligitur, novam doctrinam veram posse sine miraculis promulgari, & fallam, eamque novam quandoque miraculis probari.

*Extraordina-
ria missio.*

Extraordinaria missio est duplex, una ad cultum, quem Deus instituit, immutandû: altera ad corruptelas vulgò receptas abolendas. istius rei causa missus est Iohannes, hujus Michæas, Enoch, Noach, & alii, sed nemo ex his ad doctrinam, quam annunciavit, probandam miraculum ullum, fecisse legitur. Michæas quidem prædixit futura, sed ea tum neque eventu erant comprobata, neque ullo signo obfignata.

*An missus
debeat ha-
bere litte-
ras sigillo
obfignatas*

Quòd diciteum, qui mittitur, debere litteras sigillo obfignatas afferre, vel ab ordinario prælato, vel ab ipso Deo: sigillum autem Dei esse miracula, non per omnia verum est. Nam si hoc de modernis prælatis intelligit, petit illud quod est in principio. Ipse non ignorat, inter nos controversum esse, an prælati papales habeant mittendi potestatem. Ut taceam adversarium sibi ipsi contradicere. Antè enim dixit hanc facultatem competere ei tantum, qui habet

*Contradi-
ctio.*

indeter-

indeterminatam regionem, & Apostolicam potestatem, hoc est, Papæ Romano. nunc dicit eam competere ordinario prælato. Quod ad rem ipsam attinet, uni ministro istam potestatem non ascribimus. Dicit quidem Apostolus ad

Timotheum, *ut oppidatum constituat Episcopos*, sed hoc intelligendum est cum consensu præbyterii, quemadmodum ipse Timotheus constitutus erat. Sigillum mittentis vix putamus esse necessarium. In primitiva enim Ecclesia,

legimus multos ab Apostolos missos esse, sed de sigillo ne verbum quidem in toto novo Testamento. Ordinato enim fit publicè in conspectu, Ecclesiæ Missio ad alias Ecclesias fit cum consensu eorum, ad quos quis mittitur. Publica illa actio est instar multorum signorum.

Si intelligit extraordinariam missionem, tum non est simpliciter verum, quod dicit, nam ut jam ostensum est, extraordinaria missio potest esse, & sæpe fuit sine miraculo. Apostolos habuisse facultatem edendi miracula legimus, Marc. 16. & ad Heb. 2. neque nos hoc negamus. Sed soli Apostoli non sunt extraordinariè missi.

Non igitur rectè dixeris. Apostoli virtute edendi miracula præditi, & extra ordinem missi fuerunt. Ergo omnes extraordinariè missi, hanc virtutem habent. Augustinus dicit lib. 22. cap. 8. de civitat.

Miracula fuisse necessaria, ut mundus crederet. Rectè, Incredibili enim rei, quæ non videbatur, alia incredibilia, quæ fiebant, & videbantur.

Sigillum in primitiva Ecclesia an fuerit usitatū

An omnes extra ordinem missi debent miracula edendi potestatem habere?

videbantur, fecerunt fidem. Sed postquam mundus credidit, non opus est novis miraculis. Docet hoc Augustinus eodem loco, *Possent, inquit, dicere necessaria fuisse miracula, priusquam credi-*

August.

Qui nunc dit mundus, ad hoc, ut crederet mundus. Quis prodigium quis, adhuc prodigia, ut credat, requirit, magnum requirit, ipse est prodigium. Eodem modo locutus est Melancthon, subjungit miraculum esse sufficiens ad probandam doctrinam, idque propterea, quod est testimonium Dei, sed hoc jam antè refutavimus, & ostendimus falsum prophetam etiam eum, qui est extra Ecclesiam, posse virtute Dei vera miracula edere.

est.

His jactis fundamentis, colligit apud Hæreticos (ita nos vocat) non esse veram fidem, idque propterea, quod nulla habent vera miracula, & tamen prædicant novam doctrinam, neque sunt ab ordinariis prælatis missi, utrumque nullo negotio refellitur. Nam primum quod dicit de nova doctrina, falsum est, credimus enim omnia ea, quæ sunt in scripturis sanctis, & extra ea nihil credimus, recipimus symbolum Apostolicum, Nicenũ, Ephesinum, Chalcedonense & Athanasianum, omniaque dogmata in scriptura revelata, & istis symbolis explicata, cum summa reverentia accipimus. Nemo igitur qui frontem habet, dicet nostram doctrinam esse novam. Sed dicam quid sit, non recipimus monachorum somnia, quæ illi post & contra sacram scripturam somniarunt, & quibus un-

niversum

Protestantes non habent novam doctrinam

niversum penè orbem dementarunt. Inde colligit nostram doctrinam esse novam. Sed his missis cum credamus omnibus iis, quæ scripta sunt, & extra ea nihil recipiamus, sufficiunt nobis ista miracula, quibus scriptura ipsa approbata est. Neque quisquam nisi qui ipse prodigium est, à nobis plura miracula requiret.

Protestantibus non opus est miraculis.

Quod ad missionem Lutheri, O Ecolampadii, Buceri, & aliorum attinet, neque simpliciter ordinaria, neque etiam prorsus extraordinaria est. Si respicis ad modum doctrinæ, fuit sanè extraordinaria, extra ordinem enim corruptelas, quas ipsi etiam Papæ in Ecclesiam irrepisse confessi sunt, oppugnarunt: si verò ad primam illorum ordinationem respicis, fuerunt missi ut cæteri: ac proinde si quid sani fuit in papali ordinatione, hoc etiam in Lutheri & cæterorum ordinatione fuisse necesse est. Deinde ostensum est antè, non omnem extraordinariam missionem indigere miraculis. Quod igitur adversarius tam magno conatu dixit, per se corruit.

Missio Lutheri, Buceri & aliorum.

His subjungit, Staphyl & Bolseci narrationes de miraculis Lutheri, & Calvini, quas phlyarias nulla alia responsione dignamur, quàm dolere nos Bellarminum esse tam exigui iudicii, ut horum nebulosorum mendacia, ad stipem à Papa impetrandam conficta, contra viros innocentes & inculpato, in tam recenti memoria allegare non erubescat. Scribit Staphylus Luthero-

Staphylus et Bolseci mendacis non credendū.

De Lutheri sepultura.

rum mortuum adeò scētuisse, ut ipsius amici, cadaver, quod Illebia VVitebergam deferre volebant, præ nimio scētoe coacti fuerint in itinere relinquere. Cūm constet ipsius sepulturam tam nobilem, et splendidam fuisse, ut multi Principes, totulq̄ue populus VVitebergensis, magnaq̄ue multitudo studiosorum, propter nimium, quod relinquebat desiderium, ejus cadaver cum magno honore ad sepulchrum usque deduxerint. Bolzecus narrat Calvinum voluisse Genevæ mortuum excitare, quod adeò insipidè & stultè ab eo confingitur, ut vel ipsum Diabolum, qui est mendaciorum & calumniarum pater, ejus pudeat. Posthæc narrat multa miracula, quæ diversis seculis acciderunt, quod quorum faciat non video. Quæ enim ab Apostolis facta sunt, frustra papalibus dogmatis, extrâ & contra scripturam inventis applicat. Quæ verò subsequētib; seculis à Monachis vel ficta, vel facta sunt, nos ne movent quidem. sunt enim illa magna ex parte ita non solum stulta & fatua, sed etiam impia; ut non nisi ab indoctis & impiis monachis excogitari potuerint. Possem hoc nuda quorundam narratione demonstrare. Sed non est necesse. Nos iis omnibus opponimus illud Augustini. tractat. 13. In Iohannem. *Contra istos mirabilarios cautum me fecit Deus meus dicens. In novissimis diebus exsurgent multi pseudo Prophetæ facientes signa & portenta, ut in errorem inducant si fieri possit, etiam electos. Ecce* *predixi*

Augustinus contra mirabilarios.

*prædixi vobis. Ergo cantos nos fecit sponsus, quia
 & miraculis decipi non debemus. Huic consentit
 Lyra in 14. cap. Danielis. Aliquando fit in Ec-
 clesia maxima deceptio populi, in miraculis fictis à* Fraus in
sacerdotibus, vel eis adherentibus propter lucrum Papalibus
temporale, & talia scilicet sunt extirpanda à bo- miraculis.
*nis prelati. In eundem modum scribit Augusti-
 nus de unitate Eccles. c. 16. Non dicat, inquit,
 idèò verum esse, quia illa & illa mirabilia fecit Do-
 natius, vel Pontius, vel quilibet alius, aut quia
 homines ad memorias mortuorum nostrorum ex-
 audiuntur, aut quia illa & illa ibi contingunt,
 aut quia ille frater noster, aut soror nostra tale vi-
 sum vigilans vidit, vel tale visum dormiens som-
 niavit. Removeantur ista vel figmenta mendaci-
 um hominum, vel portenta fallacium spirituum.
 Aut enim non sunt vera, quæ dicuntur; aut si he-
 reticorum aliqua mira facta sunt, magis cavere
 debemus, quòd cum dixisset Dominus, quosdam
 futuros esse fallaces, qui non nulla signa faciendo,
 etiam electos, si fieri posset, fallerent addidit vehe-
 menter commendans, & ait, Ecce prædixi vobis.*
 Neque nodum solvit, cùm dicit Augustinum
 tantum oppugnasse quasdam visiones Donati- Antichri-
 starum. Argumentum enim hujus est generale. sti et mona-
 Dilatum est quod dicit Antichristi miracula es- chorum mi-
 se mendacia. Monachorum verò esse vera. Nam racula uno
 ut Monachi moderni sunt Antichristi ministri, oraine ho-
 ita eorum miracula sunt etiam mendacia, sæpè minis.
 etiam vana & ridicula. Multò dilutius est, quod

dicit vera miracula Ecclesiæ (intellige Papalem) approbatione distingui à falsis. Quis enim ei concessit, Papæ esse dijudicare, quænam miracula sint vera, quæ falsa? Quis item ignorat multa inepta & ridicula miracula esse à Papis approbata?

*An Papa
sis vera
miracula
à falsis di-
stinguere?*

CAPUT VI.

Nota duodecima Lumen Propheticum.

*An lumen
propheticū
sit Eccle-
sia nota.*

NOta duodecima est lumen propheticum. Sed superiore capite ex Mose lib. 5. c. 13. docuimus falsos Prophetas quandoq; vera prædicere; idem fieri posse extra Ecclesiam, docuimus exemplo Balaâm. Deinde lumen propheticū non semper est in Ecclesia. 1. Mach. 9. 27. *Accidit Israëlitis tanta calamitas, quanta nulla unquam existit, ex quo nullus inter eos propheta visus fuit.* Paulò antè ostendimus etiam extra Ecclesiam prophetas h. e. qui futura prædicunt, fuisse. Ut manifestum sit, Lumen propheticum nec omni Ecclesiæ, nec soli, nec semper convenire.

CAPUT VII.

Nota decima tertia Confessio adversariorum.

*An prote-
stantes
cōfiteantur
Romanam
Ecclesiam
esse veram
Ecclesiam.*

NOta decima tertia, est confessio adversariorum. Nos scilicet confitemur Papismū esse veram Ecclesiam; Potuisset adversarius hęc nota in

notam omittere. Lutherus enim, Melancthon, Calvinus, & omnes doctores nostri, qui hoc seculo floruerunt, unanimiter testantur Papam esse Antichristum. Si adversarius huic testimonio aliquid defert, non potest ex eo ostendere Papismum esse veram Ecclesiam. Non derogat causæ nostræ, quod Lutherus dicit *sub Papatu fuisse plurimum boni Christiani: atque illinc ad nos pervenisse, ut Scripturâ, Baptismum, Catechismum &c.* Et, *sub Papatu fuisse veram Christianitatem inò verum nucleû Christianitatis.* Nam ut in medio Pharisaismo Deus sibi conservavit reliquias Israël, Zachariam, Annam, Elyzabetham, Simeonem, Mariam, Iosephum & alios, ita in medio Papatu Deum conservasse sibi & adhuc conservare suos, jam antè ostensum est. Trahit autem adversarius Lutheri verba ulterius, quàm par est. Longè enim aliud est, sub Papatu fuisse nucleum Christianitatis, quàm ipsum Papatum vel esse, vel habere Christianitatis nucleum. Bernardum verè sanctum fuisse existimamus, sed addimus Papistas frustra de eo gloriari. etsi enim vixit sub Papatu, doctrina tamen & moribus non fuit Papista. Disertè enim dicit *Papam Romanum successisse Constantino, non Petro.* Franciscum, & Dominicû, nostri vocant Sanctos, non quòd tales sint, vel fuerint; sed quòd ita vulgò appellentur. Multò minus causæ nostræ derogat, quòd in tabulis pacis inter Helvetios factæ, Papistica Religio vocetur vera.

*Bernardus
fuit vir
sanctus.*

& Catholica. In hujusmodi enim formulis, homines prudentes & pacis amantes de titulis non sunt admodum solliciti, & sæpè parti adversæ in ea re multum concedunt, ut rem ipsam, ob quam certarunt, obtineant. Non derogat Regi Galliæ, quod Rex Angliæ in pace cum eo facta vocetur Rex Franciæ; Quin cùm Abraham pacisceretur cum Labane, Laban jurabat per *Deos Nachor*, si quis inde inferre volet, Abrahamum approbasse Deos Nachor, faceret sancto viro magnam injuriam. Vt & injuriam faceret Christianis, si quis istos infimularet Mahumetismi, propterea quòd patiuntur Turcam in fœderibus, & pacificationibus jurare per Mahumeth,

CAPUT VIII.

Nota decima quarta infœlitas hostium Ecclesiæ.

An infœlix exitus quorundam sit nota Ecclesiæ.

Exitus vitæ nostræ duobus modis infœlix.

Hostes Ecclesiæ sæpè intra quietate moriuntur.

NOta decima quarta est infœlix exitus eorū, qui Ecclesiam oppugnarunt. Sed exitus si ve finis vitæ nostræ, duobus modus infœlix dici potest, vel enim re ipsa, vel secundum opinionem hominum. Re ipsa infœlix est eorum exitus, qui Ecclesiam oppugnant, & in peccato perseverant ac moriuntur. Sed hoc nobis sæpè non apparet. Hostes enim Christi licet infœliciter moriantur, tamen vitam hanc opinione omnium sæpè fœlicissimè transigunt, eandemque tranquillè & quietè finiūt, è contra qui Christo adhærent, & vera Ecclesiæ membra sunt, sæpè multis

multis afflictionibus exercetur, & secundū opinionem hominū tragicos exitus habent, ut qui sæpè gravibus tormentis excruciantur, & exquisitis suppliciis enecantur. Hoc modo Prophetæ ferè omnes, omnes Apostoli, innumeri Martyres, ipse filius Dei Iesus Christus secundum opinionem hominū miserimè perierunt. Cùm tamen revera illorum exitus fuerit scèlicissimus. Hinc est quod David dicit psalm. 116. 15. *preziosa est in oculis Iehovæ mors sanctorum*, quo datur intelligi, eam sæpè vilem esse in conspectu hominum. Risum movet, quòd Lutherum, Calvinum, & Oecolampadium, inter eos numerat, qui Ecclesiam oppugnarunt. Nisi enim Ecclesiam Papæ intelligit, adeò crassè mentitur, ut ab ipsis pueris rideatur. Majorem risum excitat, quòd horum exitum tragicū esse mentitur. Quilibet enim Sanctus sibi talem exitum expetierit, qualis his Dei servis contigit. Conductitios Sycophantas, Bolzecum, Cochlæum, & Staphylum, non pluris facimus, quàm illos, qui dicebant *Si Rex Israel est, descendat de cruce, & credemus ei.* Mat 27.40. Quod ad Bellarminum attinet, majorem laudem inveniret, si à virulenta & mendaci maledicentia, quæ causam ipsius nihilo meliorem facit, abstinuisset. Hoc enim vestra maledicentia efficitis, ut ab omnibus bonis dignus laude esse judicetur, quemcunque, tam procaciter & petulenter proscinditis. Qui veram historiam de horum exitu scire desiderat, legat libros

Christi secundum mundi iudicium sæpè habent tragicos exitus.

Luthero Calvin. non oppugnarunt Ecclesiam

Quilibet Sanctus possit sibi talem exitum expetere qualis Calvinus & Luthe- ro contigit

Habetur pro bono viro, qui à Iesuitis crimina-
tur.

de illa re, ab iis qui morientibus affuerunt, editos, & videbit verum esse, quod dixi, quemlibet sanctum sibi talem exitum expetere posse. Zvvinglius in acie occubuit. Ratione enim officii sui adesse debuit, & ad extremum usq; munus suum constanter obivit. Aliud in eo, vel ipse Diabolus invenire nequit, quod criminetur. Si hoc culpandum est, ipsa militia culpanda erit, si verò pro religione, & cultu divino quæ sunt bono viro ipsa vita chariora, justum bellum geri potest. Nihil est quòd Zvvinglium quisquam magis criminetur quàm Iudam Machabæum, qui eodem modo pro Religione, & Lege Dei pugnans honestè occubuit.

Zvvinglii
exitus.

CAPUT IX.

Nota decima quinta Fœlicitas Ecclesie.

An fœlici-
tas tempo-
ralis sit Ec-
clesie nota?

NOta decima quinta est fœlicitas temporalis eorum, qui Ecclesiam defenderunt. Et si autem ex præcedenti capite satis intelligitur, fœlicitatem temporalem non esse, neq; esse posse Ecclesiæ notam. Tamen quia adversarius de hac re peculiarem disputationem instituit, etiam nobis, præter ea quæ diximus, plusculum differendum erit. Fœlicitas igitur Temporalis est vera Ecclesiæ nota? Atqui Christus dicit ad discipulos suos, *In mundo oppressionem habebitis, Ioh. 16. 33. & vers. 20. Vos plorabitis & flebitis. Mundus autem gaudebit.* Paul, dicit 2. Tim.

Sancti in
mundo af-
figuntur.

3. 12. *Omnes qui volunt pie vivere in Christo, persecutionem patientur.* Num hos extra Ecclesiam projiciet Bellarminus? an verò discipulos Christi, dum in mundo peregrinantur, persecutionem passuros ac fleturos esse, & tamen felicitatem temporalem Ecclesie notam esse asseverabit? Hoc viro cordato & prudenti sufficeret: sed quia adversarius multa petulanter, imò pueriliter dicit; paulò plenius respondendum erit. Inter cætera jactat felicitatem belli sacri ad recuperandam terram sanctam, ab Papa suscitati. *Bellum sacrum.* Rectius autem suæ famæ & honori consulisset, si hoc bellum silentio præterisset. Nam cum Papa speciosas causas huic bello prætenderet, facile commovit universam pænè Europam, & effecit, ut præstantissimi duces omne robur militis Christiani in Asiam deducerent. Sed his conatib. quid aliud, quàm interitus fortissimorum ducum, Clades exercituum, Regnorum vastationes, & imperii diminutio, quæsitum est? In ipso templo Hierosolymitano tantum cruoris humani effusum est, ut equi usque ad genua starent in sanguine humano. Ad Ascolonem uno prælio perierunt centum millia. Gulielmus Piétaviensis novum exercitum, in quo erant centies mille equites & pedites adduxit; de tanto autem numero vix mille redierunt. *Fredericus Barbarossa.* Iisdem pretextib. in hoc bellum protruditur Fredericus Barbarossa. Hunc ipse Papa transmissa clanculum imagine Turcæ prodidit, ut scribit

Balæus in Alexandro Tertio. Iisdem prætextibus Papa in hoc bellum protrusit Henricum secundum, & cum ille agnoscens Papæ fraudes tergiversaretur, excommunicatus est. Qui bruto fulmine Papæ territus in militiam abit, ut bannum aboleret. Dum autem ille in Asia rem fortiter agit. Papa domi omnia turbat. Imperatoris provincias, Calabriam & Apuliam per vim occupat, & ut Imperatorem diu in Asia detineret, scribit ad Suldanum, ut terram sanctam non reddat, neque cum Henrico pacem faciat. Cum autem his non obstantibus, Imperator multis urbibus recuperatis pacem faceret, impedivit eum omnibus modis Papa ne exercitum reduceret, & cum hoc facere non posset, rursus eum suo fulmine ferit, neque bannum nisi centum aureorum millibus abolere voluit. Hoc bello periit omne robur Christiani militis. Præstantissimi duces interierunt, Omnis Christianismus ex toto Oriente profligatus est, Turcæ ita exasperati sunt, ut Christianis ex Africa, Asia, & multis Europæ regnis ejectis, ne nunc quidem in nos sævire desinant. Hoc bello Europæi Reges ita debilitati sunt, ut se Papæ Romano submiserint. Ipsi Imperatores & hoc bello, & turbis per Papas (dum ipsi aberant) domi concitatis, ita fracti sunt, ut sua colla Papæ pedibus submittere coacti sint. Hoc bello religio periit, pietas interiit, Imperii majestas concidit. Hoc bello Papæ tyrannis eousque crevit,

*Henricus
secundus.*

Papæ artes

*Fructus
belli sacri.*

crevit, ut omnem imperii majestatem, sibi arrogarit. Heu miseranda Christianorum foelicitas.

Post bellum sacrum recenset centies mille Albienses in Gallia uno prælio cæfos esse. Quousque *Albienses* gloriabitur impius in impietate sua? Ut olim Machabæi religione moti prælium detrectabāt, & se trucidari patiebantur, ne Sabbathū profanarent: Ita hi miseri & innocentes homines, cū essent inermes, & manus in cælum tenderēt, atq; pacē peterent, cum uxoribus & infantibus miserè trucidati sunt. Posset Bellarminus his adjungere *Mernidolenses*, Agrienses, Angrunicenses, & papistarum de iis victorias. Usque quo Domine non vindicas sanguinem sanctorum tuorum?

His adjungit Bella Helvetica, Germanica, Gallica, Belgica, & plusquā pueriliter garrit papistas omnibus præliis superiores fuisse. Quod si verum est, qui fieri potuit, ut papatum omnibus *An Papista fuerit omnibus præliis cum contra protestantes bella gesserit superiores?* Europæ viribus, potentiâque munitum, ringentibus, & indignantibus tot Papis, Regibus & Imperatoribus, ex tam multis provinciis profligaverint? Vno prælio Helvetico Papistæ fuerunt superiores, aggressi enim sunt Evangelicos, priusquam illi convenire, & aciem instruere possent, *Protestantes.* Carolus quintus superavit Saxonem, postquam ille maximam exercitus partem à se in Misniam, & Saxoniam dimisisset, & Landgravius cum suis discessisset, mira certè & stupenda miracula. At quid profuit illi ista victoria? *Prælium Helveticū Caroli v. victoria de Saxone.*

non

nonne quibus artibus Saxonē debellavit, iisdem à Mauritio fugatus, ad tantam desperationem adactus est, ut se imperio abdicare coactus fuerit? In Gallia, Germania, & Belgica Papistæ omnibus præliis superiores fuerunt? quis igitur exitus fuit istius formidabilis classis, quam Phi-

*Classis an-
no 88.*

lippus anno 88. emisit? Quis fuit eventus præliorum Diepenfis ubi Menius profligatus est,

Prælia

In campis druidum, ubi Egmūdanus cæsus est,

Galliscana

& Neoportēsis, in Flandria, ubi Ammirātius ca-

Prælia Bel-

ptus est? Turnhoutani, & aliorum? quis exitus

gica.

præliorum navalium in Scaldi? mari australi, ubi

Bossu captus est? & aliis locis? Nōne Belgæ

Philippo omne imperiū maris ademerūt? nōne

paucis annis innumeras & potentissimas urbes,

Groningam, Daventriam, Sutphaniam, Novi-

omagum, Bredam, Gertrudebergam, Slusam,

Gravam, Steenvicam, suo imperio subjecerunt,

nōne innumera Castella eaque loco & opere

munitissima, Delsylam, Reidam, Coverdiam,

Goram, Brevordiam, Andriscum, Isendicum,

Hispanis extorserunt? Quid quæso laudabile

hisce annis in Belgica ab Hispanis gestum est?

Narrant Philippum triginta tribus annis, hoc est

ab anno sexagesimo sexto, usque ad annum no-

nagesimum nonum, in bellum Belgicum, quin-

quies mille & quingentos nonaginta quatuor

milliones Ducatorum, hoc est, centies sexagies

septies mille octingentas, & viginti tonnas aurī,

ut nunc loqui mur, expendisse. Cui pecuniæ

confe-

*Belge fœ-
licitet gef-
senunt Bel-
lum.*

*Scribunt
Philippum
triginta
tribus an-
nis, consu-
pisse 5504
milliones
Ducatorū
hoc est,
56782.10-
nas aurī,
ut Belgas
subjugaret*

conferendæ non sunt omnes Europæi Reges atque Principes. quid verò tam prodigiosis sumptibus, & tam variis multisque exercitibus laudabile fecit? Si vultis oculos aperire Iesuitæ, agnoscite digitum Dei, & confitemini, non sine auxilio numinis fieri, quòd tātus Monarcha, tantorum tamque multorum Regnorum Rex, omnibus viribus, & suis, & Papæ, & totius Cleri, atque amicorum suorum, ne unum quidem Principem, eumque non potentem, nisi per fraudem & insidias opprimere potuerit? Iudicate ipsi, annon Princeps Mauritius injustam Patris necem cum admiratione, & stupore totius orbis ulciscatur? Si vultis veritatem dicere, cōfitendum vobis erit, Belgicam esse sepulchrum Hispanorū. His adjungite exitū Francisci secūdi, Caroli noni, Henrici tertii, & Guisiorū, qui oēs strenuam operam navarunt Papæ Romano in occidendis & extirpandis fidelibus, & gloria mini illorū vitam & mortē fuisse foelicem. Carolus enim nonus vivens & spirans à vermibus cōsumptus est. Franciscus ludicro certamine occisus est. Henricus tertius & Guisius se mutuis cædibus interfecerunt. His addite Ioh. decimū qui Cervicali in os injecto (ut Platina narrat) in carcere suffocatus est. Christophorum malis artibus pontificatū accepisse & amisisse. Iohannem duodecimū in adulterio deprehensum & confossum. Bonifacium septimum pontificatum, quē malis artibus acceperat, miserrimè amisisse,

vitam-

*Tam multa
ta legiones
attrita &
accessit sine
hoc bello
Belgico, ut
earum num-
merus ini-
ri nequeat*

*Princeps
Mauritius
per fraudem
casus.*

*Tragicus
exitus Pa-
pæ.*

vitamq; turpiter finiisse. Gregorium decimum quantum, effossis prius oculis, pontificatu & vita simul privatum. Sylvestrum secundum postquam in Basilica S. Crucis Romæ in Hierusalẽ sacrificasset, extinctum. Benedictũ judicio divino damnatum, propterea quòd pontificatũ auro vendiderat. Victorem secundum veneno in calicem injecto sublatum. Clementem septimum, Alexandrum sextum (ut scribit Balæus) iuau-dito veneficio occisum. Si plusquam tragicos horum exitus considerabitis, & simul annotabitis quàm sæpè foeliciter egerint, qui eos oppugnarunt, dicendum erit, aut foelicitatem temporalem, non esse perpetuam Ecclesiæ notam, aut hos Papas, quos Platina *non homines sed monstra* fuisse testatur, de Ecclesia non fuisse.

F I N I S.

Typographus Benevolus Lectori S.

Accidit nobis quod plerumque accidere solet festinantibus, ut crebrius pedes impingant, dum non tam ad vestigia qua calcant, quam ad scopum propositum respiciunt. Erratorum igitur hunc elenchum tibi exhibemus, ut ea in quibus impigimus, emendare possis.

Pag. 1. lin. 14. lege $\delta\mu\epsilon\acute{\iota}\varsigma$. 2. 10. conciones. 34. 8. Catechumenos. post. 35. numeri aliquot paginarum emendandi. 30. 17. Sofomenus. 46. 10. ligneis, lin. 24. in marg. lege extraneos
 Pag. 48. 27. Pro & scr. Ar. 52. lin. 20. in marg. examinatur. 61. 7. quæ 62. 19. ad. 86. 25. Ecclesia. 91. 16. Christum. 17. servaf-
 te. 103. 2. Expendant. 105. 3. tolerantur. 111. 16. descendit. 119. 10. carneum, 120. pagina tota est textus Augustini. 121. 24. quæ. 123. 9. contradicentes. 137. 21. traditiones. 144. 10. Uniuscujusq; 153. 27. nam. 155. 28. sive. 161. 2. 3. diffusa, 177. 22. pro Ecclesiæ, lege veritatis. 186. 19. decimis lin. 20. plebeculam, lin. 24. nisi. 188. 12. veræ. 13. dele non 198. 6. monasticæ. 208. 8. Eccles. 227. 11. cōfœderatis. Post 241. paginarum numeri aliquot corrigendi. 247. 24. pro ut lege ne. 25. intelligant, ibid. sint 255. 26. in marg. car- libatus. 256. lin. ult. ullo. Post. 262. aliquot pagin. num. mutandi. 266. 14. in marg. falsam doctrinam. lin. ult. dele punctum. 26. 2. confessores. 277. 16. morientium. 279. 4. in marg. VValdensium. 286. 23. incurvabis. 301. 22. in margine Ecclesia. 305. 8. paræciæ 306. 15. Aquila. 16. ex- quisitè docuisset. 309. 14. Enim legitimum. 317. 8. in marg. An repudiet. 318. 16. lege, devictus est, huic & servus, &c. 319. 8. Ergo inquit. 320. dele tria ultima marginalia. 329. $\kappa\alpha\kappa\omicron\zeta\eta\lambda\iota\alpha$ 361. lin. ult. pro puncto pone comma. 363. 2. Driedo. 364. 21. dissensio. 376. 28. cū. 378. 26. Idem 27. Biel 379. 9. motus, ibid. quidam. 381. lin. penult. Ec- clesia quæcunque. 382. 6. edit. 388. 16. Hispano. 391. 6. efficaciter. 392. 7. dele punctum, & scr. cōma. 394. 10. am- plectebantur. 400. 5. Indos. 406. 15. Moguntinum. 407. 10. lege, esset, esse cupit 408. lin. antepenult. innumerat.

Index rerum, & verborū, quæ in hoc libro tractantur. Numerus paginam ostendit.

<p>A.</p> <p>Abates non sunt à Christo instituti, 298.</p> <p>Adversarius peccat principiu 53</p> <p>Adversarius nō definit Ecclesiam Catholicam, 23.</p> <p>Adversarius sibi cōtradicit, 138. 264</p> <p>Adultorum vocatio duplex. 8.</p> <p>Adultorum immediata vocatio quid, 8.</p> <p>Adultorū mediata vocatio quod duplex. 8.</p> <p>Aerius 342.</p> <p>Africanæ, & Asiaticæ Ecclesiæ non semp fuerūt sub Papa 68</p> <p>Albani tyrannis 399.</p> <p>Ambrosius nondum baptizatus ad Episcopatum electus. 30.</p> <p>An æplitudo sit nota Eccles. 282</p> <p>Anabaptistæ unde prodierint. 364.</p> <p>An animæ sanctorum pertinent ad Ecclesiam. 150.</p> <p>Aniquitas an sit vera Ecclesiæ nota 241.</p> <p>Aniquitas non convenit soli Ecclesiæ, 241.</p> <p>Aniquitas non est visibilis. 242</p> <p>Auditio interna non est visibilis. 202.</p> <p>Apostoli non fuerunt sacerdotes secundum ordinem Melchisedeck. 311.</p> <p>Apostoli non habuerunt successionem. 312.</p> <p>Apostoli officio & munere Episcopali omnes pares. 297.</p> <p>Arcæ Noë. 88. 90.</p>	<p>Arrius 49. 343</p> <p>Asiatica Ecclesia diversum sentit à Papa, nec ipsi fuit subiecta 20</p> <p>Asiaticæ Episcopi nunq̄ agnoscunt Papæ imperium 273</p> <p>Augustiniana confessio 289</p> <p>Augustin. citatur 6. 7. 10. 17. 36. 37. 38. 44. 60. 61. 64. 72. 73. 74. 75. 79. 81. 82. 88. 90. 92. 94. 96. 97. 98. 100. 101. 103. 107. 109. 111. 119. 120. 121. 129. 130. 131. 152. 161. 164. 187. 216. 219. 220. 228. 229. 264. 287. 320. 324. 346. 351. 354. 371. 374. 395. 401. 413. 415. 416. 418. 419.</p> <p style="text-align: center;">B.</p> <p>Baptismus non est ipse ingressus in Ecclesiam, sed ejus ob-signatio 31.</p> <p>Baptismus Laicorum 330</p> <p>Non baptizati quomodo pertineant ad Ecclesiam 27.</p> <p>De non baptizatis Orthodoxa explicatur sententia 35</p> <p>Quidam non baptizati actu & proprie pertinent ad Ecclesiam 36.</p> <p>Beatæ virgini imperfecta 112</p> <p>Bellarminus non Christi, sed malignantium Ecclesiam definit 27.</p> <p>Bellum sacrum 431.</p> <p>Belgica sepulchrum Hispanorum 429.</p> <p>Bernardinus 195. 197.</p> <p>Blæphemiæ Pontificiorū horrendæ 194.</p> <p>Bolsecus 417. 423.</p> <p>Brentius unam tantum credit Ecclesiam eamq; distinguit, non multiplicat 122.</p>
--	---

I N D E X

	C.	fit regni Christi particeps 39.
Calvinus et Confessionistæ	128.	Ex Christo omnia dona in nos
Calvinus unam tantum credit		redundant 355. De Chri-
Ecclesiam, eamq; distinguit,		sto Mediatore phrases 321
non multiplicat	122	Christus non modo universalis
An Calvinus doceat hominem		Ecclesiæ, sed singularium, &
prorsus perdidisse imaginem		omnium fidelium caput est 178
Dei	339.	Is, cujus caput est Christus, po-
An Calvinus omnes Patres re-		test errare 178. Christus, no-
pudice	317	vus à pontificiis creatur 194.
An Calvinus neget infernū	339	Christus à pontificiis à mediari-
Canonizatio librorum Papalis		one excluditur 196. Christus
dogma novum	351.	operatur in membris suis 124.
Cappa monastica	198.	Christus solus fuit sacerdos se-
Caput qua ratione quis dica-		cundum ordinem Melchise-
tur	200.	deck
Catechismus Embdanus, &		Cochleus
Heydelbergensis	238	423. 463
Catechumeni quomodo sint in		Calibatus
Ecclesia	28. 29.	325.
Catechumenis non licuit acce-		Calibatus Papalis dogma no-
dere ad coenam	33.	vum
Catechumeni non possunt om-		251.
nes ab Ecclesia Catholica ex-		Catus in nomine Christi con-
cludi	34.	gregatus est Ecclesia
Catholicum dici an sit veræ Ec-		140.
clesiæ nota	229.	Collatio modestiæ Papæ cum
Qui sunt Catholici	231.	superbia Lutheri
Catholicum non fuit omni tē-		707
pore	246.	Concilia possunt errare
Catholicum secundum Lyri-		141.
nensem	283	An concilium sit Ecclesia
Catholicum est invisibile	232.	140
An omnes Catholici idem fen-		Conciliorum consensus
tiant	357	359.
Centuriæ Magdeburgenses	333	Concupiscentia
Christus est caput salvandorū	91	322.
Christus semp adest Ecclesiæ	176	Confessio adversariorum
Qui negāt Christi incarnatio-		404.
nem, & in illo errore perse-		Confessio Christi non est nisi
verant, non sunt in universa-		in Ecclesia
li electorum Ecclesia	44	38.
Christus quomodo ostendat		Conjunctio cum Ecclesia est
Ecclesiam	218.	duplex
Qui Chri-		109.
sti membrum non est, non		Conjunctio cum Romana Ec-
		clesia non semper convenit
		Ecclesiæ
		348
		Conjunctio cum Christo an sit
		nota Ecclesiæ
		356.
		Corinthii non bene usurpabant
		sacramenta
		226.
		Cornelius antequam baptiza-
		retur fuit membrū Christi
		32
		Cornelius non baptizatus fuit
		melior Simone Mago bapti-
		zato,
		37
		Consen-

I N D E X

Consensus an signum sit regni Dei	358.	Dominicus homo impurus	463
Conspiratio in doctrina an sit nota Ecclesie	315.	Dominicus quare vocetur sanctus	413.
Conversio non est humanis oculis conspicua	381.	Duratio non convenit soli Ecclesie	272.
Cruci quid tribuant Pontificii.	193.	Duratio non est visibilis	272.
D.		E.	
Damnati non sunt in corpore Christi	119	Ecclesie vox quid significet	1.
Deus est quandoque efficax per malos ministros	130	Ecclesia quid à cæteris conventibus differat	2.
Diabolus instrumentū Dei	114	Ecclesie vox in malam quoque partem usurpatur	2.
Discrimen inter doctrinā Spiritus sancti, & Patrum	372	Ecclesie vox ambigua.	29.
Dispensatio Papæ	304	Ecclesia à quo convocetur	2.
Dissensio inter Apostolos	366.	Ecclesia in quem finem convocetur	4.
Dissensio papistarum	364.	Ecclesiam quomodo adversarius definiat	13
An diuturna duratio sit nota Ecclesie	271	Ecclesie definitio ab adversario allata examinatur	14.
Doctrinæ consanguinitas est nota Ecclesie	208	Ecclesia non in loco, nec uno tempore convocatur	5.
Doctrina convertens ad Deum est nota Ecclesie	392	Ecclesia in universalem, ac particularem distinguitur	5.
Doctrina Ecclesie, est Ecclesie semen	393.	Ecclesia particularis quot modis accipiatur, & quid hoc loco significet	5.
Doctrinæ efficacia an sit nota Ecclesie	380. 383	Ecclesia à duplici vocatione dupliciter æstimatur	8.
Doctrinæ efficacia duplex	380.	Ecclesia duplici ratione dicitur universalis	6.
Doctrina falsa sæpe multos ad se rapit	383	Ecclesia externa particularis, & universalis	9.
Doctrina protestantium plurimi sunt ad Deū conversi	387	Omnis Ecclesia externa est sensibilis, & in illa sunt boni, ac mali	9. 10.
Doctrina salvifica quomodo sit nota Ecclesie	371	Ecclesia interna particularis nō est sensibilis, & est sancta	10
Doctrina salutaris in protestantibus est efficacissima	389	Quæ Ecclesia in symbolo intelligatur	11.
Doctrina salutaris superat hominis captum	383.	Ecclesia Catholica quid	11.
An Doctrinæ sanctitas sit nota Ecclesie	370.	Ecclesia est una, sancta, justificata, nec unquam interit	11.
Doctrina vera quandoque exiguos profert fructus	393	Extra Ecclesiam non est salus	33, 63.
Dogmatum vera regula	316		

- Ecclesia Catholica constat exto-
 lis electis, 12. nec cadit sub
 sensu, nec est multiplex, sed
 diversimodè cõsideratur 13.
 Ecclesia Catholica non copu-
 latur sacramentorum com-
 munionè 24. Ecclesia uni-
 versalis non est visibilis 152
 Ecclesiæ vinculum aliud inter-
 num est, aliud externum 44.
 Ecclesia universalis quid 53.
 Ecclesia particularis quid 53.
 Ecclesia salvandorum 66.
 Ecclesia Catholica est hortus
 conclusus 79, 82, 86, 110, 111.
 Ecclesia Catholica constat ex
 totis prædestinatis 82.
 Ecclesiæ Catholicæ partes 231.
 Ecclesia undè sancta dicatur 371
 Ecclesia quor modis catholica
 dicatur 231. Ecclesiæ cogni-
 tio undè petèda 203. Ecclesi-
 æ essentia quomodo cognoscatur
 202. Ecclesia vera quomodo à
 falsa distinguatur 208. Ecclesi-
 æ caput undè discamus 214. Eccle-
 siæ spiritualis est, et ex spiri-
 tualib principiis cognoscitur 203
 Ecclesia quatenus super petram
 aedificata sit 156. Ecclesia est
 regnum 159. Non est de ra-
 tione Ecclesiæ visibile esse 167
 Ecclesia non est semper mundo
 visibilis 168. Ecclesia univer-
 salis non habet visibiles notas
 23. Ecclesiam non pudet per-
 secutionum 269. Ecclesia
 cogitur se quandoque occul-
 tari 270. Non omnis Ec-
 cl. sia, nec semper fuit sub
 Papa 273. Ecclesia non se-
 nuit, nec senescet 285. An
 Ecclesia possit esse sine Epis-
 copis 292. Ecclesia vera sè-
 per fuit, etiam ante Luthe-
 rum 276. Ecclesia vera pos-
 test habere suos navos 201.
 Ecclesiæ forma externa 142.
 Ecclesiæ membrū esse quomodo
 sit de necessitate salutis 151.
 Ecclesia assimilatur corpori hu-
 mano 133. An Ecclesia sit
 visibilis 145, 146. Ecclesia
 militans contra hostes certat
 & est imperfecta 101, 102.
 An Ecclesia militans possit
 errare 175. Ecclesia parti-
 cularis est visibilis 146. parti-
 cularis an semper sit visibi-
 lis aliis 154, 158, 165. Ecclesi-
 æ Romana sæpè caruit Episcopis
 293. Ecclesia potest per
 aliquod tempus esse sine E-
 piscopo 301. Ecclesia Ro-
 mana est Simoniacæ 186. Ec-
 cl. sia Romana divisit se à
 Papa 347. In Ecclesiæ Gra-
 cæ successio 313. An sint
 extra Ecclesiam Catholicam
 qui quovis modo ab aliquo
 denominantur 237. Ec-
 cl. sia triūphans perfecta 101.
 Ecclesia V. T. nunquam subje-
 cta fuit Papæ, neque illa quæ
 fuit tempore Christi & Apo-
 stolorum, neque illa quæ in
 caelo triumphat 20. Eccle-
 siasticæ censuræ gradus 59.
 Effectum proprium potest suæ
 causæ esse nota 210. Electi
 possunt errare 185. Episco-
 porum munus 393. Episcopus
 mittendi quis potesta-
 tem habeat 296. Episcopi
 vœæquivoca 300. Episcopus
 a quibus ordinandus sit
 297. Episcopi quibus, &
 quomodo debeant succedere
 294. Episcopus non est im-
 perator ovium 47. Episco-
 pus

I N D E X

pus non habet in ovem aber-	Filii Dei doctrina qui	179
rantem vitæ ac necis potesta-	Filium Dei esse ratione forma,	
tem 47. Episcopus non est	& ratione finis reciprocantur	98. 99.
princeps, sed servus Eccles. 59	Florini	538.
Episcopus non potest quæquâ fi-	Franciscus homo impurus	463.
naliter ex Ecclesia ejicere, 59.	Franciscus quare vocetur san-	
Evangelici non sequantur no-	ctus	413.
vam doctrinam 237. Euan.	Fraus in Papalib. miraculis	314.
gelici fidei suæ originem à	Fredericus Barbarossa	424.
Christo ducunt 26. Eu-	H.	
angelici non nisi per contē-	Hæretici vox ambigua	39.
ptum, Lutherani, Zvingli-	Hæretici qui vitandi	46.
ani & Calviniani à Papistis	Hæretici an sint de Ecclesia	39.
dicuntur	237.	
Eugenius Papa schismatis con-	Hæreticus quando extra Eccle-	
demnatus	siam esse censeatur 47. Ar-	
Eutyches	gumenta quibus vult proba-	
94. 345.	re Bellarminus Hæreticos esse	
An excommunicati sint de Ec-	extra Ecclesiam	40.
clesia 53. Excommuni-	Hæreticus non est Episcopo suo	
cati quotuplices 53. Non	sacramento obligatus	48.
omnis excommunicatio pri-	Hæretici sibi nõ jure vèdicant sa-	
vat communionem spirituali 58	cramenta, 224. Hæret. sæpè mul-	
Excommunicatio non est ulti-	tos sua doctrina cõmovet 389.	
mum supplicium, nec mortis	Hæretici resipiscentes quomo-	
supplicio simile 60. Ex-	do ad Ecclesiam pertineant	
cõmunicatio in quos fiat 65.	46. Qui ab Hæretarchis de-	
Quidam excõmunicati sunt	ndominantur, non sunt Ec-	
in Ecclesia 62. 64. Excõ-	clesia vera 237. Quales he-	
municatio medicina 65.	reticos Pontificii occidant 48	
Excommunicati legitimè, ab	Hæreticus nullus à Christo,	
Ecclesia visibili separantur,	Mose, vel Apostolis est sus-	
sed non semper ab Ecclesia	penitus	48.
salvandorum	66.	
F.	Hæsitatio papistica est dogma	
Felicitas temporalis an sit nota	novum	253.
Ecclesiæ	423.	
Felix Papa	Helveticum bellum	411.
49.	Hiapani in Indos crudelitas	200
Fide carentes quomodo sint in	Homines mortui religiose à Põ-	
Ecclesia	tificiis adorantur	194.
155.	Homo in hac vita imperfectus	
Fidei professio non est de Ca-	88. Homo natura pronus	
tholicæ Ecclesiæ essentia 14.	ad falsam doctrinam	383.
Filius Dei à sacerdotibus incar-	Homines omnes in hac vita ina-	
natur	perfecti	102
194	Honorius papa	49. 197.
Filii Dei quotupliciter dicantur	Hypo.	
98. 117.		

I N D E X

Hypocritæ non pertinet ad Ec- clesiam	II.	V. T. sola fuit Ecclesia mili- tans	170.
I.		Iustificatio per solam fidẽ	245.
Iebusæi sunt in Ierusalem	131.	Iustificationis doctrina nova à pontificiis fingitur	197
Ieiunium	328.	Iustificari sola fide	373.
Iesuiticus disputandi modus	83	Iustificatio meritoria est dogma novum	252.
Qui à Iesuiticis criminatur, habetur pro viro bono	423.	L.	
Impii quare cum Ecclesia Ca- tholica non copulentur	109.	Lampretiani	345.
Impressio characteris humana traditio	48	Laniena Merindolensis	281.
Impii spiritum Christi non ha- bent	76.	Latro in cruce	23.
Incestuosus ex Ecclesia Corin- thiaca particulari, non autem ex Catholica est eiectus	35.	Limbus	322.
Indorum confessio	399.	Literæ communicatoriæ	354.
Infantes quomodo corpori Ec- clesiæ inferantur	14	Lochmeyer	193. 194. 195.
Infantes in Ecclesia sunt in fo- edere 35. Infantes qui sunt extra Ecclesiam non sunt in foedere	35.	Lumen propheticum an sit no- men Ecclesiæ	420.
Infideles occulti an sint in Ec- clesia 126. 132. 142. Infide- les distinguuntur 126. Infide- les aliquando habent iurif- dictionem	130.	Lutherus nõ est autor ejus do- ctrinæ quam docuit	245. 463.
Inquisitores Papistici	271.	Lutherus excommunicavit Pa- pam 311. An Lutherus doceat Deum esse causam peccati	338.
Iohãnis Euãgelistæ imago	192	Lutheri ingressus in VVormatiam	396
Iohannes Huls.	70. 74. 115.	Lutherus non potuit Romam ducti à Cajetano	269.
Iohannes Pape 22. vult om- nem creaturam subesse Pape Romano	20.	Lutheri sepultura	407.
Iovinianus	343	Lutheri vehementia excusatur	404
Iudas quomodo fuerit in Ec- clesia	73. 75.	Lutherus fuit vitæ inculpata 403. Lutheri voce multi commoti Euangelium palã professi sunt	265
Iudicium de credentibus ad quem pertineat	81.	Lutherum Zwinglius præcedit	268
Iudicium sensuum est certum	139.	Lutheranæ Ecclesiæ illustres	159
Iudicium Papale	309.	Luthero quare se tam multi ad- junxerunt	218.
Ius potius possidentis non va- let in decimis	309.	An Lutherani statuunt Ecclesiam in- visibilem	136.
Iudaorum Ecclesia tempore		In Lydia interna, & externa vocatio coniungitur	22.
		M.	
		Magdeburgenses	124.
		Mahometismus latius patet, quàm Christianismus	384.
		Marcion schismaticus	50.
		Maria	

I N D E X

Maria Aegyptiaca 191.	Maria Christo antepositur 196.	Nestorius ¹ 344.	N.
Mariam esse mediatricem est dogma novum 253.	Maria mediatrix dicitur 195.	Nota discipulorum Christi 213.	
Maria tribuitur quod Dei proprium est 196.	Martyres multi ante baptismū occisi 30.	Nota Ecclesie 199.	Nota notior ea re cuius est nota 201.
Mauritius princeps 427.	Membrum Christi, & vivum Ecclesie membrum esse, est unum ac idem 79.	Nota Ecclesie est verbum Dei 204.	Nota Ecclesie sunt ab Ecclesia inseparabiles 210.
Membrum Christi quotuplex 96. 97.	Nemo potest esse simul membrum Christi, & membrū Diaboli 114.	Notus duplex 201. 225.	Novitas dogmatum undè dijudicanda sit 203.
Membra mortua non possunt esse membra viva 115.	Miraculū quotuplex 411.	Nundinatio Papistica dogma novum 250.	Nuptiæ Bartholomæanæ 388.
Miraculorum gloria an sit Ecclesie nota 411.	Miraculum propriè sic dictū à solo Deo fit 412.	O.	O Ecolampadii epitaphiū 304.
Miraculorum variegata causa 413.	Missæ origo 261.	OEcumenici quomodo sumatur 78. 83.	Oratio pro mortuis 324.
Missæ non est sacrificium expiatorium 248.	Missæ pugnat cum ipsa re 248.	Ovile quotuplex 95.	P.
Missæ pugnat cum canone 249.	Missæ pugnat cum Dei verbo 254.	Panis an verè sit Christi corpus 345.	Papa se animo & corpore Sathanae devovet, 26, 52.
Missæ sacrificium est dogma novum 255.	De Missæ quæstiones 369.	Papa schismaticus est, 52.	Papa permittit concubinas, & fornicationem, 53. 89. 231.
Missio extraordinaria 414.	Missio Lutheri, & Buceri 417.	Papa progreditur ultra excommunicationem 61.	Papæ imperio subiectum esse non est de essentia Ecclesie 70.
Missus an debeat habere litteras sigillo obsignatas 414.	Monachatus modernus non congruit cum veteri 286.	Papæ malus an sit membrum Christi 113. 114.	Papa erravit 186.
Moachismus post Apostolorum tempora exiit 286.	In mutatione insigni quid requirat Bellarminus 243.	Papa permittit se salutari. Domine Deus noster Papa 251.	Papa juvante Diabolo Pontificatum consequutus est 308.
Mutatio quotuplex 244.		Papa excommunicavit Lutherū 311.	Papa requirit sibi jus Ecclesiarum 354.
		Paparum consensus 358.	Papa doctrinam suam armis propagat 387.
			Papa armis in Belgio concionatur

388. Papa dicit se habere cælestis, & terrestri imperii dominium 408. Papæ modestia 409. Papa furto abstulit papatū 305. Papa dicitur Deus in terris, Christus, assumptus in consortium Trinitatis, & colitur ut Deus 261. Papa vult dici universalis Episcopus 275. Papa est blasphemus, corruptor fidei, imitator Luciferi, & præcursor Antichristi 275. Paparum tragicus exitus 428.
- Papæ primatus dogma novū 259
- Papæ primatus quando coeperit 258. 259. In Papæ fronte scriptum est Deus sum 261. apertum errorum autem 257.
- Papistæ unde dicantur 258. à quibusdā Papis divisit se universa Ecclesia 347. Papismus activis, non passivis persecutionibus crevit 274. Papismus non fuit tempore Apostolorum, neque consentit sum Ecclesia Apostolica 285. Papistæ non solum Deum, sed angelos & homines religiosè colunt 255
- Papistæ ab Hæresiarchis denominantur, & eos religiosè colunt 238. Papisticus coetus non profitetur Christi doctrinam, nec est vera Ecclesia 15.
- Papistica synagoga est nova 255
- Papistica Ecclesia an semper duravit 272. Papistarum impia dogmata 379.
- Patres inter se, & à se dissentiunt 315. 368.
- Patres quando ad Ecclesiam provocant 183.
- Paulus quas Ecclesias persecutus sit 148. Paulus semper fuit in Ecclesia electorum 44.
72. Paulus fuit lupus 75.
- Paulus ante ordinationem fuit agnitus Apostolus 295. Paulus, & Petrus sola interna vocatione vocati 202.
- Peccatum quot modis in homine vivere dicatur 339.
- Peccatores magni quotuplices 104. ¶ Qui magni peccatores, & in qua sint Ecclesia 104.
- Peccatores non resipiscentes non pertinent ad Dei populum 110. 111. 113. 118.
- Pelagius 344.
- Pelbertus 193.
- Philippus rex Hispan. quot pecunias in Bello contra Belgas consumserit 427.
- Pœnitentia quinq; vel sex annorum 326.
- Pomerius 194.
- Populi Dei duplex ratio 110.
- Pontificii laicis calicem auferunt 18. Pontificii mutarunt coenam in sacrificium idololatricum 18. Pontificii usurpant sacramentum in profanos usus. Pontificiorum inconstantia 112. Pontificiorum cultus corruptus 190.
- Pontificii eundem honorē tribuunt imaginibus quem Christo 190. tribuunt illis cultum latræ 190. 191. petunt ab imaginibus quod à solo Deo peti debet 191. tribuunt iis vim divinam 192. & penè eundem quam scriptura Deo tribuit 192. Pontificii creant novum Christum 194. Pontificii cum Deū diu multumq; adorant, devorant eum 195
- Pontificii constituunt alios mediatores 195. & docent Mariam esse mediatricem 253.

I N D E X!

- An soli prædestinati sint in Ecclesia 67.
 Prædestinatio sola non facit ut quis sit de Ecclesia 76. Prædestinati omnes in tempore efficaciter vocantur 36. soli sunt oves, & filii Dei 94. pertinent ad corpus Christi 110.
 Num omnis prædestinatus est autem in Ecclesia 97.
 Presbyter est Episcopus 298.
 Protestantes an sint sine Episcopis 300. Protestantes quam recipiant doctrinam 379.
 An protestantes confiteantur Romanam Ecclesiam esse veram Ecclesiam 420. & an inter se consentiant 393.
 Protestantes non habent novam doctrinam 416. nec negant poenitentiam 340. nec dicunt Eucharistiam esse sacrificium 248. Protestantes sunt Catholici 233. nec habent novam doctrinam 416.
 Protestantium Ecclesie conjunctione 159. Protestantium Ecclesia semper est professæ fidei suam 255. & fuit ante Lutherum 302. An protestantium doctrina ex hæresibus sit conflata 337. Protestantium Ecclesie quare sint veræ Ecclesie 397. An ex protestantibus nullus sit bonus 409.
 Pseudochristi edunt miracula 414.
 R.
 Regna Calvinij, & Lutheri 282.
 Reprobi non baptizantur in Christo nec ejus Spiritum accipiunt 78. Reprobi an sint in Ecclesia 67.
 Roma non est mater Ecclesiarum 351. 352. Romana curia corrupta 188. An Romana nunc Ecclesia teneat totum orbem 288. Romanæ Ecclesie sanctitas 410. Romana Ecclesia ex Bellarmini sententia est colluvies hominum improborum 25. Romana Ecclesia hæreses damnata 314.
 S.
 Sacerdos à Pontificiis dicitur Dei vicarius, pater Christi, sublimior angelis, creator sui creatoris 194. 195. Sacerdotis os dicitur sepulchrum Christi 195.
 Sacramenta qua ratione sint notæ Ecclesie 16. Sacramenta duo tantum sunt 17.
 Sacramenta à Pontificiis mutilata 18. 287. Sacramenta quinque Pontificiorum humanitus inventa Sacramenta sunt vera Ecclesie nota 224. 227. Sacramenta sunt tessera conjunctionis Ecclesie cum Christo, & mutue obligationes Dei, & hominum 228.
 Salvandi soli pertinent ad Ecclesiam 91.
 Sancti quare labendo non perdant justitiam 103. Sanctitas duplex 401. Sanctitas vitæ an sit nota Ecclesie, 401.
 Sanctos quos dicat adversarius 77.
 Satisfactio 323.
 Schismatici non pertinent ad Ecclesiam Catholicam 11. An Schismaticus quis sit, si Papæ subesse nolit 52. Schismatici an & quomodo sint in Ecclesia 49. Schismaticus quis 52.
 Schvvenckfeldius 345.
 Scriptura quomodo explicanda

INDEX

85. Scriptura est nota Ecclesie 211. Scriptura non pedit ab Ecclesia 226. Scriptura certior, & prior Ecclesia 222. Scriptura distinguit doctrinam veram a falsa 264.	Dei prædicatio an conveniat aliis coetibus 200. Verbum Dei est Ecclesie nota 200. 204. 206. Verbum Dei est notius Ecclesia 203.
Sensus scripturæ unde petendus 206.	Victor perturbator Ecclesiarum 258. Victor Papa excommunicat Asiaticas Ecclesias, & reprehenditur ab Irenæo 56.
Signa Ecclesie duplicia 202.	vigilantius 344.
Simon Magus 32. 212.	vigilius 49.
Simoniani 337	vincentius 199.
Qui Spiritum S. habent, possunt errare 179.	Vnio membrorum inter se an
Staphylus 417.	V sit Ecclesie nota 347. Vnitatem Christum notat Ecclesiam 366.
Successio non convenit soli Ecclesie 290. nec omni 290.	Vnitas duplex 368. Vnitatis nomen qui amittant 368.
Successio vox ambigua 302.	Vnitas sacerdotalis unde profecta 351.
Ex successione non probatur Ecclesia 314. Successio personalis non omnis bona 244	Vniversalis Episcopus 275.
Successio non semper necessaria 310. Successio an sit nota Ecclesie 289. Successores Lutheri, Zwinglii, Buceri &c. nõ debuerunt ordinationem a Põtificiis petere 309.	Vocatio alia mediata alia immediata 3. Vocatio mediata per quos fiat 3. Vocatio Ecclesie alia interna, alia externa 7. interdum concurrunt ambæ, interdum separantur 7. & quomodo 25.
T.	VV.
Tertullianus 207. 208.	VValdenses aliquandõ uno die centum occisi 278.
Testes Papistici 365.	VValdensium confessio 279
Tyrannis in Belgas 399.	X.
V.	Xenajas 345.
Verbi prædicatio interdum exiguos profert fructus 382. interdum uberes 383. Verbi	

Index

Index præcipuorum locorū scripturæ, quæ
in hoc libro citantur, & explicantur.

<i>Genesis.</i>		
<i>Caput.</i>	<i>Versus.</i>	<i>Pagina.</i>
3.	15.	197.
17.	7.11.14.	14.35.227.
<i>Exodus.</i>		
20.	4.5.	252.286.
<i>Numeri.</i>		
20.	4.	147.
24.	17.	412.
<i>Deuteronomium.</i>		
4.	8.	200.213.371.
13.	3.	412.
<i>Iosua,</i>		
23.	6.	213.
24.	25.	213.
<i>1. Regum,</i>		
8.	46.	102.
	14.	147.
18.	13.14.	160.167.
<i>2. Regum,</i>		
19.	10.18.	160.169.
<i>Iob,</i>		
23.	3.	214.
14.	4.	102.
<i>Psalmi,</i>		
19.	5.	149.
23.	4.	253.
25.	5.	124.
26.	5.	2.
32.	6.	102.
47.	1.	157.
74.	9.	166.
		<i>F f a</i>

INDEX

<i>Capus.</i>	<i>Versus.</i>	<i>Pagina.</i>
	<i>Proverbia,</i>	
24.	10.	102.
	<i>Ecclesiastes,</i>	
7.	21.	102.
	<i>Canticum,</i>	
4.	6.7.9.	116. 347.
6.	6.	347.
	<i>Isaias,</i>	
2.	3.	149. 351.
14.	7.	412.
52.	11.	108.
53.	1.9.	102. 282. 384.
	<i>Jeremias,</i>	
2.	27.	192.
	<i>1. Machaba.</i>	
1.	43.45.56.66.	170.
	<i>Matthaus,</i>	
3.	12.	70.
5.	14.	149.
7.	16.	139. 213.
9.	13.	2.
10.	8.	287.
13.	26.25.47.	46. 244. 71.
16.	17.18.	147. 155. 148.
18.	17.20.	5. 105. 215. 148. 180.
19.	13.	14. 35.
22.	2.	71.
23.	37.	105. 383.
24.	24.	105. 414.
25.	1.	71. 94. 95
26.	47.	9.
28.	20.	12. 56. 184.

MARCUS

INDEX

<i>Caput.</i>	<i>Versus.</i>	<i>Pagina.</i>
	<i>Marcus,</i>	
5.	36.	245.
	<i>Lucas,</i>	
3.	14.	359.
5.	6.	40.
6.	44.	139.
8.	37.	393.
15.	14.	384.
18.	8.	284.
23.	43.	39.
24.	27.	214.
	<i>Ioannes,</i>	
1.	16.	355.
5.	46.	214.
8.	44.31.56.	213.117.366.147.
9.	9.	99.
10.	10.4.16.27.28.41.	413.211.94.95.99.
11.	5.	95. (211.347.)
14.	6.16.26.	95.12.
15.	1.6.3.	214.356.
17.	27.	566.
20.	19.22.	160.297.
2.	39.41.	14.75.383.
4.	11.15.	15.45.
5.	5.10.	9.
6.	5.	3.
8.	5.14.	3.4.
9.	4.	3.
10.	25.26.	252.286.
11.	19.22.	3.4.
14.	48.	384.
16.	14.	8.
17.	18.	393.
18.	25.28.	4.

INDEX

<i>Capit.</i>	<i>Versus.</i>	<i>Pagina.</i>
	<i>Ioannes.</i>	
19.	32.	2.
20.	17.26.	299.148.
26.	22.	214.
	<i>Epist. ad Romanos.</i>	
1.	18.	390.
2.	29.	149.401.
4.	3.20.	252.253.374.
5.	1.18.	286.343.
8.	1.9.14.29.	286.112.117.30.
9.	24.	2.
11.	35.	179.
12.	5.6.	133.347.
3.	24.28.	252.374.
	<i>1. Corinth.</i>	
1.	9.2.5.	4.105.5.210.
5.	12.	46.
	13.	47.60.
	2.	105.
	6.	55.
10.	5.16.17.	110.147.128.
11.	2.	110.
	20.	226.
	25.	345.
	19.22.	367.
12.	13.	78.227.
	21.	112.133.
13.	9.	185.
15.	12.	211.367.
	57.	139.
	<i>2. Corinthios.</i>	
2.	7.	326.
4.	4.	203.
5.	7.	154.

INDEX

<i>Capit.</i>	<i>Versus.</i>	<i>Pagina.</i>
	<i>2. Corinthios.</i>	
5.	21.	102.
6.	17.	108.
	<i>Galatas.</i>	
1.	6.	4.
	13.	148.
	1,18.	295.
2.	9.	295.
	16.	245, 252.
3.	6.	12.
	10.	103.
4.	2.	210.
5.	1.	210.
6.	1.	210.
	<i>Ephesios.</i>	
1.	23.	11.
	18.	286.
	22.	143, 178.
2.	8.	252.
	21.	12.
4.	4.	179.
	13.	144, 367.
	15.	178.
	11, 12, 13.	157.
	16.	124, 134, 144, 367.
5.	14.	143.
	22.	178.
	28, 29.	144.
	<i>Phil.</i>	
1.	1.	299.
3.	6.	148.
	<i>Colos.</i>	
2.	19.	144.
4.	16.	181.

I N D E X

Cap.	Vers.	Pagina.	Cap.	Vers.	Pagina.
	<i>1. Theſſal.</i>			<i>Ebraos.</i>	
1.	7.	4.	13.	4.	189.
2.	12.	4.		<i>Iacob.</i>	
5.	24.	3.	3.	2.	102.
	<i>2. Theſſal.</i>			<i>1. Petri.</i>	
2.	7.	257.	1.	18.	250.
	11.	383.	2.	9.	4.
	14.	365.	5.	3.	285.
	<i>1. Timoth.</i>			10.	4.
1.	5.	253.		<i>2. Petri.</i>	
	19.	40.	1.	3.	4.
2.	5.	15.253.	3.	20.	88.
3.	2.	189.		<i>1. Ioannis.</i>	
	15.	12.148.155.176	1.	8.	102.377.
4.	9.	9.	2.	1.	103.
5.	14.	359.	19.	41.95.129	
	<i>2. Timoth.</i>		27	117.	
2.	17.	9.	3.	10	107.
	19.	142.		<i>Apocalypſis.</i>	
	20.	46.71.95.	12.	6.9.	172.
	<i>Titum.</i>		14.	241.	
1.	6.	330.	13.	13.	414.
3.	10.	41.47.	19.	10.	255.
	<i>Hebraos.</i>		21.	10.	12.
4.	16.18.	253.			
11.	23.	154.			

F I N I S.

Ob. E. n. 3332